

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

C 184

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

66ο έτος
25 Μαΐου 2023

Περιεχόμενα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

577η σύνοδος ολομέλειας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, 22.3.2023 - 23.3.2023

2023/C 184/01 Ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ενωμένοι για τη Δημοκρατία» . 1

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

577η σύνοδος ολομέλειας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, 22.3.2023 - 23.3.2023

2023/C 184/02 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σχέδιο δράσης για τη νεολαία (YAP) στο πλαίσιο της εξωτερικής δράσης της ΕΕ 2022-2027» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) 5

2023/C 184/03 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η συμβολή των νέων στην πράσινη μετάβαση» (Διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της σουηδικής Προεδρίας) 13

2023/C 184/04 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κατασκευές από ξύλο για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στον κατασκευαστικό τομέα» (διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της σουηδικής Προεδρίας) 18

EL

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

577η σύνοδος ολομέλειας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, 22.3.2023 - 23.3.2023

2023/C 184/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση μέτρων για υψηλό επίπεδο διαλειτουργικότητας του δημόσιου τομέα σε ολόκληρη την Ένωση» (πράξη για τη διαλειτουργική Ευρώπη) [COM(2022) 720 final — 2022/0379 (COD)] και «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια ενισχυμένη πολιτική για τη διαλειτουργικότητα του δημόσιου τομέα — Σύνδεση δημόσιων υπηρεσιών, στήριξη δημόσιων πολιτικών και παροχή δημόσιων οφελών — Προς μια “διαλειτουργική Ευρώπη”» [COM(2022) 710 final]	28
2023/C 184/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών της νομοθεσίας περί αφερεγγυότητας» [COM(2022)702 final — 2022/0408 (COD)]	34
2023/C 184/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 6/2002 του Συμβουλίου για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2246/2002 της Επιτροπής» [COM(2022) 666 final — 2022/0391 (COD)] και «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων» (αναδιτύπωση) [COM(2022) 667 final — 2022/0392 (COD)]	39
2023/C 184/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων του 2022 — Διασύνδεση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης στο νέο γεωπολιτικό πλαίσιο» [COM(2022) 289 final]	45
2023/C 184/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή – Πορεία προς ένα ισχυρότερο σύστημα εκκαθάρισης της ΕΕ» [COM(2022) 696 final] και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 648/ 2012, (ΕΕ) αριθ. 575/2013 και (ΕΕ) 2017/1131 όσον αφορά μέτρα για τον μετριασμό της υπερβολικής έκθεσης σε κεντρικούς αντισυμβαλλομένους τρίτων χωρών και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αγορών εκκαθάρισης της Ένωσης» [COM(2022) 697 final — 2022/0403 (COD)]	49
2023/C 184/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/16/ΕΕ σχετικά με τη διοικητική συνεργασία στον τομέα της φορολογίας» [COM(2022) 707 final — 2022/0413 (CNS)]	55
2023/C 184/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο – Προς τη θέσπιση οδηγίας σχετικά με ποινικές κυρώσεις για την παράβαση των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης» [COM(2022) 249 — final], «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την προσθήκη της παραβίασης των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης στους τομείς εγκληματικότητας που ορίζονται στο άρθρο 83 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης» [COM(2022) 247 — final] και «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων για την παραβίαση των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης» [COM/2022/684 final]	59
2023/C 184/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με επαρκές ελάχιστο εισόδημα που διασφαλίζει την ενεργό ένταξη» [COM(2022) 490 final — 2022/0299 (NLE)]	64
2023/C 184/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με πρότυπα για τους φορείς ισότητας στον τομέα της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης» [COM(2022) 688 final — 2022/0400 (COD)] και «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με πρότυπα για τους φορείς ισότητας στον τομέα της ίσης μεταχείρισης προσώπων ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, της ίσης μεταχείρισης προσώπων στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών, και την απαλοιφή του άρθρου 13 της οδηγίας 2000/43/ΕΚ και του άρθρου 12 της οδηγίας 2004/113/ΕΚ» [COM(2022) 689 final — 2022/0401 (APP)]	71

2023/C 184/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Αναθεώρηση του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών» [COM(2022) 581 final]	78
2023/C 184/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση ενωσιακού πλαισίου πιστοποίησης για τις απορροφήσεις άνθρακα» [COM(2022) 672 final — 2022/0394 (COD)]	83
2023/C 184/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης 2022 (δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα) [COM(2022) 547 final]	88
2023/C 184/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ψηφιοποίηση του ενεργειακού συστήματος — Σχέδιο δράσης της ΕΕ» [COM(2022) 552 final]	93
2023/C 184/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 98/24/ΕΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2004/37/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις οριακές τιμές για τον μόλυβδο και τις ανόργανες ενώσεις του και τις δυσκυανικές ενώσεις» [COM(2023) 71 final — 2023/0033 (COD)]	101
2023/C 184/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2012/19/ΕΕ σχετικά με τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ)» [COM(2023) 63 final — 2022/025 (COD)]	102
2023/C 184/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2014/65/ΕΕ με στόχο την ενίσχυση της ελκυστικότητας των δημόσιων κεφαλαιαγορών της Ένωσης για τις εταιρείες και τη διευκόλυνση της πρόσβασης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε κεφάλαια, και για την κατάργηση της οδηγίας 2001/34/ΕΚ [COM(2022) 760 final — 2022/0405 (COD)], «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις δομές μετοχών με πολλαπλά δικαιώματα ψήφου σε εταιρείες που επιδιώκουν την εισαγωγή των μετοχών τους προς διαπραγμάτευση σε αγορά ανάπτυξης ΜΜΕ» [COM(2022) 761 final — 2022/0406 (COD)] και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2017/1129, (ΕΕ) αριθ. 596/2014 και (ΕΕ) αριθ. 600/2014 προκειμένου να καταστούν οι δημόσιες κεφαλαιαγορές στην Ένωση πιο ελκυστικές για τις εταιρείες και να διευκολυνθεί η πρόσβαση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε κεφάλαια» [COM(2022) 762 final — 2022/0411 (COD)]	103
2023/C 184/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητας των λιπασμάτων» [COM(2022) 590 final]	109

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

577Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ,
22.3.2023 - 23.3.2023

Ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ενωμένοι για τη Δημοκρατία»

(2023/C 184/01)

Εισηγητές: ο κ. **Stefano MALLIA (MT-I)**ο κ. **Oliver RÖPKE (AT-II)**ο κ. **Séamus BOLAND (IE-III)**

Νομική βάση	Άρθρο 50 του Εσωτερικού Κανονισμού
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	181/0/5

Η μεταπανδημική ανάκαμψη, οι δημοκρατικές αξίες, ο χώρος της κοινωνίας των πολιτών, η ελευθερία των μέσων ενημέρωσης, η πολυμορφία και η φιλελεύθερη δημοκρατία βρίσκονται υπό πίεση και στις δύο πλευρές των συνόρων της ΕΕ και έχουν επιδεινωθεί από την έναρξη του πολέμου στο ευρωπαϊκό έδαφος: λιγότερο από το 50 % του παγκόσμιου πληθυσμού ζει σε ένα δημοκρατικό σύστημα.

Καθώς ο κόσμος εξακολουθεί να γίνεται μάρτυρας του αποτρόπαιου πολέμου στην Ουκρανία και των καταστροφικών ανθρωπιστικών, κοινωνικών και οικονομικών συνεπειών του, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) απευθύνει έκκληση για την ενίσχυση της δημοκρατίας και των δημοκρατικών αξιών.

Η έκτακτη κινητοποίηση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ που παρέχουν ανθρωπιστική, υλικοτεχνική και ιατρική βοήθεια στον ουκρανικό λαό κατέδειξε επίσης τη σημασία μιας καλά συνδεδεμένης, αποτελεσματικής και δυναμικής κοινωνίας των πολιτών. Πέραν της Ουκρανίας, βλέπουμε επίσης κινήματα βάσης που αγωνίζονται για τη δημοκρατία στο Ιράν, τη Λευκορωσία και τη Μολδαβία. Η ενίσχυσή τους ενισχύει τις δημοκρατίες.

Τώρα είναι πιο σημαντικό από ποτέ να επενδύσουμε στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των δημοκρατιών και στην καλύτερη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων μας, στην οικοδόμηση μακροχρόνιας ειρήνης και σταθερότητας και εντέλει στην επίτευξη ευημερίας για όλους.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα πρέπει να προβληματιστούμε από κοινού σχετικά με νέες προσεγγίσεις για την ενίσχυση των δομών της συμμετοχικής δημοκρατίας. Μια ισχυρή, ανεξάρτητη και ποικιλόμορφη κοινωνία των πολιτών είναι πιο σημαντική από ποτέ ως βασική συνιστώσα της διασφάλισης της ενεργού συμμετοχής στα κοινά και της ανθεκτικής δημοκρατίας που μπορούν να διαφυλάξουν το κράτος δικαίου, τα θεμελιώδη δικαιώματα, την ελευθερία της έκφρασης και την ακεραιότητα του δημοκρατικού τρόπου ζωής μας. Η δημοκρατία στην ΕΕ είναι άρρηκτα και αμετάκλητα συνδεδεμένη με τις έννοιες της ισότητας, της δικαιοσύνης, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της απαγόρευσης των διακρίσεων, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ.

Σε καιρούς πολυσχιδών αλλαγών και προκλήσεων, η διαβουλευτική/συμμετοχική δημοκρατία μπορεί να αποτελέσει μέρος μιας ευρύτερης εικόνας της συστημικής αλλαγής που απαιτείται. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα που, εάν εφαρμοστούν αποτελεσματικά, μπορούν να δώσουν τη δυνατότητα στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να λάβουν δύσκολες αποφάσεις σχετικά με τα πιο ακανθώδη προβλήματα δημόσιας πολιτικής και να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη μεταξύ των πολιτών και των κυβερνήσεων. Προϋπόθεση είναι να διασφαλιστεί ότι λαμβάνεται υπόψη η πολυμορφία των απόψεων και το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης. Ωστόσο, η συμμετοχική δημοκρατία δεν αποτελεί πανάκεια. Οι δημοκρατικές κοινωνίες αντιμετωπίζουν ευρύ φάσμα προκλήσεων, οι οποίες απαιτούν διαφορετικές μεθόδους συμμετοχής. Ως εκ τούτου, η δημοκρατική διακυβέρνηση απαιτεί τη χρήση διαφορετικών μηχανισμών για διαφορετικούς σκοπούς, ώστε να αξιοποιούνται τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες τους.

Πρέπει να επιδιώξουμε συλλογικά μια νέα ισορροπία μεταξύ της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, της συμμετοχικής δημοκρατίας και της άμεσης δημοκρατίας.

Τα συμπεράσματα της διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης (CoFoE) σχετικά με την ευρωπαϊκή δημοκρατία, της 9ης Μαΐου 2022, και συγκεκριμένα οι προτάσεις 36 και 39, **θέτουν τους στόχους της αύξησης της συμμετοχής των πολιτών και της ενίσχυσης των δομών της συμμετοχικής δημοκρατίας και των διαβουλευτικών δράσεων**. Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης και τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει ήδη η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ), η ΕΟΚΕ επιθυμεί να σκιαγραφήσει διάφορες επιλογές που θα μπορούσαν να διαμορφώσουν ένα στρατηγικό σχέδιο θεσμικών μεταρρυθμίσεων για την καλύτερη εξυπηρέτηση των σκοπών της ΕΟΚΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, και με βάση τις Ημέρες της Κοινωνίας των Πολιτών 2023, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ):

1. ζητεί την αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 11 της ΣΕΕ, συμπεριλαμβανομένης μιας **ευρωπαϊκής στρατηγικής για την κοινωνία των πολιτών** και ενός ευρωπαϊκού καταστατικού για τους συλλόγους με στόχο τη σύνδεση διαφόρων δομικών στοιχείων για έναν χώρο πραγματικά ενδυναμωτικό και χωρίς αποκλεισμούς, προκειμένου να ανανεωθεί η δέσμευση και να καθιερωθεί διαρθρωμένος διάλογος με τους πολίτες σε όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, μεταξύ άλλων με την πρόσκληση της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, ειδικότερα, σε κοινωνικές συνόδους κορυφής και διασκέψεις υψηλού επιπέδου. Για την ουσιαστικότερη και ευρύτερη συμμετοχή του τομέα της κοινωνίας των πολιτών, οι πόροι είναι επίσης σημαντικοί. Χρειάζονται καλύτερες ευκαιρίες χρηματοδότησης και δίκαια και διαφανή πλαίσια πολιτικής για τις ΟΚΠ, συμπεριλαμβανομένης της διασυνοριακής προστασίας, για την ανάπτυξη ικανοτήτων και ανθεκτικότητας για όλες τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων νεολαίας, της κοινωνικής οικονομίας και του εθελοντικού τομέα, καθώς και πρόσβαση σε ευέλικτους και βιώσιμους πόρους, είτε ιδιωτικούς είτε δημόσιους·
2. τονίζει την ανάγκη ενίσχυσης του βασικού ρόλου της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων στη στήριξη της διαβουλευτικής δημοκρατίας, προς συμπλήρωση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, ώστε να ενισχυθεί περαιτέρω ο διάλογος με τους πολίτες σε όλα τα κράτη μέλη και σε επίπεδο ΕΕ. Η δύναμη και η ισχύς των ευρωπαϊκών δημοκρατιών βασίζονται στη σταθερή και ευρεία συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών της, η οποία πρέπει να συμβάλει στην ανάπτυξη των ικανοτήτων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, δεδομένου ότι οι ανεξάρτητες ΟΚΠ είναι «θεματοφύλακες του κοινού καλού», με κεντρικό ρόλο στον εντοπισμό βιώσιμων λύσεων, στην προώθηση κοινωνικών καινοτομιών και στην οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης εντός των κοινωνιών. Οι ΟΚΠ συμβάλλουν επίσης στον εντοπισμό διαδικασιών, στην παροχή εμπειρογνομοσύνης για την αύξηση της πολυμορφίας των συζητήσεων και στη διευκόλυνση της συμμετοχικής δημοκρατίας, όπως ορίζεται στις Συνθήκες·
3. ζητεί μια ολιστική και συνεργατική προσέγγιση όσον αφορά την εκπαίδευση και την κατάρτιση για την αντιμετώπιση των σημερινών προκλήσεων. Μια ευρωπαϊκή πολιτική για τις δεξιότητες θα πρέπει να διαμορφωθεί από κοινού με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τους κοινωνικούς εταίρους, οι οποίοι διαθέτουν πολιτικό κεφάλαιο, συγκεκριμένες γνώσεις και κατανόηση των τρεχουσών αναγκών και ελλείψεων· εν προκειμένω, ζητεί την ανακήρυξη του 2025 ως ευρωπαϊκού έτους Εθελοντισμού, δεδομένου ότι ο εν λόγω τομέας διαδραματίζει κίριο ρόλο στην ανάπτυξη άτυπων δεξιοτήτων·
4. επισημαίνει ότι οι εγκάρσιες ικανότητες αποτελούν την πραγματική ραχοκοκαλιά μιας συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας: συνεργασία, κριτική σκέψη, επίλυση προβλημάτων, δημοκρατική και συλλογική διαχείριση, επίλυση συγκρούσεων, αγωγή του πολίτη και γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας. Οι δεξιότητες αυτές είναι καίριας σημασίας για την καταπολέμηση των αντιδημοκρατικών τάσεων, την προώθηση των ευρωπαϊκών αξιών και την υπέρβαση των υφιστάμενων κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών χασμάτων, ενώ παράλληλα παρέχουν στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και στους κοινωνικούς εταίρους τη δυνατότητα να σχεδιάζουν από κοινού πολιτικές μέσω συμβουλευτικών ή συμμετοχικών μέσων για την επίτευξη λογοδοσίας, διαφάνειας και ενεργού συμμετοχής στα κοινά·
5. δεσμεύεται να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη εργαλείων για την ενίσχυση της συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας, όπως η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών και οι διαδικτυακές δημόσιες διαβουλεύσεις της ΕΕ, τα οποία πρέπει να είναι πλήρως προσβάσιμα και να γνωστοποιούνται στο ευρύ κοινό·
6. τονίζει τη σημασία των ευρωπαϊκών εκλογών του 2024 και τον κρίσιμο ρόλο των ΟΚΠ στην ενθάρρυνση της συμμετοχής των ψηφοφόρων και του φιλοευρωπαϊκού κλίματος, καθώς και στην καταπολέμηση της αποχής και της παραπληροφόρησης. Η ΕΟΚΕ καλεί τις ευρωπαϊκές πολιτικές οικογένειες να υπογραμμίσουν, στα εκλογικά τους προγράμματα, τον ρόλο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην ενίσχυση του δημοκρατικού βίου·

7. επαναλαμβάνει την προθυμία της, από κοινού με τις ευρύτερες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, να δράσει ως γέφυρα για να συζητηθεί το ευρωπαϊκό εγχείρημα με τους πολίτες, πέραν εκείνων που έχουν ήδη πεισθεί, και να τους προσεγγίσει στις κοινότητες, τις περιοχές, τις πόλεις και τα χωριά τους. Προς τούτο είναι ζωτικής σημασίας να δημιουργηθούν δυνατότητες συμμετοχής σε δημόσιες συζητήσεις και να καλλιεργηθεί νοοτροπία συμμετοχής σε όλα τα επίπεδα·

8. Η Επιτροπή θα πρέπει να προβλέψει στην οργάνωσή της αρμόδιους για τις επαφές με τον διάλογο της κοινωνίας των πολιτών, θα πρέπει δε, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, να ενισχύσει τις δομές διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών, στηρίζοντας τη συγκρότησή του όπου δεν υπάρχει ακόμη, με χρήση των ευρωπαϊκών ταμείων. Η πρωτοβουλία αυτή θα αυξήσει την ευαισθητοποίηση και θα βελτιώσει την ποιότητα του διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών, βοηθώντας έτσι την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να κατανοήσουν καλύτερα τα οφέλη που μπορεί να αποφέρει ο εύρυθμος διάλογος με την κοινωνία των πολιτών στη χάραξη πολιτικής. Επιπλέον, ο διάλογος με την κοινωνία των πολιτών θα ενισχυθεί με δραστηριότητες έρευνας και παρακολούθησης, οι οποίες θα οδηγήσουν στον εντοπισμό και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών·

9. επισημαίνει, στο πλαίσιο αυτό, ότι η συμμετοχή των νέων και των οργανώσεών τους είναι ιδιαίτερα σημαντική για την κινητοποίηση των νεαρών ψηφοφόρων και όσων ψηφίζουν για πρώτη φορά. Προκειμένου να επιτευχθεί πλήρης αντιπροσωπευτικότητα, είναι αναγκαίο να υποστηριχθούν λύσεις που επιτρέπουν την ευρεία συμμετοχή και προωθούν την ισότητα ευκαιριών στο πλαίσιο αυτό. Είναι αναγκαίο να προσεγγιστούν όσοι είναι περισσότερο απομακρυσμένοι από τα κέντρα λήψης αποφάσεων και να διεξαχθούν συζητήσεις μαζί τους. Η μεγαλύτερη συμμετοχή σε τοπικό επίπεδο φαίνεται αναγκαία·

10. επιπλέον, καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και τα κράτη μέλη να τροποποιήσουν επείγοντως την εκλογική πράξη του 1976, προκειμένου να αποφημιστούν οι αρχές της καθολικότητας, της αμεσότητας και της μυστικότητας των εκλογών. Αυτό θα επιτρέψει την εφαρμογή των προτύπων σε ολόκληρη την ΕΕ, διασφαλίζοντας έτσι τα δικαιώματα ψήφου για τα άτομα με αναπηρία.

Με βάση τις ανωτέρω συστάσεις και τη διάσκεψη για το Μέλλον της Ευρώπης, η ΕΟΚΕ:

11. θεωρεί το πρόσφατα υπογεγραμμένο πρωτόκολλο συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (27 Οκτωβρίου 2022) ως ανανεωμένη πολιτική δέσμευση για συμβολή στο ευρωπαϊκό πολιτικό θεματολόγιο και στην κύρια αποστολή, τους στόχους⁽¹⁾ και τις επιδιώξεις της Ευρώπης, δηλαδή την επίτευξη μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα είναι ανταγωνιστική, οικονομικά ευημερούσα, χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς και περιβαλλοντικά βιώσιμη, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι η μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα, την ψηφιοποίηση και τη δημογραφική αλλαγή είναι κοινωνικά δίκαιη και ισότιμη, και καθιστώντας την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και την ψηφιακή δεκαετία του 2030 επιτυχημένες για όλους τους Ευρωπαίους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει επίσης να καθοδηγείται από τον Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και ένα θεματολόγιο ανταγωνιστικότητας, τους πολιτικούς χάρτες χάρτη πορείας που διασφαλίζουν ότι κανείς δεν μένει στο περιθώριο·

12. δηλώνει έτοιμη —και, τώρα περισσότερο από ποτέ, έχει τη νομιμοποίηση— να λειτουργήσει ως βασικός κόμβος για τη συμμετοχή των πολιτών και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των μελλοντικών ομάδων πολιτών. Ο ρόλος ενός τέτοιου κόμβου θα ήταν να πολλαπλασιάζει το αποτέλεσμα των εν εξελίξει διαβουλεύσεων με τους πολίτες που διοργανώνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και άλλα θεσμικά όργανα, καθώς και να συλλέγει συστηματικά ανατροφοδότηση από την ευρωπαϊκή οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σχετικά με όλες τις βασικές προτεραιότητες και πολιτικές του ευρωπαϊκού πολιτικού θεματολογίου. Αυτό θα συμβάλει στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού στο εγχείρημα και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, δίνοντας στους πολίτες αποτελεσματικό ρόλο στη διαδικασία λήψης δημόσιων αποφάσεων. Η ΕΟΚΕ θα αποτελέσει φορέα καθοδήγησης, εποπτείας, σχεδιασμού, οργάνωσης, διαχείρισης και διευκόλυνσης των διαδικασιών διαβούλευσης με τη βοήθεια εξωτερικών εμπειρογνομόνων και εκπροσώπων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Η προσφορά αυτή βασίζεται, ειδικότερα, στην τελική έκθεση της διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης, της 9ης Μαΐου 2022, στην οποία ζητείται ρητά «η ενίσχυση του θεσμικού ρόλου της ΕΟΚΕ, ώστε να ενισχυθεί ως διαμεσολαβητής και εγγυητής των δραστηριοτήτων συμμετοχικής δημοκρατίας, όπως ο διαρθρωμένος διάλογος με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τις ομάδες πολιτών». Στο πλαίσιο αυτό, οι συστάσεις των γνωμοδοτήσεων πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ και των διερευνητικών γνωμοδοτήσεων που ζητεί η Επιτροπή θα πρέπει να επανεξετάζονται μέσω αξιολογήσεων των πολιτικών της ΕΕ, κατά περίπτωση·

13. είναι της άποψης ότι οι ομάδες πολιτών και οι διαβουλεύσεις με τις ΟΚΠ θα μπορούσαν να επικεντρωθούν στον καθορισμό του θεματολογίου, όπως π.χ. η προετοιμασία του προγράμματος εργασίας της Επιτροπής, ή να συνδεθούν με τον κύκλο ζωής των βασικών νομοθετικών προτεραιοτήτων. Η συμβολή των πολιτών θα μπορούσε να είναι χρησιμότερη κατά την προνομοθετική φάση, ώστε να πραγματοποιούν διαβουλεύσεις και να διατυπώνουν συστάσεις πριν από ορισμένες βασικές (νομοθετικές) προτάσεις. Για τον σκοπό αυτό, οι διαβουλεύσεις με τις ομάδες πολιτών και τις ΟΚΠ θα μπορούσαν να διεξάγονται βάσει ετήσιου χάρτη πορείας και χρονοδιαγράμματος, που θα καταρτίζονται από την ΕΟΚΕ σε συνεργασία με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει συγκεκριμένα αιτήματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ίδιας της ΕΟΚΕ με δική της πρωτοβουλία ή με πρωτοβουλία του οργάνου-εταίρου της, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών·

14. επαναλαμβάνει ότι ο κύκλος δραστηριοτήτων θα μπορούσε να ξεκινά με την ομιλία για την κατάσταση της Ένωσης και τη δήλωση προθέσεων, ενόψει του ετήσιου προγράμματος εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το επόμενο έτος. Οι διαβουλεύσεις θα πραγματοποιούνταν κατά το πρώτο εξάμηνο του επόμενου έτους·

⁽¹⁾ Άρθρα 2 και 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

15. συμπληρωματικά προς τα εργαλεία για την ενίσχυση του κράτους δικαίου, θα συνεχίσει να προτείνει στα άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ τη δημιουργία ετήσιου φόρουμ της ΕΕ για τα θεμελιώδη δικαιώματα, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου. Το φόρουμ αυτό θα βελτιώσει την παρακολούθηση, επιτρέποντας στους φορείς λήψης αποφάσεων της ΕΕ να λαμβάνουν έγκαιρη προειδοποίηση από την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και τις οργανώσεις βάσης όλων των κρατών μελών της ΕΕ, σχετικά με την πλήρη και διαφανή εφαρμογή του άρθρου 2 της ΣΕΕ. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συμπεριλάβει ένα κεφάλαιο για την κοινωνία των πολιτών στην επικείμενη αναθεώρηση του σχεδίου δράσης για την ευρωπαϊκή δημοκρατία. Η ΕΟΚΕ θα διαδραματίσει επίσης σημαντικό ρόλο στην παρακολούθηση των ενταξιακών διαδικασιών των υποψήφιων χωρών και θα διευκολύνει μια ουσιαστική συζήτηση με τα ενδιαφερόμενα μέρη προκειμένου να διασφαλιστεί ο σεβασμός των ευρωπαϊκών αξιών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που επηρεάζουν τις εθνικές και εθνοτικές μειονότητες.

16. θα εγκαινιάσει ευρωπαϊκή εβδομάδα της Κοινωνίας των Πολιτών, για να ενισχύσει τον ρόλο της ως Οίκου της Ευρωπαϊκής Κοινωνίας των Πολιτών και να διευρύνει την εμβέλεια των εμβληματικών πρωτοβουλιών της, όπως οι Ημέρες της Κοινωνίας των Πολιτών, η Ημέρα ΕΠΠ, η ΥΕΥΣ και το Βραβείο της Κοινωνίας των Πολιτών. Η πρωτοβουλία αυτή θα φέρει σε επαφή βασικούς παράγοντες των ευρωπαϊκών και εθνικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και θα αποτελέσει βήμα διαλόγου για θέματα που ενδιαφέρουν τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ θα επιδιώξει να ενισχύσει τη δράση σε επίπεδο βάσης, προκειμένου να προσεγγίσει όσο το δυνατόν περισσότερο όσους έχουν περιορισμένες ευκαιρίες συμμετοχής σε συζητήσεις για ευρωπαϊκά θέματα και να διασφαλίσει ότι η φωνή τους λαμβάνεται υπόψη στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Βρυξέλλες, 23 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

577Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ,
22.3.2023 - 23.3.2023

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σχέδιο δράσης για τη νεολαία (YAP) στο πλαίσιο της εξωτερικής δράσης της ΕΕ 2022-2027»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2023/C 184/02)

Εισηγητής: ο κ. **Michael McLOUGHLIN**

Συνεισηγήτρια: η κ. **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	22.9.2022
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	6.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	157/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Μολονότι εκφράζει την ικανοποίησή της για το σχέδιο δράσης για τη νεολαία στο πλαίσιο της εξωτερικής δράσης της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επισημαίνει ότι ενδέχεται να υπάρξουν προκλήσεις κατά την ανάπτυξη και την υλοποίηση, οι οποίες θα χρειαστούν παρακολούθηση και εποπτεία. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την επιθυμία της να συμμετάσχει ενεργά στην υλοποίηση του σχεδίου δράσης για τη νεολαία.

1.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η εμπειρογνώσια και η εμπειρία των οργανώσεων για τη νεολαία στην ΕΕ, καθώς και σε όλο τον κόσμο, αποτελούν σημαντική συνεισφορά στην υλοποίηση του σχεδίου, τόσο για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και για τις Αντιπροσωπείες της ΕΕ. Θεωρεί επίσης ότι όλο το προσωπικό της ΕΕ που εργάζεται με νέους θα πρέπει να έχει βασικές ικανότητες σε θέματα όπως οι φιλικόι προς τους νέους χώροι, οι δεξιότητες διαβούλευσης και οι μέθοδοι εργασίας των νέων.

1.3. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να δίνεται, καθ' όλη τη διάρκεια της υλοποίησης, διαρκής προσοχή στην πιο περιθωριοποιημένη νεολαία, συμπεριλαμβανομένων των νέων με αναπηρία, και όλο το έργο των ιδυόντων να συμπληρώνεται από ισότιμη επικέντρωση στην παροχή στήριξης στους νέους των τοπικών κοινοτήτων σε επίπεδο βάσης. Οι διαδικασίες ηγεσίας και συμμετοχής θα πρέπει να σχεδιάζονται έτσι ώστε να διασφαλίζουν συμμετοχή της βάσης και διαδικασίες από κάτω προς τα πάνω για τη διαμόρφωση ηγετών που στηρίζονται στην καθημερινή ζωή.

1.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η συλλογή δεδομένων και η παρακολούθηση αποτελούν βασική πρόκληση για την εφαρμογή του σχεδίου δράσης για τη νεολαία, και ότι θα πρέπει να πραγματοποιείται τακτική υποβολή εκθέσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ), τους σχετικούς χρηματοδοτούμενους οργανισμούς και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), σύμφωνα με τη χαρτογράφηση και την ανάλυση των κενών των διεθνών δεδομένων για τη νεολαία που ανέλαβε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽¹⁾.

1.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί και ενθαρρύνει τη σύνδεση με το έργο των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και των υπηρεσιών τους στον τομέα αυτόν, ιδίως όσον αφορά το θεματολόγιο για τη νεολαία, την ειρήνη και την ασφάλεια, καθώς και κάθε συνέργεια με την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

1.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι πρωταρχικές πολιτικές της ΕΕ για τη νεολαία, όπως το Erasmus+ και οι εγγυήσεις για τη νεολαία μπορούν να αποδειχθούν χρήσιμες για το έργο στους τομείς της συμμετοχής των νέων και των πολιτικών για τη νεολαία. Κατά την αξιοποίηση αυτών των δομών, απαιτείται προσοχή στην ανεξαρτησία των διαδικασιών υποβολής αιτήσεων και σε θέματα όπως οι θεωρήσεις και οι γλώσσες.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά στο Συμβούλιο της ΕΕ να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη της ΕΕ να καταρτίσουν δικά τους σχέδια τα οποία να εστιάζουν σε παρόμοια ζητήματα, όπως το σχέδιο δράσης για τη νεολαία και η συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών, ιδίως με τις οργανώσεις νεολαίας. Επιπροσθέτως, οι υφιστάμενοι δεσμοί και οι εταιρικές σχέσεις της κοινωνίας των πολιτών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των χωρών-στόχων θα πρέπει να αναπτυχθούν και να ενισχυθούν, ιδίως μεταξύ των οργανώσεων νεολαίας.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να ενθαρρυνθούν οι χώρες-στόχοι και να τους παρασχεθούν τα κατάλληλα εργαλεία ώστε να αποκτήσουν τις δικές τους απτές ειδικές πολιτικές για τη νεολαία και εθνικά συμβούλια νεολαίας ή κάτι αντίστοιχο. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή θα πρέπει, κατά τη στήριξη των χωρών-στόχων, να καθοδηγείται από τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

1.9. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να συνδεθεί το σχέδιο δράσης για τη νεολαία με το ευρωπαϊκό έτος Δεξιότητων, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το έργο αυτό αποτελεί προτεραιότητα στις χώρες εταίρους.

1.10. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι οι δραστηριότητες που εστιάζουν στην εκπαίδευση θα πρέπει να επικεντρώνονται στην ισότητα, ιδίως στην προστασία των νεαρών κοριτσιών, καθώς και ότι οι στρατηγικές θα πρέπει να διασφαλίζουν τη συμμετοχή όσων παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη δυσκολία προσέγγισης. Όλες οι ευκαιρίες για υποτροφίες θα πρέπει να είναι ανοικτές, διαφανείς και να περιλαμβάνουν μελετημένες μεθόδους για την ενθάρρυνση όσων παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη δυσκολία προσέγγισης.

1.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι θα πρέπει να προωθηθεί η συμμετοχή στα κοινά με όλες τις ΟΚΠ, όπως ομάδες νέων, συνδικαλιστικές οργανώσεις και ομάδες νέων επιχειρηματιών.

1.12. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να εξεταστεί ο αντίκτυπος της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ στους νέους ανθρώπους και η σύνδεσή της με εκείνους, ιδίως στο πλαίσιο των κεφαλαίων σχετικά με το εμπόριο και τη βιωσιμότητα και των συμφωνιών οικονομικής εταιρικής σχέσης (ΣΟΕΣ).

1.13. Η ΕΟΚΕ συνιστά να αναπτυχθούν ειδικές υπηρεσίες ψυχικής υγείας σε επίπεδο κοινότητας για τους νέους και στόχοι τόσο για αριθμητικά αποτελέσματα όσο και για ποιοτικές βελτιώσεις της ψυχικής υγείας, όσον αφορά την εργασία με νέους στο πλαίσιο της εξωτερικής δράσης, σύμφωνα με τη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

1.14. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η καταπολέμηση της παιδικής εργασίας θα πρέπει να αποτελέσει σημαντικό μέρος του σχεδίου δράσης για τη νεολαία, ούτως ώστε η παιδική εργασία να αποτελέσει επιτέλους παρελθόν στον 21ο αιώνα.

2. Γενικές πληροφορίες: συναφείς δραστηριότητες της ΕΟΚΕ

2.1. Τον Οκτώβριο του 2018, η ΕΟΚΕ ενέκρινε τη γνωμοδότησή της σχετικά με τη νέα στρατηγική της ΕΕ για τη νεολαία⁽²⁾, επισημαίνοντας την ανάγκη για μια διατομεακή προσέγγιση των νέων και την ανάγκη για περισσότερη προσοχή στην απασχόληση, την ψυχική υγεία, την ισότητα και την εκπαίδευση. Επισημαίνεται επίσης η σημασία των πολιτικών εξωτερικής δράσης της ΕΕ στο πλαίσιο αυτό.

⁽¹⁾ Kalantaryan, S., McMahon, S. και Ueffing, P., Youth in external action (Η νεολαία στην εξωτερική δράση), JRC130554, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2022.

⁽²⁾ ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 142.

2.2. Τον Σεπτέμβριο του 2020, η ΕΟΚΕ ενέκρινε τη γνωμοδότηση με θέμα «Προς μια διαρθρωμένη συμμετοχή των νέων όσον αφορά το κλίμα και τη βιωσιμότητα στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων της ΕΕ»⁽³⁾. Ζήτησε επίσης να διοργανωθούν στρογγυλές τράπεζες νέων για το κλίμα και τη βιωσιμότητα, να συμπεριληφθεί ένας εκπρόσωπος των νέων στην επίσημη αντιπροσωπεία της ΕΕ στις συνεδριάσεις της διάσκεψης των μερών της σύμβασης πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (UNFCCC COP), καθώς και να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις των νέων στις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με το κλίμα και τη βιωσιμότητα.

2.3. Με τη γνωμοδότηση με θέμα «Η πολιτική για τη νεολαία στα Δυτικά Βαλκάνια ως μέρος του θεματολογίου καινοτομίας για τα Δυτικά Βαλκάνια»⁽⁴⁾ που εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2022, η ΕΟΚΕ κάλεσε τις κυβερνήσεις των Δυτικών Βαλκανίων να βασιστούν σε βασικά έγγραφα πολιτικής της ΕΕ για τη νεολαία και να επενδύσουν περαιτέρω σε εμπεριστατωμένες πολιτικές για τη νεολαία που θα δίνουν απαντήσεις στα ζητούμενα της προόδου της νεολαίας, διασφαλίζοντας επαρκείς και διαφανείς κατανομές κονδυλίων του προϋπολογισμού.

2.4. Η ΕΟΚΕ βρίσκεται στην ιδανική θέση για να διευκολύνει τη συνεργασία με τα δίκτυα νεολαίας. Συγκρότησε μια ομάδα συντονισμού για το ευρωπαϊκό έτος Νεολαίας, η οποία έλαβε εντολή να ενισχύσει τη συνεργασία με τις οργανώσεις νεολαίας και τους νέους ανθρώπους κατά τη διάρκεια και πέραν του ευρωπαϊκού έτους Νεολαίας, και να συνεργαστεί με άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τις ΟΚΠ, προκειμένου να εξασφαλίσει καλύτερη γενική ενσωμάτωση των νέων στις καθημερινές τους δραστηριότητες. Τον Σεπτέμβριο του 2022, η ΕΟΚΕ ενέκρινε τη γνωμοδότηση με τίτλο «Αξιολόγηση του αντικτύπου της ΕΕ από τη σκοπιά της νεολαίας»⁽⁵⁾ και ζήτησε πιο διαρθρωμένη, ουσιαστική και στοχευμένη συμμετοχή των νέων.

3. Γενικές παρατηρήσεις για το σχέδιο δράσης για τη νεολαία

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί θερμά την κοινή ανακοίνωση με τίτλο «Σχέδιο δράσης για τη νεολαία (YAP) στο πλαίσιο της εξωτερικής δράσης της ΕΕ 2022–2027», η οποία αποτελεί σημαντικό βήμα στην εξωτερική δράση και την πολιτική για τη νεολαία, αναγνωρίζοντας τις πιθανές συνέργειες μεταξύ των δύο, οι οποίες έχουν καθυστερήσει πολύ. Επιπλέον, στο ευρωπαϊκό έτος Νεολαίας, αυτή η εξέλιξη καταδεικνύει επίσης ότι αναγνωρίζεται πως οι νέοι άνθρωποι και οι ζωές τους διαπερνούν όλους τους τομείς πολιτικής και ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε κάθε έργο πολιτικής και όχι μόνο στους «παραδοσιακούς» τομείς που σχετίζονται με τα νεαρά άτομα.

3.2. Ο πόλεμος στην Ουκρανία εξακολουθεί να έχει σοβαρό αντίκτυπο στους πολίτες, ιδίως στα παιδιά, τους εφήβους και τους νέους ανθρώπους. Το σχέδιο δράσης για τη νεολαία στην Ουκρανία, καθώς και σε άλλες περιοχές του κόσμου που πλήττονται από συγκρούσεις, θα πρέπει να επικεντρώνεται στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των νέων, στη στήριξη της συμμετοχής των νέων στα κοινά και στην ενδυνάμωσή τους, ώστε να γίνουν φορείς αλλαγής στις κοινότητές τους, ιδίως ενόψει της ανάκαμψης μετά από σύγκρουση.

3.3. Η ανακοίνωση είναι επίσης προσαρμοσμένη στις συνθήκες μετά την πανδημία COVID-19, αναγνωρίζεται δε σε αυτήν ότι, κατά την εν λόγω κρίση, περισσότερο επλήγησαν οι νέοι, η εκπαίδευσή τους και η ελευθερία κινήσών τους. Παρότι αναγνωρίζεται στην Ευρώπη, ο αντίκτυπος της πανδημίας COVID-19 στους νέους ανά τον κόσμο έχει λάβει λιγότερη προσοχή, ιδίως στον αναπτυσσόμενο κόσμο και στα ασταθή κράτη.

3.4. Ουσιαστικά, στηρίζουμε την ιδέα ότι όλες οι εσωτερικές πολιτικές που σχετίζονται με τους νέους θα πρέπει να μπορούν να εκφράζονται στις εξωτερικές σχέσεις μας, ώστε να καταστεί δυνατή η διαμόρφωση ειδικών τοπικών/περιφερειακών πλαισίων στα οποία λαμβάνει χώρα η εξωτερική δράση. Υπό το πρίσμα αυτό, υποστηρίζουμε ότι η αξιολόγηση του αντικτύπου από τη σκοπιά της νεολαίας για τις πολιτικές της ΕΕ συνιστάται επίσης σε όσους εφαρμόζουν το σχέδιο δράσης για τη νεολαία.

3.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης το γεγονός ότι το σχέδιο δράσης για τη νεολαία βασίζεται στον Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και στο σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία, τα οποία τονίζουν την ανάγκη για ισοτιμία, πλήρη και ουσιαστική συμμετοχή των νέων στον δημόσιο και στον πολιτικό βίο. Οι νέοι —παρότι βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των αλλαγών— εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται υπερβολικά συχνά, μολονότι απολαύουν θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ αξιολογεί θετικά το σχέδιο δράσης για τη νεολαία για το υψηλό επίπεδο φιλοδοξίας του και τη σαφή του επικέντρωση στη δράση. Εκτιμά επίσης το γεγονός ότι στο σχέδιο δράσης για τη νεολαία αναγνωρίζονται οι διαγενεακές διαστάσεις των σύγχρονων παγκόσμιων προκλήσεων.

3.6. Η ανακοίνωση συγκεντρώνει όλο το σημαντικό έργο πολιτικής που σχετίζεται με τη νεολαία σε διάφορους τομείς. Στην υλοποίησή του, θα είναι σημαντικό να υπάρχει γενική εποπτεία, ιδίως λόγω των διαφόρων υπηρεσιών υλοποίησης και της πολυμορφίας των συναφών πολιτικών. Θα πρέπει επίσης να συμμετέχουν οι υπεύθυνοι για τη νεολαία και την εκπαίδευση, οι οργανώσεις νεολαίας και οι ίδιοι οι νέοι, καθώς και οι οργανισμοί παροχής βοήθειας και άλλοι εθνικοί φορείς των κρατών μελών της ΕΕ, οι χρηματοδοτούμενοι οργανισμοί και οι ΟΚΠ. Ομοίως, κατά την υλοποίηση θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι διάφορες πηγές χρηματοδότησης, οι παράγοντες και οι δείκτες που εμπλέκονται. Γενικά, θα είναι πρόκληση, αλλά ένα αποτελεσματικό σύστημα εποπτείας θα είναι αποδοτικό και θα μπορούσε να αποτελέσει πρότυπο για την κοινή υλοποίηση πολιτικών.

⁽³⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 44.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 443 της 22.11.2022, σ. 44.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 486 της 21.12.2022, σ. 46.

3.7. Η συλλογή δεδομένων πρέπει να βελτιωθεί για τους νέους σχεδόν σε όλους τους τομείς εξωτερικής δράσης. Η ανάπτυξη του σχεδίου δράσης για τη νεολαία πρέπει να επικεντρωθεί σε αυτόν τον δύσκολο τομέα, όπως αναγνωρίζεται στη χαρτογράφηση και την ανάλυση των κενών των διεθνών δεδομένων για τη νεολαία που ανέλαβε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μπορεί να είναι δύσκολη η ανάλυση των αποτελεσμάτων και να γίνει διάκριση μεταξύ της ακριβούς συνεισφοράς κάθε συγκεκριμένου προγράμματος ή πρωτοβουλίας σε ένα αποτέλεσμα. Ως εκ τούτου, όλες οι παρεμβάσεις που αφορούν τους νέους χρειάζονται διαχρονική ανάλυση.

3.8. Η ΕΕ και όλα τα θεσμικά της όργανα θα πρέπει να συνεργαστούν με το Ηνωμένο Βασίλειο ώστε να διασφαλιστεί ότι το πνεύμα συνεργασίας και διαπολιτισμικής μάθησης και η εμπειρία που αποκτήθηκε από το πρόγραμμα Erasmus+ και από κάθε άλλη μορφή συνεργασίας δεν έχει χαθεί για τα νεαρά άτομα και τις οργανώσεις νεολαίας στη χώρα αυτή. Θα πρέπει να διερευνηθεί κάθε ευκαιρία για βελτιστοποίηση των δυνατοτήτων αποκατάστασης των σχέσεων με τις ΟΚΤ στο Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς και για τη δημιουργία και την προώθηση νέων ⁽⁶⁾.

Ηγεσία και συμμετοχή

3.9. Το σχέδιο δράσης για τη νεολαία εστιάζει σε σημαντικό βαθμό στην ηγεσία και στη συμμετοχή. Αυτό επικροτείται και συνάδει απόλυτα με τις βέλτιστες πρακτικές στην εργασία με νέους. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ωστόσο ότι μια πολύ αναλυτική και διαβουλευτική προσέγγιση θα είναι απαραίτητη κατά την περαιτέρω ανάπτυξη μιας τέτοιας προσέγγισης στην εξωτερική δράση της ΕΕ. Ακόμα και εντός της ΕΕ και των κρατών μελών της, έχουμε, παρά τις έντονες προσπάθειες, πολύ δρόμο μπροστά μας όσον αφορά τη συμμετοχική πρακτική. Ο ηγετικός ρόλος των νέων προκύπτει γενικά από την καλή εργασία σε επίπεδο βάσης σε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον. Αυτό με τη σειρά του θα διαμορφώσει νέους ανθρώπους που μπορούν να εκφράσουν τη γνώμη τους, με βάση όμως τη σύνδεση με τους συνομηλίκους τους και την εμπειρία τους σχετικά με τοπικά ζητήματα όπως το περιβάλλον, οι μεταφορές, η εκπαίδευση, η ψυχική υγεία, η κοινωνική πρόνοια και πολλά άλλα. Το έργο αυτό διευκολύνεται συχνά από τις ΟΚΠ. Ελπίζουμε ότι τα θεματικά προγράμματα σχετικά με την κοινωνία των πολιτών και τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία μπορούν να επικεντρωθούν σε αυτές τις ανάγκες.

3.10. Πρέπει να εξασφαλιστεί συνεπώς μια σειρά από αλληλένδετους παράγοντες, προκειμένου να υπάρξει ορθή πρακτική σε αυτόν τον τομέα. Το πρόγραμμα Erasmus+ εξακολουθεί να επιδιώκει να δίνεται προτεραιότητα στους νέους που έχουν λιγότερες ευκαιρίες, αναγνωρίζοντας στην ουσία ότι ένα κορυφαίο πρόγραμμα εξακολουθεί να έχει να κάνει πολλά σε αυτόν τον τομέα. Σε θέματα διαπροσωπικών επαφών και κινητικότητας, διοικητικές πτυχές όπως οι θεωρήσεις διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διασφάλιση μιας εμπειρίας χωρίς προβλήματα για τους συμμετέχοντες και, στο πλαίσιο αυτό, χρειάζεται κοινή προσέγγιση. Η εφαρμογή αυτών των προκλήσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες, στα ασταθή κράτη ή ακόμα και στα ολοκληρωτικά κράτη θα εντείνει σαφώς τις προκλήσεις. Σε τελική ανάλυση, όλο το προβλεπόμενο έργο σχετικά με τη διοίκηση και τους συμμετέχοντες πρέπει να βασίζεται στην εμπειρία που αποκτάται σε επίπεδο βάσης και σε επίπεδο κοινότητας.

3.11. Πρέπει να είμαστε προσεκτικοί ώστε να μην αντιστρέψουμε τη διαδικασία και να μην εργαστούμε πρώτα με «ηγέτες», επειδή δεν υπάρχει καμία πραγματική δυναμική σε επίπεδο βάσης. Οι φορείς χρηματοδότησης και οι διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις δεν μπορούν να δημιουργήσουν αυτήν την ηγεσία, ενώ πρέπει να διασφαλιστούν ποιοτικοί δεσμοί σε επίπεδο βάσης. Ως εκ τούτου, χρειαζόμαστε διαφανείς διαδικασίες επιλογής, ανοικτές μεθόδους που δεν εισάγουν διακρίσεις, καθώς και διασφαλίσεις για την αποτροπή του κινδύνου επιρροής από κράτη και άλλους, ιδίως σε ασταθή κράτη. Η δέσμευση, η συμμετοχή και οι ηγετικές δεξιότητες είναι ζωτικής σημασίας και η προσέγγισή μας πρέπει να διαμορφώσει την υποδομή που θα την κάνει πραγματικότητα. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη μακροπρόθεσμη στήριξη των οργανώσεων νεολαίας και της κοινωνίας των πολιτών έναντι των βραχυπρόθεσμων προσεγγίσεων που βασίζονται σε σχέδια. Η συνεργασία με νέους που έχουν ηγετικό ρόλο χρειάζεται επίσης στρατηγικές για την αντιμετώπιση μιας διαρκώς μεταβαλλόμενης ομάδας που είναι παροδική, αναπτύσσεται και εξελίσσεται και σε κάποιο στάδιο θα πρέπει ή θα θέλει να πάει παρακάτω.

3.12. Θα πρέπει να παρέχεται ουσιαστική στήριξη σε οργανώσεις βάσης που λειτουργούν επιτοπίως, ώστε να αναπτύσσονται εσωτερικά και να καθίστανται σημαντικοί παράγοντες στις τοπικές κοινότητές τους. Ελπίζουμε ότι το έργο του συμβουλίου εκπροσώπησης των νέων για τις διεθνείς εταιρικές σχέσεις στο πλαίσιο αυτό, καθώς και η πλατφόρμα διαλόγου με οργανώσεις νεολαίας στο πλαίσιο του φόρουμ πολιτικής για την ανάπτυξη, θα αντιμετωπίσουν αυτό το ζήτημα. Επιπλέον, η στήριξη των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων νεολαίας μπορεί να συμβάλει στην ενθάρρυνση και τη στήριξη των νέων με σκοπό τη δημοκρατική συμμετοχή στον χώρο εργασίας τους. Τα εθνικά συμβούλια νεολαίας μπορούν να παρέχουν την κατάλληλη υποδομή για να αποφασίζεται με ποιον θα υπάρξει συνεργασία από τις χώρες εταίρους, εφόσον είναι ανεξάρτητα, όπως μπορούν επίσης πρωτοβουλίες σαν την πρωτοβουλία «Global Youth Mobilisation» (παγκόσμια κινητοποίηση των νέων) των Big 6 Youth Organisations ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Ενημερωτική έκθεση της ΕΟΚΕ με θέμα «Εφαρμογή της συμφωνίας αποχώρησης ΕΕ-Ηνωμένου Βασιλείου, συμπεριλαμβανομένου του πρωτοκόλλου για την Ιρλανδία και τη Βόρεια Ιρλανδία».

⁽⁷⁾ <https://globalyouthmobilization.org/>

Μέθοδοι υλοποίησης

3.13. Το σχέδιο δράσης για τη νεολαία περιέχει σημαντικές και θετικές αναφορές στο Erasmus+. Στο πλαίσιο αυτό, η ανακοίνωση αποφεύγει την «επιανεφύρεση του τροχού». Οι δομές και οι διαδικασίες του προγράμματος μπορούν και θα πρέπει να χρησιμοποιούνται στις εξωτερικές μας σχέσεις όπου χρειάζεται. Κατά την υλοποίηση, ενδέχεται να είναι χρήσιμος ο διαχωρισμός των επιμέρους τμημάτων του προγράμματος όπως η νεολαία, τα σχολεία, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EEK) και η τριτοβάθμια εκπαίδευση. Θα πρέπει να αρθούν εμπόδια, όπως οι θεωρήσεις, η έλλειψη χρηματοδότησης και οι γλωσσικοί φραγμοί, και η υλοποίηση θα πρέπει να επικεντρωθεί στην αμοιβαία μάθηση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την εμπειρία. Εάν χρησιμοποιηθούν εθνικές υπηρεσίες, θα πρέπει να ελέγχονται προσεκτικά, ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός προς τους κατάλληλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών και η ανεξαρτησία τους.

3.14. Η αρχική EEK διευκολύνει την απασχολησιμότητα των νέων στο μέλλον και τη συμμετοχή τους στη διά βίου μάθηση. Οι πολιτικές και οι ορθές πρακτικές σχετικά με την EEK στηρίζουν την κοινωνική ένταξη και την ενσωμάτωση της αγοράς για τους νέους που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης.

3.15. Στην ανακοίνωση γίνονται χρήσιμες συνδέσεις μεταξύ της εξωτερικής δράσης της ΕΕ και των δικαιωμάτων του παιδιού, για τα οποία η ΕΕ ανέπτυξε πρόσφατα μια στρατηγική. Θα ήταν επίσης χρήσιμη η μεγαλύτερη σύνδεση με τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNCRC) του 1989 καθώς θα είχε θετικό αποτέλεσμα στο σχέδιο δράσης για τη νεολαία, για παράδειγμα, μέσω της αξιοποίησης των εκθέσεων των κρατών της επιτροπής της Γενεύης. Πολλοί νέοι άνθρωποι είναι ηλικίας κάτω των 18 ετών και οι αρχές της UNCRC μπορούν να χρησιμεύσουν ως κατευθυντήριες γραμμές, αλλά η εργασία στον τομέα της νεολαίας στην ΕΕ εκτείνεται πέραν αυτής της ηλικίας. Δεν θα πρέπει πάντα να θεωρούμε την ηλικία των 18 ως ηλικία αυτόματου διαχωρισμού.

3.16. Πρέπει να εφαρμοστεί η προσέγγιση «Ομάδα Ευρώπη» για την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για τη νεολαία σε εθνικό, περιφερειακό και πολυμερές επίπεδο. Συνεπώς, η ΕΕ θα πρέπει να προσαρμοστεί στις συγκεκριμένες ανάγκες και περιστάσεις στις διάφορες περιφέρειες. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα ήταν ωφέλιμοι οι εταιρικές σχέσεις να συνεισφέρουν στην κάλυψη των κενών σε γνώσεις και δεδομένα σχετικά με τη νεολαία, ιδίως εκείνων που σχετίζονται με τους τομείς προτεραιότητας των ψηφιακών δεξιοτήτων, της κλιματικής αλλαγής και της Πράσινης Συμφωνίας. Η ΕΟΚΕ ενδιαφέρεται να μάθει κατά τους επόμενους μήνες πώς θα υλοποιηθούν οι πολλαπλές δράσεις και παραμένει έτοιμη να συνεισφέρει.

3.17. Θα επιθυμούσαμε υψηλότερο επίπεδο ανταπόκρισης κατά τη διαδικασία διαβουλεύσεων του σχεδίου δράσης για τη νεολαία και μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα στην ανταπόκριση. Αυτό καταδεικνύει την ανάγκη να παρέχεται στους νέους κάθε σχετική πληροφορία όσον αφορά σημαντικά θέματα, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να συνεισφέρουν με ακριβή και ουσιαστικό τρόπο στη διαδικασία χάραξης πολιτικών. Εργαλεία όπως το σήμα ποιότητας του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής προς τους νέους (ERYICA) μπορούν να χρησιμεύσουν εν προκειμένω για ενημέρωση.

4. Ειδικές παρατηρήσεις για τμήματα του σχεδίου δράσης για τη νεολαία

4.1. Οι διατάξεις του σχεδίου δράσης για τη νεολαία αποτελούν σύνθεση πολλών δραστηριοτήτων που βρίσκονται σε εξέλιξη, οι δε προκλήσεις σχετικά με την υλοποίηση θα είναι τεράστιες, ιδίως μετά την πανδημία COVID-19. Η πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην ισότητα μεταξύ των φύλων είναι κρίσιμης σημασίας και έχει υπάρξει πρόοδος στον τομέα αυτόν.

Εκπαίδευση

4.2. Η ισχυρή σύνδεση με το ευρωπαϊκό έτος Δεξιοτήτων είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη του σχεδίου δράσης για τη νεολαία. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία του να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες ανάπτυξης δεξιοτήτων, ιδίως στον τομέα του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής σε αυτήν, καθώς και στην κυκλική οικονομία, την ψυχική και τη σωματική υγεία, τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και τα συναφή δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης και της επανειδίκευσης και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων των νέων⁽⁸⁾. Ο ρόλος τόσο του κοινωνικού διαλόγου όσο και του διαλόγου μεταξύ των πολιτών είναι ουσιαστικός και πρέπει να ενισχυθεί.

4.3. Και πάλι, θα υπάρχουν πολλοί ενδιαφερόμενοι φορείς που σχετίζονται με την εκπαίδευση, οπότε απαιτούνται σαφείς στόχοι και μετρήσεις. Απαιτείται συνεχής προσπάθεια για όσους παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη δυσκολία προσέγγισης, ιδίως στα φτωχότερα και πιο ασταθή κράτη. Η δέσμευση για δαπάνη 10 % από τον Μηχανισμό Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τον προϋπολογισμό για ανθρωπιστική βοήθεια είναι ικανοποιητική και θα θέλαμε να δούμε τις δεσμεύσεις και άλλων υπηρεσιών και κρατών. Οι μακροπρόθεσμες λύσεις στην εκπαίδευση πρέπει να προέλθουν από κυβερνήσεις σε χώρες στόχους και οι τοπικές ΟΚΠ θα πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο. Η διεθνής κοινότητα δεν μπορεί να είναι ο βασικός παράγοντας σε μακροπρόθεσμο πλαίσιο. Ελπίζουμε ότι η σύνοδος κορυφής για τον μετασχηματισμό της εκπαίδευσης μπορεί να σημειώσει πρόοδο επ' αυτού.

⁽⁸⁾ EE C 100 της 16.3.2023, σ. 38.

4.4. Οι διατάξεις για τις υποτροφίες και τα καταπιστεύματα είναι ευπρόσδεκτες αλλά πρέπει να δώσουμε προσοχή στα θέματα επιλογής και να διασφαλίσουμε τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Είναι σημαντικό να καθοριστούν διαφανείς, δίκαιες και χωρίς αποκλεισμούς διαδικασίες για την επιλογή των συμμετεχόντων σε ακαδημαϊκά προγράμματα όταν θεσπίζονται αυτές οι ευκαιρίες, και να δίνεται προτεραιότητα πρόσβασης σε άτομα με λιγότερες ευκαιρίες.

4.5. Η μεγιστοποίηση της αξίας του ανθρώπινου κεφαλαίου είναι ζωτικής σημασίας για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και την καταπολέμηση της ανεργίας, με παράλληλο σεβασμό της βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτό προϋποθέτει εργατικό δυναμικό εφοδιασμένο με πληθώρα εγκάρσιων δεξιοτήτων και ικανότητα προσαρμογής. Η πολιτική εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να αναπτυχθεί και να υλοποιηθεί σε στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους και να εστιάζει περισσότερο στις ικανότητες παρά στα προσόντα. Αυτό θα συμβάλει στη μείωση του χάσματος όσον αφορά την αναντιστοιχία δεξιοτήτων.

Οργανώσεις νεολαίας

4.6. Στην ανακοίνωση καθορίζονται διάφορα φόρουμ και φορείς για την ενθάρρυνση της συμμετοχής των νέων. Η πλατφόρμα στο φόρουμ πολιτικής για την ανάπτυξη επικροτείται, υπό την προϋπόθεση ότι εξασφαλίζει διασυνδέσεις σε επίπεδο βάσης με οργανώσεις νεολαίας, οι οποίες είναι ανεξάρτητες, αυτοοργανωμένες και, ιδανικά, καθοδηγούμενες από τη νεολαία.

4.7. Η ανακοίνωση περιέχει μια ευπρόσδεκτη αναφορά στη συμμετοχή των οργανώσεων νεολαίας. Θα ήταν θετική για την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για τη νεολαία η συμμετοχή στα διάφορα μοντέλα πρακτικής άσκησης της νεολαίας, τα οποία υπάρχουν στην ΕΕ. Αυτή η πρακτική μπορεί να είναι εξίσου χρήσιμη με τις απόψεις των νέων, επειδή αναπτύσσει ικανότητες μεταξύ όλων των νέων σε τοπικό επίπεδο και στη συνέχεια αναδεικνύει ηγέτες των νέων που βασίζονται στην τοπική εμπειρία. Διατίθενται σημαντικά στοιχεία και μοντέλα μέσω της εταιρικής σχέσης ΕΕ/Συμβουλίου της Ευρώπης και του τομέα εθελοντισμού των νέων.

4.8. Οι οργανώσεις νεολαίας μπορούν να έχουν τεράστια συμβολή στην υλοποίηση του σχεδίου. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να ενθαρρύνονται να συνδέουν τον οικείο τομέα νεολαίας σε αυτόν τον τομέα με τα εθνικά σχέδια δράσης. Θα πρέπει να δώσουμε προτεραιότητα στα ορθά μοντέλα και έργα των οργανώσεων νεολαίας της ΕΕ στην ανάπτυξη, τη σύγκρουση και τα ανθρώπινα δικαιώματα έναντι π.χ. των μοντέλων «ανάπτυξης νέων» των ΗΠΑ, τα οποία χρησιμοποιούνται συχνά «έτοιμα προς χρήση» στις αναπτυσσόμενες χώρες και σε άλλες περιοχές και τα οποία συχνά δεν πηγάζουν από τις ίδιες αξίες. Αυτό θα συνδυαζόταν καλά με τη δέσμευση για ειδικά διαμορφωμένες λύσεις για συγκεκριμένες περιοχές.

4.9. Η υλοποίηση των δεσμεύσεων για την εκπαίδευση θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει τα συστήματα άτυπης και μη τυπικής εκπαίδευσης σε κοινότητες, ΟΚΠ και οργανώσεις κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων για τους νέους. Οι ορισμοί της Unesco και του Συμβουλίου της Ευρώπης παρέχουν επαρκείς κατευθυντήριες γραμμές επ' αυτού, παράλληλα με το έργο στο κεφάλαιο για τη νεολαία του προγράμματος Erasmus+. Πρέπει να αναγνωρίσουμε τα τεράστια οφέλη που έχει για όλους η μάθηση εκτός σχολικού πλαισίου, η οποία εκτείνεται σε όλο το φάσμα της ζωής και διά βίου.

4.10. Ο πολιτικός διάλογος είναι σημαντικός και οι στόχοι του σχεδίου δράσης για τη νεολαία φιλόδοξοι, αλλά δεν θα πρέπει να αμελούμε τις πολιτικές για τη νεολαία σε κάθε χώρα και τις ευθύνες των κυβερνήσεων, καθώς και την ανάγκη για έναν πραγματικό τομέα εθελοντισμού και μια αυθεντική κοινωνία των πολιτών. Η υλοποίηση του σχεδίου δράσης για τη νεολαία πρέπει επίσης να στηρίξει την ανάπτυξη πολιτικής για την εργασία στον τομέα της νεολαίας, την ανάπτυξη εθνικών συμβουλίων νεολαίας ή αντίστοιχων οργάνων και προσεγγίσεις όπως η αξιολόγηση του αντικτύπου της ΕΕ από τη σκοπιά της νεολαίας καθώς και άλλες.

4.11. Οι οργανώσεις νεολαίας έχουν ήδη δεσμούς σε όλο τον κόσμο, όπως καταδεικνύεται από το έργο των Big 6 Youth Organisations, η δε υλοποίηση αυτού του σχεδίου θα πρέπει να επιδιώξει τη συμμετοχή τους, να βασιστεί στον προϋπάρχον έργο και να αποτελέσει υπόδειγμα για περισσότερες πρωτοβουλίες. Θα πρέπει να προσέξουμε ώστε να αποφύγουμε τους υπερβολικούς περιορισμούς στα θέματα συμμετοχής. Δεν είναι σαφές εάν χρησιμοποιήθηκαν συμμετοχικές διαδικασίες κατά την επιλογή των ζητημάτων για το ταμείο ενδυνάμωσης της νεολαίας. Οι νέοι ενδέχεται να μην επιλέγουν πάντα τα θέματα που άλλοι θεωρούν σημαντικά στον αναπτυσσόμενο κόσμο ή σε ασαφή κράτη όπου τα πιο πρακτικά ζητήματα ίσως είναι σημαντικότερα.

4.12. Οι διατάξεις σχετικά με την ανάπτυξη ικανοτήτων για τις οργανώσεις νεολαίας είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτες και θα πρέπει να συνοδεύονται από αποτελεσματική στήριξη για τη δημιουργία κινήματων βάσης στις χώρες εταίρους στις οποίες οι αντιπροσωπείες της ΕΕ μπορούν να διαδραματίσουν κρίσιμο ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να προσφέρονται, όπου ενδείκνυται, εταιρικές σχέσεις με οργανώσεις της ΕΕ, η δε δράση τους πρέπει να ενοπτεύεται. Είναι σημαντικό να διευκολυνθεί η δημιουργία και η ενίσχυση των δικτύων τόσο με οργανώσεις της ΕΕ όσο και με οργανώσεις εκτός ΕΕ.

Αποτελεσματική υλοποίηση

4.13. Υπάρχουν πολλοί φορείς, πολιτικές και κονδύλια χρηματοδότησης που σχετίζονται με αυτό το έργο, όπως αντιπροσωπείες της ΕΕ, διάφορες Γενικές Διευθύνσεις της Επιτροπής, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ), το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα κράτη μέλη, καθώς και διάφοροι προϋπολογισμοί ενίσχυσης. Η υλοποίηση του σχεδίου δράσης για τη νεολαία πρέπει να διασφαλίζει σαφήνεια και κατάλληλη διατομεακή συνεργασία προκειμένου, τελικά, να εξασφαλίζεται ισχυρή επικέντρωση στην ομάδα στόχο, με παράλληλη παροχή επαρκούς προϋπολογισμού.

4.14. Οι προσεγγίσεις ανάπτυξης επαφών μπορούν να βασίζονται στο υπάρχον έργο, λαμβανομένων υπόψη των πρωτοβουλιών αδελφοποίησης και άλλων πρωτοβουλιών του προγράμματος Erasmus+ (Νεολαία). Επίσης, τα προγράμματα συμμετοχής των νέων του Erasmus+ (χωρίς διεθνική διάσταση) θα μπορούσαν να αποτελέσουν ορθά υποδείγματα σχεδίων για τη νεολαία στις χώρες στόχους.

4.15. Οι νέοι άνθρωποι είναι οι μελλοντικοί ηγέτες και παράγοντες αλλαγής και αποτελούν απαραίτητους εταίρους για τη συνεισφορά στην επιτυχία του θεματολογίου για τη βιώσιμη ανάπτυξη με ορίζοντα το 2030, τη Συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή και την ψηφιακή μετάβαση. Το σχέδιο δράσης για τη νεολαία θα πρέπει να διασφαλίζει ότι η εξωτερική δράση της ΕΕ ενδυναμώνει τους νέους σε πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη να διαδραματίσει τον ρόλο της, ενεργώντας με βάση τη δέσμευσή της να εφαρμόσει τη σύσταση της διάσκεψης για το μέλλον της Ευρώπης όσον αφορά την ενίσχυση του θεσμικού ρόλου της ΕΟΚΕ, ώστε να ενδυναμωθεί η ΕΟΚΕ ως διαμεσολαβητής και εγγυητής των δραστηριοτήτων συμμετοχικής δημοκρατίας, όπως ο διαρθρωμένος διάλογος με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τις ομάδες πολιτών.

4.16. Οι αναφορές του σχεδίου δράσης για τη νεολαία στη μετάβαση στην ενήλικη ζωή είναι ισχυρές, ιδιαίτερα ευπρόσδεκτες και συνάδουν με τις αξίες της εργασίας στον τομέα της νεολαίας στην ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό μεγάλη σημασία επέχει το να μάθουν οι νέοι τα δικαιώματά και τα καθήκοντά τους ως πολίτες, να μάθουν ξένες γλώσσες, καθώς και το να αποκτήσουν γνώσεις στα χρηματοοικονομικά, καθώς και γνώσεις σε σχέση με τη βιωσιμότητα του πλανήτη και την επιχειρηματικότητα. Ομοίως, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σύνδεση με το θεματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών για τη νεολαία, την ειρήνη και την ασφάλεια και την έκκληση για ευρύτερη συνεργασία με τα Ηνωμένα Έθνη. Κατά την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για τη νεολαία, πρέπει να έχουμε επίγνωση της απόστασης που υπάρχει γενικά μεταξύ της νεολαίας και της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε πολλούς τομείς.

4.17. Η απόφαση 2250 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (2015) για τη νεολαία, την ασφάλεια και την ειρήνη αποτελεί κρίσιμο εργαλείο για τη συνεργασία με τους νέους ανθρώπους συνολικά. Καθορίζει πέντε βασικούς πυλώνες δράσης: συμμετοχή, προστασία, πρόληψη, εταιρικές σχέσεις και απεμπλοκή και επανένταξη. Αυτή η απόφαση ορόσημο παροτρύνει τα υπογράφοντα μέρη να προσφέρουν στη νεολαία πιο δυνατή φωνή στο πλαίσιο της λήψης αποφάσεων σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, καθώς και να εξετάσουν το ενδεχόμενο να καταρτίσουν μηχανισμούς που θα παράσχουν στους νέους τη δυνατότητα να συμμετέχουν ουσιαστικά στις ειρηνευτικές διαδικασίες. Θα πρέπει να παρασχεθεί στήριξη για όσους επιθυμούν να εφαρμόσουν αυτό το θεματολόγιο σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Η σύνδεση και ο συντονισμός με το Ταμείο Ενδυνάμωσης των Νέων θα μπορούσε εν προκειμένω να δημιουργήσει πολλές συνέργειες.

Θέματα φύλου

4.18. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των νέων και η στήριξη της ισότητας των φύλων είναι κεντρικής σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η εξωτερική δράση της ΕΕ έχει σκοπό την ενδυνάμωση των νέων σε πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο και την παροχή βοήθειας, ώστε να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων και τη χάραξη πολιτικών με ουσιαστικό και συμπεριληπτικό τρόπο. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ενδυνάμωση των κοριτσιών και των νεαρών γυναικών είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης, και εκτιμά τις αναφορές στη διασφάλιση της ισότητας των φύλων και στον τερματισμό των διακρίσεων στο σχέδιο δράσης για τη νεολαία. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι το σχέδιο δράσης για τη νεολαία θα πρέπει να συνεπάγεται ουσιαστικές, στρατηγικές και μακροπρόθεσμες δράσεις που θα ωφελήσουν τους νέους και τις νέες εξίσου. Αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη στρατηγικών που προωθούν την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλους τους τομείς της εξωτερικής δράσης.

4.19. Είναι σημαντικό να αυξηθεί ο αριθμός των νέων, ιδίως των νεαρών γυναικών, με δεξιότητες θετικών επιστημών, τεχνολογίας, μηχανικής και μαθηματικών (STEM), καθώς και ψηφιακές δεξιότητες, και να ενισχυθεί το ενδιαφέρον των κοριτσιών στους τομείς STEM σε πρώιμο στάδιο, να στηριχθούν οι γυναίκες επιχειρηματίες και τα γυναικεία πρότυπα σε αυτούς τους τομείς και να γίνουν επενδύσεις σε προγράμματα που θα ενθαρρύνουν τα κορίτσια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση να ενδιαφερθούν για τους τομείς STEM.

Ψυχική υγεία

4.20. Η αναφορά της ανακοίνωσης στην ψυχική υγεία είναι θετική και ελπίζουμε ότι θα έχει εξέχουσα θέση στην υλοποίηση του σχεδίου δράσης για τη νεολαία. Δεδομένου ότι υπάρχουν αδύναμα συστήματα υγείας σε όλο τον κόσμο, θα πρέπει να προβλέπεται η πιο «φιλική προς τους νέους» υλοποίηση βελτιώσεων σε αυτόν τον τομέα.

Άτομα με αναπηρία

4.21. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η μνεία των νέων με αναπηρία στην ανακοίνωση είναι εξίσου σημαντική και θα πρέπει επίσης να κατέχει εξέχουσα θέση στην υλοποίηση του σχεδίου δράσης για τη νεολαία. Οι νέοι με αναπηρία αποτελούν μια συχνά ξεχασμένη ομάδα όσον αφορά την προώθηση της χειραφέτησης και της δημοκρατικής συμμετοχής των νέων και θα πρέπει να περιλαμβάνονται στην εφαρμογή του σχεδίου δράσης για τη νεολαία.

Οικονομικές ευκαιρίες

4.22. Οι κατάλληλες δεξιότητες θα έχουν καίρια σημασία για τις μελλοντικές οικονομικές ευκαιρίες των νέων. Θα χρειαστεί στήριξη για επιχειρηματίες και νεοφυείς επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης και της πίστωσης, δεδομένου ότι θα υπάρξουν πολλές ευκαιρίες, μεταξύ άλλων στον ψηφιακό τομέα, ιδίως στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

4.23. Στον τομέα των οικονομικών ευκαιριών, το υπόδειγμα των εγγυήσεων της ΕΕ για τη νεολαία αποτελεί καλό παράδειγμα με κατάλληλες προσαρμογές για την παροχή ευκαιριών σε όσους βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης. Η εκπαίδευση σχετικά με τα εργασιακά και τα κοινωνικά δικαιώματα θα είναι αναγκαία για την υλοποίηση του θεματολογίου για την αξιοπρεπή εργασία.

4.24. Θέματα όπως το εμπόριο θα πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για τη νεολαία, για παράδειγμα στα κεφάλαια για τη βιωσιμότητα των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών, και θα πρέπει να προωθηθεί η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, όπως π.χ. των οργανώσεων νεολαίας. Οι νέοι παραμένουν οι πλέον ευάλωτοι στην παιδική εργασία και σε άλλες μορφές κακοποίησης. Για να καταπολεμηθεί αυτό, η μάχη κατά της παιδικής εργασίας θα πρέπει να αποτελέσει σημαντικό μέρος του σχεδίου δράσης για τη νεολαία, ώστε τελικά η παιδική εργασία να αποτελέσει παρελθόν στον 21ο αιώνα. Για τον σκοπό αυτόν, πρέπει να προβλεφθούν οικονομικοί πόροι που θα επιτρέπουν στα παιδιά-εργαζόμενους να μην εξαρτώνται πλέον από το εισόδημά τους. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να περιοριστεί η δυνατότητα λειτουργίας επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν παιδική εργασία στην παγκόσμια αλυσίδα παραγωγής τους.

4.25. Οι νέοι είναι συχνά οι πρώτοι που πραγματοποιούν επικίνδυνα ταξίδια για να μεταναστεύσουν στην Ευρώπη και αλλού. Για να διασφαλιστεί ότι οι νέοι δεν θα αναγκάζονται να ακολουθούν επικίνδυνες, συχνά παράνομες, διαδρομές, πέρα από τα διεθνή σύνορα, το σχέδιο δράσης για τη νεολαία θα πρέπει να περιλαμβάνει ενεργό συνεργασία με τρίτες χώρες, προκειμένου να δημιουργηθούν ανθρωπιστικοί διάδρομοι και προγράμματα επανενκατάστασης για τους νέους, ώστε να φτάνουν στην Ευρώπη ασφαλώς και νόμιμα.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η συμβολή των νέων στην πράσινη μετάβαση»**(Διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της σουηδικής Προεδρίας)**

(2023/C 184/03)

Εισηγήτρια: η κ. **Nicoletta MERLO**Αίτημα της σουηδικής Προεδρίας του Συμβουλίου
Επιστολή της 14.11.2022

Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	8.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	152/00/01

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) πιστεύει ότι οι νέοι μπορούν και πρέπει να διαδραματίσουν κείμερο ρόλο στο πλαίσιο της πράσινης μετάβασης. Θεωρεί απαραίτητο ένα νέο μοντέλο διακυβέρνησης με λιγότερους αποκλεισμούς που να διασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή των νέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, υπερβαίνοντας τα εμπόδια που συνεχίζουν να υπάρχουν.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει πόσο σημαντικό είναι να διασφαλιστεί ότι οι οργανώσεις νεολαίας διαδραματίζουν ηγετικό ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην ανάπτυξη και τη διάδοση σχεδίων που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα και το περιβάλλον, μεταξύ άλλων μέσω της απαραίτητης χρηματοδοτικής στήριξης.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας τη συνεχή παρακολούθηση των επιπτώσεων που έχουν και θα έχουν στο μέλλον οι δημόσιες επενδύσεις στους νέους, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων που σχετίζονται με την πράσινη μετάβαση, μέσω μιας αξιολόγησης του οικονομικού, πολιτικού και κοινωνικού αντικτύπου των πολιτικών που πρόκειται να εφαρμοστούν, με τη χρήση δεικτών πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την έγκρισή τους.

1.4. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν μέτρα και μηχανισμούς που να διασφαλίζουν ότι οι απόψεις της νεολαίας λαμβάνονται υπόψη σε όλους τους τομείς πολιτικής και να δημιουργήσουν έναν χώρο που να μπορεί να εγγυηθεί την ενεργό συμμετοχή των νέων μέσω της πλήρους υιοθέτησης της «αξιολόγησης του αντικτύπου της ΕΕ από τη σκοπιά της νεολαίας» (EU Youth Test).

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι ζωτικής σημασίας να συνδεθούν οι πρωτοβουλίες και οι πολιτικές που θα υιοθετηθούν στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έτους Δεξιοτήτων με την πράσινη μετάβαση, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νέοι σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να εξεταστεί η εκπαίδευση και η ανάπτυξη των σχετικών δεξιοτήτων που αναμένεται να έχουν οι νέοι μέσω μιας οριζόντιας προσέγγισης που μπορεί να παρέχει θεωρητικές και πρακτικές δεξιότητες, μεταξύ άλλων με την εφαρμογή και την ενίσχυση της μετάβασης από το σχολείο στην εργασία και των προγραμμάτων επαγγελματικής μαθητείας, καθώς και με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων. Η κατάρτιση σε αυτά τα θέματα θα πρέπει επίσης να καταστεί διαδραστική, μέσω του σχεδιασμού και της ανάπτυξης της ξεκινώντας από τις περιοχές και τις ανάγκες τους, εντός ενός ευρύτερου πλαισίου σε εθνικό επίπεδο.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο η διδασκαλία σε θέματα βιωσιμότητας και προστασίας του περιβάλλοντος να ξεκινά από μικρή ηλικία, με την υιοθέτηση καινοτόμων εκπαιδευτικών εργαλείων που θα λαμβάνουν υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και την επίτευξη των σχετικών στόχων. Η ποιοτική εκπαίδευση για όλους και η αξιοπρεπής εργασία για όσους την παρέχουν είναι, εν προκειμένω, κείριας σημασίας.

1.8. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό τα σχολεία να ασχολούνται με τα ζητήματα της πράσινης μετάβασης, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και στο πλαίσιο εξωσχολικών δραστηριοτήτων, ιδίως με τη συμμετοχή οργανώσεων νεολαίας και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, αυξάνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή των απλών πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει θετικά την εμπειρία του σχεδίου «Πράσινο Erasmus» και προσβλέπει στην υλοποίησή του.

1.9. Προκειμένου να αποκτήσουν οι εργαζόμενοι, τόσο οι νεότεροι όσο και οι μεγαλύτεροι, τις κατάλληλες δεξιότητες για τη διαχείριση της καινοτομίας που επιφέρει η πράσινη μετάβαση, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι σημαντικό να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στη μάθηση στον χώρο εργασίας και να προωθηθούν η κατάρτιση στον χώρο εργασίας καθώς και τα ποιοτικά προγράμματα πρακτικής άσκησης και μαθητείας που μπορούν να δημιουργήσουν έναν ενάρετο διάλογο όσον αφορά τις ανάγκες της αγοράς και τις ατομικές δεξιότητες των νέων. Ο κοινωνικός διάλογος και οι συλλογικές διαπραγματεύσεις μπορούν, εν προκειμένω, να διαδραματίσουν καίριο ρόλο.

1.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να υπάρχουν ολιστικές πολιτικές κατάρτισης που ενσωματώνονται στις βιομηχανικές πολιτικές, συντονίζονται με άλλες αναπτυξιακές στρατηγικές και σχεδιάζονται λεπτομερώς σε εδαφικό και τοπικό επίπεδο, σε στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, ώστε να διασφαλιστεί ότι η πράσινη μετάβαση είναι μια δίκαιη μετάβαση που δεν αφήνει κανέναν στο περιθώριο.

1.11. Προκειμένου να διασφαλιστεί η επαρκής συμμετοχή των γυναικών σε τομείς που συνδέονται με την πράσινη μετάβαση, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ισότητα των φύλων πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος της πράσινης μετάβασης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επενδύσουν περισσότερους πόρους στον σχολικό επαγγελματικό προσανατολισμό των νέων και στην παροχή στήριξης ώστε να ενταχθούν στην εργασία μέσω αποτελεσματικών δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης που συνδέονται επαρκώς με τον παραγωγικό ιστό της εκάστοτε χώρας.

1.12. Οι νέοι επιχειρηματίες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της καινοτομίας, μεταξύ άλλων στον τομέα της πράσινης μετάβασης. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι νέοι αυτοί πρέπει να ενθαρρυνθούν μέσω της παροχής ειδικής κατάρτισης και στήριξης καινοτόμων έργων, καθώς και μέσω της εξασφάλισης επαρκούς χρηματοδοτικής στήριξης.

1.13. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η πράσινη μετάβαση αποτελεί επίσης δίκαιη μετάβαση και ότι αποφεύγεται το κλείσιμο εταιρειών με επακόλουθες απώλειες θέσεων εργασίας, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κράτη μέλη πρέπει πρωτίστως να επενδύσουν σημαντικούς πόρους, ξεκινώντας από τους πόρους των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, στη στήριξη των επιχειρήσεων που αναγκάζονται να αναδιαρθρωθούν, στην αναδιάρθρωση των απολυμένων εργαζομένων και στη στήριξη των επιχειρηματιών, ιδίως των νέων επιχειρηματιών, που προτίθενται να επενδύσουν σε πράσινες επιχειρήσεις.

2. Ιστορικό της γνωμοδότησης

2.1. Η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση ζητήθηκε από τη σουηδική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ προκειμένου να διερευνηθεί η συμβολή των νέων στην πράσινη μετάβαση.

2.2. Η «πράσινη μετάβαση» αναφέρεται στη μετάβαση της οικονομίας και της κοινωνίας της ΕΕ προς την επίτευξη κλιματικών και περιβαλλοντικών στόχων κυρίως μέσω πολιτικών και επενδύσεων, σύμφωνα με το ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα —το οποίο ορίζει την υποχρέωση επίτευξης κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050—, την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και τη συμφωνία του Παρισιού, διασφαλίζοντας ότι η μετάβαση είναι δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς για όλους.

2.3. Ενόψει αυτών των μεγάλων προκλήσεων, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ακριβώς η νέα γενιά είναι η πλέον ευαισθητοποιημένη και έχει επίγνωση της ανάγκης ανάληψης δράσης για την επίτευξη περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Πράγματι, εάν υπάρχει σήμερα ένα ζήτημα που μπορεί να δημιουργήσει έναν ενάρετο δεσμό μεταξύ της ευαισθησίας και των αξιών των νέων και των ανοικτών ζητημάτων της εποχής μας, με υψηλό δυναμικό καινοτομίας όσον αφορά τα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης, είναι αυτό του περιβάλλοντος, της προαγωγής της υγείας και της διαφύλαξης της βιοποικιλότητας του πλανήτη.

2.4. Τα τελευταία χρόνια, η δράση για το κλίμα έχει κινητοποιήσει μεγάλο αριθμό νέων σε ολόκληρη την Ευρώπη και πολλά περιβαλλοντικά και κοινωνικά κινήματα έχουν αναπτυχθεί σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, αποτελούμενα από νέους που διαδηλώνουν και απαιτούν απτά μέτρα από τις κυβερνήσεις και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος και την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας.

2.5. Το 2022 ανακηρύχθηκε ευρωπαϊκό έτος Νεολαίας, όχι μόνο για να γιορτάσουμε και να στηρίξουμε τους νέους, τη γενιά που έχει πληγεί περισσότερο από την πανδημία, με την ενστάλαξη ελπίδας, δύναμης και πίστης στο μέλλον, αλλά και για να αναδείξουμε πώς η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση προσφέρουν νέες προοπτικές και ευκαιρίες.

3. Συμμετοχή των νέων στην πράσινη μετάβαση

3.1. Προκειμένου να επιτευχθεί μια δίκαιη πράσινη μετάβαση, είναι απαραίτητη η εφαρμογή της Ατζέντας του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών και των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) της εν λόγω ατζέντας μέσω της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, μεταξύ άλλων με την εφαρμογή ενός νέου μοντέλου διακυβέρνησης που θα είναι πιο συμπεριληπτικό και ικανό να προωθεί την ενεργό συμμετοχή των νέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

3.2. Οι αποφάσεις που λαμβάνουν σήμερα οι πολιτικοί ηγέτες σχετικά με την κλιματική αλλαγή και άλλα περιβαλλοντικά ζητήματα θα έχουν επιπτώσεις κυρίως στις νέες και τις μελλοντικές γενιές. Οι νέοι έχουν δικαίωμα να έχουν λόγο για τα ζητήματα που τους αφορούν, όπως αναφέρεται στην Ατζέντα του 2030, η οποία αναγνωρίζει τους νέους ως «καθοριστικούς παράγοντες αλλαγής» στο πλαίσιο των ΣΒΑ της.

3.3. Μολονότι η συμβολή των νέων στην οικοδόμηση ενός βιώσιμότερου, με λιγότερους αποκλεισμούς και πιο πράσινου κόσμου αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο, και παρά την ανακήρυξη ενός έτους αφιερωμένου σε αυτούς, είναι σαφές ότι στην πραγματικότητα οι νέοι ακόμα δυσκολεύονται να συμμετάσχουν ενεργά στα όργανα λήψης αποφάσεων.

3.4. Τα τελευταία χρόνια, παρά τον έντονο ακτιβισμό των νέων για το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, παρατηρείται επίσης αυξανόμενη δυσaréσκεια και απώλεια εμπιστοσύνης μεταξύ των νέων όσον αφορά τους πολιτικούς θεσμούς, γεγονός που μεταφράζεται σε μείωση της ενεργού συμμετοχής τους σε πολιτικά κόμματα και σε αυξανόμενη αποχή στις πολιτικές εκλογές, τόσο ως ψηφοφόρων όσο και ως υποψηφίων. Αυτό συνιστά απειλή για το δημοκρατικό σύστημα και εμπόδιο στην ανάπτυξη μακρόπνοων πολιτικών, ξεκινώντας από εκείνες που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής μετάβασης και που μπορούν να ανταποκριθούν σε διαφορετικές ευαισθησίες και ανάγκες. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προώθηση της συμμετοχής των νέων στην πολιτική και σε άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα και ότι θα πρέπει να εξεταστούν όλες οι επιλογές ώστε να καταστεί εφικτή και αποτελεσματική σε όλα τα επίπεδα.

3.5. Αρχικά, θα ήταν σημαντικό να προσδιοριστούν και να αντιμετωπιστούν τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά εμπόδια για την πλήρη συμμετοχή των νέων, τα οποία μπορεί επίσης να οφείλονται στην έλλειψη ευαισθητοποίησης ή στη δυσκολία πρόσβασης σε πληροφορίες σχετικά με τους μηχανισμούς συμμετοχής και εκπροσώπησης των νέων. Μια άλλη πτυχή στην οποία θα πρέπει να δοθεί έμφαση αφορά τους νέους —και συχνά άτυπους— τρόπους με τους οποίους οι νέοι σήμερα συμμετέχουν και συνομιλούν, συχνά μέσω της χρήσης της τεχνολογίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, και οι οποίοι θα πρέπει να ληφθούν δεόντως υπόψη καθώς μπορούν να κινητοποιήσουν ολόκληρες γενιές.

3.6. Η βιωσιμότητα είναι βαθιά ριζωμένη στο όραμα των νέων για τον κόσμο και στους τρόπους με τους οποίους λαμβάνουν αποφάσεις, αλλά με μια πολύ ρεαλιστική προσέγγιση. Ως εκ τούτου, οι οργανώσεις νεολαίας, οι οποίες εκπροσωπούν τα συμφέροντα και τις ευαισθησίες εκατομμυρίων νέων στην Ευρώπη, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η νεότερη γενιά δεν έχει μόνο φωνή στα θεσμικά όργανα και στην κοινωνία των πολιτών, αλλά και την ευκαιρία να συμβάλει ουσιαστικά και σημαντικά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο ⁽¹⁾.

3.7. Για τους λόγους αυτούς, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι σημαντικό να δημιουργηθούν ευκαιρίες για όλες τις πλέον αντιπροσωπευτικές οργανώσεις νεολαίας, ξεκινώντας από εκείνες που εκπροσωπούν τους πλέον ευάλωτους νέους και όσους ζουν στις πιο απόκεντρες και αγροτικές περιοχές, ώστε να συμμετέχουν στη χάραξη πολιτικής και στην ανάπτυξη ιδεών για θέματα βιωσιμότητας.

3.8. Οι οργανώσεις νεολαίας μπορούν να επιτελέσουν πολλά καθήκοντα και να διαδραματίσουν κίριο ρόλο στη διάδοση και την υλοποίηση έργων που σχετίζονται με το περιβάλλον και τη βιωσιμότητα. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να παράσχουν στις εν λόγω οργανώσεις διαρθρωτική χρηματοδοτική στήριξη μέσω επαρκών και ειδικών πόρων, ώστε οι οργανώσεις νεολαίας να έχουν τις κατάλληλες συνθήκες ώστε να διασφαλίσουν και να αυξήσουν τη δραστηριοποίηση των νέων στον τομέα της πράσινης μετάβασης.

3.9. Ωστόσο, η δραστηριοποίηση από μόνη της δεν αρκεί. Όλες οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τον αντίκτυπο που θα έχουν στους νέους και στις προσδοκίες τους, συμπεριλαμβανομένων των προσδοκιών των μελλοντικών γενεών. Ως εκ τούτου, πρέπει να διενεργηθεί εκ των προτέρων, ενδιάμεση και εκ των υστέρων αξιολόγηση όλων των επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την πράσινη μετάβαση, προκειμένου να προσδιοριστούν με βεβαιότητα, μέσω της χρήσης δεικτών, οι οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις που θα έχουν στις νέες γενιές.

3.10. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν μέτρα και μηχανισμούς που να διασφαλίζουν ότι οι απόψεις της νεολαίας λαμβάνονται υπόψη σε όλους τους τομείς πολιτικής, δημιουργώντας παράλληλα έναν χώρο ώστε οι νέοι να συνεισφέρουν με συνέπεια και βάσει ικανοτήτων στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν μέσω της πλήρους υιοθέτησης της αξιολόγησης του αντίκτυπου της ΕΕ από τη σκοπιά της νεολαίας ⁽²⁾.

3.11. Αυτό που χρειάζεται, τόσο για τον πλανήτη όσο και για την ταχεία εξέλιξη των κρατών μελών μας, είναι η ενδυνάμωση των νέων με βάση τέσσερις πυλώνες: συμμετοχή των νέων στις διαδικασίες αλλαγής· δυνατότητα να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο με την επίδειξη υπευθυνότητας σε ατομικές και συλλογικές επιλογές· βελτίωση των γνώσεών τους σχετικά με τους μετασχηματισμούς που πραγματοποιούνται και τις αναπόφευκτες συνέπειες της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης· και ανάπτυξη δεξιοτήτων ώστε να παρεμβαίνουν με εξειδικευμένο τρόπο.

4. Η πράσινη μετάβαση στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας

4.1. Το 2023 έχει ανακηρυχθεί ευρωπαϊκό έτος Δεξιότητων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι ζωτικής σημασίας να συνδεθούν οι πρωτοβουλίες και οι πολιτικές που θα υιοθετηθούν στη διάρκεια του εν λόγω έτους με την πράσινη μετάβαση, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νέοι σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Προς μια διαρθρωμένη συμμετοχή των νέων όσον αφορά το κλίμα και τη βιωσιμότητα στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων της ΕΕ» (ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 44).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Αξιολόγηση του αντίκτυπου της ΕΕ από τη σκοπιά της νεολαίας» (ΕΕ C 486 της 21.12.2022, σ. 46).

4.2. Στο πλαίσιο της κλιματικής και περιβαλλοντικής κατάστασης έκτακτης ανάγκης, η εκπαίδευση όσον αφορά τη βιωσιμότητα θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για τα σχολεία. Οι εκπαιδευτές καλούνται να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο ως προς τον κλιματικό γραμματισμό των μαθητών και την παροχή των γνώσεων και των δεξιοτήτων που χρειάζονται προκειμένου να συμμετάσχουν στην πράσινη οικονομία. Υπάρχουν πολλές προσεγγίσεις που μπορούν να ακολουθήσουν οι εκπαιδευτικοί και τα σχολεία προκειμένου να διερευνήσουν αυτά τα ζητήματα με τους μαθητές, αλλά για τον σκοπό αυτό απαιτείται επίσης ποιοτική εκπαίδευση για όλους και αξιοπρεπής εργασία για όσους την παρέχουν. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να εξασφαλιστεί επαρκής χρηματοδότηση σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, προκειμένου να παρασχεθεί στήριξη σε έργα και πρωτοβουλίες για την προώθηση και την εφαρμογή της διδασκαλίας και της μάθησης στους τομείς του περιβάλλοντος και της βιωσιμότητας.

4.3. Το θέμα των στρατηγικών της πράσινης μετάβασης και της βιώσιμης ανάπτυξης είναι απολύτως οριζόντιο. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να υιοθετηθεί μια οριζόντια προσέγγιση όσον αφορά την εκπαίδευση και την ανάπτυξη των σχετικών δεξιοτήτων που αναμένεται να έχουν οι νέοι η οποία θα παρέχει θεωρητικές και πρακτικές δεξιότητες, μεταξύ άλλων με την εφαρμογή και την ενίσχυση της μετάβασης από το σχολείο στην εργασία και των προγραμμάτων επαγγελματικής μαθητείας. Η κατάρτιση σε αυτά τα θέματα θα πρέπει επίσης να καταστεί διαρθρωτική, μέσω του σχεδιασμού και της ανάπτυξης της κατάρτισης με βάση τις περιοχές και τις ανάγκες τους, εντός ενός ευρύτερου πλαισίου σε εθνικό επίπεδο και με στόχο τη διά βίου μάθηση.

4.4. Η διδασκαλία των παιδιών σε θέματα βιωσιμότητας και προστασίας του περιβάλλοντος θα πρέπει να ξεκινά από μικρή ηλικία, ήτοι από την προσχολική εκπαίδευση, και να συνεχίζει με ειδικά προγράμματα σε όλη τη σχολική εκπαίδευση. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να λαμβάνουν επίσης ειδική κατάρτιση και να έχουν εξασφαλισμένες ευκαιρίες επικαιροποίησης των δεξιοτήτων τους σε συνεχή βάση.

4.5. Η εισαγωγή διαδρομών πράσινης και πολιτιστικής μετάβασης στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών διαδικασιών συνεπάγεται την επαναβεβαίωση του εκπαιδευτικού ρόλου των σχολείων, τα οποία έχουν επιφορτιστεί με την προώθηση μεθόδων αγωγής του πολίτη που μπορούν να διδάξουν τους μαθητές να ζουν στον πλανήτη με έναν διαφορετικό και βιώσιμο τρόπο. Έτσι, οι μαθητές καθίστανται πρωταγωνιστές μιας αλλαγής που τους κατευθύνει προς ένα νέο κοινωνικό μοντέλο το οποίο θέτει το περιβάλλον στο επίκεντρο και τους επιτρέπει να πειραματίζονται και να διαδίδουν νέους τρόπους ζωής που βρίσκονται σε ισορροπία με τη φύση.

4.6. Το σημερινό πλαίσιο, το οποίο μεταβάλλεται συνεχώς και ταχέως, απαιτεί καινοτόμα εκπαιδευτικά πλαίσια μέσω της δημιουργίας ενός νέου οικολογικού λεξιλογίου που συνάδει με τους στόχους της Ατζέντας του 2030 και επικεντρώνεται στις μεθόδους υλοποίησης της κυκλικής οικονομίας και στα εργαλεία που προσφέρει η προσέγγιση του κύκλου ζωής (Life-Cycle Thinking, LCT) ⁽³⁾, η οποία λαμβάνει υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και την επίτευξη των σχετικών στόχων.

4.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι όλοι χρειάζονται γνώσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ιδίως όσον αφορά όλες τις πτυχές της βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής, τις υπεύθυνες διατροφικές επιλογές, τη μείωση της σπατάλης τροφίμων, καθώς και τη χρήση βιώσιμης ενέργειας. Η εκπαίδευση των νέων θα πρέπει να υποστηρίζεται από τη διά βίου μάθηση των γονέων και τη διαπαιδαγώγηση των πολιτών ⁽⁴⁾.

4.8. Ως εκ τούτου, η επιτυχία της οικολογικής μετάβασης θα εξαρτηθεί από την ικανότητα των σχολείων να συνεργαστούν με τις τοπικές αρχές και στο πλαίσιο εξωσχολικών δραστηριοτήτων, ιδίως με τη συμμετοχή των οργανώσεων νεολαίας και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, αυξάνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή ακόμη και των απλών πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει θετικά την εμπειρία του σχεδίου «Πράσινο Erasmus» και προσβλέπει στην υλοποίησή του.

4.9. Η ευαισθητοποίηση, η γνώση και η θετική ηγεσία σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος είναι ακόμη πιο έντονα στη νεότερη γενιά, δηλαδή στη γενιά Z ή «Gen Z» (άτομα κάτω των 25 ετών) και στα άτομα που διαθέτουν περισσότερη μόρφωση και ισχυρότερα πολιτιστικά εργαλεία. Αυτό σημαίνει ότι η ευαισθητοποίηση και οι τεκμηριωμένες πληροφορίες αναμένεται να αυξηθούν και να ενοποιηθούν, αλλά και ότι οι θετικές απαντήσεις που απαιτούνται μπορούν να ενισχυθούν με τη βελτίωση της εκπαίδευσης των νέων και την ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου τους στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα. Αντίθετως, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και η δυσκολία ένταξης στην αγορά εργασίας όχι μόνο επιβραδύνουν τη συμβολή στην τρέχουσα ανάπτυξη των χωρών, αλλά επιπλέον αποδυναμώνουν τον ρόλο των νέων ως ενεργών συμμετεχόντων σε νέες διαδικασίες ανάπτυξης που συμβαδίζουν περισσότερο με τις προκλήσεις της εποχής στην οποία ζουν.

⁽³⁾ <https://www.lifecycleinitiative.org/starting-life-cycle-thinking/what-is-life-cycle-thinking/>

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ενδυνάμωση των νέων ώστε να επιτύχουν βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της εκπαίδευσης» (EE C 100 της 16.3.2023, σ. 38).

4.10. Δεν μπορεί να υπάρξει μετάβαση χωρίς δεξιότητες. Είναι ζωτικής σημασίας να αποκτήσουν οι εργαζόμενοι, τόσο οι νεότεροι όσο και οι μεγαλύτεροι, τις κατάλληλες δεξιότητες για τη διαχείριση της καινοτομίας που επιφέρει η πράσινη μετάβαση, η οποία αναπόφευκτα έχει και θα έχει στο μέλλον σημαντικό αντίκτυπο στον κόσμο της εργασίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικό να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στη μάθηση στον χώρο εργασίας. Η μάθηση στον χώρο εργασίας, δηλαδή το σύνολο των πρακτικών κατάρτισης και μάθησης που πραγματοποιούνται στο εργασιακό περιβάλλον, ιδίως με τη μορφή προγραμμάτων μαθητείας, αποτελεί αποφασιστικό πλεονέκτημα για την (εκ νέου) απόκτηση δεξιοτήτων, τόσο τεχνικών όσο και οριζόντιων. Η κατάρτιση στον χώρο εργασίας, η πρακτική άσκηση και η μαθητεία είναι τρεις τρόποι μάθησης οι οποίοι, με τον δικό τους ποικιλόμορφο τρόπο, συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ενάρετου διαλόγου όσον αφορά τις ανάγκες της αγοράς και τις ατομικές δεξιότητες των νέων. Οι κοινωνικοί εταίροι καλούνται να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στην επίτευξη αυτού του στόχου, μέσω του κοινωνικού διαλόγου και των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

4.11. Η πράσινη μετάβαση πρέπει να είναι μια δίκαιη μετάβαση η οποία θα εξασφαλίζει την επανειδίκευση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων, καθώς και ποιοτικές θέσεις εργασίας για όλους, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι κανείς δεν θα μείνει στο περιθώριο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο οι πολιτικές κατάρτισης να είναι ολιστικές, να ενσωματώνονται στις βιομηχανικές πολιτικές, να συντονίζονται με άλλες αναπτυξιακές στρατηγικές, και να σχεδιάζονται λεπτομερώς σε εδαφικό και τοπικό επίπεδο, σε στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους.

4.12. Επί του παρόντος, υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν την έλλειψη μιας τέτοιας ολιστικής προσέγγισης και την ανεπαρκή διάδοση των πράσινων δεξιοτήτων και, κατά συνέπεια, των πράσινων θέσεων εργασίας, ιδίως μεταξύ των ατόμων με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιοτήτων. Αυτό ενέχει τον κίνδυνο δημιουργίας μιας νέας πόλωσης μεταξύ εκείνων που διαθέτουν πράσινες δεξιότητες και, ως εκ τούτου, έχουν υψηλή απασχολησιμότητα με βάση τα σενάρια που σχετίζονται με την πράσινη μετάβαση, και εκείνων που, αντιθέτως, παραμένουν αποκλεισμένοι από αυτές τις διαδικασίες κατάρτισης, διαθέτουν περιορισμένες δεξιότητες και συχνά αναλαμβάνουν επιχειρησιακά καθήκοντα που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν λόγω του συνδυασμένου αποτελέσματος της πράσινης μετάβασης και της βιομηχανικής αυτοματοποίησης.

4.13. Η ισότητα των φύλων πρέπει επίσης να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των στρατηγικών για την πράσινη οικονομία. Οι νέες γυναίκες υποεκπροσωπούνται στον τεχνολογικό και επιστημονικό τομέα, καθώς είναι ελάχιστα πιθανό να επιλέξουν εξειδικευμένη εκπαίδευση σε αυτούς τους τομείς λόγω των στερεοτύπων των φύλων που θεωρούν ότι ορισμένες θέσεις εργασίας είναι αμιγώς ανδρικές. Προκειμένου να διασφαλιστεί η επαρκής συμμετοχή των γυναικών σε τομείς που υφίστανται, και θα υποστούν στο εγγύς μέλλον, σημαντικές αλλαγές λόγω της πράσινης μετάβασης, τα στερεότυπα αυτά πρέπει να αντιμετωπιστούν και ο επαγγελματικός προσανατολισμός στα σχολεία μπορεί, εν προκειμένω, να διαδραματίσει καίριο ρόλο. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να επενδύσουν περισσότερους πόρους στην παροχή υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού στα σχολεία και στη στήριξη των νέων ώστε να ενταχθούν στον κόσμο της εργασίας μέσω αποτελεσματικών δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης που συνδέονται επαρκώς με τον παραγωγικό ιστό της εκάστοτε χώρας.

4.14. Η ανάπτυξη της καινοτομίας είναι καίριας σημασίας για την επιτυχία της πράσινης μετάβασης. Συνεπώς, η ενθάρρυνση της συμμετοχής των νέων με επιχειρηματικό πνεύμα στη διαδικασία καινοτομίας μέσω της παροχής ειδικής κατάρτισης και της στήριξης των καινοτόμων σχεδίων και με την εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης αποτελεί βασική πτυχή για την επίτευξη των στόχων.

4.15. Η πράσινη μετάβαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορούσε να δημιουργήσει 1 εκατομμύριο νέες θέσεις εργασίας έως το 2030, αλλά θα μπορούσε επίσης να δημιουργήσει 500 000 έως 2 εκατομμύρια ανέργους, σύμφωνα με εκτίμηση επιπτώσεων⁽⁵⁾ του Οργανισμού Περιβάλλοντος της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί προτεραιότητα να επενδύσουν τα κράτη μέλη σημαντικούς πόρους, αξιοποιώντας πρώτα τους πόρους των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, στη στήριξη των επιχειρήσεων που αναγκάζονται να αναδιαρθρωθούν, στην αναδιάταξη των απολυμένων εργαζομένων και στη στήριξη των επιχειρηματιών, ιδίως των νέων επιχειρηματιών, που προτίθενται να επενδύσουν σε πράσινες επιχειρήσεις.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/swd-2020-176-final-part>

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κατασκευές από ξύλο για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στον κατασκευαστικό τομέα»

(διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της σουηδικής Προεδρίας)

(2023/C 184/04)

Εισηγητής: ο κ. **Rudolf KOLBE**

Συνεισηγητής: ο κ. **Sam HÄGGLUND**

Αίτηση γνωμοδότησης	Σουηδική Προεδρία, 14.11.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	14.12.2022
Αρμόδιο όργανο	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	7.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	153/2/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) θεωρεί τα δομικά υλικά βιολογικής προέλευσης σημαντικό μοχλό για την πράσινη μετάβαση. Η αύξηση του μεριδίου του ξύλου στις κατασκευές με σκοπό τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα πρέπει να ενθαρρυνθεί στην ΕΕ μέσω της ενεργού και βιώσιμης διαχείρισης των δασών και δεν πρέπει να παρεμποδίζεται από πολιτικούς περιορισμούς.

1.2. Λόγω του υποδειγματικού ρόλου που διαδραματίζει ο δημόσιος τομέας, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να αυξήσουν τη χρήση του ξύλου στα δημόσια κτίρια η οποία υπολείπεται του συνολικού μέσου όρου.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι τα εύκολα προσβάσιμα για τις ΜΜΕ μέτρα στήριξης της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας σχετικά με τα εναλλακτικά δομικά υλικά αποτελούν σημαντικό μέσο για την αξιοποίηση του δυναμικού των κατασκευών από ξύλο.

1.4. Η ΕΟΚΕ ζητεί να επανεξετασθούν τα οφειλόμενα σε τυπικές, νομικές και τεχνικές απαιτήσεις εμπόδια στις κατασκευές από ξύλο σε σχέση με την αναγκαιότητά τους για την ποιότητα του σχεδιασμού, διαπιστώνει δε ότι η καινοτομία πρέπει να μπορεί να ανταποκρίνεται στην εξέλιξη της τεχνολογίας, όχι μόνο με την τήρηση των προτύπων αλλά και με τη χρήση «ισοδύναμων εναλλακτικών λύσεων».

1.5. Δεδομένου ότι οι αποκλίνοντες οικοδομικοί κανόνες δημιουργούν επίσης εμπόδια στη χρήση ανανεώσιμων δομικών υλικών, η ΕΟΚΕ ζητεί τη λήψη μέτρων εναρμόνισης, εκτιμά δε συναφώς ότι το Νέο Ευρωπαϊκό Μπάουχαους αποτελεί σημαντικό μοχλό.

1.6. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη συνεπή χρήση του οικολογικού λογιστικού συστήματος για εξειδικευμένες αξιολογήσεις της βιωσιμότητας καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των κτιρίων και τη σύγκριση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

1.7. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία των ελάχιστων προτύπων για τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα των κτιρίων καθ' όλο τον κύκλο ζωής τους και την αντίστοιχη υποχρέωση ολόκληρου του κατασκευαστικού τομέα να υποβάλλει εκθέσεις για τον άνθρακα.

1.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί την οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων το σημαντικότερο εργαλείο πολιτικής για τον καθορισμό απαιτήσεων με σκοπό τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των κτιρίων. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναπτύξει ένα σύστημα πιστοποίησης του άνθρακα το οποίο θα λαμβάνει πλήρως υπόψη τον ρόλο των προϊόντων ξυλείας στην αντιστάθμιση των εκπομπών.

1.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί άκρως απαραίτητη τη μεταφορά τεχνογνωσίας —όπως προβλέπεται στην Ακαδημία του Νέου Ευρωπαϊκού Μπάουχαους— όπως και την παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης και κατάρτισης σε εθνικό επίπεδο. Η κατάρτιση και η επιμόρφωση σχετικά με τη χρήση νέων βιώσιμων κατασκευαστικών μεθόδων και υλικών είναι απαραίτητη για όλους όσοι εμπλέκονται στη διαδικασία κατασκευής: πολεοδόμους, αρχιτέκτονες, μηχανικούς, τεχνικούς, ειδικούς στον τομέα ΤΠ και οικοδόμους.

1.10. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι βασιζόμενες στην ποιότητα διαδικασίες σύναψης συμβάσεων, με συνεκτίμηση κριτηρίων σχετικών με τη βιωσιμότητα και τον κύκλο ζωής, καθώς και η επιλογή κατάλληλων διαδικασιών σύναψης συμβάσεων που επιτρέπουν καινοτόμες λύσεις, αποτελούν προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων για το κλίμα και την προώθηση των κατασκευών από ξύλο. Η ΕΟΚΕ ζητεί επομένως, αφενός, να ενισχυθεί η νομική υποχρέωση για ποιοτικό ανταγωνισμό και προσαρμοσμένες στο κλίμα δημόσιες συμβάσεις και, αφετέρου, να ληφθούν μέτρα για την κατάλληλη κατάρτιση των αναθετουσών δημοσίων αρχών.

1.11. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να συμμετάσχουν στην πρωτοβουλία της αυστριακής και της φινλανδικής κυβέρνησης Wood POP, η οποία αποσκοπεί στην κινητοποίηση δημοσίων και ιδιωτικών φορέων του τομέα της ξυλείας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και στην προώθηση του επαναπροσανατολισμού των επενδύσεων προς βιώσιμες λύσεις βιολογικής προέλευσης και αξιακές αλυσίδες βασιζόμενες στο ξύλο.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η παράδοση οικοδόμησης με βάση το ξύλο έχει μακράιωνη ιστορία καινοτομίας. Η χρήση βιώσιμων υλικών συμπεριλήφθη, μεταξύ άλλων, στην ιδεολογία του Νέου Ευρωπαϊκού Μπάουχαους⁽¹⁾.

2.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι τα καινοτόμα, βιολογικά και βιώσιμα (δομικά) υλικά, τα οποία παρασκευάζονται με διαδικασίες που συνεπάγονται χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, είναι υψίστης σημασίας σε σχέση με την πράσινη μετάβαση. Σύμφωνα με την έκθεση για τα κτίρια του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας (ΔΟΕ)⁽²⁾, στα κτίρια αναλογεί επί του παρόντος (2021) το 33 % των παγκόσμιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Το μεγαλύτερο μέρος των εκπομπών συνδέεται άμεσα και έμμεσα με τη λειτουργία των κτιρίων, το 6,4 % (2021) ωστόσο προκαλείται κατά την οικοδόμηση και την παρασκευή δομικών υλικών. Οι μεταφορές, οι κατεδαφίσεις και η κατασκευή υποδομών δεν λαμβάνονται υπόψη εν προκειμένω. Οι εκπομπές που προκαλούνται κατά τις μεταφορές καταλογίζονται στον τομέα των μεταφορών. Εκ των ανωτέρω διαπιστώνεται ότι οι οφειλόμενες στην οικοδόμηση πραγματικές εκπομπές είναι υψηλότερες. Σύμφωνα με στοιχεία της Επιτροπής, εντός της ΕΕ τα κτίρια ευθύνονται για το 40 % περίπου της κατανάλωσης ενέργειας και για το ένα τρίτο περίπου των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ. Οι μειώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου οφείλονται κυρίως στα μέτρα στον τομέα της ενεργειακής ανακαίνισης, στο μεγαλύτερο μερίδιο των παρόχων ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και στον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων θέρμανσης. Παρατηρείται όμως, αντιθέτως, αύξηση των κύριων κατοικιών και του καθαρού εμβαδόν ανά κατοικία.

2.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την τεράστια σημασία των δασών για τη ζωή των ανθρώπων σε ολόκληρο τον κόσμο. Για παράδειγμα, τα 400 δισεκατομμύρια δέντρα της Ευρώπης απορροφούν σχεδόν το 9 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η αποψίλωση των δασών αποτελεί τεράστιο πρόβλημα παγκοσμίως, ωστόσο εντός της ΕΕ σημειώνεται αύξηση των δασικών πόρων. Μεταξύ 1990 και 2020, οι δασικές εκτάσεις αυξήθηκαν κατά 9 %, ο δε όγκος της ξυλείας στα ευρωπαϊκά δάση κατά 50 %.⁽³⁾ Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως όλες τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αντιμετώπιση του παγκόσμιου προβλήματος και τονίζει την ανάγκη συνεχούς ενίσχυσης της υγείας και της ανάπτυξης των δασών. Η αύξηση του μεριδίου του ξύλου στις κατασκευές με σκοπό τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα πρέπει να ενθαρρυνθεί μέσω μιας ενεργού και βιώσιμης διαχείρισης των δασών σε ολόκληρη την ΕΕ και δεν πρέπει να παρεμποδίζεται από περιορισμούς οφειλόμενους σε ζητήματα πολιτικής.

2.4. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει, επομένως, ότι η αξιοποίηση του δυναμικού των κατασκευών από ξύλο (είτε πρόκειται για τεχνικές κατασκευές αμιγώς από ξύλο είτε όχι) για την προστασία του κλίματος πρέπει να συνδέεται άρρηκτα με τη βιώσιμη διαχείριση των δασών. Στο πλαίσιο του αυστριακού έργου CareforParis⁽⁴⁾, για το οποίο συνεργάστηκαν το Bundesforschungszentrum für Wald [Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Ερευνών για τα Δάση (BFW)], το Universität für Bodenkultur [Πανεπιστήμιο φυσικών πόρων και βιοεπιστημών (BOKU)], το Wood K Plus και το Umweltbundesamt (Ομοσπονδιακή υπηρεσία περιβάλλοντος), προβλήθηκαν και αναλύθηκαν διάφορα πιθανά σενάρια για τη διαχείριση των δασών. Αυτά βασίζονται σε διαφορετικές κλιματικές αλλαγές και στρατηγικές προσαρμογής για τα αυστριακά δάση και προμηνύουν πιθανές εξελίξεις έως το 2150. Αναλύθηκαν διεξοδικά το αποτύπωμα άνθρακα των δασών και των προϊόντων ξυλείας, καθώς και η αποτροπή εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μέσω της χρήσης προϊόντων ξυλείας. Ο συνδυασμός της ανάπτυξης των δασών, της χρήσης ξυλείας και της αποτροπής των εκπομπών αερίων

(1) EE C 275 της 18.7.2022, σ. 73· EE C 155 της 30.4.2021, σ. 73.

(2) Έκθεση του ΔΟΕ για τα κτίρια (2022), διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <https://www.iea.org/reports/buildings>

(3) https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf

(4) Weiss P., Braun M., Fritz D., Gschwantner T., Hesser F., Jandl R., Kindermann G., Koller T., Ledermann T., Ludvig A., Pölz W., Schadauer K., Schmid B.F., Schmid C., Schwarzbauer P., Weiss G. 2020: Τελική Έκθεση για το έργο CareforParis. Klima- und Energiefonds Wien (ταμείο της Βιέννης για το κλίμα και την ενέργεια).

του θερμοκηπίου μέσω προϊόντων ξυλείας οδηγεί σε θετικό ισοζύγιο αερίων θερμοκηπίου. Τα δάση της Ευρώπης αποτελούν σημαντική καταβόθρα άνθρακα. Κατά την περίοδο μεταξύ 2010 και 2020, η μέση ετήσια δέσμευση άνθρακα στη δασική βιομάζα στην Ευρώπη ανήλθε σε 155 εκατομμύρια τόνους. Στην ΕΕ των 28, η δέσμευση αντιστοιχεί στο 10 % των ακαθάρσιτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ⁽⁵⁾. Ο μεγαλύτερος μοχλός για την προστασία του κλίματος είναι η αντικατάσταση των ορυκτών πρώτων υλών και των ορυκτών πηγών ενέργειας από το ξύλο (για υλικά και ενέργεια) και η χάρην αυτής συνεπαγόμενη αποτροπή εκπομπών. Επομένως, η χρήση της ξυλείας για την υποκατάσταση υλικών με υψηλότερες εκπομπές κατά τον κύκλο ζωής αποτελεί σημαντικό μέτρο για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

2.5. Ως ενσωματωμένη ενέργεια νοείται η ενέργεια εκείνη η οποία χρησιμοποιείται για την παρασκευή, την αποθήκευση, τη μεταφορά, την εγκατάσταση και, εντέλει, τη διάθεση υλικών ή κατασκευαστικών στοιχείων και κτιρίων. Σε σύγκριση με άλλα συμβατικά δομικά υλικά, το ξύλο δεσμεύει τον άνθρακα προτού χρησιμοποιηθεί ως δομικό υλικό (ένα δέντρο αποτελείται κατά περίπου 50 % από καθαρό άνθρακα). Από την εξέταση του ισοζυγίου εκπομπών του ξύλου προκύπτει ότι παράγοντες σε σχέση με την προέλευση, την απόσταση μεταφοράς και το είδος επεξεργασίας, καθώς και η δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης, είναι ουσιαστικής σημασίας. Οι συγκρίσεις ισοδύναμων κτιρίων, καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής, καταδεικνύουν ότι, σε αντίθεση με άλλα δομικά υλικά, το ξύλο έχει καλύτερες επιδόσεις όσον αφορά την ενσωματωμένη ενέργεια, τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, τη ρύπανση του αέρα και των υδάτων και άλλους δείκτες επιπτώσεων. Με τα προϊόντα ξυλείας που παράγονται επί του παρόντος ετησίως (δηλαδή το ξύλο που χρησιμοποιείται ως υλικό) αποτρέπεται το 10 % περίπου των συνολικών ετήσιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου χάρην του αποτελέσματος της υποκατάστασης και μόνον.

2.6. Συγκεκριμένα, με τη χρήση ξυλείας στον κατασκευαστικό κλάδο θα μπορούσε να εξοικονομηθεί έως και το 40 % των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε σύγκριση με το σκυρόδεμα. Εάν χρησιμοποιήσουμε τη συνιστώμενη από τους Hagauer κ.ά. (2009) ⁽⁶⁾ μετατροπή του όγκου σε βάρος, το ξηρό βάρος ενός χωρικού κυβικού μέτρου (fm) ξυλείας (μείγμα μαλακής και σκληρής ξυλείας) ανέρχεται σε 417 κιλά. Εάν υποθεθεί ότι το μερίδιο του άνθρακα είναι 50 %, τότε προκύπτει ισοδύναμο CO₂ ύψους 0,765 τόνου ανά fm. Τούτο συνεπάγεται ότι, εάν υλοτομηθεί επιπλέον ξυλεία ύψους ενός εκατομμυρίου fm η οποία είναι έτοιμη προς χρήση, 0,765 εκατομμύρια τόνοι CO₂ μπορούν να δεσμευθούν σε μόνιμα προϊόντα.

2.7. Το ποσοστό των κατασκευών από ξύλο έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Στην Αυστρία, για παράδειγμα, το ποσοστό κατασκευών από ξύλο ⁽⁷⁾ αυξήθηκε κατά περισσότερο από 70 % σε 20 έτη, το δε 2018 ανήλθε στο 24 % όσον αφορά τον ωφέλιμο χώρο. Εξ αυτών, το 53 % αφορούσε κατοικίες, το 11 % εμπορικά και βιομηχανικά κτίρια και το 29 % κτίρια για αγροτικούς σκοπούς. Συγκριτικά, το μερίδιο των δημόσιων κτιρίων ήταν μόλις 7 %. Στη Σουηδία και τη Φινλανδία, το 90 % όλων των νεόδμητων μονοκατοικιών είναι από ξύλο, το δε 20 % περίπου των νεόδμητων πολυκατοικιών φέρουν ξύλινη κατασκευή.

2.8. Η πύκνωση των πόλεων αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και συνεπάγεται αναπόφευκτη αύξηση του ύψους των κτιρίων. Τρέχοντα έργα καταδεικνύουν ότι είναι δυνατόν να κατασκευαστούν υψηλά κτίρια με τη χρήση ξύλου. Παραδείγματα αποτελούν το Sara Cultural Centre στη Σουηδία με 20 ορόφους και ύψος 75 μέτρων ⁽⁸⁾, ή ο πύργος Ascent Tower¹ στο Milwaukee με 18 ορόφους κατασκευασμένους από ξύλο ⁽⁹⁾.

2.9. Τα σημερινά συστήματα κατασκευής με ξυλεία προσαρμόζονται τόσο εύκολα, ώστε να παρέχουν ολοκληρωμένες λύσεις για την ανακαίνιση των κτιρίων, με αποτέλεσμα τη δημιουργία κατοικιών υψηλής ποιότητας και την επίτευξη σημαντικής εξοικονόμησης ενέργειας. Στα έργα ανακαίνισης αξιοποιούνται όχι μόνον οι εύκολα διαθέσιμες αστικές υποδομές, αλλά και η ενσωματωμένη ενέργεια που υπάρχει ήδη στο υφιστάμενο κτιριακό απόθεμα.

2.10. Η χρήση των υφιστάμενων αποθεμάτων αντί της προσθήκης νέων κτιρίων συνεπάγεται αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων που μπορεί να προσφέρει μια πόλη και, ως εκ τούτου, πρέπει καταρχήν να έχει προτεραιότητα. Τα πλεονεκτήματα συνίστανται στην ταχύτητα συναρμολόγησης και σύνδεσης των κατασκευαστικών στοιχείων, στην καλύτερη σχέση φορτίου/βάρους σε σύγκριση με άλλα υλικά και στη χάρην αυτής συγκριτικά μικρότερη εντέλει επιβάρυνση της υφιστάμενης κατασκευής.

2.11. Το ξύλο είναι επίσης κατάλληλο για κλιμακωτή χρήση. Τα επιμέρους στάδια χρήσης αυξάνουν τη δημιουργία αξίας, μειώνουν την κατανάλωση πόρων και δεσμεύουν το CO₂ για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

2.12. Οι τυπικές, νομικές και τεχνικές απαιτήσεις για την ποιότητα σχεδιασμού στην παραγωγή ξυλείας είναι συγκριτικά υψηλότερες και ευρύτερες από ό, τι για άλλους τύπους κατασκευών. Αυτός ο βαθμός πολυπλοκότητας εμποδίζει την αύξηση του μεριδίου αγοράς των κατασκευών από ξύλο. Η τυποποίηση των κατασκευαστικών στοιχείων, των συνδέσεων και των δομικών ομάδων μπορεί να στηρίξει την εφαρμογή και να διασφαλίσει την οικονομική αποδοτικότητα και την ποιότητα. Μια υφιστάμενη

⁽⁵⁾ https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf

⁽⁶⁾ Hagauer, D., B. Lang, C. Pastener και K. Nemesthoty, 2009, Empfohlene Umrechnungsfaktoren für Energieholzsortimente bei Holzbzw. Energiebilanzberechnungen (Συνιστώμενοι συντελεστές μετατροπής για ενεργειακές ποικιλίες ξυλείας στους υπολογισμούς του ισοζυγίου ξυλείας και του ενεργειακού ισοζυγίου αντιστοιχώς). Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft, Abteilung V/10 — Energie und Umweltökonomie, Eigenverlag, Wien (Ομοσπονδιακό υπουργείο Γεωργίας, Δασοκομίας, Περιβάλλοντος και Διαχείρισης Υδάτων, τμήμα V/10 — Ενέργεια και Περιβαλλοντική Οικονομία, εσωτερική έκδοση, Βιέννη).

⁽⁷⁾ Μερίδιο των κατασκευών από ξύλο στην Αυστρία. Στατιστική έρευνα για όλα τα οικοδομικά έργα κατά τις περιόδους 1998-2008-2018. Robert Stingl, Gabriel Oliver Praxmarer, Alfred Teischinger, Πανεπιστήμιο φυσικών πόρων και βιοεπιστημών (BOKU) της Βιέννης για λογαριασμό της proHolz Austria.

⁽⁸⁾ Βλέπε Sara Cultural Centre, Skelleftea, Σουηδία, White Arkitektur 2021.

⁽⁹⁾ Βλέπε Ascent Tower, Milwaukee, WIEHAG Αυστρία 2021.

πρωτοβουλία είναι η βάση δεδομένων dataholz.eu, η οποία παρέχει διαδικτυακά πληροφορίες σχετικά με εγκεκριμένα δομικά στοιχεία και συνδέσεις των εξαρτημάτων για τη Γερμανία και την Αυστρία. Κατ' αρχήν, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η καινοτομία στον τομέα των κατασκευών από ξύλο πρέπει επίσης να είναι σε θέση να ανταποκρίνεται στην εξέλιξη της τεχνολογίας σε όλους τους τομείς, όχι μόνο μέσω των υφιστάμενων προτύπων, αλλά και με τη χρήση «ισοδύναμων εναλλακτικών λύσεων».

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι, χάρη στην τυποποίηση, την ακρίβεια και την ποιότητα, τα συστήματα κατασκευής με ξυλεία είναι κατάλληλα τόσο για την κατασκευή νέων κτιρίων όσο και για την ανακαίνιση των υφιστάμενων κτιρίων και τη δευτερογενή συμπίκνωση των πόλεων. Στα πολυάριθμα πλεονεκτήματά τους περιλαμβάνονται η προσαρμοστικότητα, η μεγάλου βαθμού προεργασία, ο μικρότερος χρόνος που απαιτείται για την κατασκευή, καθώς και το χαμηλότερο βάρος σε σύγκριση με άλλα δομικά υλικά.

3.2. Βασικό κριτήριο για την αξιολόγηση των κτιρίων είναι οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις επέρχονται κατά την κατασκευή (παρασκευή και μεταφορά των προς χρήση οικοδομικών προϊόντων), κατά τη χρήση και κατά την αποξήλωση (συμπεριλαμβανομένης της ανακύκλωσης ή της διάθεσης των δομικών προϊόντων). Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις καταγράφονται μέσω αναλύσεων του κύκλου ζωής (EN 15804:15.2.2022).

3.3. Η περιβαλλοντική λογιστική αποτελεί κατάλληλο εργαλείο για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας των δομικών προϊόντων. Η ΕΟΚΕ συνιστά το εργαλείο περιβαλλοντικής λογιστικής για την ειδική αξιολόγηση της βιωσιμότητας του συνολικού κύκλου ζωής να χρησιμοποιείται με συνέπεια για τα κτίρια, προκειμένου να καταδεικνύονται και να συγκρίνονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

3.4. Τα τελευταία χρόνια προβλέφθηκε στις οικοδομικές νομοθεσίες η χρήση ανανεώσιμων δομικών υλικών. Διευρύνθηκαν οι δυνατότητες κατασκευής με χρήση ξύλου, ιδίως όσον αφορά την πυροπροστασία. Τρέχοντα προγράμματα καταπιάνονται μάλιστα με το εν λόγω ζήτημα.

3.5. Στο πλαίσιο του ερευνητικού έργου «TIMpuls»⁽¹⁰⁾, υπό την καθοδήγηση του Technische Universität München [πολυτεχνίου Μονάχου (TUM)], διεξάγεται επί του παρόντος ερευνά με αντικείμενο τις πυρκαγιές σε πολυώροφα ξύλινα κτίρια με στόχο να τεθούν ισχυρά θεμέλια για ένα ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο για την κατασκευή πολυώροφων ξύλινων κτιρίων.

3.6. Πρόσφατες έρευνες και εκτελεσθέντα έργα καταδεικνύουν ότι οι κατασκευές από ξύλο ουδώς υστερούν σε σχέση με άλλους τρόπους κατασκευής όσον αφορά την πυρασφάλεια, παρουσιάζουν δε πλεονεκτήματα όσον αφορά την αντισεισμική ασφάλεια⁽¹¹⁾.

3.7. Τα διαφορετικά νομικά καθεστώτα, ακόμη και εντός των κρατών μελών, συχνά δημιουργούν περιττά εμπόδια. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί περαιτέρω εναρμόνιση της οικοδομικής νομοθεσίας με σκοπό τη διασφάλιση ισότιμης βάσης σε σχέση με άλλα δομικά υλικά.

3.8. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να αυξήσουν τη χρήση του ξύλου στα δημόσια κτίρια, η οποία υπολείπεται του συνολικού μέσου όρου. Ο δημόσιος τομέας διαδραματίζει υποδειγματικό ρόλο στην αξιοποίηση του δυναμικού που έχουν οι ξύλινες κατασκευές για την επίτευξη των κλιματικών στόχων. Ειδικότερα, τα άριστα, καινοτόμα μεμονωμένα κτίρια με βάση το ξύλο μπορούν να προσδώσουν ταυτότητα και να δώσουν ώθηση αναφορικά με τη μεγαλύτερη χρήση του ξύλου.

3.9. Στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων, κριτήρια όπως η βιοοικονομία, η βιωσιμότητα, το κόστος του κύκλου ζωής, η κλιματική ρύπανση κ.λπ. ουδώς ή ελάχιστα λαμβάνονται υπόψη για την ανάδειξη του καλύτερου προσφέροντος εις βάρος των λύσεων που προσφέρουν οι κατασκευές από ξύλο. Η ΕΟΚΕ ζητεί επομένως ισχυρότερη δέσμευση για τη συνεκτίμηση στις δημόσιες συμβάσεις κριτηρίων που εξυπηρετούν την επίτευξη των κλιματικών στόχων.

3.10. Στην περίπτωση προκατασκευασμένων ξύλινων κατασκευών, ο σχεδιασμός πρέπει να είναι άμεσα εφαρμόσιμος, ούτως ώστε να μην υφίσταται κανένα περιθώριο ερμηνείας και να διασφαλίζεται σαφής συγκρισιμότητα. Προκειμένου να προκύπτουν πλεονεκτήματα από την άποψη της τεχνικής-οικονομικής βελτιστοποίησης και του χρόνου υλοποίησης⁽¹²⁾, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το ευρύ φάσμα προϊόντων και η επιρροή των διαδικασιών κατασκευής, εφοδιαστικής και συναρμολόγησης νωρίτερα απ' ό,τι στην περίπτωση οικοδόμησης με κατά κύριο λόγο μη προκατασκευασμένα υλικά. Αυτό μπορεί να καταστεί εφικτό με την έγκαιρη συνεκτίμηση των πληροφοριών του προσφέροντος, με την επιλογή της κατάλληλης διαδικασίας σύναψης σύμβασης, όπως αρχιτεκτονικός διαγωνισμός ή ανταγωνιστικός διάλογος, ή με την κατόπιν πρωτοβουλίας του αιτούντος συμμετοχή εξειδικευμένων πολεοδόμων.

⁽¹⁰⁾ www.cee.ed.tum.de/hbb/forschung/laufende-forschungsprojekte/timpuls (τελευταία προβολή στις 23.1.2023)

⁽¹¹⁾ Βλέπε ερευνητικό έργο για την αντισεισμική ασφάλεια των ξύλινων κτιρίων, Fachhochschule Bern (Πανεπιστημιακή σχολή εφαρμοσμένων επιστημών Βέρνης), 2020 www.bfh.ch/de/forschung/referenzprojekte/erdbbensicherheit-holzgebäude (τελευταία προβολή στις 23.1.2023).

⁽¹²⁾ Βλέπε ερευνητικό πρόγραμμα leanWOOD — Neue Kooperations- und Prozessmodelle für das vorgefertigte Bauen mit Holz (Νέα πρότυπα συνεργασίας και διαδικασιών για προκατασκευασμένες κατασκευές με βάση το ξύλο), HSLU Hochschule Luzern (πανεπιστήμιο Λουκέρνης), 2017.

3.11. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία του Νέου Ευρωπαϊκού Μπάουχαους για την προώθηση υψηλής ποιότητας, φιλικών προς το κλίμα δομικών υλικών και, επομένως, για την προώθηση της χρήσης ξύλου στις κατασκευές. Επί του παρόντος, το μερίδιο του ξύλου ως δομικού υλικού στην ΕΕ είναι μόλις 3 %, όπερ σημαίνει ότι εξακολουθεί να μην αξιοποιείται επαρκώς το δυναμικό των ξύλινων κατασκευών σε σχέση με την προστασία του κλίματος. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό στοιχείο για την αξιοποίηση αυτού του δυναμικού τα μέτρα για τη στήριξη της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας σε σχέση με εναλλακτικά οικοδομικά υλικά στο πλαίσιο του Νέου Ευρωπαϊκού Μπάουχαους.

3.12. Σε πολλές περιπτώσεις, οι χρήστες στον κατασκευαστικό τομέα δεν γνωρίζουν πάντοτε επαρκώς τις δυνατότητες χρήσης. Οι ελλείψεις γνώσεων έχουν συχνά ως αποτέλεσμα την περιορισμένη χρήση του ξύλου. Η ΕΟΚΕ θεωρεί πολύ σημαντική επομένως τη μεταφορά τεχνογνωσίας εντός της Ευρώπης —όπως προβλέπεται στην Ακαδημία του Νέου Ευρωπαϊκού Μπάουχαους— και διαπιστώνει ταυτόχρονα την ανάγκη να διασφαλιστεί ότι παρέχονται σε επαρκή βαθμό κατάλληλες μέθοδοι εκπαίδευσης και κατάρτισης και σε εθνικό επίσης επίπεδο. Η κατάρτιση και η επιμόρφωση σχετικά με τη χρήση νέων βιώσιμων κατασκευαστικών μεθόδων και υλικών είναι απαραίτητη για όλους τους εργαζόμενους που εμπλέκονται στη διαδικασία κατασκευής: πολεοδόμους, αρχιτέκτονες, μηχανικούς, τεχνικούς, ειδικούς στον τομέα ΤΠ και οικοδόμους. Η πράσινη μετάβαση μπορεί να επιτευχθεί μόνο με καταλλήλως καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό.

3.13. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το κοινό ευρωπαϊκό κοινωνικό σχέδιο RESILIENTWOOD, το οποίο τελεί υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Βιομηχανιών Μεταποίησης Ξυλείας (CEI-Bois) και της Ευρωπαϊκής Ένωσης Εργαζομένων στον τομέα των κατασκευών και της ξυλείας (EFBWW) και το οποίο αποσκοπεί στην ανάπτυξη συστάσεων και κατευθυντήριων γραμμών για τις επιχειρήσεις, τους φορείς επαγγελματικής κατάρτισης και τις δημόσιες αρχές με σκοπό την προσέλκυση νέων στη βιομηχανία ξυλείας της ΕΕ, την προσαρμογή στις τεχνολογικές αλλαγές και την περαιτέρω κατάρτιση των εργαζομένων.

3.14. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι σημαντικό να δημοσιεύονται τεχνικές πληροφορίες προκειμένου να ενημερώνονται όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς για την πλέον προηγμένη τεχνολογία στον τομέα των ξύλινων κατασκευών και προκειμένου να καθορίζονται οικοδομικά και κατασκευαστικά πρότυπα προς διευκόλυνση των κατασκευών από ξύλο.

3.15. Η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων αποτελεί το σημαντικότερο νομοθέτημα της ΕΕ για τον τομέα των κτιρίων. Επιβάλλει στα κράτη μέλη της ΕΕ την υποχρέωση να καθορίσουν επίπεδα επιδόσεων για τα κτίριά τους, να σχεδιάσουν στρατηγικά την απαλλαγή του κτιριακού αποθέματος από τις ανθρακούχες εκπομπές μέσω μακροπρόθεσμων στρατηγικών ανακαίνισης και να εφαρμόσουν πρόσθετα μέτρα. Ως εκ τούτου, η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων αποτελεί προφανές εργαλείο πολιτικής για τον καθορισμό απαιτήσεων και σαφών καταλυτών για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα καθ' όλο τον κύκλο ζωής των κτιρίων.

3.16. Οι διατάξεις της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων πρέπει να ευθυγραμμιστούν με τους στόχους περί κλιματικής ουδετερότητας και να προσδιορίσουν τα πιο σημαντικά και επείγοντα μέτρα που πρέπει να ληφθούν έως το 2050. Καίτοι είναι σημαντικό να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, εντούτοις χωρίς σαφή κατανόηση του ολοκληρωμένου αποτυπώματος άνθρακα των κτιρίων, ελλοχεύει ο κίνδυνος τα μέτρα να μην είναι τα πλέον ενδεδειγμένα.

3.17. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον κανονισμό για τον οικολογικό σχεδιασμό για βιώσιμα προϊόντα, που προτάθηκε την άνοιξη του 2022, ως σημαντικό βήμα προς πιο οικολογικά και κυκλικά προϊόντα. Η θέσπιση ελάχιστων κριτηρίων, όπως η μείωση του περιβαλλοντικού και κλιματικού αποτυπώματος των προϊόντων, μπορεί επίσης να εφαρμοσθεί πλήρως στις κατασκευές από ξύλο και να δημιουργήσει οικονομικές ευκαιρίες για καινοτομία, αν και επί του παρόντος οι ξύλινες κατασκευές δεν καλύπτονται από τον κανονισμό.

3.18. Η πρόβλεψη, για τον κατασκευαστικό τομέα, υποχρέωσης υποβολής εκθέσεων για τον άνθρακα καθ' όλο τον κύκλο ζωής θα διευκολύνει τη συλλογή δεδομένων και τη συγκριτική αξιολόγηση και θα επιτρέψει στον κατασκευαστικό τομέα να αναπτύξει τις απαραίτητες δεξιότητες και ικανότητες. Πρέπει να καθιερωθούν και να ενισχυθούν με την πάροδο του χρόνου δεσμευτικά ελάχιστα πρότυπα για τις ανθρακούχες εκπομπές καθ' όλο τον κύκλο ζωής. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναπτύξει ένα σύστημα πιστοποίησης του άνθρακα το οποίο θα λαμβάνει πλήρως υπόψη τον ρόλο των προϊόντων ξυλείας στην αντιστάθμιση των εκπομπών.

3.19. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να συμμετάσχουν πλήρως στη νέα πρωτοβουλία της αυστριακής και της φινλανδικής κυβέρνησης Wood POP, η οποία συνίσταται σε μια πλατφόρμα για την προώθηση του πολιτικού διαλόγου σε σχέση με την ξυλεία και σκοπός της οποίας είναι η κινητοποίηση σημαντικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων στον τομέα της ξυλείας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και, ταυτόχρονα, ο επαναπροσανατολισμός των επενδύσεων προς βιώσιμες λύσεις βιολογικής προέλευσης και αξιακές αλυσίδες με βάση το ξύλο.

3.20. Στην πρόσθετη γνωμοδότησή της CCMI/205 με θέμα «Βιομηχανία 5.0 στον τομέα των ξύλινων κατασκευών», η ΕΟΚΕ τονίζει ότι το ξύλο ως δομικό υλικό προσφέρει πολλές ευκαιρίες ως βιώσιμη και οικονομικά αποδοτική εναλλακτική λύση έναντι των παραδοσιακών υλικών, όπως το σκυρόδεμα και ο χάλυβας. Ένα περαιτέρω όφελος είναι η υψηλή παραγωγικότητα της εργασίας, η οποία επιτρέπει ταχύτερες και αποδοτικότερες κατασκευαστικές εργασίες. Επιπλέον, οι κατασκευές με χρήση ξύλου προσφέρουν ευκαιρίες απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές. Οι κατασκευές με χρήση ξύλου συνεπάγονται περιβαλλοντικά οφέλη, καθώς η ξυλεία αποτελεί ανανεώσιμο πόρο και παράγει χαμηλότερες ανθρακούχες εκπομπές, σε σύγκριση με άλλα υλικά, κατά την παραγωγή και καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής. Οι κατασκευές με χρήση ξύλου προάγουν επίσης τη διατήρηση και τη συντήρηση των δασών και, ως εκ τούτου, συμβάλλουν στη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η συμπληρωματική γνωμοδότηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών — CCM/205 — «Βιομηχανία 5.0 στον τομέα των ξύλινων κατασκευών» παρατίθεται στις επόμενες σελίδες:

Γνωμοδότηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών με θέμα «Βιομηχανία 5.0 στον τομέα των ξύλινων κατασκευών»

(συμπληρωματική γνωμοδότηση στη γνωμοδότηση TEN/794)

Εισηγητής: ο κ. **Martin BÖHME**

Συνεισηγητής: ο κ. **Rolf GEHRING**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	15.11.2022
Νομική βάση	Άρθρο 56 παράγραφος 1 του Εσωτερικού Κανονισμού Συμπληρωματική γνωμοδότηση
Αρμόδιο τμήμα	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Έγκριση από την CCM/	27.2.2023
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	29/0/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) τονίζει ότι η χρήση του ξύλου ως δομικού υλικού συνιστά μεγάλη ευκαιρία, καθώς αποτελεί βιώσιμη και οικονομικά αποδοτική εναλλακτική και συμπληρωματική λύση έναντι των παραδοσιακών δομικών υλικών, όπως το σκυρόδεμα και ο χάλυβας. Ένα περαιτέρω πλεονέκτημα είναι η υψηλή εργασιακή παραγωγικότητα στον τομέα των ξύλινων κατασκευών, η οποία επιτρέπει την ταχύτερη και αποδοτικότερη κατασκευή κτιρίων. Επιπλέον, η δυνατότητα προκατασκευής των κατασκευαστικών μερών στο εργοστάσιο μειώνει το κόστος και αυξάνει την ασφάλεια στο εργοτάξιο.

1.2. Η εκπαίδευση, η κατάρτιση και η διά βίου μάθηση του εργατικού δυναμικού στον τομέα των ξύλινων κατασκευών είναι πιο σημαντικές παρά ποτέ. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση πρέπει να είναι αποτέλεσμα κοινωνικού διαλόγου με τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών εταίρων.

1.3. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η ενίσχυση του τομέα των ξύλινων κατασκευών παρέχει σημαντικές ευκαιρίες για τους εργαζομένους, ιδίως στις αγροτικές περιοχές. Οι θέσεις εργασίας στους κλάδους της ξυλείας και των κατασκευών με βάση το ξύλο θα συμβάλουν στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης στις αγροτικές περιοχές, όπου η βιομηχανία ξυλείας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο.

1.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει τα πολυάριθμα οφέλη των κατασκευών από ξύλο για το περιβάλλον. Ένα από τα κύρια οφέλη είναι ότι το ξύλο είναι μια ανανεώσιμη πρώτη ύλη η οποία, συγκριτικά με άλλα δομικά υλικά, εκλύει χαμηλότερες ανθρακούχες εκπομπές κατά την παρασκευή κατασκευαστικών μερών και κτιρίων και καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους. Επιπλέον, η χρήση ξυλείας στον κατασκευαστικό τομέα ενισχύει τη διατήρηση και τη συντήρηση των δασών με την παροχή κινήτρων για τη βιώσιμη διαχείριση αυτών. Το ξύλο απορροφά και αποθηκεύει CO₂ από την ατμόσφαιρα κατά τη φάση ανάπτυξής του και, ως εκ τούτου, όταν χρησιμοποιείται ως δομικό υλικό, μετατρέπεται σε πράσινο δομικό υλικό και συμβάλλει στη συνολική μείωση των αερίων του θερμοκηπίου.

1.5. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στις πρόσφατες δημοσιεύσεις της σχετικά με τον κατασκευαστικό τομέα και τα δομικά υλικά, και ιδίως στη γνωμοδότηση με θέμα «Εναρμονισμένοι όροι εμπορίας δομικών προϊόντων»⁽¹⁾ και στη γνωμοδότηση με θέμα «Κατασκευές από ξύλο για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στον κατασκευαστικό τομέα»⁽²⁾.

⁽¹⁾ ΕΕ C 75 της 28.2.2023, σ. 159.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Κατασκευές από ξύλο για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στον κατασκευαστικό τομέα» (βλέπε ΕΕ σ. 18).

1.6. Η χρήση του ξύλου στον κατασκευαστικό τομέα ενισχύει την άποψη ότι το ξύλο έχει αντισεισμικές ιδιότητες, όπως αποδείχθηκε σε ορισμένες περιπτώσεις, π.χ. στον σεισμό του 1964 στην Αλάσκα. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι άνθρωποι που ζουν σε σεισμογενείς περιοχές θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να χρησιμοποιούν το ξύλο ως δομικό υλικό.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η παρούσα γνωμοδότηση ακολουθεί τις γενικές παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν στη γνωμοδότηση TEN/794 «Κατασκευές από ξύλο για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στον κατασκευαστικό τομέα».

2.2. Ο κατασκευαστικός τομέας αποτελεί μεγάλη πηγή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και, ως εκ τούτου, συμβάλλει σημαντικά στην καταστροφή του κλίματος. Οι εκπομπές προκύπτουν κυρίως από τη χρήση ορυκτών καυσίμων για την παραγωγή θερμότητας και ηλεκτρικής ενέργειας σε κτίρια, καθώς και από την παρασκευή δομικών υλικών. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη λήψης μέτρων για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στον κατασκευαστικό τομέα, π.χ. μέσω της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων και της χρήσης βιώσιμων δομικών υλικών^(*).

2.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι για να αυξηθεί η σημασία της ξυλείας που παράγεται με βιώσιμο τρόπο ως δομικού υλικού στον κατασκευαστικό τομέα, χρειάζεται να τονιστεί η ανάγκη για βιώσιμη διαχείριση των δασών για την παραγωγή ξύλου ως πρώτης ύλης. Η βιώσιμη διαχείριση των δασών αναφέρεται στη διαχείριση και τη χρήση των δασών κατά τρόπο ώστε να είναι περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμα. Αυτό συνεπάγεται τη διατήρηση των δασών τόσο για τις σημερινές όσο και για τις μελλοντικές γενιές και την υπεύθυνη χρήση των φυσικών πόρων. Σημαντικό κομμάτι της βιώσιμης διαχείρισης των δασών είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας και των υπηρεσιών οικοσυστημάτων των δασών. Είναι επίσης σημαντικό να μειωθεί η ευπάθεια των δασών σε φυσικές διαταραχές, όπως οι δασικές πυρκαγιές και η προσβολή από έντομα.

2.4. Από τεχνική άποψη, οι κατασκευές από ξύλο απαιτούν σημαντικά μικρότερη χρήση της λεγόμενης «ενσωματωμένης ενέργειας» σε σύγκριση με άλλα δομικά υλικά, όπως το σκυρόδεμα. Η ενσωματωμένη ενέργεια είναι η ενέργεια που χρησιμοποιείται για την παρασκευή, τη μεταφορά, την αποθήκευση και την ανακύκλωση προϊόντων. Η μείωση της ενσωματωμένης ενέργειας σημαίνει ότι στις διαδικασίες αυτές δαπανάται λιγότερη ενέργεια, με αποτέλεσμα τη μείωση των ανθρακούχων εκπομπών και την πιο βιώσιμη κατανάλωση ενέργειας. Η μείωση της ενσωματωμένης ενέργειας μπορεί επίσης να συμβάλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

2.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ορισμένες φορές η νομοθεσία εμποδίζει την ανάπτυξη του τομέα των ξύλινων κατασκευών περιορίζοντας τη χρήση ξυλείας ως δομικού υλικού ή επιβάλλοντας ορισμένους κανόνες και πρότυπα που είναι δύσκολο ή δαπανηρό να εφαρμοστούν στον εν λόγω τομέα. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το ορισθέν σε ορισμένες χώρες όριο ύψους για τα κτίρια από ξύλο. Αυτό μπορεί να περιορίσει τις δυνατότητες του τομέα των ξύλινων κατασκευών και την ανάπτυξη καινοτόμων ξύλινων κατασκευών. Στον τομέα της πυροπροστασίας των κτιρίων, δεν είναι αποδεκτό να ισχύουν διαφορετικοί κανόνες επιδόσεων για το ξύλο έναντι άλλων υλικών. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ενοποίησης των κανόνων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ανεξάρτητα από το υλικό.

2.6. Ο τομέας των ξύλινων κατασκευών μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη τόσο μιας ισχυρής κυκλικής οικονομίας όσο και στην προώθηση μιας ισχυρής βιοοικονομίας, όπως ορίζεται στις σχετικές πολιτικές της ΕΕ. Τα πεδία εφαρμογής και οι ιδιότητες του ξύλου και των προϊόντων με βάση το ξύλο πρέπει να αναπτυχθούν εν προκειμένω περαιτέρω. Ειδικότερα, η ανακυκλωσιμότητα των προϊόντων ξυλείας διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στη διαδικασία αυτή. Ταυτόχρονα, η συνδυασμένη χρήση ξύλου και άλλων δομικών υλικών θα αποκτήσει μεγαλύτερη σπουδαιότητα. Μια συντονισμένη και υποστηριζόμενη προώθηση της συνεργατικής ευρωπαϊκής έρευνας στους τομείς των ιδιοτήτων των υλικών και των σύνθετων υλικών μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο αυτό και να τονώσει την καινοτομία.

2.7. Ο μετασχηματισμός των βιομηχανιών μας προς την κατεύθυνση της έννοιας της Βιομηχανίας 5.0 που στηρίζεται σε κοινωνικές πτυχές έχει μια πολύ ισχυρή τεχνική διάσταση. Η ψηφιοποίηση (Building-Information-Modeling), η ρομποτοποίηση και η μηχανική μάθηση (τεχνητή νοημοσύνη) θα αλλάξουν ολόκληρη την αλυσίδα αξίας, από τη δασοκομία έως την κατασκευή, τη συντήρηση και την ανακύκλωση. Αυτό απαιτεί ένα νομικό πλαίσιο όσον αφορά τις γενικές απαιτήσεις για τα προϊόντα, τις απαιτήσεις για τα δομικά προϊόντα και την τυποποίηση. Οι απαιτήσεις αυτές θα πρέπει να συντονιστούν στον τομέα των ξύλινων κατασκευών. Σύμφωνα με τους κοινωνικούς στόχους που περιγράφονται για τη Βιομηχανία 5.0, οι τεχνολογικές εξελίξεις και τα πρότυπα για την οργάνωση της εργασίας θα πρέπει να ακολουθούν μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση του τεχνολογικού σχεδιασμού. Επιπλέον, θα είναι σημαντικό να εξετάζονται συστηματικά οι πιθανές θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις για ένα υγιές περιβάλλον εργασίας και διαβίωσης από το πρώτο στάδιο της τεχνολογικής ανάπτυξης.

(*) Βλέπε Kreislaufwirtschaft für die Dekarbonisierung des EU-Bausektors — Modellierung ausgewählter Stoffströme und Treibhausgasemissionen (Κυκλική οικονομία και απαλλαγή του κατασκευαστικού τομέα της ΕΕ από τις ανθρακούχες εκπομπές — ανάπτυξη μοντέλων για επιλεγμένες ροές πηγής και εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου). Meta Thurid Lotz, Andrea Herbst, Matthias Rehfeldt.

2.8. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι τεχνολογικές και οι υλικοτεχνικές αλλαγές στον τομέα των ξύλινων κατασκευών θα αλλάξουν επίσης την οργάνωση των εργασιών και τις απαιτήσεις σε προσόντα. Αυτό θα δημιουργήσει επικαλύψεις μεταξύ του κατασκευαστικού τομέα και του τομέα των ξύλινων κατασκευών, καθώς και μεταξύ των παραδοσιακών επαγγελμάτων στους δύο αυτούς οικονομικούς τομείς. Η προσαρμογή των υφιστάμενων προγραμμάτων σπουδών για μεμονωμένα επαγγέλματα ή ο επανασχεδιασμός επαγγελμάτων συνιστά εν προκειμένω απαίτηση που θα πρέπει να συντονίζεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο στόχος για πρόβλεψη ελκυστικών επαγγελμάτων με ευρύ φάσμα καθηκόντων, καθώς και η προώθηση της αντίστοιχης οργάνωσης της εργασίας, θα συμβάλλουν στο να καταστούν ο κατασκευαστικός τομέας και ο τομέας της ξυλείας πιο ελκυστικοί.

2.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, λόγω των ραγδαίων αλλαγών στις μεθόδους εργασίας (ψηφιοποίηση, ρομποτική, τεχνητή νοημοσύνη, νέα μηχανήματα), η εκπαίδευση, η κατάρτιση και η διά βίου μάθηση του εργατικού δυναμικού στον τομέα των ξύλινων κατασκευών είναι πιο σημαντικές παρά ποτέ. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση πρέπει να είναι αποτέλεσμα κοινωνικού διαλόγου με τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών εταίρων.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Αναμένεται ότι η αύξηση των ποσοστών παραγωγής ξυλείας θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση των περιφερειακών αλυσίδων αξίας και στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Ο τομέας των ξύλινων κατασκευών συμβάλλει, από υλικοτεχνική άποψη, αποτελεσματικά στη βιοοικονομία, ιδίως εάν δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη φροντίδα και τη συντήρηση καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής της κατασκευής από ξύλο, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού. Επιπλέον, για την αποφυγή φαινομένων οικολογικής μετατόπισης, η ξυλεία θα πρέπει να προέρχεται μόνο από πιστοποιημένες δασικές εκτάσεις (συστήματα δασικής πιστοποίησης FSC και PEFC), των οποίων το δυναμικό ακατέργαστης ξυλείας υπερβαίνει τις ανάγκες τους.

3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο προγραμματισμός των αναγκών σε γη για την παραγωγή ξυλείας και ο τρόπος διαχείρισής της (εντατική, εκτατική, μονοκαλλιέργεια, βιολογική) και η προμήθεια αυτής (συμβατική ή βιώσιμη) είναι κείρας σημασίας για τη βιωσιμότητα του τομέα των ξύλινων κατασκευών. Ενόψει της επιθυμίας για αύξηση του μεριδίου των κατασκευών από ξύλο στον κατασκευαστικό τομέα, είναι ζωτικής σημασίας να λαμβάνονται συστηματικά υπόψη οι στόχοι της βιωσιμότητας και της βιοποικιλότητας κατά την αύξηση του αξιοποιούμενου ποσοστού γης και κατά την αλλαγή του τρόπου εκμετάλλευσής της γης.

3.3. Οι δοκιμές σε πραγματικές συνθήκες δείχνουν ότι, από την άποψη της ανάλυσης κύκλου ζωής, η κατασκευή με ξύλο αποδεικνύεται στο σύνολό της πιο συμφέρουσα από άλλες κατασκευαστικές μεθόδους, όπως η κατασκευή με οπλισμένο σκυρόδεμα. Ειδικότερα, ο τομέας των ξύλινων κατασκευών έχει καλύτερες επιδόσεις στον δείκτη επιπτώσεων για την εκτίμηση του δυναμικού υπερθέρμανσης του πλανήτη και αντιστοιχεί στο 57% του δυναμικού που έχει η κατασκευή με οπλισμένο σκυρόδεμα (*).

3.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ανάλυση μελετών, στις οποίες γίνεται διάκριση μεταξύ των κατασκευών από ξύλο και των συμπαγών κατασκευών, έδειξε ότι, σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, οι κατασκευές από ξύλο έχουν μειωμένο περιβαλλοντικό αντίκτυπο όσον αφορά τους δείκτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ήτοι α) ζήτηση πρωτογενούς ενέργειας (συνολική και μη ανανεώσιμη) και β) δυναμικό υπερθέρμανσης του πλανήτη. Αυτό είναι ανεξάρτητο από τα δομικά υλικά που έχουν επιλεγεί για τη συμπαγή κατασκευή και από το συγκεκριμένο είδος κατασκευής από ξύλο (**).

3.5. Η δυνατότητα προκατασκευής στον τομέα των ξύλινων κατασκευών είναι πολύ υψηλότερη από ό,τι στις συμπαγείς κατασκευές, με αποτέλεσμα οι εργασίες να εξαρτώνται λιγότερο από τις καιρικές συνθήκες, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της παρασκευής εκτελείται υπό βέλτιστες συνθήκες εργασίας στο εργοστάσιο. Ωστόσο, το υψηλότερο επίπεδο κατετοποίησης της παραγωγής απαιτεί όχι μόνον περισσότερο σχεδιασμό αλλά και περισσότερο χρόνο για την ολοκλήρωσή του.

3.6. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι συντομότεροι χρόνοι κατασκευής για τις κατασκευές από ξύλο συνεπάγονται μείωση των γενικών εξόδων και της περιόδου διατήρησης. Η προκατασκευή επιτρέπει λιγότερες μεταφορές προς το εργοτάξιο. Ιδίως στις αστικές περιοχές, οι κατασκευές από ξύλο προσφέρουν τη δυνατότητα δημιουργίας νέων κατοικιών γρήγορα, για παράδειγμα με την προσθήκη νέων ορόφων ή την επέκταση των κτιρίων.

3.7. Στις κατασκευές από ξύλο, ενώ οι εξωτερικές διαστάσεις παραμένουν ίδιες, το εμβαδόν οικίας είναι μεγαλύτερο, διότι η μόνωση, σε αντίθεση με τις συμπαγείς κατασκευές, είναι συχνά ενσωματωμένη στη δομή στήριξης. Ως εκ τούτου, ενώ το πάχος της μόνωσης παραμένει ίδιο, στις κατασκευές από ξύλο οι εξωτερικοί τοίχοι είναι πιο λεπτοί.

3.8. Εκτός από τον τομέα της οικοδόμησης κατοικιών, η ΕΟΚΕ αναμένει ο τομέας των ξύλινων κατασκευών να παρέχει πρόσθετες δυνατότητες για την κατασκευή άλλων τύπων κτιρίων, όπως για παράδειγμα για γραφεία, αποθήκες και εργαστήρια.

(*) <https://www.berlin.de/nachhaltige-beschaffung/studien/holz-versus-stahlbetonbauweise/>

(**) Potentiale von Bauen mit Holz. (Το δυναμικό των κατασκευών από ξύλο). Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Περιβάλλοντος, σ. 25.

3.9. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, όπως συμβαίνει με όλα τα είδη κατασκευών, ο σχεδιασμός και η εκτέλεση υψηλής ποιότητας έχουν μεγάλη σημασία για τον κύκλο ζωής της κατασκευής. Αυτό απαιτεί ιδιαίτερα καλά εκπαιδευμένους αρχιτέκτονες και μηχανικούς και μια ευρωπαϊκή οδηγία για τον σχεδιασμό, η οποία θα παρέχει το κατάλληλο κανονιστικό πλαίσιο για τη στήριξη των επαγγελματιών. Ειδικότερα, στον τομέα του σχεδιασμού, οι νομικές προσαρμογές και η κατάλληλη κατάρτιση των αναθετόνων φορέων πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι υπηρεσίες ανατίθενται με βάση ανταγωνιστικά κριτήρια ποιότητας⁽⁶⁾.

3.10. Λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις των πρόσφατων σεισμών στην Τουρκία, αλλά και τους παλαιότερους σεισμούς, καθώς και τις προβλέψεις των εμπειρογνομόνων για επικείμενα συμβάντα, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι άνθρωποι που ζουν σε σεισμογενείς περιοχές θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να κατασκευάζουν σπίτια και άλλα κτίρια από ξύλο.

3.11. Στις κατασκευαστικές εταιρείες, οι διαδικασίες παρασκευής, μπορούν να βελτιστοποιηθούν και να απλουστευθούν μέσω της χρήσης τεχνολογιών από τη Βιομηχανία 5.0 με αποτέλεσμα τη μείωση της χρήσης ενέργειας και, ως εκ τούτου, των ανθρακούχων εκπομπών κατά τη διαδικασία παρασκευής. Επιπλέον, η προκατασκευή των κατασκευαστικών μερών στο εργοστάσιο καθιστά δυνατή την αύξηση της αποδοτικότητας στο εργοτάξιο και τη μείωση της σπατάλης υλικών, δεδομένου ότι τα κατασκευαστικά μέρη συναρμολογούνται μόνον επιτόπου. Αυτό μειώνει την κατανάλωση ενέργειας για τις μεταφορές και την παραγωγή αποβλήτων⁽⁷⁾.

Βρυξέλλες, 27 Φεβρουαρίου 2023.

Ο Πρόεδρος
της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών
Pietro Francesco DE LOTTO

⁽⁶⁾ Βλέπε Holzbau vs. Massivbau — ein umfassender Vergleich zweier Bauweisen im Zusammenhang mit dem SNBS Standard. (Κατασκευές από ξύλο έναντι μαζικών κατασκευών — συνολική σύγκριση δύο δομικών συστημάτων που σχετίζονται με το πρότυπο SNBS). Daniel Müller.

⁽⁷⁾ Βλέπε Koppelhuber, J., Bok, M. (2019). Paradigmenwechsel im Hochbau (Αλλαγή προτύπου στην κατασκευή κτιρίων). Στο: Hofstadler, C. (eds) Aktuelle Entwicklungen in Baubetrieb, Bauwirtschaft und Bauvertragsrecht (Τρέχουσες εξελίξεις στις κατασκευαστικές δραστηριότητες, στον κατασκευαστικό τομέα και στο δίκαιο των οικοδομικών συμβάσεων). Springer Vieweg, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-27431-3_19

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

577Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ,
22.3.2023 - 23.3.2023

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση μέτρων για υψηλό επίπεδο διαλειτουργικότητας του δημόσιου τομέα σε ολόκληρη την Ένωση» (πράξη για τη διαλειτουργική Ευρώπη)

[COM(2022) 720 final — 2022/0379 (COD)]

και «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια ενισχυμένη πολιτική για τη διαλειτουργικότητα του δημόσιου τομέα — Σύνδεση δημόσιων υπηρεσιών, στήριξη δημόσιων πολιτικών και παροχή δημόσιων οφελών — Προς μια “διαλειτουργική Ευρώπη”»

[COM(2022) 710 final]

(2023/C 184/05)

Εισηγητής: ο κ. **Vasco DE MELLO**

Αίτηση γνωμοδότησης	α) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 21.11.2022 β) Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 25.11.2022
Νομική βάση	α) Άρθρο 172 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης β) Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	10.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	200/0/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) πιστεύει, όπως και η Επιτροπή, ότι η διαλειτουργικότητα μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία μιας ψηφιακής ενιαίας αγοράς.

1.2. Ωστόσο, η επίτευξη αυτού του στόχου δεν πρέπει να οδηγήσει τα κράτη μέλη σε μια πολιτική που θα επιφέρει την πλήρη ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών, εις βάρος των υπηρεσιών που παρέχονται με φυσική παρουσία· πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι πλέον ευάλωτες ομάδες πολιτών. Η κατάρτιση σχετικά με τις ψηφιακές δεξιότητες θα πρέπει να είναι διαθέσιμη σε όλους, ιδίως δε στις εν λόγω πληθυσμιακές ομάδες.

1.3. Αντί της μείωσης του προσωπικού, η ανάπτυξη και η λειτουργία ψηφιακών υπηρεσιών θα δημιουργήσει, αρχικά, πρόσθετες ανάγκες σε προσωπικό. Η επαρκής στελέχωση αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία του ψηφιακού μετασχηματισμού.

1.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει με ικανοποίηση ότι η ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών αναπτύχθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δημιουργία ενός μοντέλου διαχείρισης της πολιτικής αυτής, το οποίο θα αποτελείται από δύο βασικά όργανα: το Συμβούλιο της Διαλειτουργικής Ευρώπης και την κοινότητα της διαλειτουργικής Ευρώπης.

1.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η ανακοίνωση προβλέπει την ανάπτυξη πειραματικών λύσεων που θα επιτρέπουν τη δημιουργία συμπράξεων μεταξύ του δημόσιου τομέα και καινοτόμων επιχειρήσεων τεχνολογίας και νεοφυών επιχειρήσεων, με στόχο τη δημιουργία καινοτόμων πειραματικών λύσεων, οι οποίες θα μπορούν να εφαρμόζονται στις δημόσιες υπηρεσίες και να χρησιμοποιούνται από κοινού μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό, στα μελλοντικά προγράμματα χρηματοδότησης έργων για τη διαλειτουργικότητα των δημόσιων υπηρεσιών, η ανάθεση τους να εξαρτάται από την υιοθέτηση των αρχών και των δομών που συνιστά το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Διαλειτουργικότητας.

1.8. Μολονότι εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η διαδικασία αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της λεγόμενης διττής μετάβασης, η ΕΟΚΕ προειδοποιεί ότι ορισμένες τεχνολογικές λύσεις ψηφιοποίησης ενδέχεται να είναι ιδιαίτερα ενεργοβόρες.

1.8.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, με τις αναγκαίες προφυλάξεις βέβαια, η προστασία των δεδομένων δεν πρέπει να αποτελεί εμπόδιο στη δημιουργία νέων διαλειτουργικών λύσεων, είτε από δημόσιες υπηρεσίες είτε από ιδιωτικές.

1.8.2. Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πρόσβαση στα δεδομένα, τόσο για τους πολίτες, όσο και για τις επιχειρήσεις και για άλλες δημόσιες υπηρεσίες, θα πρέπει να υπόκειται σε διάφορα επίπεδα αδειοδότησης, ώστε να διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα και να παρέχονται μόνο τα απολύτως αναγκαία δεδομένα.

2. Ιστορικό

2.1. Η δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς, δηλαδή ενός χώρου ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων, απαιτεί την άρση όλων των υφιστάμενων εθνικών φραγμών.

2.2. Από την ίδρυσή της και, πιο πιεστικά, μετά τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς, η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπάθησε να άρει κάθε είδους φραγμούς που μπορεί να παρεμποδίζουν τη δημιουργία μιας πραγματικής εσωτερικής αγοράς.

2.3. Για να υπάρξει μια πραγματική εσωτερική αγορά, είναι απαραίτητο οι πολίτες και οι επιχειρήσεις να έχουν εύκολη και ταχεία πρόσβαση και αλληλεπίδραση με τις δημόσιες υπηρεσίες στα κράτη μέλη, είτε σε τοπικό ή περιφερειακό είτε σε εθνικό επίπεδο.

2.4. Από την άλλη πλευρά, η ύπαρξη ενός ανοικτού χώρου, όπως ο ευρωπαϊκός, απαιτεί την ανταλλαγή δεδομένων και τη συνεργασία μεταξύ οργάνων των κρατικών δημόσιων υπηρεσιών όλων των επιπέδων.

2.5. Από τη δεκαετία του ενενήντα του περασμένου αιώνα, η Επιτροπή επεδίωξε να λάβει μέτρα για την οικοδόμηση και τη δημιουργία διαλειτουργικότητας⁽¹⁾, ή μάλλον διασυνδεσιμότητας, μεταξύ των διαφόρων δημόσιων υπηρεσιών των κρατών μελών⁽²⁾.

(1) Η διαλειτουργικότητα του δημόσιου τομέα ορίζεται ως «[...] αυτή που παρέχει στις διοικήσεις τη δυνατότητα να συνεργάζονται και να έχουν δημόσιες υπηρεσίες που μπορούν να λειτουργούν σε διασυνοριακό, διατομεακό και διοργανικό επίπεδο». Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια ενισχυμένη πολιτική για τη διαλειτουργικότητα του δημόσιου τομέα — Σύνδεση δημόσιων υπηρεσιών, στήριξη δημόσιων πολιτικών και παροχή δημόσιων οφελών — Προς μια «διαλειτουργική Ευρώπη».

(2) Με την απόφαση αριθ. 1719/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, η Επιτροπή δρομολόγησε πρωτοβουλία για τη διαλειτουργικότητα των δημόσιων υπηρεσιών, η οποία συνίστατο σε μια σειρά προσανατολισμών, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού σχεδίων κοινού ενδιαφέροντος για τα διευρωπαϊκά δίκτυα ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών.

2.6. Η ανάγκη αυτή αυξήθηκε περαιτέρω με την πάροδο του χρόνου, ενόσω η εσωτερική αγορά προχωρούσε σε μια νέα ψηφιακή πραγματικότητα ⁽³⁾.

2.7. Η ψηφιοποίηση αποτελεί πραγματική επανάσταση, τόσο στις συνήθειες των πολιτών όσο και στον τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων και της δημόσιας διοίκησης.

2.8. Τα τελευταία χρόνια, ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες στα κράτη μέλη, οι οποίες παρέχονταν μόνο με φυσική παρουσία, άρχισαν να παρέχονται επίσης ψηφιακά, με τεράστιο πλεονέκτημα τόσο για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις όσο και για τις ίδιες τις δημόσιες υπηρεσίες, καθώς τους επέτρεψε να πραγματοποιήσουν τεράστιες οικονομίες, και σε ώρες εργασίας και σε οικονομικό κόστος.

2.9. Η κρίση της νόσου COVID-19 επιτάχυνε αυτή την τάση, αποδεικνύοντας ότι η διαλειτουργικότητα μεταξύ των διαφόρων ευρωπαϊκών δημόσιων υπηρεσιών θα μπορούσε να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για την άσκηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, όπως καταδεικνύεται, για παράδειγμα, με τη χρήση του πιστοποιητικού COVID.

2.10. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει ότι η ψηφιοποίηση του δημόσιου τομέα, δεδομένης της βαρύτητάς του στο ΑΕγχΠ ⁽⁴⁾, θα μπορούσε να αποτελέσει βασικό παράγοντα στην ευρωπαϊκή διαδικασία ψηφιοποίησης, όχι μόνο λόγω της ικανότητας μόχλευσης που διαθέτει σε σχέση με άλλους τομείς, αλλά και λόγω της ηγετικής θέσης της διαδικασίας αυτής στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικονομίας.

2.11. Ως εκ τούτου, τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας προβλέπουν στο σύνολό τους δημόσιες επενδύσεις για την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης, συνολικού ύψους 47 δισεκατομμυρίων ευρώ.

2.12. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της Επιτροπής, και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών έχουν αναγνωρίσει, κατά καιρούς, την ανάγκη εμβάθυνσης της διαλειτουργικότητας και της διασυνδεσιμότητας των εθνικών δημόσιων υπηρεσιών μεταξύ τους, καθώς και μεταξύ αυτών και των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽⁵⁾, ώστε οι πολίτες και οι επιχειρήσεις σε ολόκληρη την Ένωση να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες οπουδήποτε κι εάν βρίσκονται.

2.13. Μολονότι η διαλειτουργικότητα μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών δεν αποτελεί νέο ζήτημα ⁽⁶⁾, η υπό εξέταση ανακοίνωση αποσκοπεί στη δημιουργία ενός πιο επίσημου, σταθερού και ασφαλούς πλαισίου συνεργασίας, το οποίο θα οδηγήσει σε περαιτέρω εμβάθυνση της υφιστάμενης διασυνδεσιμότητας των ψηφιακών συστημάτων των διαφόρων εθνικών δημόσιων υπηρεσιών, μεταξύ τους και με τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽⁷⁾, και θα λειτουργήσει ως καταλύτης για τον στόχο αυτό, έτσι ώστε, έως το 2030, το ποσοστό ψηφιοποίησης των δημόσιων υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση να ανέλθει στο 100 %, όπως προτείνεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ψηφιακή Πυξίδα 2030: η ευρωπαϊκή οδός για την ψηφιακή δεκαετία [COM(2021) 118].

2.14. Για τον σκοπό αυτό, στην υπό εξέταση ανακοίνωση ορίζονται οι ακόλουθοι βασικοί πυλώνες για την εφαρμογή μιας συνεπούς προσέγγισης στον τομέα αυτό:

— δημιουργία μιας δομής διακυβέρνησης της διαλειτουργικότητας, αποτελούμενης από δύο όργανα (Συμβούλιο της Διαλειτουργικής Ευρώπης και κοινότητα της διαλειτουργικής Ευρώπης), η οποία έχει σχεδιαστεί για να επιτρέπει τη συνεργασία μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών, τόσο σε γενικό επίπεδο (ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό), όσο και ανά κλάδους (δικαιοσύνη, μεταφορές, εσωτερικές υποθέσεις, υγεία, οικολογία κ.λπ.), καθώς και με ιδιωτικούς φορείς, με εντολή να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με κοινές λύσεις διαλειτουργικότητας (π.χ. πλαίσια, ανοικτές προδιαγραφές, ανοικτά πρότυπα, εφαρμογές ή κατευθυντήριες γραμμές):

⁽³⁾ Κατά την οικοδόμηση μιας ψηφιακής εσωτερικής αγοράς, κατέστη επιτακτική όχι μόνο η άρση των εμποδίων στην ύπαρξή της, αλλά και η δημιουργία μηχανισμών για την πρόληψη της δημιουργίας νέων εμποδίων.

⁽⁴⁾ Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 2022, ο δημόσιος τομέας αντιπροσωπεύει το 53,1 % του ευρωπαϊκού ΑΕγχΠ — *Government finance statistics — Statistics Explained* (europa.eu).

⁽⁵⁾ Για παράδειγμα, βλέπε τα τελικά ανακοινωθέντα των διυπουργικών συνεδριάσεων στο Ταλίν το 2017, στο Βερολίνο το 2020, στη Λισαβόνα το 2021 και στο Στρασβούργο το 2022.

⁽⁶⁾ Το 2010, η Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση με τίτλο «Προς τη διαλειτουργικότητα των ευρωπαϊκών δημόσιων υπηρεσιών» [COM(2010) 744 final], η οποία αποτέλεσε αντικείμενο γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ (TEN/448-449), και η εφαρμογή της οποίας πραγματοποιήθηκε μέσω του προγράμματος «Λύσεις διαλειτουργικότητας για τις ευρωπαϊκές δημόσιες διοικήσεις» (ISA) — απόφαση αριθ. 922/2009/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου—, το οποίο διαδέχθηκαν το 2015 το πρόγραμμα ISA² — απόφαση (ΕΕ) 2015/2240 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου—, και το 2021 το πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη» — Κανονισμός (ΕΕ) 2021/694 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

⁽⁷⁾ Η Επιτροπή αναγνωρίζει στην υπό εξέταση πρόταση ότι η εθελοντική προσέγγιση που έχει ακολουθηθεί μέχρι στιγμής δεν επαρκεί για την επίτευξη των προτεινόμενων στόχων διαλειτουργικότητας.

- καθιέρωση υποχρεωτικής εκτίμησης του αντικτύπου στη διασυνοριακή διαλειτουργικότητα που ενδέχεται να προκύψει από την εισαγωγή ή την τροποποίηση ενός συστήματος πληροφοριών δημόσιας υπηρεσίας·
- συνδημιουργία ενός οικοσυστήματος λύσεων διαλειτουργικότητας για τον δημόσιο τομέα της ΕΕ (εισαγωγή καταλόγων αναγνωρισμένων πόρων διαλειτουργικότητας, οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τις δημόσιες υπηρεσίες, καθώς και στη χάραξη πολιτικής, όπως ψηφιακά εργαλεία, προδιαγραφές ή λύσεις), προκειμένου οι δημόσιες υπηρεσίες όλων των επιπέδων της ΕΕ και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς να μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία, τη βελτίωση και την περαιτέρω χρήση τέτοιων λύσεων, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα καινοτομίας και δημιουργίας δημόσιας αξίας·
- εξάρτηση της παροχής ορισμένων χρηματοδοτικών πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία ή την ενίσχυση εθνικών συστημάτων πληροφοριών από τη χρήση λύσεων και αρχών που προκαθορίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση⁽⁸⁾.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει, όπως και η Επιτροπή, ότι η διαλειτουργικότητα μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία μιας ψηφιακής ενιαίας αγοράς και για την άρση των φραγμών που εμποδίζουν ακόμη την πραγματική αγορά⁽⁹⁾.

3.2. Ο καθορισμός στόχου για 100 % ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση έως το 2030 προϋποθέτει την επιτάχυνση και την αναβάθμιση ενός διευρωπαϊκού δικτύου που θα τις συνδέει και θα χρησιμοποιεί κοινά στοιχεία, τόσο σε τεχνικό όσο και σε σημασιολογικό, νομικό και οργανωτικό επίπεδο, μεταξύ άλλων.

3.3. Ωστόσο, λαμβανομένων υπόψη των πλέον ευάλωτων ομάδων πολιτών, η επίτευξη αυτού του στόχου δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε μια εθνική πολιτική που θα επέφερε την πλήρη ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών, εις βάρος των υπηρεσιών που παρέχονται με φυσική παρουσία, δεδομένου ότι όλοι πρέπει να έχουν πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες που παρέχονται με φυσική παρουσία. Η κατάρτιση σχετικά με τις ψηφιακές δεξιότητες θα πρέπει να είναι διαθέσιμη σε όλους, ιδίως δε στις εν λόγω πληθυσμιακές ομάδες.

3.4. Αντί της μείωσης του προσωπικού, η ανάπτυξη και η λειτουργία ψηφιακών υπηρεσιών θα δημιουργήσει, αρχικά, πρόσθετες ανάγκες σε προσωπικό. Η επαρκής στελέχωση αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία του ψηφιακού μετασχηματισμού.

3.5. Η ψηφιοποίηση θα πρέπει να συμβάλει στην παροχή καλύτερων δημόσιων υπηρεσιών.

3.6. Όπως έχει επισημάνει η ΕΟΚΕ σε προηγούμενη γνωμοδότησή της, «Ο στόχος δεν πρέπει [...] να είναι η αντικατάσταση ανθρώπινου δυναμικού από εργαλεία πληροφορικής αλλά η ελευθέρωση ανθρώπων για την αφιέρωσή τους σε καθήκοντα μεγαλύτερης αξίας [...]»⁽¹⁰⁾.

3.7. Η ψηφιοποίηση και η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης δεν αποτελούν μέσο νομιμοποίησης των γενικών περικοπών θέσεων εργασίας. Η κατάργηση των στερεότυπων εργασιών λόγω της ψηφιοποίησης θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα να διαθέτουν οι εργαζόμενοι περισσότερο χρόνο για απαιτητική εργασία και παροχή συμβουλών.

3.8. Επιπλέον, το 2030 θα υπάρχει ασφαλώς μια μειοψηφία ατόμων που δεν θα χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και τα οποία θα έχουν πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες μόνο με φυσική παρουσία⁽¹¹⁾. Οι οδοί αναλογικής πρόσβασης για τη χρήση δημόσιων υπηρεσιών δεν πρέπει να καθίστανται δυσχερέστερες ή να κλείνουν κατά τη διάρκεια της ψηφιοποίησης.

3.9. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η υπό εξέταση ανακοίνωση αποσκοπεί στην εμβάθυνση και τη βελτίωση του επιπέδου διαλειτουργικότητας του δημόσιου τομέα, χάρη στη θέσπιση νομικού πλαισίου που θα καθοριστεί σε επίπεδο Ένωσης⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ Βλέπε την αιτιολογική έκθεση της ανακοίνωσης της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια ενισχυμένη πολιτική για τη διαλειτουργικότητα του δημόσιου τομέα — Σύνδεση δημόσιων υπηρεσιών, στήριξη δημόσιων πολιτικών και παροχή δημόσιων οφελών — Προς μια «διαλειτουργική Ευρώπη».

⁽⁹⁾ Ήδη στη γνωμοδότησή της TEN/635 με θέμα «Ευρωπαϊκό πλαίσιο διαλειτουργικότητας — Στρατηγική εφαρμογής», η ΕΟΚΕ τόνιζε τη σημασία της διαλειτουργικότητας για την ολοκλήρωση της ψηφιακής ενιαίας αγοράς, (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 176).

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την ηλε-διακυβέρνηση, 2011-2015 — Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση έξυπνης, αειφορικής και καινοτομικής διακυβέρνησης» και «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προς τη διαλειτουργικότητα των ευρωπαϊκών δημόσιων υπηρεσιών», (ΕΕ C 376 της 22.12.2011, σ. 92).

⁽¹¹⁾ Πρόκειται για πάγιο μέλημα στις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ: (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 176).

⁽¹²⁾ Η ΕΟΚΕ, σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, έχει εκφράσει την υποστήριξή της σε όλα τα έργα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αποσκοπούν στην επίτευξη των στόχων της ψηφιακής μετάβασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (ΕΕ C 365 της 23.9.2022, σ. 13).

- 3.10. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι αυτή η εμβάθυνση της διαλειτουργικότητας θα αποφέρει τεράστια οφέλη τόσο για τους πολίτες, ιδίως δε τους διασυνοριακούς εργαζομένους, όσο και για τις επιχειρήσεις και την ίδια τη δημόσια διοίκηση των κρατών μελών.
- 3.11. Ωστόσο, για να αντληθούν πραγματικά τα πλεονεκτήματα αυτά, όπως αναγνωρίζει η Επιτροπή, δεν αρκεί η θέσπιση τεχνικών κανόνων που να καθιστούν δυνατή τη διασύνδεση των υπηρεσιών. Απαιτούνται επαρκείς εθνικές δημόσιες επενδύσεις, σε όλα τα επίπεδα.
- 3.12. Πρέπει να υπάρχει συντονισμός τόσο σε νομοθετικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο δικτύων υπηρεσιών ανά κλάδους, ούτως ώστε, αφενός, τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται από τη διαλειτουργικότητα να μην ακυρώνονται από την περιττή γραφειοκρατία και, αφετέρου, να μην απαιτείται επανάληψη της παροχής των ίδιων δεδομένων από τους πολίτες ή τις επιχειρήσεις σε διάφορες δημόσιες υπηρεσίες, με αποτέλεσμα την αλληλεπικάλυψη των διαδικασιών και το περιττό κόστος.
- 3.13. Από την άλλη πλευρά, δεν θα πρέπει να υπάρχουν φραγμοί σε εθνικό επίπεδο για τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες που να καθιστούν αδύνατη τη διασυνοριακή χρήση, όσον αφορά τη συνδεσιμότητα και τη διαλειτουργικότητά τους, είτε με πολίτες και επιχειρήσεις από άλλα κράτη μέλη είτε με άλλες δημόσιες υπηρεσίες που ανήκουν σε άλλα κράτη μέλη⁽¹³⁾.
- 3.14. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει με ικανοποίηση ότι η ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών αναπτύχθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας και των περιορισμών της κυκλοφορίας.
- 3.15. Για τον σκοπό αυτό, επικροτείται το γεγονός ότι στην υπό εξέταση ανακοίνωση επιδιώκεται η ύπαρξη συνέπεια μεταξύ όλων των πολιτικών διαλειτουργικότητας, τόσο στο επίπεδο των εθνικών πολιτικών όσο και στο επίπεδο των ευρωπαϊκών πολιτικών ανά κλάδο, η οποία θα επιτευχθεί με την ενθάρρυνση της χρήσης κοινών προτύπων, την ανταλλαγή τεχνικών προδιαγραφών και άλλες, εν δυνάμει κοινές, λύσεις.
- 3.16. Για τους ίδιους λόγους, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την αρχή της επαναχρησιμοποίησης και διαβίβασης στοιχείων και δεδομένων από τις διάφορες δημόσιες υπηρεσίες, είτε σε ευρωπαϊκό είτε σε εθνικό επίπεδο.
- 3.17. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την ανησυχία της για τη χρήση των γλωσσών σε συνάρτηση με τη διαλειτουργικότητα των δημόσιων υπηρεσιών. Το γλωσσικό καθεστώς δεν θα πρέπει να αποτελεί γραφειοκρατικό εμπόδιο, είναι δε αναγκαίο να διασφαλιστεί ότι η ανταλλαγή δεδομένων και πληροφοριών θα πραγματοποιείται σε γλώσσα κατανοητή από όλους.
- 3.18. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δημιουργία και τη θεσμοθέτηση ενός μοντέλου διαχείρισης αυτής της πολιτικής, το οποίο θα αποτελείται από δύο βασικά όργανα: το Συμβούλιο της διαλειτουργικής Ευρώπης, το οποίο θα προεδρεύεται από την Επιτροπή και θα απαρτίζεται από εκπροσώπους όλων των κρατών μελών, έναν εκπρόσωπο της Επιτροπής των Περιφερειών και έναν εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, καθώς και την κοινότητα της διαλειτουργικής Ευρώπης, την οποία θα συναποτελούν στοιχεία από την κοινωνία των πολιτών και τον ιδιωτικό τομέα⁽¹⁴⁾ ⁽¹⁵⁾.
- 3.19. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως δε των κοινωνικών εταίρων, στον καθορισμό των πολιτικών για τη διαλειτουργικότητα, όχι μόνο επειδή οι πολίτες και οι επιχειρήσεις είναι οι τελικοί αποδέκτες αυτής της πολιτικής, αλλά και επειδή η κοινωνία των πολιτών μπορεί να συμβάλει στην πολιτική αυτή με νέες τεχνολογικές λύσεις, οι οποίες δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν από τον δημόσιο τομέα.
- 3.20. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να πραγματοποιείται σε διάφορα επίπεδα και η Επιτροπή θα πρέπει να ενθαρρύνει και να παροτρύνει τα κράτη μέλη να προωθήσουν τη συμμετοχή αυτή σε διάφορα επίπεδα: εθνικό, περιφερειακό και τοπικό.
- 3.21. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δημιουργία από την Επιτροπή ενός ενιαίου σημείου πρόσβασης, με στόχο τη συγκέντρωση όλων των γνώσεων και των λύσεων που σχετίζονται με τη διαλειτουργικότητα, οι οποίες θα μπορούν να παρέχονται τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς.

⁽¹³⁾ Ένα ζήτημα που θα μπορούσε να αποτελέσει εμπόδιο στη διασυνοριακή διαλειτουργικότητα των δημόσιων υπηρεσιών είναι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

⁽¹⁴⁾ Το Συμβούλιο της διαλειτουργικής Ευρώπης είναι επιφορτισμένο με καθήκοντα σχεδιασμού μέτρων, υποστήριξης, παροχής συμβουλών και παρακολούθησης των ευρωπαϊκών πολιτικών διαλειτουργικότητας, ενώ η κοινότητα της διαλειτουργικής Ευρώπης θα συγκεντρώνει στοιχεία της κοινωνίας των πολιτών που θα βοηθούν το Συμβούλιο της διαλειτουργικής Ευρώπης στην εξεύρεση και τον καθορισμό νέων λύσεων τις οποίες αυτό θα προτείνει.

⁽¹⁵⁾ Η επιλογή που επέλεξε η Επιτροπή συνάδει με τις συστάσεις που έχει διατυπώσει η ΕΟΚΕ σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, (EE C 81 της 2.3.2018, σ. 176).

- 3.22. Η ΕΟΚΕ πιστεύει, όπως και η Επιτροπή, ότι οι δημόσιες υπηρεσίες της Ένωσης θα πρέπει να μειώσουν την εξάρτησή τους από ψηφιακές υποδομές που παρέχονται από τρίτες χώρες, γεγονός που θέτει σε κίνδυνο την ευρωπαϊκή ψηφιακή κυριαρχία.
- 3.23. Για τον σκοπό αυτό, τονίζεται ότι η Επιτροπή φρονεί πως θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κατά προτίμηση ανοικτά συστήματα, με ανοιχτό πηγαίο κώδικα, τα οποία καθιστούν δυνατή την από κοινού χρήση λύσεων μεταξύ των προγραμματιστών.
- 3.24. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η ανακοίνωση προβλέπει και προτρέπει την ανάπτυξη πειραματικών λύσεων που θα επιτρέπουν τη δημιουργία συμπράξεων μεταξύ του δημόσιου τομέα και καινοτόμων επιχειρήσεων τεχνολογίας και νεοφυών επιχειρήσεων, με στόχο τη δημιουργία καινοτόμων πειραματικών λύσεων, οι οποίες, μετά από ένα επιτυχημένο δοκιμαστικό στάδιο, θα μπορούν να εφαρμόζονται στις δημόσιες υπηρεσίες και να χρησιμοποιούνται από κοινού μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών.
- 3.25. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό, στα μελλοντικά προγράμματα χρηματοδότησης έργων για τη διαλειτουργικότητα των δημόσιων υπηρεσιών, η ανάθεση τους να εξαρτάται από την υιοθέτηση των αρχών και των δομών που συνιστά το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Διαλειτουργικότητας.
- 3.26. Αυτός θα είναι ένας καλός τρόπος να δεσμευτούν οι δημόσιες υπηρεσίες, σε εθελοντική βάση, να υιοθετήσουν κοινά πρότυπα διαλειτουργικότητας.
- 3.27. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την έκπληξή της για το γεγονός ότι, σε αντίθεση με προηγούμενες ανακοινώσεις ⁽¹⁶⁾, στην υπό εξέταση ανακοίνωση δεν υπάρχει καμία αναφορά στα πλεονεκτήματα σε θέματα καταπολέμησης της απάτης που μπορούν να προκύψουν από τη διαλειτουργικότητα των ευρωπαϊκών δημόσιων συστημάτων, γεγονός που θα οδηγήσει σε αύξηση αποδοτικότητας και εσόδων για τα κράτη μέλη.
- 3.28. Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η διαλειτουργικότητα των συστημάτων θα πρέπει να συνδυαστεί με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης, η οποία θα μπορούσε να βοηθήσει τις δημόσιες υπηρεσίες να αναλύουν τα δεδομένα και, από την άλλη πλευρά, να καταστήσει δυνατό τον καθορισμό προειδοποιήσεων που θα στέλνονται σε διάφορες δημόσιες υπηρεσίες των κρατών μελών.
- 3.29. Τέλος, δύο επισημάνσεις σχετικά με την πράσινη μετάβαση και με την προστασία των δεδομένων:
- 3.29.1. Ένας από τους στόχους της ανακοίνωσης είναι να ενσωματωθεί η στρατηγική για τη διαλειτουργικότητα των δημόσιων συστημάτων όχι μόνο στη στρατηγική για την ψηφιακή μετάβαση, αλλά και στη στρατηγική για την πράσινη μετάβαση.
- 3.29.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ορισμένες λύσεις πληροφορικής μπορεί να είναι ιδιαίτερα ενεργοβόρες, παρότι ιδιαίτερα αποτελεσματικές.
- 3.29.3. Αυτό ισχύει για την τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών (blockchain), η οποία, αν και πολύ αποτελεσματική από άποψη ασφάλειας, για παράδειγμα όσον αφορά τα ευαίσθητα δεδομένα, απαιτεί μεγάλη κατανάλωση ενέργειας.
- 3.29.4. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται στην ανακοίνωση η ρύθμιση για τα ρυθμιστικά δοκιμαστήρια.
- 3.29.5. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, με τις αναγκαίες προφυλάξεις βέβαια, η προστασία των δεδομένων δεν πρέπει να αποτελεί εμπόδιο για τη δημιουργία νέων διαλειτουργικών λύσεων, είτε από δημόσιες υπηρεσίες είτε από ιδιωτικές.
- 3.29.6. Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πρόσβαση στα δεδομένα, τόσο για τους πολίτες, όσο και για τις επιχειρήσεις και για άλλες δημόσιες υπηρεσίες, θα πρέπει να υπόκειται σε διάφορα επίπεδα αδειοδότησης, ώστε να διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα και να παρέχονται μόνο τα απολύτως αναγκαία δεδομένα.
- 3.29.7. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα μπορούσαν να αποφευχθούν ζητήματα όπως αυτά που ανέκυψαν πρόσφατα, σχετικά με την προσβασιμότητα των δεδομένων που περιλαμβάνονται στο Κεντρικό Μητρώο Πραγματικών Δικαιούχων και τα οποία έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο απόφασης του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽¹⁶⁾ Βλέπε το παράρτημα της ανακοίνωσης της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκό πλαίσιο διαλειτουργικότητας — Στρατηγική εφαρμογής.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών της νομοθεσίας περί αφερεγγυότητας»

[COM(2022)702 final — 2022/0408 (COD)]

(2023/C 184/06)

Εισηγήτρια: η κ. **Sandra PARTHIE**

Συνεισηγητής: ο κ. **Philip VON BROCKDORFF**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 26.1.2023 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 30.1.2023
Νομική βάση	Άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	10.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	207/0/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) τονίζει ότι ένα σωστά σχεδιασμένο καθεστώς αφερεγγυότητας θα πρέπει να βοηθά τις βιώσιμες επιχειρήσεις να παραμένουν λειτουργικές και να αποφεύγεται η πρόωρη εκκαθάρισή τους. Στόχος θα πρέπει να είναι η ισορροπία μεταξύ της πρόωρης διαδικασίας αφερεγγυότητας και της υπερβολικά καθυστερημένης έναρξης των διαδικασιών. Η διαφάνεια των διαδικασιών, καθώς και η εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τις επιδόσεις μιας επιχείρησης, αποτελούν βασικούς παράγοντες στο πλαίσιο αυτό. Επιπλέον, ένα σωστά σχεδιασμένο καθεστώς αφερεγγυότητας θα πρέπει επίσης να αποθαρρύνει τους δανειστές από το να εκδίδουν δάνεια υψηλού κινδύνου, καθώς και τα στελέχη της διοίκησης και τους μετόχους από το να καταφεύγουν σε τέτοιου είδους δάνεια ή να λαμβάνουν άλλες απερίσκεπτες οικονομικές αποφάσεις⁽¹⁾.

1.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της αφερεγγυότητας που στοχεύουν στην ενθάρρυνση της αναδιάρθρωσης των χρεών και στην εσωτερική αναδιοργάνωση συμβάλλουν στη διατήρηση των θέσεων εργασίας, ενώ παράλληλα μειώνουν τόσο τα ποσοστά αποτυχίας μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων όσο και τις εκκαθαρίσεις κερδοφόρων επιχειρήσεων. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θα επικροτούσε προτάσεις για την αντιμετώπιση του εκκρεμούντος ζητήματος της αφερεγγυότητας φυσικών προσώπων.

1.3. Η ΕΟΚΕ αμφιβάλλει εάν η πρόταση, η οποία παρουσιάζεται ως σημαντικό βήμα για την κάλυψη των σχετικών κενών με στόχο τη βελτίωση της Ένωσης Κεφαλαιαγορών της ΕΕ, μπορεί πραγματικά να εκπληρώσει αυτήν την προσδοκία. Η πρόταση δεν καταφέρνει να παράσχει έναν εναρμονισμένο ορισμό των λόγων αφερεγγυότητας και της ταξινόμησης των απαιτήσεων, δύο στοιχεία κεντρικής σημασίας για την επίτευξη μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας και τον περιορισμό του υπάρχοντος κατακερματισμού των εθνικών κανόνων αφερεγγυότητας.

1.4. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να αναθεωρήσουν την πρόταση του άρθρου 27 σύμφωνα με την οποία τα συμβαλλόμενα μέρη, όπως π.χ. οι προμηθευτές μιας επιχείρησης που εισέρχεται σε διαδικασία αφερεγγυότητας, υποχρεούνται να υπογράψουν εκκρεμείς συμβάσεις, οι οποίες στη συνέχεια εκχωρούνται στον αποκτώντα την επιχείρηση χωρίς τη συναίνεση του αντισυμβαλλομένου. Αυτό, στην πραγματικότητα, τους δεσμεύει τεχνητά σε έναν συμβατικό εταίρο τον οποίο ούτε επέλεξαν ούτε έλεγξαν ποτέ και περιορίζει την επιχειρηματική τους ελευθερία. Ο περιορισμός των συμβατικών δικαιωμάτων καταγγελίας σε περίπτωση αφερεγγυότητας θα μειώσει την προθυμία των προμηθευτών ζωτικής σημασίας να χορηγούν πιστώσεις, ιδίως στην περίπτωση των πολύ μικρών και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες.

1.5. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της πρότασης να θεσπιστεί μια ειδική διαδικασία για τη διευκόλυνση και την επιτάχυνση της παύσης δραστηριοτήτων των πολύ μικρών επιχειρήσεων, καθώς προβλέπει μια οικονομικά πιο αποτελεσματική διαδικασία αφερεγγυότητας για τις επιχειρήσεις αυτές. Οι εν λόγω ρυθμίσεις υποστηρίζουν, επίσης, την εύτακτη παύση δραστηριοτήτων πολύ μικρών επιχειρήσεων που δεν διαθέτουν περιουσιακά στοιχεία, και αντιμετωπίζουν το γεγονός ότι ορισμένα κράτη μέλη δεν επιτρέπουν την πρόσβαση σε διαδικασίες αφερεγγυότητας εάν η προβλεπόμενη αξία ανάκτησης είναι χαμηλότερη των δικαστικών εξόδων. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι αυτό καλύπτει περίπου το 90 % των περιπτώσεων αφερεγγυότητας και ως εκ τούτου θεωρεί ότι αυτή η διαδικασία είναι πολύ σημαντική.

⁽¹⁾ Παγκόσμια Τράπεζα, Resolving Insolvency (Αντιμετωπίζοντας την αφερεγγυότητα), προσπελάστηκε στις 3 Ιανουαρίου 2023.

1.6. Παρότι η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει αυτή την ειδική διαδικασία, προειδοποιεί ότι οι απαιτήσεις που βαρύνουν τα εθνικά δικαστήρια να εκτελούν αυτά τα καθήκοντα μπορεί να οδηγήσουν σε υπερβολική επιβάρυνση των εθνικών δικαστικών συστημάτων, εάν αναλαμβάνουν την ευθύνη να αξιολογούν κατά πόσο μια πολύ μικρή επιχείρηση είναι πράγματι αφερέγγυα και να διενεργούν τις απαραίτητες μακροχρόνιες διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων της ρευστοποίησης των περιουσιακών στοιχείων και της διανομής του προϊόντος. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά την προσφυγή σε άλλους αρμόδιους φορείς, όπως οι διαχειριστές διαδικασιών αφερέγγυότητας, προκειμένου να μειωθεί η επιβάρυνση για το δικαστικό σώμα (²).

1.7. Τέλος, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι οι αναποτελεσματικές διαδικασίες αφερέγγυότητας μπορούν να οδηγήσουν σε υψηλότερα επίπεδα μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) που θέτουν σε κίνδυνο τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και έχουν επίσης αντίκτυπο στις πιστώσεις, τον πληθωρισμό και το πραγματικό ΑΕγχΠ. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι τα αποτελεσματικά καθεστώτα αφερέγγυτητας και τα καθεστώτα που διέπουν τα δικαιώματα πιστωτών/οφειλετών αποτελούν ένα από τα συμπληρωματικά εργαλεία στην εργαλειοθήκη των φορέων χάραξης πολιτικών για τον περιορισμό της αύξησης των ΜΕΔ, με την αύξηση της πιθανότητας αποπληρωμής του δανείου και της ταχύτερης προσαρμογής των επιπέδων των ΜΕΔ.

2. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

2.1. Ο στόχος της πρότασης είναι να μειωθούν οι αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών περί αφερέγγυτητας και, κατά συνέπεια, να αντιμετωπιστεί η πιθανή ανεπάρκεια των πλαισίων αφερέγγυτητας στα κράτη μέλη όπου εντοπίζονται αυτές οι αποκλίσεις, ώστε να αυξηθεί εν γένει η διαφάνεια των διαδικασιών αφερέγγυτητας και να μειωθούν τα εμπόδια για την ελεύθερη μετακίνηση των κεφαλαίων. Με την εναρμόνιση συγκεκριμένων πτυχών των νομοθεσιών περί αφερέγγυτητας η πρόταση στοχεύει, ειδικότερα, στη μείωση του κόστους ενημέρωσης και πληροφόρησης για τους διασυννοριακούς επενδυτές. Ως εκ τούτου, ευελπιστούμε ότι οι περισσότεροι ομοίομορφες νομοθεσίες περί αφερέγγυτητας αναμένεται να διευρύνουν την επιλογή της χρηματοδότησης που είναι διαθέσιμη για τις επιχειρήσεις σε ολόκληρη την Ένωση.

2.2. Η υφιστάμενη πρόταση έχει ως στόχο να καλύψει ορισμένα κενά που υπάρχουν σε προηγούμενες νομοθεσίες της ΕΕ για τους κανόνες αφερέγγυτητας, όπως π.χ. στην οδηγία (ΕΕ) 2019/1023 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (³) και τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (⁴), ιδίως όσον αφορά την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων από την εκκαθαρισθείσα πτωχευτική περιουσία, την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών και την προβλέψιμη και δίκαιη κατανομή της ανακτηθείσας αξίας μεταξύ των πιστωτών. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται ζητήματα που σχετίζονται με τις ανακλητικές αγωγές, την ανίχνευση περιουσιακών στοιχείων, τα καθήκοντα και την ευθύνη των διευθυντών, την πώληση μιας επιχείρησης εν λειτουργία μέσω «διαδικασίας προσυμφωνημένης μεταβίβασης ενεργητικού», το σημείο ενεργοποίησης του καθεστώτος αφερέγγυτητας, ένα ειδικό καθεστώς αφερέγγυτητας για πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, την κατάταξη των απαιτήσεων και τις επιτροπές πιστωτών.

2.3. Έχει παρατηρηθεί ότι στους υφιστάμενους εθνικούς κανόνες αφερέγγυτητας των κρατών μελών υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις ως προς τον χρόνο που απαιτείται για την εκκαθάριση μιας επιχείρησης και την αξία που μπορεί τελικά να ανακτηθεί. Σε ορισμένα κράτη μέλη, αυτό έχει ως αποτέλεσμα χρονοβόρες διαδικασίες αφερέγγυτητας και χαμηλή μέση αξία ανάκτησης σε περιπτώσεις εκκαθάρισης. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αυτό αποτελεί εμπόδιο για την Ένωση Κεφαλαιαγορών και για τις διασυννοριακές επενδύσεις εντός της ΕΕ.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της πρότασης της Επιτροπής για περισσότερη διαφάνεια και διαδραστικότητα πληροφοριών σχετικά με διασυννοριακούς κανόνες και διαδικασίες αφερέγγυτητας. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης, ωστόσο, ότι αυτή η πρόταση αποτελεί μόνο ένα πρώτο βήμα προς την επίτευξη της σύγκλισης των καθεστώτων αφερέγγυτητας ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ θα επικροτούσε επίσης προτάσεις για την αντιμετώπιση του εκκρεμούντος ζητήματος της αφερέγγυτητας φυσικών προσώπων.

3.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι ένα σωστά σχεδιασμένο καθεστώς αφερέγγυτητας θα πρέπει να βοηθά τις βιώσιμες επιχειρήσεις να παραμένουν λειτουργικές και να αποφεύγεται η πρόωρη εκκαθάρισή τους. Θα πρέπει επίσης να αποθαρρύνει τους δανειστές από το να εκδίδουν δάνεια υψηλού κινδύνου, καθώς και τα στελέχη της διοίκησης και τους μετόχους από το να καταφεύγουν σε τέτοιου είδους δάνεια και να λαμβάνουν άλλες απερισκεπτες οικονομικές αποφάσεις (⁵). Μια εταιρεία που έχει πληγεί από προσωρινή οικονομική κάμψη ή εσφαλμένη απόφαση μπορεί ακόμα να ανακάμψει εάν η οικονομική κατάσταση βελτιωθεί ή εάν εφαρμοστεί διορθωτικά μέτρα. Όταν γίνεται αυτό, επωφελούνται όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς. Οι πιστωτές μπορούν να ανακτήσουν μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεών τους, περισσότεροι εργαζόμενοι διατηρούν τις θέσεις εργασίας τους και το δίκτυο προμηθευτών και πελατών διατηρείται.

(²) Παγκόσμια Τράπεζα, *Principles for effective Insolvency and Creditor/debtor Regimes* (Αρχές για αποτελεσματικά καθεστώτα αφερέγγυτητας και καθεστώτα που διέπουν τα δικαιώματα πιστωτών/οφειλετών), αναθεωρημένη έκδοση 2021, αρχές c6.1 και c19.6.

(³) Οδηγία (ΕΕ) 2019/1023 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, περί πλαισίου για την προληπτική αναδιάρθρωση, την απαλλαγή από τα χρέη και τις ανικανότητες ή την έκπτωση οφειλετών, καθώς και περί μέτρων βελτίωσης των διαδικασιών αυτών, και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 (Οδηγία για την αναδιάρθρωση και την αφερέγγυτητα) (ΕΕ L 172 της 26.6.2019, σ. 18).

(⁴) Κανονισμός (ΕΕ) 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, περί των διαδικασιών αφερέγγυτητας (ΕΕ L 141 της 5.6.2015, σ. 19)

(⁵) Παγκόσμια Τράπεζα, *Resolving Insolvency* (Αντιμετωπίζοντας την αφερέγγυτητα), προσελάστηκε στις 3 Ιανουαρίου 2023.

3.3. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ παραπέμπει σε μελέτες που καταδεικνύουν ότι οι αποτελεσματικές μεταρρυθμίσεις σχετικά με τα δικαιώματα των πιστωτών συνδέονται με χαμηλότερο πιστωτικό κόστος, αυξημένη πρόσβαση σε πιστώσεις και αποτελεσματικότερη διατήρηση των θέσεων εργασίας⁽⁶⁾. Θα πρέπει επίσης να ενισχυθούν τα δικαιώματα συμμετοχής μιας επιτροπής πιστωτών με πιθανή συμμετοχή ενός εκπροσώπου των εργαζομένων. Εάν στο τέλος των διαδικασιών αφερεγγυότητας οι πιστωτές μπορούν να ανακτήσουν το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεών τους, μπορούν να συνεχίσουν να επανεπενδύουν σε εταιρείες και να βελτιώνουν την πρόσβαση των εταιρειών σε πιστώσεις. Αντίστοιχα, εάν ένα πτωχευτικό καθεστώς σέβεται την απόλυτη προτεραιότητα των απαιτήσεων, οι εμπραγμάτως ασφαλισμένοι πιστωτές μπορούν να συνεχίσουν να δανείζουν και η εμπιστοσύνη στο πτωχευτικό σύστημα διατηρείται⁽⁷⁾.

3.4. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της αφερεγγυότητας που έχουν ως στόχο την ενθάρρυνση της αναδιάρθρωσης των χρεών και της εσωτερικής αναδιοργάνωσης, συμβάλλουν στη διατήρηση των θέσεων εργασίας και στη μείωση τόσο των ποσοστών αποτυχίας μεταξύ των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων όσο και των ποσοστών εκκαθάρισης κερδοφόρων επιχειρήσεων.

3.5. Οι σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών περί αφερεγγυότητας αναφέρονται συχνά ως εμπόδια για τις διασυνοριακές επενδύσεις, όπως οι κανονισμοί για τη φορολογία. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι μεγαλύτεροι βαθμοί σύγκλισης των νομοθεσιών περί αφερεγγυότητας μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της λειτουργίας των κεφαλαιαγορών, διευκολύνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις επενδύσεις στην ΕΕ. Ωστόσο, η πρόταση δεν καταφέρνει να εναρμονίσει βασικές πτυχές της νομοθεσίας περί αφερεγγυότητας, όπως, για παράδειγμα, να παράσχει έναν εναρμονισμένο ορισμό των λόγων αφερεγγυότητας και της ταξινόμησης των απαιτήσεων, δύο στοιχεία κεντρικής σημασίας για την επίτευξη μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας και τον περιορισμό του υπάρχοντος κατακερματισμού των εθνικών κανόνων αφερεγγυότητας. Αυτό δεν είναι διόλου ενθαρρυντικό για την επίτευξη του απολύτως αναγκαίου αλλά φιλόδοξου στόχου της Ένωσης Κεφαλαιαγορών.

3.6. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την αδιαπραγμάτευτη υποστήριξη της για μια πιο ανοικτή κεφαλαιαγορά σε επίπεδο ΕΕ που παρέχει στις εταιρείες μεγαλύτερο εύρος πρόσβασης σε επενδύσεις, και αναγνωρίζει τα πορίσματα της Επιτροπής και της Παγκόσμιας Τράπεζας⁽⁸⁾, σύμφωνα με τα οποία μια αύξηση των ποσοστών ανάκτησης των περιουσιακών στοιχείων στο πλαίσιο μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας των καθεστώτων αφερεγγυότητας και των δικαιωμάτων των πιστωτών (Insolvency and Creditor Rights — ICR), διευρύνει την πρόσβαση των ευρωπαϊκών εταιρειών σε πιστώσεις.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι διαδικασίες αφερεγγυότητας διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, όπου οι εθνικοί κανονισμοί ευνοούν είτε μια προσέγγιση «οφειλέτη με δικαίωμα διαχείρισης» είτε μια προσέγγιση «δικαιωμάτων πιστωτή» είτε μία η οποία αποδίδει προτεραιότητα στην απασχόληση και τη συναφή νομοθεσία. Αυτό οδηγεί σε διαφορετικές προτιμήσεις όσον αφορά την εκκαθάριση εταιρειών, την κατάταξη των απαιτήσεων από τους πιστωτές και τους ρόλους των διοικητικών στελεχών των εταιρειών, των διαχειριστών διαδικασιών αφερεγγυότητας και των δικαστηρίων. Ομοίως, κατά τον σχεδιασμό των πολιτικών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι διαφορές μεταξύ των μετόχων/εταίρων και των ομολογιούχων. Οι πρώτοι ανταποκρίνονται κυρίως σε εργαλεία πρόληψης και εξορθολογισμού ενώ οι δεύτεροι αντιδρούν περισσότερο στη διαθεσιμότητα εργαλείων αναδιάρθρωσης. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι προτάσεις της Επιτροπής αποτελούν ένα πρώτο βήμα προς τη σύγκλιση στην ΕΕ, αλλά εξακολουθούν να μην επαρκούν για την αποτελεσματική εναρμόνιση, αφήνοντας ανεπίλυτο το εκκρεμές ζήτημα της αφερεγγυότητας όσον αφορά τα φυσικά πρόσωπα.

4.2. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την άποψη της Επιτροπής ότι οι εθνικές νομοθεσίες περί αφερεγγυότητας συνιστούν βασική παράμετρο για τους ξένους επενδυτές. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι περιπτώσεις αφερεγγυότητας με διασυνοριακή παροχή πιστώσεων δεν υπερβαίνουν το 20 % όλων των περιπτώσεων και ότι τα δεδομένα για τις χώρες της G20 καταδεικνύουν ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα νομικών δικαιωμάτων αυξάνει το επίπεδο των άμεσων ξένων επενδύσεων από 2 σε μόλις 3 % του ΑΕΠ. Επιπλέον, ένα σημαντικό ποσοστό άμεσων ξένων επενδύσεων οφείλεται σε εταιρικές συγχωνεύσεις και εξαγορές υφιστάμενων επιχειρήσεων και όχι σε επενδύσεις σε νέες επιχειρήσεις.

4.3. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για τις υπερβολικές προσδοκίες σχετικά με τον αντίκτυπο της σύγκλισης των νομοθεσιών περί αφερεγγυότητας στις επενδύσεις. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η παροχή ενός αποτελεσματικού πλαισίου νομικών δικαιωμάτων για τους πιστωτές και μεγαλύτερης διαφάνειας για όλους τους πιθανούς επενδυτές σχετικά με τις νομοθεσίες περί αφερεγγυότητας, καθώς και η ισότιμη ενημέρωση σχετικά με τη νομική κατάσταση μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στις ξένες επενδύσεις. Η βεβαιότητα όσον αφορά τους κανόνες για τα δικαιώματα πιστωτών και οφειλετών, και η μεγαλύτερη εναρμόνιση των διαδικασιών κατάργησης εξασφαλίσεων στα κράτη μέλη θα μειώσει επίσης τους κινδύνους και θα δώσουν μεγαλύτερη ώθηση στις διασυνοριακές επενδύσεις και στο εσωτερικό εμπόριο.

⁽⁶⁾ Παγκόσμια Τράπεζα, Resolving Insolvency (Αντιμετωπίζοντας την αφερεγγυότητα), προσπελάστηκε στις 3 Ιανουαρίου 2023.

⁽⁷⁾ Παγκόσμια Τράπεζα, Resolving Insolvency (Αντιμετωπίζοντας την αφερεγγυότητα), προσπελάστηκε στις 3 Ιανουαρίου 2023.

⁽⁸⁾ How Insolvency and Creditor/Debtor Regimes Can Help Address Nonperforming Loans — *EFI Note-Finance*, Washington, DC: World Bank («Πώς τα καθεστώτα αφερεγγυότητας και τα καθεστώτα που διέπουν τα δικαιώματα πιστωτών/οφειλετών μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων» — Σημειώματα για τη δίκαιη ανάπτυξη, τον χρηματοπιστωτικό τομέα και τους θεσμούς), Ουάσινγκτον: Παγκόσμια Τράπεζα.

4.4. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η παροχή ενημέρωσης στους επενδυτές και η διαφάνεια σε ζητήματα που σχετίζονται με τις ανακλητικές αγωγές, την ανίχνευση περιουσιακών στοιχείων, τα καθήκοντα και την ευθύνη των διευθυντών, την πώληση μιας επιχείρησης εν λειτουργία μέσω «διαδικασίας προσυμφωνημένης μεταβίβασης ενεργητικού», το σημείο ενεργοποίησης του καθεστώτος αφερεγγυότητας, ένα ειδικό καθεστώς αφερεγγυότητας για πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, την κατάταξη των απαιτήσεων και τις επιτροπές πιστωτών, έχουν πολύ μεγάλη σημασία.

4.5. Η ΕΟΚΕ τάσσεται, επίσης, υπέρ του γεγονότος ότι με την πρόταση θεσπίζεται ειδική διαδικασία για τη διευκόλυνση και την επιτάχυνση της παύσης δραστηριοτήτων των πολύ μικρών επιχειρήσεων, με τη διασφάλιση μιας πιο αποδοτικής ως προς το κόστος διαδικασίας αφερεγγυότητας για τις εν λόγω επιχειρήσεις. Οι εν λόγω ρυθμίσεις υποστηρίζουν, επίσης, την εύτακτη παύση δραστηριοτήτων πολύ μικρών επιχειρήσεων που δεν διαθέτουν περιουσιακά στοιχεία, και αντιμετωπίζουν το γεγονός ότι ορισμένα κράτη μέλη δεν επιτρέπουν την πρόσβαση σε διαδικασίες αφερεγγυότητας εάν η προβλεπόμενη αξία ανάκτησης είναι χαμηλότερη των δικαστικών εξόδων. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι αυτό καλύπτει περίπου το 90 % των περιπτώσεων αφερεγγυότητας και ως εκ τούτου θεωρεί ότι αυτή η διαδικασία είναι πολύ σημαντική.

4.6. Ωστόσο, ενώ η ΕΟΚΕ εγκρίνει αυτήν την ειδική διαδικασία, προειδοποιεί σχετικά με το γεγονός ότι οι απαιτήσεις για τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να εκτελούν αυτά τα καθήκοντα, σύμφωνα με το άρθρο 12 και επόμενα της οδηγίας, μπορεί να οδηγήσει σε υπερβολική επιβάρυνση των εθνικών δικαστικών συστημάτων εάν τους ανατεθεί η ευθύνη της αξιολόγησης του εάν μια πολύ μικρή επιχείρηση είναι πράγματι αφερέγγυα και της διενέργειας των απαραίτητων χρονοβόρων διαδικασιών. Κατά την άποψή μας, αυτό θα έβλαπτε εν μέρει τον σκοπό της προτεινόμενης νομοθεσίας. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις⁽⁹⁾, η ΕΟΚΕ είχε δηλώσει ότι η συστηματική προσφυγή στα δικαστήρια δεν μπορεί να είναι η προτιμώμενη επιλογή και συνέστησε τη θέσπιση νέων φορέων οι οποίοι θα αναλάμβαναν την ευθύνη για το καθήκον αυτό. Η αποτελεσματική συμμετοχή ανεξάρτητων διαχειριστών διαδικασιών αφερεγγυότητας έχει αποδειχθεί επωφέλης, ιδίως για μικροεπιχειρηματίες που δεν διαθέτουν επαρκή οργάνωση σε απλουστευμένες διαδικασίες εκκαθάρισης, και η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι θα πρέπει να εξεταστεί σοβαρά η συμμετοχή διαχειριστών διαδικασιών αφερεγγυότητας⁽¹⁰⁾.

4.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης οι διαχειριστές διαδικασιών αφερεγγυότητας, σε περίπτωση ύπαρξης έννομου συμφέροντος, να έχουν απευθείας και ταχεία πρόσβαση στα εθνικά μητρώα περιουσιακών στοιχείων, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο έχουν διοριστεί. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι τα εν λόγω μητρώα δεν έχουν θεσπιστεί ακόμα σε όλα τα κράτη μέλη και παροτρύνει τις οικείες αρχές να αποκαταστήσουν άμεσα την κατάσταση αυτή.

4.8. Για λόγους αποτελεσματικότητας, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της πρότασης για διαδικασίες προσυμφωνημένης μεταβίβασης ενεργητικού, όταν οι προπαρασκευαστικές εργασίες και η διαπραγμάτευση για την πώληση της επιχείρησης του οφειλέτη (ή μέρους αυτής) λαμβάνουν χώρα πριν από την επίσημη έναρξη των διαδικασιών αφερεγγυότητας. Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται εφικτή η εκτέλεση της πώλησης και η απόκτηση του προϊόντος της σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά την έναρξη των επίσημων διαδικασιών αφερεγγυότητας για την εκκαθάριση επιχείρησης. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ προειδοποιεί ότι στο άρθρο 27 η πρόταση υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα μέρη, π.χ. τους προμηθευτές μιας επιχείρησης που εισέρχεται σε διαδικασία αφερεγγυότητας, να υπογράψουν εκκρεμείς συμβάσεις, οι οποίες εκχωρούνται έπειτα στον αποκτώντα την επιχείρηση χωρίς τη συναίνεση του αντισυμβαλλομένου. Αυτό, στην πραγματικότητα, τους δεσμεύει τεχνητά σε έναν συμβατικό εταίρο τον οποίο ούτε επέλεξαν ούτε έλεγξαν ποτέ και περιορίζει την επιχειρηματική τους ελευθερία. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο για τους εργαζομένους, των οποίων η επαγγελματική ελευθερία δεν πρέπει να παραβιάζεται από μια αναγκαστική αλλαγή εργοδότη. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να αναθεωρήσουν αυτήν την πρόταση. Επιπλέον, η πιθανή συμμετοχή μιας επιτροπής πιστωτών και ο έλεγχος από αυτήν θα πρέπει επίσης να ενισχυθούν στη διαδικασία προσυμφωνημένης μεταβίβασης ενεργητικού (pre-pack).

4.9. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι η οδηγία δεν αντιμετωπίζει πραγματικά το ζήτημα της σύγκλισης της κατάταξης των απαιτήσεων, ούτε παρέχει ορισμό των λόγων αφερεγγυότητας. Δεδομένου ότι αυτά αποτελούν βασική προϋπόθεση για την επίτευξη εναρμονισμένων διαδικασιών αφερεγγυότητας, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη βαθιά της θλίψη για το γεγονός η Επιτροπή δεν έχει αναπτύξει περαιτέρω αυτές τις πτυχές.

4.10. Ομοίως, η πρόταση δεν αναλύει επαρκώς το σημείο ενεργοποίησης του καθεστώτος αφερεγγυότητας, παρά τους ισχυρισμούς για το αντίθετο στην ανακοίνωση σχετικά με την οδηγία. Η πρόταση αναφέρει ότι η παύση πληρωμών και ο ισολογισμός αποτελούν τα δύο συνήθη κριτήρια για την ενεργοποίηση της συνήθους διαδικασίας αφερεγγυότητας στα κράτη μέλη.

4.11. Προκειμένου να απλουστευτεί η διαδικασία αφερεγγυότητας, την οποία η ΕΟΚΕ στηρίζει καταρχήν, η οδηγία προτείνει ότι το κριτήριο για την έναρξη απλουστευμένων διαδικασιών εκκαθάρισης θα πρέπει να είναι η αδυναμία εξόφλησης των χρεών όταν αυτά καθίστανται ληξιπρόθεσμα. Αντί της παροχής κατευθύνσεων σχετικά με τον τρόπο καθορισμού των ειδικών συνθηκών υπό τις οποίες πληρούνται αυτό το κριτήριο, η πρόταση καλεί τα κράτη μέλη να καθορίσουν τα ίδια αυτό το σημείο, και δεν αξιοποιεί την ευκαιρία επίτευξης συνοχής στην ΕΕ.

⁽⁹⁾ Συμπεριλαμβανομένης της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ σχετικά με την αφερεγγυότητα των επιχειρήσεων (EE C 209 της 30.6.2017, σ. 21).

⁽¹⁰⁾ Παγκόσμια Τράπεζα, *Principles for effective Insolvency and Creditor/debtor Regimes* (Αρχές για αποτελεσματικά καθεστώτα αφερεγγυότητας και καθεστώτα που διέπουν τα δικαιώματα πιστωτών/οφειλετών), αναθεωρημένη έκδοση 2021, αρχές c6.1 και c19.6.

4.12. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι οι τράπεζες είναι συνήθως οι πρωταρχικοί οικονομικοί διαμεσολαβητές και είναι θεμελιώδους σημασίας για ένα σταθερό οικονομικό σύστημα. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) διαβρώνουν την κερδοφορία και μπορούν να απειλήσουν τη φερεγγυότητα των τραπεζών. Τα καθεστώτα αφερεγγυότητας και τα καθεστώτα που διέπουν τα δικαιώματα πιστωτών/οφειλετών αποτελούν ένα από τα συμπληρωματικά εργαλεία στην εργαλειοθήκη των φορέων χάραξης πολιτικών για τον περιορισμό της αύξησης των ΜΕΔ και τη συμβολή στη λύση τους όταν φτάνουν σε προβληματικά επίπεδα. Η ανάλυση σε επίπεδο εταιρείας καταδεικνύει ότι οι μεταρρυθμίσεις των καθεστώτων αφερεγγυότητας τα οποία μειώνουν τους φραγμούς στην εταιρική αναδιάρθρωση και το προσωπικό κόστος που συνδέεται με την επιχειρηματική αποτυχία μπορούν να μειώσουν το μερίδιο κεφαλαίων που χάνονται στις επανομαζόμενες εταιρείες «ζόμπι». Τα κέρδη αυτά πραγματοποιούνται εν μέρει από την αναδιάρθρωση αδύναμων εταιρειών, η οποία με τη σειρά της κινητοποιεί την ανακατανομή κεφαλαίων σε πιο παραγωγικές επιχειρήσεις.

4.13. Τέλος, η ΕΟΚΕ συνιστά η Επιτροπή να δημοσιεύει τακτικά στατιστικά στοιχεία σχετικά με υποθέσεις αφερεγγυότητας που υπόκεινται στον οικείο κανονισμό αφερεγγυότητας έτσι ώστε η αποτελεσματικότητα του συστήματος που έχει θεσπιστεί να μπορεί να αξιολογείται με την πάροδο του χρόνου.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 6/2002 του Συμβουλίου για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2246/2002 της Επιτροπής»

[COM(2022) 666 final — 2022/0391 (COD)]

και «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων» (αναδιτύπωση)

[COM(2022) 667 final — 2022/0392 (COD)]

(2023/C 184/07)

Εισηγητής: ο κ. **Ferre WYCKMANS**

Αίτηση γνωμοδότησης	α) Συμβούλιο, 21.12.2022 β) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 12.12.2022 Συμβούλιο, 21/12/2022
Νομική βάση	α) Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης β) Άρθρα 114 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	148/0/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) θεωρεί ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων είναι ευνοϊκό για τους καταναλωτές και το ευρύ κοινό, δεδομένου ότι ενθαρρύνει τον θεμιτό ανταγωνισμό και τις θεμιτές εμπορικές πρακτικές. Συμβάλλει επίσης στην οικονομική ανάπτυξη καθώς τονώνει τη δημιουργικότητα στη βιομηχανία, τα προϊόντα, τις εμπορικές δραστηριότητες και τις εξαγωγές.

1.2. Στα περισσότερα κράτη μέλη, για να προστατεύεται ένα σχέδιο ή υπόδειγμα από τον νόμο, πρέπει να έχει καταχωριστεί σε εθνικό γραφείο βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Ανάλογα με την εκάστοτε εθνική νομοθεσία και το είδος του σχεδίου ή υποδείγματος, το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα μπορεί επίσης να προστατεύεται από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ως μη καταχωρισμένο σχέδιο ή υπόδειγμα ή ως έργο τέχνης. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η προστασία ως βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος και η προστασία βάσει του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας εφαρμόζονται σωρευτικά, ενώ σε άλλα αλληλοαποκλείονται. Υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ένα σχέδιο ή υπόδειγμα μπορεί επίσης να δικαιούται προστασία δυνάμει του δικαίου περί αθέμιτου ανταγωνισμού, αλλά οι προϋποθέσεις της προστασίας και το εύρος των δικαιωμάτων και των υφιστάμενων μέσων έννομης προστασίας μπορεί να διαφέρουν σημαντικά.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να προσαρμοστεί το νομικό πλαίσιο για τα σχέδια και υποδείγματα στην ψηφιακή εποχή, ώστε να ευνοηθεί η ανάκαμψη και η ανθεκτικότητα της Ένωσης και να ενθαρρυνθεί η καινοτομία και η ανταγωνιστικότητα. Συμφωνεί με τον νέο ορισμό της έννοιας του σχεδίου ή υποδείγματος που προβλέπεται στην πρόταση οδηγίας, ο οποίος είναι πιο εύστοχος από τον προηγούμενο, υπό το πρίσμα της τεχνολογικής πρόοδου, καθώς η έννοια του προϊόντος επεκτείνεται στα τεχνολογικά σχέδια ή υποδείγματα που δεν ενσωματώνονται σε υλικά αντικείμενα.

1.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τον περιορισμό της προστασίας στα χαρακτηριστικά της εμφάνισης, όπως αυτά απεικονίζονται εμφανώς στην αίτηση καταχώρισης, καθώς αυξάνει την ασφάλεια δικαίου της προστασίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η πρόταση κανονισμού υιοθετεί τη λύση που διατύπωσε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην απόφασή του της 20ής Δεκεμβρίου 2017 στην υπόθεση «Acacia»⁽¹⁾, στην οποία διευκρίνισε την ερμηνεία της έννοιας της «ρήτρας επισκευής», ακόμα περισσότερο μάλιστα επειδή η λύση αυτή βελτιώνει την προστασία των καταναλωτών.

⁽¹⁾ Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-397/16 και C-435/16.

1.6. Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ δεν πιστεύει ότι η συγχώνευση του τέλους δημοσίευσης με το τέλος καταχώρισης θα μειώσει το συνολικό ποσό των καταβλητέων τελών, καθώς το κόστος των ανανεώσεων, όπως αυτό προτείνεται, αυξάνεται δραστικά. Ως εκ τούτου, το μέτρο αυτό δεν είναι τόσο ευνοϊκό όσο υποστηρίζεται για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και τους μεμονωμένους δημιουργούς. Η ΕΟΚΕ ζητά να προβλέπονται χαμηλότερα ποσά για τις ΜΜΕ και τους μεμονωμένους δημιουργούς, ενδεχομένως σε αναλογία με τον κύκλο εργασιών τους.

1.7. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η απλούστευση που επιφέρει η κατάργηση της απαίτησης περί μοναδικής κλάσης είναι μεν αναγκαία αλλά δεν επαρκεί, καθώς πρέπει επίσης να βελτιωθεί ο εργονομικός σχεδιασμός των συστημάτων κατάθεσης σχεδίων και υποδειγμάτων που προσφέρονται στους δικτυακούς τόπους των εθνικών γραφείων βιομηχανικής ιδιοκτησίας και του Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO). Για να ανταποκριθούν σ' αυτήν την πρόκληση, τα γραφεία θα μπορούσαν να απευθυνθούν στους επαγγελματίες συμβούλους για θέματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, ώστε να διευκολύνουν για τις ΜΜΕ και τους μεμονωμένους δημιουργούς την προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων τους.

1.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δεν είναι ενδεδειγμένη η χρήση του άρθρου 290 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με τις διαφορές και τις προσφυγές κατά των αποφάσεων του EUIPO, δεδομένου ότι οι κατ' εξουσιοδότηση πράξεις αποσκοπούν αποκλειστικά στη συμπλήρωση της βασικής πράξης και πρέπει να αφορούν μόνο μη ουσιώδη στοιχεία. Οι διατάξεις όμως που προβλέπεται στην πρόταση κανονισμού να εγκρίνονται με κατ' εξουσιοδότηση πράξη αφορούν τα δικαιώματα που προβλέπονται στον τίτλο VI του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, που αφορά τη Δικαιοσύνη, συμπεριλαμβανομένου ιδίως του άρθρου 47 σχετικά με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου. Επομένως, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως μη ουσιώδη στοιχεία.

1.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι διατάξεις αυτές να καθορίζονται στον ίδιο τον κανονισμό.

2. Ιστορικό

2.1. Στο θετικό δίκαιο, η οδηγία 98/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (2) (στο εξής: οδηγία) εναρμονίζει εν μέρει τις εθνικές νομοθεσίες σχετικά με τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων, ο δε κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 6/2002 του Συμβουλίου (3) (στο εξής: κανονισμός), θεσπίζει αυτοτελές σύστημα προστασίας των ενιαίων δικαιωμάτων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά τα καταχωρισμένα ενωσιακά σχέδια ή υποδείγματα και τα μη καταχωρισμένα ενωσιακά σχέδια ή υποδείγματα, για τα τελευταία υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν τις προϋποθέσεις προστασίας, ήτοι ότι είναι νέα και έχουν ατομικό χαρακτήρα. Ελλείπει καταχώρισης, ο δικαιούχος μπορεί να δυσκολευτεί να αποδείξει την ύπαρξη δικαιώματος επί του σχεδίου ή υποδείγματος. Επιπλέον, η διάρκεια της προστασίας περιορίζεται σε τρία έτη και το εύρος των χορηγούμενων δικαιωμάτων είναι μικρότερο.

2.2. Ο κανονισμός τροποποιήθηκε το 2006 προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή η προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο διεθνές σύστημα καταχώρισης της Χάγης, στόχος του οποίου ήταν να θεσπιστεί ενιαία, απλή, φθηνή και κεντρική διαδικασία καταχώρισης σχεδίων και υποδειγμάτων στον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΠΟΔΙ).

2.3. Ο κανονισμός εξαιρεί τα ανταλλακτικά από την προστασία των ενωσιακών σχεδίων και υποδειγμάτων, διότι δεν κατέστη δυνατό να επιτευχθεί συμφωνία επί του θέματος κατά τις εργασίες κατάρτισης της οδηγίας. Το 2014, η Επιτροπή είχε αποσύρει την πρότασή της για αναθεώρηση της οδηγίας, ελλείψει υποστήριξης από το Συμβούλιο.

2.4. Η υπό εξέταση πρόταση αποτελεί συνέχεια αυτής της αποτυχίας και απορρέει από την ανακοίνωση της Επιτροπής, της 25ης Νοεμβρίου 2020, με τίτλο «Πλήρης αξιοποίηση του ενωσιακού δυναμικού καινοτομίας — Σχέδιο δράσης για τη διανοητική ιδιοκτησία με σκοπό τη στήριξη της ανάκαμψης και της ανθεκτικότητας της ΕΕ», η οποία δημοσιεύτηκε ως συνέχεια της μεταρρύθμισης του δικαίου περί σημάτων. Φιλοδοξία της είναι να καταστεί καταλληλότερη για την ψηφιακή εποχή, πιο εύκολα προσβάσιμη και αποτελεσματική για τους μεμονωμένους δημιουργούς, τις ΜΜΕ, τις βιομηχανίες, λιγότερο δαπανηρή και περίπλοκη, καθώς και να αυξήσει την ασφάλεια δικαίου του συστήματος προστασίας.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Ένα βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα συνίσταται στη διακοσμητική εμφάνιση ενός αντικείμενου. Μπορεί να είναι τρισδιάστατο ή διδιάστατο. Ένα επιτυχημένο σχέδιο ή υπόδειγμα συνδυάζει αρμονικά τη λειτουργία και τη μορφή. Είτε πρόκειται για τραπέζια είτε για τηλέφωνα, το σχέδιο ή υπόδειγμα καθιστά το αντικείμενο ελκυστικό ή προτιμότερο έναντι άλλου.

3.2. Ένα βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα εφαρμόζεται σε διάφορα βιομηχανικά και βιοτεχνικά προϊόντα, όπως τεχνικά ή ιατρικά όργανα, ρολόγια, κοσμήματα, είδη πολυτελείας, είδη οικιακής χρήσης, ηλεκτρικές συσκευές, οχήματα, αρχιτεκτονικές δομές, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, είδη αναψυχής κ.λπ.

3.3. Το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα, προσδίδοντας στο αντικείμενο την ελκυστικότητά του και τη γοητεία του, αυξάνει την αγοραία αξία του προϊόντος. Ως εκ τούτου, η προστασία ενός σχεδίου ή υποδείγματος συμβάλλει στη διασφάλιση της απόδοσης των επενδύσεων.

(2) Οδηγία 98/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 1998, για τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων (ΕΕ L 289 της 28.10.1998, σ. 28).

(3) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 6/2002 του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα (ΕΕ L 3 της 5.1.2002, σ. 1).

3.3.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί, επομένως, ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα προστασίας αποτελεί πλεονέκτημα για τους καταναλωτές και το ευρύ κοινό, δεδομένου ότι ενθαρρύνει τον θεμιτό ανταγωνισμό και τις θεμιτές εμπορικές πρακτικές.

3.3.2. Προάγει επίσης την οικονομική ανάπτυξη, τονώνοντας τη δημιουργικότητα στη βιομηχανία και τη βιομηχανική παραγωγή, καθώς και την ανάπτυξη των εμπορικών δραστηριοτήτων και των εξαγωγών.

3.4. Στα περισσότερα κράτη μέλη, για να προστατεύεται ένα σχέδιο ή υπόδειγμα από τον νόμο, πρέπει να έχει καταχωριστεί σε εθνικό γραφείο βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Ανάλογα με την εκάστοτε εθνική νομοθεσία και το είδος του σχεδίου ή υποδείγματος, το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα μπορεί επίσης να προστατεύεται από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ως μη καταχωρισμένο σχέδιο ή υπόδειγμα ή ως έργο τέχνης.

3.5. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η προστασία ως βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος και η προστασία βάσει του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας εφαρμόζονται σωρευτικά, ενώ σε άλλα αλληλοαποκλείονται. Ένα σχέδιο ή υπόδειγμα μπορεί επίσης να είναι επιλέξιμο για προστασία δυνάμει του δικαιού του αθέμιτου ανταγωνισμού, αλλά οι προϋποθέσεις της προστασίας και το εύρος των δικαιωμάτων και των υφιστάμενων μέσων έννομης προστασίας μπορεί να ποικίλλουν.

3.6. Λαμβανομένων υπόψη των στόχων της Ένωσης για την τόνωση της ανάκαμψης και της ανθεκτικότητας, καθώς και για την προώθηση της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη την προσαρμογή του νομικού πλαισίου για τα σχέδια και υποδείγματα στην ψηφιακή εποχή. Επικροτεί τον νέο ορισμό που προτείνεται, επειδή είναι εύστοχος υπό το πρίσμα της τεχνολογικής προόδου, ενώ παράλληλα η έννοια του προϊόντος επεκτείνεται στα τεχνολογικά σχέδια ή υποδείγματα που δεν ενσωματώνονται σε υλικά αντικείμενα.

3.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου χάρη στον περιορισμό της προστασίας στα χαρακτηριστικά της εμφάνισης, όπως αυτά απεικονίζονται εμφανώς στην αίτηση καταχώρισης.

3.8. Επίσης, επικροτεί την προσαρμογή της εμβέλειας των δικαιωμάτων που παρέχει η καταχώριση ενός σχεδίου ή υποδείγματος, ώστε να καλύπτονται τα προβλήματα που συνδέονται με την ανάπτυξη των τεχνολογιών τρισδιάστατης εκτύπωσης, καθώς και την προσθήκη, όπως και στο δίκαιο περί σημάτων, του δικαιώματος των δικαιούχων σχεδίων ή υποδείγματος να εμποδίζουν τη διαμετακόμιση προϊόντων παραποίησης/απομίμησης μέσω του εδάφους της Ένωσης ή την υπαγωγή τους σε τελωνειακό καθεστώς χωρίς να τίθενται σε ελεύθερη κυκλοφορία εκεί, προκειμένου να καταπολεμηθεί η παραποίηση/απομίμηση.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Ρήτρα επισκευής και προστασία των καταναλωτών

4.1.1. Σχετικά με την προστασία των ανταλλακτικών («συστατικά σύνθετου προϊόντος») από τη νομοθεσία περί σχεδίων και υποδείγματος έχει χυθεί πολλή μελάνη. Η προστασία αυτή κατοχυρώθηκε με τον κανονισμό και συνοδεύεται από εξαίρεση, καλούμενη «ρήτρα επισκευής», προκειμένου να περιοριστεί το μονοπώλιο των παραγωγών ή των κατασκευαστών εξοπλισμού (ιδίως της αυτοκινητοβιομηχανίας) στην αγορά ανταλλακτικών (άρθρο 110). Στην εν λόγω «ρήτρα επισκευής» προβλέπεται ότι ο δικαιούχος σχεδίου ή υποδείγματος που αφορά ανταλλακτικό δεν μπορεί να ασκεί μονοπώλιο ούτε να εμποδίζει τρίτον να διαθέτει στην αγορά ανταλλακτικά για την επισκευή ενός προϊόντος και την αποκατάσταση της αρχικής του εμφάνισης.

4.1.2. Ο παραγωγός ενός σύνθετου τελικού προϊόντος (αυτοκίνητο, ρολόι, κινητό τηλέφωνο κ.λπ.) ελέγχει συχνά ολόκληρη την αλυσίδα παραγωγής. Ως εκ τούτου, είναι πιθανό να αντλεί διπλό κέρδος, και στην αγορά πώλησης του τελικού προϊόντος, αλλά και στην αγορά πώλησης των ανταλλακτικών.

4.1.3. Ωστόσο, η συμπεριφορική οικονομική έχει αποδείξει ότι οι περισσότεροι καταναλωτές κάνουν την επιλογή τους με βάση την τιμή πώλησης του πρωτογενούς προϊόντος, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη την τιμή πώλησης των δευτερευουσών υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, παγιδεύονται από την αρχική τους επένδυση και αναγκάζονται να υποστούν μια τιμή την οποία δεν θα είχαν κατ' ανάγκη αποδεχθεί υπό άλλες συνθήκες.

4.1.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η κατάσταση αυτή ενδέχεται συνεπώς να δημιουργήσει προβλήματα σε επίπεδο δικαίου του ανταγωνισμού, διότι ο αρχικός παραγωγός/συναρμολογητής που είναι δικαιούχος δικαιώματος επί σχεδίου ή υποδείγματος διαθέτει σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που μπορεί τελικά να βλάψει τον καταναλωτή:

— έναντι των πελατών του, καθώς του επιτρέπει να εφαρμόζει υψηλές τιμές ή δεσμευμένες πωλήσεις·

— έναντι των επισκευαστών, ώστε να ελέγχει την αγορά ή να υπαγορεύει τους όρους του σε όσους από τους επισκευαστές δέχεται να προμηθεύει ανταλλακτικά·

— έναντι των προμηθευτών του, στον βαθμό που θα μπορούσε να τους απαγορεύει να εφοδιάζουν ανεξάρτητους επισκευαστές ή να απαγορεύει στους ανεξάρτητους προμηθευτές να αντιγράφουν τα ανταλλακτικά του για να εφοδιάζουν την αγορά επισκευών.

4.1.5. Προκειμένου να αποφευχθεί η μονοπώληση των δευτερογενών αγορών, ο νομοθέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να περιορίσει τα δικαιώματα που μπορούν να αποκτηθούν επί των ανταλλακτικών.

- Ο πρώτος περιορισμός αναφέρεται ενίοτε ως η εξαίρεση της υποχρέωσης συναρμογής («must match») (άρθρο 8 παράγραφος 2). Η εξωτερική εμφάνιση ενός προϊόντος που είναι αναγκαία για τη σύνδεση με άλλο προϊόν δεν μπορεί να προστατεύεται.
- Ο δεύτερος περιορισμός αφορά την προστασία των μερών που δεν είναι ορατά.

4.1.6. Ένα συστατικό προϊόντος που δεν είναι ορατό κατά τη συνήθη χρήση του προϊόντος δεν μπορεί να προστατεύεται με την κατάθεση σχεδίου ή υποδείγματος (άρθρο 4 παράγραφος 2).

Σε αυτό συμπεριλαμβάνονται, για παράδειγμα:

- ο μηχανισμός των ωρολογίων·
- το εσωτερικό των περισσότερων κινητήρων οικιακών συσκευών·
- ο κινητήρας ενός αυτοκινήτου (θεωρείται ότι δεν είναι ορατός κατά τη συνήθη χρήση του οχήματος, ακόμη κι εάν ο κινητήρας είναι εύκολα ορατός με την ανύψωση του καλύμματος του κινητήρα).

4.1.7. Επομένως, τα ανταλλακτικά που μπορούν να προστατευθούν είναι εκείνα που δεν περιλαμβάνουν μηχανισμό διασύνδεσης και είναι ορατά. Άρα, βάσει του κανονισμού, είναι δυνατή η προστασία μεγάλου αριθμού ανταλλακτικών. Για παράδειγμα, για ένα αυτοκίνητο, μπορούν να είναι:

- οι προβολείς·
- οι προφυλακτήρες λάσπης·
- το κάλυμμα του κινητήρα και οι πόρτες (αλλά όχι οι μεντεσέδες)·
- το τιμόνι.

4.1.8. Το προϊόν που δεν προστατεύεται με την κατάθεση σχεδίου ή υποδείγματος μπορεί επομένως να αναπαραχθεί από οποιοδήποτε ανταγωνιστή παραγωγό ανταλλακτικών και να διοχετευθεί στην αγορά επισκευών.

4.1.9. Ωστόσο, η εφαρμογή των διατάξεων αυτών έχει εγείρει ερωτήματα. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η πρόταση κανονισμού λαμβάνει υπόψη τη λύση που διατύπωσε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην απόφαση *Acacia* της 20ής Δεκεμβρίου 2017, στην οποία διευκρίνισε την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στην έννοια της «ρήτρας επισκευής».

4.1.10. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το Εφετείο του Παρισιού εφάρμοσε στην πράξη αυτή τη λύση με την απόφασή του της 11ης Σεπτεμβρίου 2018 στην υπόθεση αριθ. 2017/01589, στην περίπτωση των σώτρων που διατίθενται στο εμπόριο σε ισότοπο διαδικτυακής πώλησης. Ο πωλητής δεν μπόρεσε να επικαλεσθεί έγκυρα τη «ρήτρα επισκευής», διότι τα σώτρα αυτά προσφέρονταν «με σκοπό την αισθητική εξατομίκευση των οχημάτων» και την «αναβάθμιση» (tuning). Ως εκ τούτου, κρίθηκε ότι τα επίμαχα σώτρα συνιστούσαν παραποίηση/απομίμηση και επιβλήθηκαν κυρώσεις στον πωλητή για παραποίηση/απομίμηση υποδειγμάτων.

4.1.11. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ελευθερώσει την αγορά ανταλλακτικών. Ο γαλλικός νόμος αριθ. 2021-1104, της 22ας Αυγούστου 2021, για το κλίμα και την ανθεκτικότητα, ανοίγει την αγορά για την πώληση ορισμένων εξαρτημάτων αυτοκινήτων από την 1η Ιανουαρίου 2023.

4.1.12. Στόχος του μέτρου αυτού είναι η μείωση των τιμών στην εν λόγω αγορά. Μεταξύ του 2019 και του 2020, οι τιμές αυξήθηκαν κατά 8 % κατά μέσον όρο, εν μέρει λόγω της τεχνικής πολυπλοκότητας των διαφόρων συστατικών, όπως οι κινητήρες ηλεκτρικών κατόπτρων, οι αισθητήρες που είναι εγκατεστημένοι σε παρμπρίζ κ.λπ. Πιο φιλελεύθερες ως προς τον τομέα αυτό είναι οι χώρες που δεν διαθέτουν ιδιαίτερα ανεπτυγμένη βιομηχανία, με την αξιοσημείωτη εξαίρεση της Γερμανίας, χώρας με ισχυρούς κατασκευαστές αυτοκινήτων, όπου όμως η αγορά είναι ήδη πιο ανοικτή.

Στη Γαλλία, από την 1η Ιανουαρίου 2023, οι κατασκευαστές εξοπλισμού, είτε συμμετέχουν στην αρχική συναρμολόγηση του νέου οχήματος, είτε είναι ανεξάρτητοι, θα μπορούν να εμπορεύονται τα συστατικά υαλοπινάκων. Ως εκ τούτου, οι κατασκευαστές εξοπλισμού που συμμετείχαν στη συναρμολόγηση των άλλων ορατών ανταλλακτικών σε νέο όχημα (οπτικά συστατικά, κάτοπτρα οδήγησης κ.λπ.) θα μπορούν να εμπορεύονται τα εν λόγω συστατικά μέρη όπως και οι κατασκευαστές.

4.2. Κόστος της προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων

4.2.1. Το EUIPO διαθέτει ηλεκτρονικό σύστημα υποβολής σχεδίων και υποδειγμάτων το οποίο αναφέρει τρέχον κόστος που ξεκινά από 350 ευρώ. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι ένα καταχωρισμένο ενωσιακό σχέδιο ή υπόδειγμα ισχύει για αρχική περίοδο πέντε ετών από την ημερομηνία κατάθεσης και ότι μπορεί να ανανεώνεται ανά πενταετία για μέγιστη περίοδο 25 ετών.

4.2.2. Εκτός από το κόστος υποβολής, υπάρχουν τρία είδη τελών:

- το τέλος καταχώρισης, ύψους 230 ευρώ, στο οποίο μπορεί να προστεθεί πρόσθετο τέλος καταχώρισης ύψους 115 ευρώ για 2 έως 10 πρόσθετες καταχωρίσεις, και ύψους 50 ευρώ για άνω των 10 καταχωρίσεις·
- το τέλος δημοσίευσης, ύψους 120 ευρώ, το οποίο μπορεί να προσαυξηθεί κατά 60 ευρώ για 2 έως 10 επιπλέον δημοσιεύσεις και κατά 30 ευρώ για άνω των 10 δημοσιεύσεις·
- το τέλος αναστολής της δημοσίευσης, ύψους 40 ευρώ, το οποίο μπορεί να προσαυξηθεί κατά 20 ευρώ για 2 έως 10 σχέδια ή υποδείγματα και κατά 10 ευρώ για άνω των 10 σχέδια ή υποδείγματα.

4.2.3. Τα καταβλητέα τέλη εξαρτώνται από δύο παράγοντες:

- τον αριθμό των σχεδίων ή υποδειγμάτων που περιλαμβάνει η αίτηση·
- την αναστολή ή όχι της δημοσίευσης των σχεδίων ή υποδειγμάτων.

4.2.4. Η δομή τους ακολουθεί το εξής σχήμα:

- ένα βασικό τέλος για ένα μόνο σχέδιο ή υπόδειγμα ή για το πρώτο σχέδιο ή υπόδειγμα πολλαπλής αίτησης·
- ένα μειωμένο τέλος από το δεύτερο έως το δέκατο σχέδιο ή υπόδειγμα·
- ένα περαιτέρω μειωμένο τέλος ανά σχέδιο ή υπόδειγμα, από το ενδέκατο και άνω.

4.2.5. Στον προτεινόμενο κανονισμό προβλέπεται μείωση του κόστους της πρώτης ανανέωσης (μετά από πέντε έτη) σε 70 ευρώ και αύξηση σε 140 ευρώ για τη δεύτερη ανανέωση (μετά από 10 έτη), σε 280 ευρώ για την τρίτη ανανέωση (μετά από 15 έτη) και σε 560 ευρώ για την τέταρτη ανανέωση (μετά από 20 έτη). Το άθροισμα των τελών για τις δύο πρώτες ανανεώσεις παραμένει το ίδιο με εκείνο που οφείλεται επί του παρόντος, δηλαδή συνολικά 210 ευρώ, αλλά τα τέλη για τις επόμενες ανανεώσεις αυξάνονται δραστικά.

4.2.6. Το μέτρο αυτό δεν φαίνεται τόσο ευνοϊκό όσο υποστηρίζεται για τις ΜΜΕ και τους μεμονωμένους δημιουργούς. Επομένως, η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για χαμηλότερα ποσά για τις ΜΜΕ και τους μεμονωμένους δημιουργούς, ενδεχομένως σε αναλογία με τον κύκλο εργασιών τους.

4.2.7. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ δεν πιστεύει ότι η αλλαγή στη διάρθρωση των τελών, που συνίστανται στη συγχώνευση των τελών δημοσίευσης και εγγραφής, θα μειώσει το συνολικό κόστος των τελών.

4.3. Κατάργηση της απαίτησης περί μοναδικής κλάσης

4.3.1. Παρότι μία κατάθεση μπορεί να αφορά περισσότερα του ενός σχέδια ή υποδείγματα, πρέπει κατ' ανάγκη να προορίζονται όλα να ενσωματωθούν ή να εφαρμοστούν σε προϊόντα που ανήκουν στην ίδια «κλάση», δυνάμει της απαίτησης περί μοναδικής κλάσης. Οι κλάσεις αυτές οργανώνονται σε κατάλογο καλούμενο «ταξινόμηση του Λοκάρνο».

4.3.2. Η ταξινόμηση του Λοκάρνο, σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 1, του Διακανονισμού του Λοκάρνο, «έχει διοικητικό χαρακτήρα» και περιλαμβάνει:

- κατάλογο των κατηγοριών και υποκατηγοριών·
- αλφαβητικό κατάλογο των προϊόντων που αποτελούν βιομηχανικά σχέδια ή υποδείγματα, με αναφορά των κατηγοριών και των υποκατηγοριών στις οποίες κατατάσσονται·
- επεξηγηματικές σημειώσεις.

4.3.3. Η κατάργηση της απαίτησης περί μοναδικής κλάσης, που προτείνεται στην πρόταση κανονισμού, η οποία θα επιτρέπει στις επιχειρήσεις να υποβάλλουν πολλαπλές αιτήσεις σχεδίων ή υποδειγμάτων συνδυάζοντας περισσότερα σχέδια ή υποδείγματα σε μία και την αυτή πολλαπλή αίτηση, χωρίς να χρειάζεται να περιορίζονται σε προϊόντα που ανήκουν στην ίδια κατηγορία σύμφωνα με την ταξινόμηση του Λοκάρνο, έχει ως στόχο να ενθαρρύνει τις ΜΜΕ και τους μεμονωμένους δημιουργούς να υποβάλλουν τα σχέδια ή υποδείγματα τους για την προστασία τους.

4.3.4. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η απλούστευση που επιτυγχάνεται με την κατάργηση της απαίτησης περί μοναδικής κλάσης είναι μεν αναγκαία αλλά δεν επαρκεί, καθώς πρέπει επίσης να βελτιωθεί ο εργονομικός σχεδιασμός των συστημάτων κατάθεσης σχεδίων και υποδειγμάτων που προσφέρονται στους δικτυακούς τόπους των εθνικών γραφείων βιομηχανικής ιδιοκτησίας και του EUIPO.

4.3.5. Τα γραφεία θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν την εμπειρογνομοσύνη των συμβούλων σε θέματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, ώστε να ανταποκριθούν σ' αυτήν την πρόκληση και να διευκολύνουν για τις ΜΜΕ και τους μεμονωμένους δημιουργούς την προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων τους.

4.3.6. Οι σύμβουλοι σε θέματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας θα συνεχίσουν βέβαια να επικουρούν τους δικαιούχους στην εκμετάλλευση των σχεδίων ή υποδειγμάτων τους και να τους εκπροσωπούν σε δικαστικές διαφορές.

4.4. Εξουσιοδότηση και έκδοση κατ' εξουσιοδότηση πράξεων

4.4.1. Στην πρόταση κανονισμού προβλέπεται ότι οι διατάξεις σχετικά με τις δικαστικές διαφορές στον τομέα του δικαίου των σχεδίων και υποδειγμάτων θα εγκριθούν σε κατ' εξουσιοδότηση πράξεις.

Αυτές αφορούν:

- την απόσυρση και την τροποποίηση του σχεδίου ή υποδείγματος (άρθρα 47α και 47β)·
- τις αγωγές ακυρότητας (άρθρο 53α)·
- τη διαδικασία προσφυγής κατά αποφάσεων του EUIPO (άρθρο 55α)·
- την προφορική διαδικασία ενώπιον των συμβουλίων προσφυγών του EUIPO (άρθρο 64α)·
- τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων (άρθρο 65α)·
- την κοινοποίηση των αποφάσεων και των κλητεύσεων (άρθρο 66α)·
- τη διαδικασία ανακοινώσεων προς το EUIPO (άρθρο 66δ)·
- τον υπολογισμό και τη διάρκεια των δικονομικών προθεσμιών (άρθρο 66στ)·
- την επανέναρξη της διαδικασίας ενώπιον του EUIPO (άρθρο 67γ)·
- την επαγγελματική εκπροσώπηση ενώπιον του EUIPO σε περίπτωση διαφοράς (άρθρο 78α)·
- την καταβολή τελών και επιβαρύνσεων (άρθρο 106αα).

4.4.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δεν ενδείκνυται η χρήση του άρθρου 290 της ΣΛΕΕ για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με τις διαφορές και τις προσφυγές κατά των αποφάσεων του EUIPO, δεδομένου ότι οι κατ' εξουσιοδότηση πράξεις αποσκοπούν αποκλειστικά στη συμπλήρωση της βασικής πράξης και πρέπει να αφορούν μόνο μη ουσιώδη στοιχεία. Οι διατάξεις όμως που αναφέρονται εδώ αφορούν τα δικαιώματα που προβλέπονται στον τίτλο VI του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, που αφορά τη Δικαιοσύνη, συμπεριλαμβανομένου ιδίως του άρθρου 47 σχετικά με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου. Επομένως, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως μη ουσιώδη στοιχεία της βασικής πράξης.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων του 2022 — Διασύνδεση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης στο νέο γεωπολιτικό πλαίσιο»

[COM(2022) 289 final]

(2023/C 184/08)

Εισηγητής: ο κ. **Angelo PAGLIARA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 27.10.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	10.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	204/0/3

Προοίμιο

Η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η ακόλουθη γνωμοδότηση καταρτίστηκαν εν μέσω των κοινωνικών, γεωπολιτικών και οικονομικών επιπτώσεων της συνέχισης της στρατιωτικής επίθεσης της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Οι στρατηγικές επιλογές στις οποίες προβαίνει η ΕΕ κατά τους μήνες αυτούς θα καθορίσουν, όχι μόνο την επίτευξη των στόχων που συνδέονται με τη διττή πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, αλλά και την ανθεκτικότητα και τη στρατηγική αυτονομία της ΕΕ.

Ως εκ τούτου, στην ακόλουθη γνωμοδότηση, έχοντας επίγνωση του θεμελιώδους ρόλου της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στον εντοπισμό και την ερμηνεία των γενικών τάσεων και άρα της σημασίας της συμμετοχής της στα πρώτα στάδια της διαδικασίας στρατηγικών προβλέψεων της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) προτίθεται επίσης να συμβάλει στην εκπόνηση της έκθεσης στρατηγικών προβλέψεων του 2023, η οποία θα επικεντρωθεί στους στρατηγικούς προσανατολισμούς που μπορούν να ενισχύσουν τον παγκόσμιο ρόλο της ΕΕ.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει να αναπτύσσει το θεματολόγιο στρατηγικών προβλέψεων και ζητεί να συμμετάσχει σε μεγαλύτερο βαθμό στην εν λόγω διαδικασία ευθύς εξ αρχής. Η ενισχυμένη συμμετοχή της ΕΟΚΕ, ως εκπροσώπου των κοινωνικών εταίρων και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, θα βελτιώσει την ικανότητα ανάλυσης και πρόβλεψης και θα συμβάλει στον εντοπισμό τάσεων και πιθανών λύσεων.

1.2. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι το θεματολόγιο στρατηγικών προβλέψεων, καθώς και το έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θα προσανατολιστούν στη διαμόρφωση ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος που θα επικεντρώνεται στην περιβαλλοντική και κοινωνική οικονομική βιωσιμότητα.

1.3. Δεδομένου ότι η επίτευξη της διττής μετάβασης εξαρτάται επίσης από την προθυμία και τη στάση των πολιτών, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δώσει επίσης προσοχή στις ανησυχίες της κοινωνίας και στην πιθανή απροθυμία των πολιτών να αποδεχθούν τις προτεινόμενες αλλαγές.

1.4. Στην έκθεση περιγράφεται το επιθυμητό μέλλον και τα μέσα που απαιτούνται για την πραγματοποίησή του, χωρίς όμως να αναλύονται εις βάθος οι συναφείς κίνδυνοι και απειλές. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να περιγράψει με μεγαλύτερη σαφήνεια τους κινδύνους και να αναλύσει τις δυνατότητες και τις πιθανές εκδοχές σε περίπτωση που δεν επιτευχθούν οι επιδιωκόμενοι στόχοι, ιδίως όσον αφορά τη διαθεσιμότητα πρώτων υλών, σπάνιων γαιών, υδάτινων πόρων και τυχόν συναφών ζητημάτων.

1.5. Οι τρέχουσες γεωπολιτικές προκλήσεις θα επηρεάσουν τα συστήματα εφοδιασμού και την ανθεκτικότητα του ευρωπαϊκού αγροδιατροφικού τομέα. Τα πρόσφατα γεγονότα που συνδέονται με τη νόσο COVID-19 και τη στρατιωτική επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας διατάραξαν το σύστημα διανομής μας και το φαινόμενο αυτό είναι πιθανό να εμφανιστεί και πάλι σύντομα. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σύσταση να μειώσει η ΕΕ όσο το δυνατόν περισσότερο η εξάρτηση από τις εισαγωγές ζωοτροφών, λιπασμάτων και άλλων εισροών και προτείνει την καθιέρωση ενός ορισμού της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας που θα εφαρμόζεται στα συστήματα τροφίμων με βάση την παραγωγή τροφίμων, το εργατικό δυναμικό και το δίκαιο εμπόριο, με πρωταρχικό στόχο τη διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας για όλους τους πολίτες της ΕΕ μέσω ενός υγιούς, βιώσιμου, ανθεκτικού και δίκαιου εφοδιασμού τροφίμων.

1.6. Στην έκθεση στρατηγικών προβλέψεων δεν λαμβάνεται υπόψη η στρατηγική σημασία της ύπαρξης ενός ισχυρού, συνεκτικού και καινοτόμου ευρωπαϊκού βιομηχανικού συστήματος, ικανού να δημιουργεί ποιοτικές θέσεις εργασίας. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί σε ειδικές προβλέψεις για το μέλλον της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής και συνιστά τη θέσπιση κατάλληλων οικονομικών πολιτικών με στόχο την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητάς της και την τόνωση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων σε αυτόν τον τομέα.

1.7. Η στρατιωτική επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, η ενεργειακή κρίση και η νέα οικονομική και γεωπολιτική πραγματικότητα θα επηρεάσουν την πορεία προς τη διττή μετάβαση. Επικροτεί την αποφασιστικότητα της ΕΕ να επιτύχει τους στόχους της, αλλά ταυτόχρονα καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο να αναπτύξουν όλα τα μέσα που απαιτούνται για την ενίσχυση της στρατηγικής ενεργειακής αυτονομίας, την ισχυροποίηση του ευρωπαϊκού βιομηχανικού συστήματος και την υποστήριξη των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, κατόπιν όσων έγιναν κατά τη διάρκεια της πανδημίας, μέσω της έγκρισης ενός μέσου κατά τα πρότυπα του ευρωπαϊκού μέσου προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE).

1.8. Η ΕΟΚΕ επιδοκμάζει την πιο εμφατική αναφορά στην κοινωνική διάσταση και, όπως έχει ήδη αναφερθεί στη γνωμοδότηση της του 2021, καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναπτύξει, ως μέρος της στρατηγικής της ανάλυσης, ειδικά εργαλεία πρόβλεψης σχετικά με τον αντίκτυπο των μεταβάσεων στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και, κατά συνέπεια, να προτείνει συγκεκριμένα μέτρα για τον μετριασμό των κοινωνικών επιπτώσεων της διττής μετάβασης.

1.9. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, για την ενίσχυση του ρόλου της ως παγκόσμιου παράγοντα, η ΕΕ οφείλει να υπεραμυνθεί των αξιών της και να συνεχίσει να συνεργάζεται με τρίτες χώρες, ενισχύοντας την κοινή εξωτερική πολιτική, αναζητώντας κοινές λύσεις και διασφαλίζοντας ότι η συνεργασία και οι εμπορικές συναλλαγές της είναι επωφελείς για τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα των λαών των χωρών αυτών, ιδίως ενόψει της επίτευξης μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ρωσική στρατιωτική επίθεση στο ουκρανικό έδαφος και οι επιπτώσεις στο οικονομικό, κοινωνικό και βιομηχανικό σύστημα —όσον αφορά την τεχνολογία, το εμπόριο, τα επενδυτικά πρότυπα και τις αλλαγές της βιομηχανικής δομής— ενισχύουν την ανάγκη επενδύσεων στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, μεταξύ άλλων με μέλημα την επίτευξη της ευρωπαϊκής στρατηγικής αυτονομίας. Για τους λόγους αυτούς, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον στρατηγικό προβληματισμό ως προς την αλληλεπίδραση μεταξύ της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης και την ικανότητά τους να αλληλοενισχύονται.

2.2. Οι διαδοχικές κρίσεις, πρώτα η υγειονομική και μετά η στρατιωτική, έχουν ενισχύσει την έκκληση για ασφάλεια στις διάφορες εκφάνσεις της ζωής από τον πληθυσμό ο οποίος ζητεί μεγαλύτερη προστασία. Εν προκειμένω, είναι αναγκαίο, κατά την επίτευξη των στόχων της διττής μετάβασης, να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις πιθανές αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες, καθώς και στις συνέπειες σε όλους τους άλλους τομείς, μεταξύ άλλων μέσω της μέριμνας για τη χρήση των κατάλληλων μέσων παρέμβασης. Επ' αυτού, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι Ευρωπαίοι πολίτες, ιδίως οι πιο μειονεκτούντες εξ αυτών, ενδέχεται να είναι πιο απρόθυμοι έναντι των αλλαγών που επιφέρουν οι εν λόγω μεταβάσεις, εάν αντιληφθούν ότι θίγονται από τα αποτελέσματά τους.

2.3. Η ολοένα αυξανόμενη συμμετοχή της ΕΟΚΕ, ως εκπροσώπου των κοινωνικών εταίρων και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, στις δραστηριότητες του κύκλου του θεματολογίου στρατηγικών προβλέψεων θα ενίσχυε την ικανότητα ανάλυσης και πρόβλεψης, καθιστώντας δυνατό τον καλύτερο εντοπισμό των τάσεων.

2.4. Η ΕΟΚΕ αναπτύσσει τις ικανότητες στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, τόσο μέσω των μελών της —και, μέσω αυτών, των εθνικών οργανώσεων που εκπροσωπούν— όσο και της κοινωνίας των πολιτών σε επίπεδο ΕΕ, μέσω της Ομάδας Συνδέσμου της, στην οποία εκπροσωπούνται τα μεγαλύτερα δίκτυα και οι κυριότερες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ανά την ΕΕ. Ειδικότερα, διευκολύνει τον διάλογο και τη διαβούλευση με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, ενισχύει την ευαισθητοποίηση ως προς τη σημασία των στρατηγικών προβλέψεων και παρέχει επίσης συγκεκριμένα μέσα για την εφαρμογή τους. Η δομημένη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, την οποία εκπροσωπεί η ΕΟΚΕ, θα διευκολύνει επίσης την ολιστική συμπερίληψη των διαφόρων διαστάσεων (βιομηχανικής, κοινωνικής, οικονομικής, περιβαλλοντικής κ.τ.λ.) στο στρατηγικό θεματολόγιο.

2.5. Για όλους αυτούς τους λόγους, η ΕΟΚΕ επιθυμεί διακαώς να συνεργαστεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στον κύκλο του θεματολογίου στρατηγικών προβλέψεων ήδη από τα αρχικά στάδια της διαδικασίας, με στόχο να την καταστήσει περισσότερο συμμετοχική. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί εν προκειμένω η ακρόαση μέσω της οποίας η ΕΟΚΕ συγκέντρωσε τις απόψεις των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, αλλά και εμπειρογνομόνων, με σκοπό να μελετήσει τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που θα βρει ενώπιόν της η ΕΕ κατά τη μετάβαση σε μια κοινωνικά και οικονομικά βιώσιμη Ευρώπη. Στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ διατυπώνει παρατηρήσεις και προτάσεις σχετικά με τις βασικές πτυχές στις οποίες θα πρέπει να επικεντρωθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην επόμενη έκθεσή της.

2.6. Υπό το πρίσμα των προκλήσεων και των ευκαιριών που θα έχει ενώπιόν της η Ευρώπη κατά τις επόμενες δεκαετίες, οι στρατηγικές προβλέψεις αναμένεται να προσλάβουν ακόμη μεγαλύτερη σημασία. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να συνεχίσει να αναπτύσσει το θεματολόγιο στρατηγικών προβλέψεων ενισχύοντας τη συμμετοχή της ΕΟΚΕ στα στάδια ανάλυσης και ανάπτυξης της έκθεσης.

2.7. Στην έκθεση δεν συνεκτιμάται επαρκώς το γεγονός ότι το ψηφιακό χάσμα που υφίσταται μεταξύ των διαφόρων ευρωπαϊκών περιφερειών θέτει σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων της διττής μετάβασης. Στην επόμενη έκθεση στρατηγικών προβλέψεων χρήζουν συνεκτίμησης οι εν λόγω αποκλίσεις και οι δυνητικές συνέπειες τόσο από κοινωνική άποψη όσο και αναφορικά με τις διαθέσιμες ευκαιρίες.

2.8. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του τρόπου με τον οποίο οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να επηρεάσουν θετικά την επίτευξη των κλιματικών στόχων, ενισχύοντας επιπλέον την ενεργειακή ασφάλεια, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο η πράσινη μετάβαση μπορεί να μετασχηματίσει επίσης τον ψηφιακό τομέα και την οικονομία. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τόσο τις πολυάριθμες αναφορές στην ανάγκη πραγματοποίησης τεχνολογικών επενδύσεων και θέσπισης κατάλληλων πολιτικών για την επίτευξη των στόχων όσο και τις αναφορές στην ανάγκη λήψης μέτρων κυβερνοασφάλειας για την προστασία των στρατηγικών τεχνολογιών.

2.9. Στην έκθεση στρατηγικών προβλέψεων του 2022 επισημαίνεται κατ'επανάληψη το ζήτημα των ενεργειακών αναγκών που προκύπτουν από την ψηφιοποίηση και την κατανάλωση λόγω της λειτουργίας των δικτύων, των συστημάτων και των συσκευών, οι οποίες αντισταθμίζονται από την αυξημένη αποδοτικότητα και βιωσιμότητα των διαδικασιών στις οποίες εφαρμόζονται (γεωργία, εφοδιαστική, υπολογιστικό νέφος κ.λπ.). Η αναφορά στην ανάγκη να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση και να δώσει η Ευρώπη εκ νέου έμφαση στην κυκλική οικονομία του τομέα (από την πρόσβαση στις κρίσιμες πρώτες ύλες έως τη διαχείριση των ηλεκτρονικών αποβλήτων και την ανάπτυξη προηγμένων ψηφιακών τεχνολογιών) είναι επίκαιρη.

2.10. Ωστόσο, θα πρέπει να υποδεικνύονται με μεγαλύτερη σαφήνεια τα οφέλη της ψηφιακής μετάβασης όσον αφορά τη βιωσιμότητα και την εξοικονόμηση ενέργειας (απουλοποίηση και υποκατάσταση), με μέλημα τη μεγαλύτερη αναγνώριση της αξίας και της επίδρασης αυτών των διαδικασιών ριζικού μετασχηματισμού από τους πολίτες και τους αρμοδίους χάραξης πολιτικής.

2.11. Μεταξύ των αλλαγών που συνδέονται με την ψηφιοποίηση, δεν υπάρχουν αναφορές στο θέμα των κρυπτονομισμάτων και των ψηφιακών νομισμάτων. Η αυξανόμενη εξάρτησή τους συνδέεται ακριβώς με τη διεισδυτικότητα των διαδικασιών ψηφιοποίησης και με την ανάπτυξη της τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών, τις ροές των οποίων τα κράτη αδυνατούν να ελέγχουν με ρυθμίσεις, με συνέπεια να υπάρχουν μεγάλα περιθώρια ελιγμών στην παράνομη οικονομία. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη να αφιερωθεί στην έκθεση στρατηγικών προβλέψεων μια ειδική ενότητα για την κατανόηση και την ανάλυση της χρήσης κρυπτονομισμάτων και ψηφιακών νομισμάτων και ενθαρρύνει την Επιτροπή να υιοθετήσει και να εφαρμόσει ένα ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο σύμφωνα με τα συμπεράσματα της G20.

2.12. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον προβληματισμό που διατυπώνεται στην έκθεση όσον αφορά τη γεωργία, καθότι θέτει στο επίκεντρο των ιδίων των στρατηγικών προβλέψεων —σε αντίθεση με πολλούς άλλους τομείς— τον ρόλο και την επίδραση της ενωσιακής πολιτικής στον καθορισμό των μελλοντικών εξελίξεων. Εν προκειμένω, στην έκθεση διευκρινίζονται οι δράσεις που πρέπει να αναλάβει η ΕΕ για να αποτρέψει την επικίνδυνη οπισθοδρόμηση, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει γενικά στους άλλους υπό εξέταση τομείς.

2.13. Τα συστήματα τροφίμων της ΕΕ πρέπει να είναι πιο διαφοροποιημένα· οι εργαζόμενοι στη γεωργία πρέπει να ενισχυθούν, ιδίως με την προσέλκυση νέων ανθρώπων και την εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών και αμοιβής εργασίας· οι εμπορικές πολιτικές πρέπει να ευθυγραμμιστούν με τα πρότυπα επισιτιστικής βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας της ΕΕ. Θα πρέπει επίσης να εξετασθούν τα ζητήματα της συγκέντρωσης στις αλυσίδες τροφίμων και της οικονομικής ιδιοκτησίας, καθώς και της διαφάνειας της αγοράς, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι μελλοντικές κρίσεις δεν θα οξυνθούν εξαιτίας υπερβολικής κερδοσκοπίας επί των βασικών προϊόντων.

2.14. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι, στη σημερινή γεωπολιτική συγκυρία, η πρόσβαση στις κρίσιμες πρώτες ύλες είναι ζωτικής σημασίας, όχι μόνο για την επίτευξη των στόχων της διττής μετάβασης, αλλά κυρίως για τη διατήρηση και την ενίσχυση του ευρωπαϊκού βιομηχανικού συστήματος, καθώς και για τη θωράκιση της κοινωνίας, της οικονομίας και της εργασίας. Ως προς τούτο, η ΕΟΚΕ εισηγείται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί σε λεπτομερέστερη και πιο διεξοδική ανάλυση με τη χρήση κατάλληλων εργαλείων ανάλυσης (και από γεωπολιτική επίσης άποψη) και πρόβλεψης.

2.15. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι τα ύδατα και οι υδάτινοι πόροι, που μνημονεύονται επανειλημμένα στην έκθεση, αποτελούν όχι μόνο πρόβλημα αλλά και παρεχόμενη δυνατότητα, ιδίως όσον αφορά την αποδοτικότερη χρήση και διαχείριση των πόρων και τις εκστρατείες ευαισθητοποίησης υπέρ της υπεύθυνης κατανάλωσης. Ειδικότερα, η γαλάζια οικονομία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο με διαρκώς αυξανόμενες δυνατότητες στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία όσον αφορά τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ευημερία και την υγεία των ανθρώπων. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι απαιτείται η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των ευκαιριών αυτών —οι οποίες καλύπτουν ευρύ φάσμα τομέων και δραστηριοτήτων, τόσο παραδοσιακών όσο και αναδυόμενων— με ταυτόχρονη ελαχιστοποίηση των δυσμενών επιπτώσεων στο κλίμα, τη βιοποικιλότητα και το περιβάλλον.

2.16. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεκτιμήσει περισσότερο στις δύο εκθέσεις της τις πιθανές αλλαγές στην έκβαση του πολέμου στην Ουκρανία, ιδίως όσον αφορά τον ενεργειακό εφοδιασμό και τις κρίσιμες πρώτες ύλες.

- 2.17. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το αίτημα περί προσαρμογής των ενωσιακών πολιτικών σε ένα νέο οικονομικό μοντέλο, με μέλημα τη βελτίωση της ευημερίας και την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας του βιομηχανικού και οικονομικού συστήματος της Ευρώπης. Επ' αυτού, εισηγείται την πραγματοποίηση ειδικών προβλέψεων για το μέλλον της ενωσιακής βιομηχανικής πολιτικής, η οποία είναι απαραίτητη για την επίτευξη πλήρους στρατηγικής αυτονομίας.
- 2.18. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση περί αύξησης των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων για να επιτευχθούν οι στόχοι της μετάβασης. Ωστόσο, επισημαίνει ότι οι ενωσιακές οικονομικές επιλογές, και ιδίως οι προοπτικές περαιτέρω αύξησης των επιτοκίων, ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά τις επενδύσεις.
- 2.19. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το αίτημα περί δίκαιης μετάβασης και την παροχή μεγαλύτερης έμφασης στην κοινωνική συνοχή και στον ρόλο του κοινωνικού διαλόγου σε σύγκριση με την προηγούμενη έκθεση. Η ΕΟΚΕ είναι επίσης της γνώμης ότι η έμφαση στην κοινωνική διάσταση και στην ποιότητα της εργασίας θα αποτελέσει προτεραιότητα του θεματολογίου της ΕΕ, με συνακόλουθη τροποποίηση της ιεράρχησης των προτεραιοτήτων βάσει της οποίας υπέχουν υποδεέστερη θέση.
- 2.20. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την προσοχή που επιδεικνύεται στην έκθεση στρατηγικών προβλέψεων του 2022 ως προς τις αλλαγές που επιφέρει η διττή μετάβαση στην αγορά εργασίας, στις οικονομικές συνθήκες και στα πλέον ευάλωτα τμήματα της κοινωνίας (οικογένειες, κοινότητες), καθώς και την ταυτόχρονη έμφαση στην αναγκαία διάθεση επαρκών πόρων για κοινωνικές παρεμβάσεις. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να επιδειχθεί μεγαλύτερη προσοχή στα ζητήματα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- 2.21. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την ΕΕ να λάβει υπόψη τη γήρανση του πληθυσμού και τη δημογραφική αλλαγή που θα έχουν ως επακόλουθο την αύξηση της προβλέψιμης ζήτησης για υπηρεσίες φροντίδας, αφενός, και την έλλειψη νοσηλευτικού προσωπικού, αφετέρου. Η ΕΕ οφείλει να διασφαλίσει ότι οι υπηρεσίες φροντίδας θα παραμείνουν διαθέσιμες και οικονομικά προσιτές και ότι δεν θα καταστούν αγαθό πολυτελείας.
- 2.22. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη γενικολογία της έκθεσης στρατηγικών προβλέψεων του 2022 όσον αφορά την αντιμετώπιση του ζητήματος της επιτάχυνσης της υβριδοποίησης του χώρου εργασίας που επιφέρουν οι διαδικασίες ψηφιοποίησης (που, μεταξύ άλλων, αναφέρεται ακροθιγώς στην παράγραφο με θέμα την ψηφιοποίηση και τη ζήτηση για μεταφορές). Μάλιστα, παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα μιας απλής διαδικασίας τεχνολογικού μετασχηματισμού και παραβλέπεται ο αντίκτυπος του στις συνθήκες εργασίας και στις εργασιακές σχέσεις, καθώς και στις συναφείς ρυθμιστικές ανάγκες.
- 2.23. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το σύστημα των στρατηγικών προβλέψεων κινδυνεύει να καταστεί υπερβολικά επικεντρωμένο στα οικονομικά, στον ανταγωνισμό και στην αγορά ως πραγματικός συνεκτικός ιστός του έργου, των συμφερόντων και της στρατηγικής της ΕΕ. Το σύστημα αυτό αναγνωρίζει δευτερεύοντα ρόλο στην κοινωνία των πολιτών και στους εργαζομένους, χωρίς να συνεκτιμά επαρκώς την ικανότητα της διττής μετάβασης να δημιουργεί νέο και μεγαλύτερο πλούτο και να διευκολύνει τη διαμόρφωση νέων μοντέλων ικανών να μειώσουν τα τρωτά σημεία και να κοινωνικοποιήσουν τα οφέλη που προκύπτουν.
- 2.24. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί στη διεξαγωγή ειδικής έρευνας του Ευρωβαρομέτρου σχετικά με τα θέματα που θα πραγματεύεται η μελλοντική έκθεση στρατηγικών προβλέψεων, με σκοπό να κατανοηθούν καλύτερα οι προσδοκίες και οι απόψεις των πολιτών. Αυτό είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την πρόβλεψη της μελλοντικής αποδοχής των μέτρων που προτείνονται στην ανάλυση προοπτικών.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή – Πορεία προς ένα ισχυρότερο σύστημα εκκαθάρισης της ΕΕ»

[COM(2022) 696 final]

και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 648/ 2012, (ΕΕ) αριθ. 575/2013 και (ΕΕ) 2017/1131 όσον αφορά μέτρα για τον μετριασμό της υπερβολικής έκθεσης σε κεντρικούς αντισυμβαλλομένους τρίτων χωρών και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αγορών εκκαθάρισης της Ένωσης

[COM(2022) 697 final — 2022/0403 (COD)]

(2023/C 184/09)

Εισηγητής: ο κ. **Florian MARIN**

Αιτήσεις γνωμοδότησης	Συμβούλιο, 31.1.2023 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 1.2.2023 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 8.2.2023
Νομική βάση	Άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	2.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	201/1/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) χαιρετίζει την πρόταση κανονισμού ⁽¹⁾ και τις προσπάθειες της Επιτροπής να εξασφαλίσει τη στρατηγική αυτονομία των κεφαλαιαγορών μας, να αυξήσει την εσωτερική ικανότητα εκκαθάρισης και να καταστήσει το σύστημα εκκαθάρισης της ΕΕ ασφαλέστερο και ισχυρότερο. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι αναγκαίο για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα των κεφαλαιαγορών της ΕΕ να υπάρχει ένα ανταγωνιστικό και αποτελεσματικό σύστημα εκκαθάρισης.

1.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά στα γραφεία εκκαθάρισης που εδρεύουν στην ΕΕ να αναπτύξουν, να σχεδιάσουν και να επενδύσουν στη βελτίωση των πλαισίων ικανοτήτων τους ώστε να ενθαρρύνουν τους φορείς της αγοράς να εκκαθαρίζουν τις δραστηριότητές τους στην ΕΕ.

1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα έπρεπε να έχει εφαρμοστεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για την ενθάρρυνση της μετάβασης σε φορείς εκκαθάρισης που εδρεύουν στην ΕΕ αμέσως μετά το Brexit, και εκφράζει την απογοήτευσή της για την αργή διαδικασία λήψης αποφάσεων όσον αφορά μια αγορά παραγώγων 81 τρισεκατομμυρίων ευρώ. Η ΕΟΚΕ ανέμενε μια σαφέστερη στάση σε σχέση με τη μείωση της έκθεσης στους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους του Ηνωμένου Βασιλείου, και περισσότερο συγκεκριμένους κανόνες και κίνητρα για την προώθηση της μετάβασης σε κεντρικούς αντισυμβαλλομένους που εδρεύουν στην ΕΕ.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι καίριας σημασίας να υπάρχουν συγκεκριμένα δεδομένα σχετικά με το σύστημα εκκαθάρισης της ΕΕ τα οποία να καλύπτουν όλες τις κατηγορίες και τους όγκους περιουσιακών στοιχείων, και πιστεύει ότι θα πρέπει να γίνουν περισσότερα προς τούτο. Η σχέση μεταξύ των συλλεγόμενων δεδομένων και της δυναμικής κινδύνου θα πρέπει να εξετάζεται σε τακτική βάση ώστε να κατανοούνται επακριβώς οι κίνδυνοι για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι παράλληλα με τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους, τα μοντέλα κινδύνου πρέπει να περιλαμβάνουν τους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και σχετικούς με τη διακυβέρνηση κινδύνους των κεντρικών αντισυμβαλλομένων, και θα πρέπει να είναι εξίσου σημαντικοί στα διάφορα σενάρια και αναλύσεις κινδύνου.

⁽¹⁾ COM(2022) 697 final.

1.5. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη διενέργεια ολοκληρωμένης εκτίμησης του πιθανού επιπρόσθετου κόστους για την Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ΕΑΚΑΑ) και άλλους οργανισμούς της ΕΕ σε σχέση με το εργατικό δυναμικό, τα συστήματα ΠΠ, τις μεικτές εποπτικές ομάδες και τον προτεινόμενο μηχανισμό κοινής παρακολούθησης.

1.6. Δεδομένων των επιπλέον αρμοδιοτήτων που ανατέθηκαν στην ΕΑΚΑΑ με τις αλλαγές του 2019 στον κανονισμό EMIR και την τρέχουσα πρόταση κανονισμού, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να δει ένα σύστημα ελέγχων και εξισορροπήσεων στη δραστηριότητα της ΕΑΚΑΑ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι η ΕΑΚΑΑ θα έπρεπε να κάνει περισσότερα προκειμένου να καθορίσει ότι σημαντικό ποσοστό των υπηρεσιών που παρέχονται στους πελάτες με έδρα στην ΕΕ πρέπει να εκκαθαρίζονται από κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους της ΕΕ.

1.7. Όσον αφορά τις ενδοομιλικές συναλλαγές, η ΕΟΚΕ εκτιμά την απόφαση να μην εξαιρούνται από τις υποχρεώσεις εκκαθάρισης και τις απαιτήσεις περιθωρίου οι οντότητες από χώρες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο των μη συνεργάσιμων περιοχών φορολογικής δικαιοδοσίας και από χώρες που είναι καταχωρισμένες ως περιοχές δικαιοδοσίας υψηλού κινδύνου όσον αφορά τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

1.8. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την απογοητευσή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν διενήργησε ολοκληρωμένη αξιολόγηση του υπάρχοντος πλαισίου και του πώς έχει αλλάξει η ελκυστικότητα της αγοράς της ΕΕ τα τελευταία χρόνια, δεδομένου ότι η τελευταία τροποποίηση της νομοθεσίας έγινε πάνω από τρία χρόνια πριν. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την εισαγωγή του άρθρου 7β και καλεί την ΕΑΚΑΑ να υποβάλει έκθεση σχετικά με τους κύριους λόγους για τη χρήση κεντρικών αντισυμβαλλόμενων εγκατεστημένων σε τρίτες χώρες ένα έτος μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού.

1.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι της ΕΕ να είναι διαφανείς όσον αφορά τα τέλη, τις απαιτήσεις περιθωρίου και τις ενέργειές τους κατά τη διάρκεια περιόδων πίεσης της αγοράς, προκειμένου να βελτιωθεί η προβλεψιμότητα για όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά.

1.10. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να εξηγήσει τον συγκεκριμένο ορισμό του όρου «επείγοντως» στις προτεινόμενες τροποποιήσεις του άρθρου 20 και καλεί τους συννομοθέτες να καθορίσουν ποιες εξαιρέσεις θεωρούνται «επείγουσες» αποφάσεις.

1.11. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προτεινόμενες τροποποιήσεις του άρθρου 23 σε σχέση με τη δημιουργία μεικτών εποπτικών ομάδων και του κοινού μηχανισμού παρακολούθησης. Η ΕΟΚΕ προτείνει να συμμετάσχει η κοινωνία των πολιτών στον μηχανισμό παρακολούθησης που προβλέπει το άρθρο 23γ, και η ΕΟΚΕ να συμμετέχει στον μηχανισμό αυτόν ως παρατηρητής.

1.12. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πενταετής προθεσμία για την επανεξέταση της εφαρμογής του κανονισμού από την Επιτροπή είναι υπερβολικά μεγάλη. Θεωρεί επίσης ότι θα πρέπει να γίνουν περισσότερα προκειμένου να μειωθεί ο χρόνος που απαιτείται για τη χορήγηση αδειών ή την επέκταση δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, καθώς και να δημιουργηθεί μια κεντρική βάση δεδομένων. Η ΕΟΚΕ ζητεί περισσότερη διαλειτουργικότητα στο ευρωπαϊκό σύστημα εκκαθάρισης, καθώς και μειωμένο διοικητικό φόρτο και απλούστερες λύσεις πρόσβασης.

1.13. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την αυξημένη διαφάνεια που εξασφαλίζεται με τις τροποποιήσεις του άρθρου 38, σύμφωνα με τις οποίες τα εκκαθαριστικά μέλη και οι πελάτες που παρέχουν υπηρεσίες εκκαθάρισης πρέπει να ενημερώνουν τους υφιστάμενους και τους δυνητικούς πελάτες τους σχετικά με τα μοντέλα περιθωρίου ασφαλείας και τις δυνητικές ζημιές ή άλλες δαπάνες.

2. Ιστορικό

2.1. Η Ένωση Κεφαλαιαγορών, που δημιουργήθηκε το 2015 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποτελεί ένα φιλόδοξο μακροπρόθεσμο έργο που εστιάζει στη διασφάλιση της ελεύθερης ροής κεφαλαίων στην Ένωση, μία από τις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες της ενιαίας αγοράς. Το Brexit περιόρισε απότομα τον παγκόσμιο ρόλο της Ευρώπης στις κεφαλαιαγορές, καθώς σημειώθηκε υποχώρηση της παγκόσμιας δραστηριότητας από 22 % που ήταν πριν από το Brexit σε μόλις 14 %⁽²⁾. Τριάντα χρόνια μετά την έναρξη της ενιαίας αγοράς, είκοσι χρόνια μετά την εισαγωγή του ευρώ και επτά χρόνια μετά την έναρξη της πρωτοβουλίας για την Ένωση Κεφαλαιαγορών, η ΕΕ έχει ακόμα πολύ δρόμο μέχρι τη δημιουργία ενιαίας κεφαλαιαγοράς.

2.2. Οι κανονισμοί EMIR Refit⁽³⁾ και EMIR 2.2⁽⁴⁾ έχουν παράσχει ενισχυμένη διαφάνεια όσον αφορά τους κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους από τρίτες χώρες, εισάγοντας αλλαγές στην εντολή εκκαθάρισης και αναθέτοντας επιπλέον αρμοδιότητες στην ΕΑΚΑΑ, την εποπτική αρχή της ΕΕ. Η παρούσα πρόταση κανονισμού παραχωρεί στην ΕΑΚΑΑ ακόμη περισσότερες αρμοδιότητες. Καθώς η ικανότητα εκκαθάρισης αποτελεί σημαντικό μέρος της Ένωσης Κεφαλαιαγορών, οι ευρωπαϊκές χρηματοπιστωτικές αγορές τίθενται σε κίνδυνο λόγω της υπέρμετρης εξάρτησης από υπηρεσίες που παρέχονται από κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους τρίτων χωρών, ιδίως δε του Ηνωμένου Βασιλείου. Στο πλαίσιο της συμφωνίας του Brexit, η ΕΕ επέτρεψε στους εκκαθαριστές του Ηνωμένου Βασιλείου να συνεχίσουν να παρέχουν υπηρεσίες στους συμμετέχοντες στην αγορά της ΕΕ έως το τέλος Ιουνίου 2022. Αυτή η προθεσμία έχει παραταθεί κατά τρία έτη λόγω της απειλής για τη σταθερότητα της χρηματοπιστωτικής αγοράς, με την πρόθεση να διατεθεί επαρκής χρόνος για τη σταδιακή μεταφορά των δραστηριοτήτων εκκαθάρισης στην ΕΕ.

⁽²⁾ Report — A new vision for EU capital markets (Έκθεση — Ένα νέο όραμα για τις κεφαλαιαγορές της ΕΕ)

⁽³⁾ EE L 141 της 28.5.2019, σ. 42.

⁽⁴⁾ EE L 322 της 12.12.2019, σ. 1.

3.3. Η πρόταση κανονισμού αποσκοπεί στην εξασφάλιση περαιτέρω σταθερότητας, προβλεψιμότητας και αναλογικότητας για όλους τους φορείς με υποχρεώσεις εκκαθάρισης, και εισάγει απαιτήσεις για τους συμμετέχοντες στην αγορά να δηλώσουν πόσο εξαρτώνται από τρίτες χώρες για την επεξεργασία των συναλλαγών παραγώγων τους. Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις επικεντρώνονται επίσης σε μέτρα που έχουν σκοπό να αυξήσουν την ελκυστικότητα των κεντρικών αντισυμβαλλόμενων της ΕΕ και να μειώσουν τον διοικητικό φόρτο, να προωθήσουν την κεντρική εκκαθάριση στην ΕΕ επιβάλλοντας στους φορείς εκκαθάρισης την υποχρέωση να τηρούν ενεργό λογαριασμό σε κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους της ΕΕ, και επίσης να παραχωρήσουν στις τοπικές αρχές τις απαραίτητες αρμοδιότητες εποπτείας των κινδύνων που ενέχουν οι διασυνοριακές συναλλαγές.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει τη θέσπιση νομοθεσίας που θα ενισχύσει τις κεφαλαιαγορές της ΕΕ και θα τις καταστήσει περισσότερο σταθερές και ελκυστικές για μεγάλο χρονικό διάστημα ⁽⁵⁾. Δεδομένων των πρόσφατων γεωπολιτικών εξελίξεων (εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, αυξημένες τιμές ενέργειας, γεωπολιτικές εντάσεις σε πολλά μέρη του κόσμου, και πανδημία COVID-19) και των άμεσων επιπτώσεων στο οικονομικό περιβάλλον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι απαιτείται άμεση δράση για τη διασφάλιση και την αύξηση της σταθερότητας των χρηματοπιστωτικών αγορών της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι κρίσιμης σημασίας για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα των κεφαλαιαγορών της ΕΕ να έχουν ένα ανταγωνιστικό και αποτελεσματικό σύστημα εκκαθάρισης.

3.2. Η ΕΟΚΕ χαιρέτιζε την πρόταση κανονισμού και την πρόθεση της Επιτροπής να επιδιώξει να εξασφαλίσει τη στρατηγική αυτονομία των κεφαλαιαγορών μας, να αναπτύξει τη εσωτερική μας ικανότητα εκκαθάρισης και να καταστήσει το σύστημα εκκαθάρισης της ΕΕ ασφαλέστερο και ανθεκτικότερο. Κατά την ενίσχυση της αγοράς εκκαθάρισης της ΕΕ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη το κόστος που συνεπάγεται η μεταφορά των κεφαλαίων από αγορές εκκαθάρισης τρίτων χωρών, η ανάγκη προστασίας της προσέγγισης βάσει κινδύνου και η αλληλεξάρτηση μεταξύ των χρηματοπιστωτικών αγορών της ΕΕ και τρίτων χωρών.

3.3. Η πρόταση για τροποποίηση του κανονισμού EMIR έρχεται μετά τη δραματική αύξηση των τιμών της ενέργειας στην Ευρώπη, που οφείλεται κυρίως στην αδικαιολόγητη επίθεση της Ρωσίας στην Ουκρανία· αυτή έχει προκαλέσει αστάθεια στις αγορές εκκαθάρισης, με ορισμένες εταιρείες να αδυνατούν να παράσχουν τις εξασφαλίσεις για τις συμβάσεις παραγώγων τους. Η ΕΟΚΕ συνιστά να εξακολουθήσει να αποτελεί προτεραιότητα η ενοποίηση του τομέα εκκαθάρισης της ΕΕ. Οι τιμές, η ρευστότητα, οι κίνδυνοι, τα περιθώρια, η ρύθμιση και η αποτελεσματικότητα θα πρέπει να ληφθούν υπόψη ώστε να καταστεί ανταγωνιστικότερο το σύστημα εκκαθάρισης της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ανάγκη να μειωθεί ο χρόνος που απαιτείται για τη χορήγηση αδειών ή την επέκταση δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, καθώς και να δημιουργηθεί μια κεντρική βάση δεδομένων.

3.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι με έδρα την ΕΕ πρέπει να επινοούν, να σχεδιάζουν και να επενδύουν στη βελτίωση των πλαισίων ικανοτήτων τους ώστε να πείσουν τους φορείς της αγοράς να εκκαθαρίζουν τις δραστηριότητές τους στην ΕΕ, ιδίως βελτιώνοντας τις τεχνολογικές και επιχειρησιακές τους ικανότητες, εξασφαλίζοντας καλύτερη συνεργασία μεταξύ των συμμετεχόντων στην αγορά και βελτιώνοντας τις πρακτικές διαχείρισης κινδύνων. Προκειμένου να βελτιώσουν την προβλεψιμότητα, οι κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι πρέπει να εξασφαλίζουν διαφάνεια όσον αφορά τα τέλη, τις απαιτήσεις περιθωρίου και τη δράση τους σε περιόδους πίεσης της αγοράς.

3.5. Οι σταθερές κεφαλαιαγορές απαιτούν μια ισορροπημένη και σταθερή αγορά εργασίας. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι παράλληλα με τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους, τα μοντέλα κινδύνου πρέπει να περιλαμβάνουν τους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και σχετικούς με τη διακυβέρνηση κινδύνους των κεντρικών αντισυμβαλλόμενων, και φρονεί πως θα πρέπει να είναι εξίσου σημαντικοί στα διάφορα σενάρια και αναλύσεις κινδύνου.

3.6. Η ΕΟΚΕ επικριμάζει τη διαβούλευση που διεξήγαγε η Επιτροπή στις αρχές του 2022, τις συναντήσεις με εκπροσώπους των κρατών μελών και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τις συνεδριάσεις της Επιτροπής Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών και της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής, καθώς και τις διμερείς συναντήσεις με σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη.

3.7. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την απογοήτευσή της για το γεγονός ότι η προθεσμία που είχε δοθεί στα εγκατεστημένα στο Ηνωμένο Βασίλειο γραφεία εκκαθάρισης να έχουν απεριόριστη πρόσβαση σε ενδιαφερόμενα μέρη που εδρεύουν στην ΕΕ παρατάθηκε κατά τρία έτη, έως τις 30 Ιουνίου 2025. Θεωρεί ότι θα έπρεπε να έχει τεθεί σε εφαρμογή ένα λεπτομερές σχέδιο για ενθάρρυνση της μετάβασης σε φορείς εκκαθάρισης εγκατεστημένους στην αγορά της ΕΕ αμέσως μετά το Brexit. Η ΕΟΚΕ επικρίνει την προηγούμενη έλλειψη αντίδρασης, την περιορισμένη διαβούλευση και την αργή διαδικασία λήψης αποφάσεων σε σχέση με μια αγορά παραγώγων 81 τρισεκατομμυρίων ευρώ.

3.8. Οι ευρωπαϊκές τράπεζες επωφελούνται από ένα σύνολο πολλαπλών νομισμάτων στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου, και η μετάβαση σε ευρωπαϊκά γραφεία συμψηφισμού θα δημιουργήσει μια διαδικασία εκκαθάρισης με βάση το ευρώ, με σημαντικό κόστος για το τραπεζικό σύστημα. Αν και η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την αλλαγή αυτή και θεωρεί ότι πρέπει να πραγματοποιηθεί το συντομότερο δυνατόν, επισημαίνει ότι πρέπει να παρασχεθούν τα κατάλληλα κίνητρα προκειμένου να αποφευχθεί η μετάβαση των τραπεζών σε άλλες αγορές. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη πιο στοχευμένα και προσαρμοσμένα κίνητρα για την εδραίωση του τομέα εκκαθάρισης στην ΕΕ.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 155 της 30.4.2021, σ. 20

3.9. Καθώς πολλοί φορείς της αγοράς της ΕΕ εκκαθαρίζουν τις συναλλαγές παραγώγων τους σε άλλες χώρες, η ΕΟΚΕ ανέμενε μια σαφέστερη αντιμετώπιση αυτής της τάσης και περισσότερο συγκεκριμένους κανόνες και κίνητρα για μετάβαση σε κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους με έδρα στην ΕΕ. Η ΕΟΚΕ θα ανέμενε να υποχρεούνται τουλάχιστον οι δημόσιες οντότητες να εκκαθαρίζουν στην ΕΕ, και ζητεί ένα σαφές όραμα τερματισμού αυτής της εξάρτησης το συντομότερο δυνατόν.

3.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων εκκαθάρισης στην ΕΕ θα πρέπει να λάβει υπόψη ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού, προς όφελος των συμμετεχόντων στην αγορά. Η διαχείριση της ρευστότητας της αγοράς θα πρέπει να γίνεται προσεκτικά όταν μειωθεί η έκθεση σε κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους από το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ παράλληλα θα πρέπει να υπάρχει μια περισσότερο μακροπρόθεσμη προοπτική και τυποποίηση των απαιτήσεων πρόσβασης για την αγορά εκκαθάρισης της ΕΕ. Η προετοιμασία των πελατών για εκκαθάριση θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και να διενεργούνται διάφορες προσομοιώσεις προς όφελος αυτών των πελατών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι η ΕΑΚΑΑ θα πρέπει να προσαρμόσει προσεκτικά τα μέτρα στους μικρομεσαίους συμμετέχοντες στην αγορά.

3.11. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι τρίτων χωρών στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της ΕΕ. Είναι ζωτικής σημασίας να μειωθούν οι κίνδυνοι συγκέντρωσης και να διασφαλιστεί ότι οι σχέσεις με αυτούς τους κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους βασίζονται σε μια διαφανή, προβλέψιμη, αναλογική και προσανατολισμένη στον κίνδυνο προσέγγιση. Η παρούσα πρόταση κανονισμού θα παραχωρήσει στην ΕΑΚΑΑ ακόμη περισσότερες αρμοδιότητες, και η ΕΟΚΕ θα ήθελε να δει να εφαρμόζεται ένα σύστημα ελέγχων και εξισορροπήσεων στη δραστηριότητα της ΕΑΚΑΑ.

3.12. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι, προκειμένου να υπάρχει μια σαφής εικόνα για τον σκοπό της παρακολούθησης, είναι σημαντικό να υπάρχουν συγκεκριμένα δεδομένα σχετικά με το σύστημα εκκαθάρισης της ΕΕ· αυτά τα δεδομένα πρέπει να είναι συγκρίσιμα και να καλύπτουν όλες τις κατηγορίες και τους όγκους περιουσιακών στοιχείων. Η συλλογή των κατάλληλων δεδομένων για τον σχηματισμό μιας ακριβούς εικόνας των κινδύνων για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα είναι σημαντική, και η συνέργεια μεταξύ των συλλεγόμενων δεδομένων και της δυναμικής κινδύνου θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη συστηματικά. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να γίνουν περισσότερα σε σχέση με αυτό.

3.13. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι περισσότερες συνέργειες μεταξύ των δραστηριοτήτων εκκαθάρισης και του ευρωπαϊκού ενιαίου σημείου πρόσβασης (ESAP). Το ESAP προωθεί τη χρηματοδότηση που βασίζεται στα δεδομένα και βελτιώνει σημαντικά την πρόσβαση των εταιρειών, των επιχειρήσεων και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε δεδομένα και πληροφορίες οντοτήτων· επίσης, προσαρμόζει την οικονομία στο ψηφιακό μέλλον, ενισχύει την ψηφιακή κυριαρχία, αυξάνει την ταχύτητα της ροής πληροφοριών και καθορίζει κοινά πρότυπα, με έμφαση στα δεδομένα, την τεχνολογία και τις υποδομές⁽⁶⁾.

3.14. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση να χαλαρώσουν οι κανόνες του EMIR για τα παράγωγα και να μπορούν οι τραπεζικές εγγυήσεις και οι πιστωτικές επιστολές να γίνονται αποδεκτές ως άκρως ρευστοποιήσιμες ασφάλειες, καθώς αυτές οι μη χρηματικές ασφάλειες εξασφαλίζουν τη ρευστότητα της αγοράς και χρησιμοποιούνται ήδη σε μεγάλη κλίμακα σε περισσότερο προηγμένες κεφαλαιαγορές, όπως αυτή των ΗΠΑ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον αυξημένο ρόλο των κεντρικών τραπεζών στην προστασία των καταναλωτών της ΕΕ.

3.15. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις αλλαγές που προτείνονται στα άρθρα 11, 14, 15 και 17 σχετικά με την τετράμηνη περίοδο εφαρμογής για τους μη χρηματοοικονομικούς αντισυμβαλλόμενους που υποχρεούνται για πρώτη φορά να ανταλλάξουν εξασφαλίσεις, και σχετικά με τις συντομότερες και λιγότερο πολύπλοκες διαδικασίες για τους κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους όσον αφορά την επέκταση των προϊόντων τους. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προτεινόμενες αλλαγές, καθώς αυτές θα εξορθολογίσουν τη διαδικασία επέκτασης δραστηριοτήτων και υπηρεσιών και τη διαδικασία χορήγησης και άρνησης χορήγησης αδειών. Χρειάζεται περισσότερη διαλειτουργικότητα στο ευρωπαϊκό σύστημα εκκαθάρισης, καθώς και μειωμένος διοικητικός φόρτος και απλούστερες λύσεις πρόσβασης.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί με τη δήλωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι «Η παρούσα νομοθετική πρωτοβουλία δεν θα έχει επιπτώσεις στις δαπάνες για την ΕΑΚΑΑ ή άλλους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης» και θεωρεί ότι το κόστος θα αυξηθεί σε τομείς όπως το εργατικό δυναμικό, τα συστήματα ΤΠ, οι μεικτές εποπτικές ομάδες και ο προτεινόμενος κοινός μηχανισμός παρακολούθησης. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι, στην προτεινόμενη τροπολογία του άρθρου 90, η Επιτροπή ζητεί από την ΕΑΚΑΑ να υποβάλλει έκθεση σχετικά με «τις ανάγκες σε προσωπικό και πόρους». Συνεπώς, η ΕΟΚΕ ζητεί διεξοδική αξιολόγηση του πρόσθετου κόστους, υπολογισμό και ανακοίνωση των εκτιμώμενων δημοσιονομικών επιπτώσεων.

4.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει και επιδοκιμάζει την πρόταση της Επιτροπής να εισαχθεί η υποχρέωση για όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά που υπόκεινται σε υποχρεώσεις εκκαθάρισης να τηρούν λογαριασμούς σε κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους της ΕΕ. Ζητεί από την ΕΑΚΑΑ, κατόπιν διαβούλευσης με την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, την Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών, να προσδιορίσει ένα σημαντικό ποσοστό των υπηρεσιών που παρέχονται στους πελάτες τους στην ΕΕ ως ουσιώδους συστημικής σημασίας που πρέπει να εκκαθαρίζονται σε κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους της ΕΕ.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 290 της 29.7.2022, σ. 58.

4.3. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόθεση να κληθούν οι συμμετέχοντες στην αγορά να αναφέρουν τα ακριβή αριθμητικά στοιχεία και την εξάρτησή τους από ξένους εκκαθαριστές. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την ΕΑΚΑΑ να αναπτύξει άμεσα τα τεχνικά πρότυπα που θα προσδιορίζουν αυτές τις πληροφορίες, προσβλέπει σε μια αναλυτική έκθεση ένα έτος μετά την έναρξη ισχύος και αναμένει να τροποποιηθεί ανάλογα ο κανονισμός EMIR.

4.4. Όσον αφορά τις ενδοομιλικές συναλλαγές, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη μη εξαίρεση από την υποχρέωση εκκαθάρισης και τις απαιτήσεις περιθωρίου για τις οντότητες από χώρες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο των μη συνεργάσιμων περιοχών φορολογικής δικαιοδοσίας και από χώρες που καταχωρίζονται ως δικαιοδοσίες υψηλού κινδύνου όσον αφορά τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τα διοικητικά μέτρα που αφορούν αυτές τις δικαιοδοσίες και θεωρεί ότι οι εν λόγω οντότητες αποτελούν σημαντική απειλή για το χρηματοοικονομικό σύστημα της ΕΕ.

4.5. Αν και η ψηφιακή επικαιροποίηση συνεπάγεται επιπλέον ανάγκες χρηματοδότησης, η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας να πραγματοποιηθούν ψηφιακές επενδύσεις για τη στήριξη των προτεινόμενων επικαιροποιήσεων του κανονισμού EMIR. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση για ένα προηγμένο πρόγραμμα ΠΠ για την ηλεκτρονική υποβολή εποπτικών εγγράφων, προσβάσιμο σε όλες τις σχετικές αρχές.

4.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την απογοητευσή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν έχει διενεργήσει διεξοδική αξιολόγηση του υφιστάμενου πλαισίου, δεδομένου ότι ο κανονισμός δεν έχει τροποποιηθεί εδώ και πάνω από τρία χρόνια. Επιπλέον, προκειμένου οι τροπολογίες να ανταποκρίνονται στον σκοπό τους, η ΕΟΚΕ θα ανέμενε μια στοχευμένη ανάλυση του πώς έχει αλλάξει η ελκυστικότητα της αγοράς της ΕΕ τα τελευταία χρόνια, ειδικά σε σχέση με τις πρόσφατες σημαντικές γεωπολιτικές εξελίξεις.

4.7. Η ΕΟΚΕ προτείνει τα τεχνικά πρότυπα που θα αναπτυχθούν βάσει του άρθρου 7 να είναι διαφανή και συμπεριληπτικά. Η επιλογή να εισαχθούν αλλαγές ώστε να προσαρμοστούν γρήγορα αυτά τα πρότυπα θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη. Η παροχή εργαλείων σύγκρισης τιμών για έξοδα εκτέλεσης, έξοδα εκκαθάρισης και έξοδα εκκαθαριστικών μελών είναι σημαντική για τους διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων.

4.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την εισαγωγή του άρθρου 7β που ορίζει ότι οι πάροχοι υπηρεσιών εκκαθάρισης πρέπει να αναφέρουν το εύρος της εκκαθάρισης που πραγματοποιείται σε κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους εκτός ΕΕ, και ότι υποχρεούνται να ενημερώνουν τους πελάτες τους σχετικά με τη δυνατότητα εκκαθάρισης σχετικής σύμβασης σε κεντρικό αντισυμβαλλόμενο της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την ΕΑΚΑΑ να αναπτύξει μια τυποποιημένη διαδικασία αναφοράς που θα χρησιμοποιείται σε όλα τα κράτη μέλη, και συνιστά να παρουσιάζεται μία φορά τον χρόνο έκθεση σχετικά με τους κύριους λόγους για τους οποίους χρησιμοποιούνται κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι εκτός ΕΕ μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού. Μια κοινή προσέγγιση των προστίμων για τους φορείς της αγοράς θα πρέπει επίσης να εφαρμοστεί προσεκτικά προκειμένου να εξασφαλιστεί η αναλογικότητα στην ενιαία αγορά.

4.9. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να διευκρινίσει την ακριβή σημασία της λέξης «επειγόντως» στις προτεινόμενες αλλαγές του άρθρου 20, και καλεί τους συννομοθέτες να συμφωνήσουν και να καθορίσουν ποιες εξαιρέσεις εμπίπτουν στην «επείγουσα» απόφαση.

4.10. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προτεινόμενες αλλαγές του άρθρου 23 όσον αφορά τη σύσταση μεικτών εποπτικών ομάδων και του κοινού μηχανισμού παρακολούθησης, αλλά σημειώνει ότι αυτό θα έχει δημοσιονομικές επιπτώσεις καθώς οι εν λόγω αρχές θα χρειαστεί να προσλάβουν περισσότερο προσωπικό, συμπεριλαμβανομένης της ΕΑΚΑΑ. Η ΕΟΚΕ προτείνει να συμμετέχει η κοινωνία των πολιτών στον μηχανισμό παρακολούθησης που θεσπίζεται με βάση το άρθρο 23γ, ειδικά όσον αφορά τις μελλοντικές αποφάσεις πολιτικής.

4.11. Η δέουσα αξιολόγηση των κινδύνων διασυνδέσεων, αλληλοσυνδέσεων και συγκέντρωσης από την εποπτική επιτροπή για κεντρικούς αντισυμβαλλόμενους (άρθρο 24α) απαιτεί επίσης τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, ενώ η ΕΟΚΕ θα πρέπει να συμμετέχει στον κοινό μηχανισμό παρακολούθησης ως παρατηρητής. Η ανάγκη για μείωση της αλληλεπικάλυψης των αρμοδιοτήτων μεταξύ του μεγάλου αριθμού αρχών που συμμετέχουν στο σύστημα εκκαθάρισης θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη. Η συνεργασία μεταξύ ευρωπαϊκών και εθνικών αρχών θα πρέπει να είναι αποτελεσματική και προσαρμοσμένη στη δυναμική των κινδύνων της αγοράς.

4.12. Η πενταετής προθεσμία που έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή προκειμένου να επανεξετάσει προσεκτικά την εφαρμογή του κανονισμού μετά την έναρξη ισχύος του φαίνεται πολύ μεγάλη, δεδομένου του διαστήματος μεταξύ των τροποποιήσεων του κανονισμού EMIR. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ ανέμενε την έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των κανονισμών EMIR Refit και EMIR 2.2, όπως είχε συμφωνηθεί, στις 2 Ιανουαρίου 2023, αλλά η Επιτροπή προτείνει τώρα την ακύρωσή της. Η ΕΟΚΕ είναι αντίθετη με αυτήν την πρόταση και θεωρεί ότι μπορεί να οδηγήσει στο να μην αξιολογηθούν καθόλου οι τροπολογίες του EMIR, δεδομένων των επακόλουθων αλλαγών που έχουν ήδη γίνει στον κανονισμό EMIR.

4.13. Τέλος, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την αυξημένη διαφάνεια που εξασφαλίζεται με την πρόταση τροποποίησης του άρθρου 38 όσον αφορά την υποχρέωση των εκκαθαριστικών μελών και των πελατών που παρέχουν υπηρεσίες εκκαθάρισης να ενημερώνουν τους υφιστάμενους και τους δυνητικούς πελάτες τους σχετικά με τα μοντέλα περιθωρίου ασφαλείας και τις δυνητικές ζημίες ή άλλες δαπάνες, εάν ο κεντρικός αντισυμβαλλόμενος αναλάβει μέτρα ανάκαμψης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα εκκαθαριστικά μέλη θα πρέπει επίσης να συμβάλουν στη βελτίωση της διαφάνειας στο σύστημα εκκαθάρισης της ΕΕ.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα
«Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/16/ΕΕ σχετικά με τη διοικητική
συνεργασία στον τομέα της φορολογίας»

[COM(2022) 707 final — 2022/0413 (CNS)]

(2023/C 184/10)

Εισηγητής: ο κ. **Petru Sorin DANDEA**

Συνεισηγητής: ο κ. **Benjamin RIZZO**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο, 7.2.2023
Νομική βάση	Άρθρα 113, 115 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	2.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	208/0/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής για την οδηγία σχετικά με τη διοικητική συνεργασία (ΟΔΣ8), η οποία αποτελεί σημαντικό βήμα για τη βελτίωση και τη συμπλήρωση της ισχύουσας ΟΔΣ.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι προτεινόμενες βελτιώσεις της ΟΔΣ είναι αποτελεσματικές για την αποτροπή της μη συμμόρφωσης των κατόχων κρυπτοστοιχείων με τους φορολογικούς κανόνες, ενισχύοντας έτσι την καταπολέμηση της φορολογικής απάτης, της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, σύμφωνα με πολλές προηγούμενες πρωτοβουλίες της Επιτροπής.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρωτοβουλία της Επιτροπής συνάδει πλήρως με την αρχή της δίκαιης και αποτελεσματικής φορολόγησης, η οποία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της ευρωπαϊκής κοινωνικής οικονομίας της αγοράς και επιδιώκει να διασφαλίσει ότι όλοι συνεισφέρουν το μερίδιο που τους αναλογεί και τυγχάνουν ίσης και αναλογικής μεταχείρισης, ανεξάρτητα από το είδος περιουσιακών στοιχείων που κατέχουν.

1.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η παγκόσμια προσπάθεια ρύθμισης των κρυπτοστοιχείων και της χρήσης τους είναι καιρίας σημασίας για την επιτυχή αντιμετώπιση των αυξανόμενων ζητημάτων και επιπτώσεων με παγκόσμια εμβέλεια αναφορικά με τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία. Το έργο που επιτελείται σε επίπεδο Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και Ομάδας των 20 (G20) για την επίτευξη παγκόσμιας συμφωνίας σχετικά με τη διαφάνεια των κρυπτονομισμάτων είναι κρίσιμης σημασίας στο πλαίσιο αυτό, και η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στη διεθνή σκηνή.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ενισχυμένη και αποτελεσματικότερη φορολόγηση των κρυπτοστοιχείων θα συμβάλει στην αύξηση της φορολογικής κάλυψης και στην τόνωση των εθνικών προϋπολογισμών, καθιστώντας δυνατή την ανάπτυξη πρόσθετων πόρων που θα στοχεύουν στο κοινό όφελος και στις επενδυτικές προτεραιότητες της Επιτροπής (πράσινη μετάβαση και ψηφιοποίηση).

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σύστημα υποβολής στοιχείων με βάση τον αριθμό φορολογικού μητρώου («ΑΦΜ») αποτελεί την αποτελεσματικότερη μέθοδο συμμόρφωσης για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των νέων κανόνων. Για τον λόγο αυτόν, η ΕΟΚΕ στηρίζει σθεναρά την πρόταση της Επιτροπής για τον ΑΦΜ, καθώς συμβάλλει στην πρόληψη πιθανών σφαλμάτων, βελτιώνοντας έτσι την ασφάλεια δικαίου και την προβλεψιμότητα του συστήματος.

1.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι υποχρεώσεις υποβολής στοιχείων δεν θα πρέπει να περιορίζονται αποκλειστικά στις ανταλλαγές και τις μεταβιβάσεις κρυπτοστοιχείων, αλλά θα πρέπει επίσης να επεκταθούν, τουλάχιστον κατά την αρχική φάση, στη συνολική κατοχή περιουσιακών στοιχείων σε κρυπτονομίσματα για λόγους διαφάνειας και ασφάλειας, μολονότι παραμένει σαφές ότι η φορολόγηση θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο σε πραγματικά κέρδη.

1.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για αποτελεσματικές και αναλογικές κυρώσεις, αφήνοντας στα κράτη μέλη τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίζουν σχετικά με τα συγκεκριμένα ποσά των κυρώσεων που θα επιβληθούν. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης στην Επιτροπή, μετά την εφαρμογή της οδηγίας, να υποβάλει έκθεση σχετικά με τις δομές κυρώσεων που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη και να παρέχει καθοδήγηση σχετικά με πιθανές αλλαγές, εφόσον χρειαστεί.

1.9. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι οι κυρώσεις και τα μέτρα συμμόρφωσης θα μπορέσουν να επιτύχουν την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της αποτελεσματικότητας των κανόνων και της επαρκούς αποτροπής, αφενός, και της αναλογικότητας, αφετέρου. Η αναλογικότητα θα μπορούσε, για παράδειγμα, να διασφαλιστεί με επαρκή συνυπολογισμό του αριθμού των συναλλαγών που αφορούν παραβάσεις οι οποίες διαπράττονται από μια δεδομένη εταιρεία.

1.10. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι ειδικές διατάξεις και οι εγγυήσεις για την προστασία δεδομένων που περιλαμβάνονται στην πρόταση οδηγίας, και σύμφωνα με τους κανόνες του γενικού κανονισμού για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ), θα πρέπει να εφαρμόζονται και να τηρούνται δεόντως σύμφωνα με υψηλά πρότυπα, προκειμένου να προστατεύονται πλήρως τα θεμελιώδη δικαιώματα των φυσικών προσώπων των οποίων τα δεδομένα θα συλλέγονται, θα ανταλλάσσονται και θα αποθηκεύονται.

1.11. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να συμπεριλάβει στο σχέδιο πρότασης κανόνες για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των φορολογικών αρχών που ήδη καλύπτονται από το τρέχον κείμενο και των αρχών που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης παράνομων δραστηριοτήτων και της τρομοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι οι δημόσιες αρχές, εν προκειμένω οι φορολογικές αρχές, χρειάζονται επαρκείς πόρους τόσο από άποψη ειδικευμένου προσωπικού όσο και από άποψη υψηλής ποιότητας ψηφιακής τεχνολογίας και προτύπων.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Η πρόταση της Επιτροπής για οδηγία του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/16/ΕΕ⁽¹⁾ («ΟΔΣ8»)⁽²⁾ αποσκοπεί στην επικαιροποίηση της ισχύουσας οδηγίας («ΟΔΣ»), προκειμένου να επεκταθούν η υποβολή στοιχείων και η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των φορολογικών αρχών, ώστε να συμπεριληφθούν τα εισοδήματα ή τα έσοδα που παράγονται μέσω των κρυπτοστοιχείων οι χρήστες που κατοικούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επί του παρόντος, οι φορολογικές αρχές δεν διαθέτουν τις αναγκαίες πληροφορίες για την παρακολούθηση των εσόδων που αποκτώνται με τη χρήση κρυπτοστοιχείων, των οποίων η διαπραγμάτευση σε διασυνοριακό επίπεδο είναι εύκολη.

2.2. Η νομοθετική πρωτοβουλία αποσκοπεί στην ενίσχυση της φορολογικής διαφάνειας όσον αφορά τα κρυπτοστοιχεία μέσω ειδικών διατάξεων σχετικά με την υποβολή στοιχείων και την ανταλλαγή πληροφοριών για σκοπούς άμεσης φορολογίας. Η πρόταση βελτιώνει επίσης τις ισχύουσες διατάξεις, προκειμένου να αποφευχθούν τα κενά και να ενισχυθεί το νομικό πλαίσιο.

2.3. Η ΟΔΣ8 ευθυγραμμίζεται με τους ορισμούς που περιλαμβάνονται στον κανονισμό για τις αγορές κρυπτοστοιχείων⁽³⁾, ο οποίος δεν παρέχει από μόνος του τη βάση ώστε οι φορολογικές αρχές να συλλέγουν και να ανταλλάσσουν τις πληροφορίες που απαιτούνται για τη φορολόγηση των εισοδημάτων από κρυπτοστοιχεία. Ωστόσο, η ΟΔΣ8 αξιοποιεί την πείρα από τον κανονισμό για τις αγορές κρυπτοστοιχείων και βασίζεται στην απαίτηση χορήγησης άδειας που έχει ήδη θεσπιστεί με τον εν λόγω κανονισμό, αποφεύγοντας έτσι πρόσθετες διοικητικές επιβαρύνσεις για τους παρόχους υπηρεσιών κρυπτοστοιχείων.

2.4. Η πρόταση συνάδει με το πρόσφατα εγκριθέν πλαίσιο αναφοράς κρυπτοστοιχείων του ΟΟΣΑ («CARF»)⁽⁴⁾, καθώς και με τις τροποποιήσεις του κοινού προτύπου αναφοράς. Τα εν λόγω πρότυπα έχουν επίσης εγκριθεί από την G20. Κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης της Επιτροπής, η πλειονότητα των κρατών μελών στήριξαν την ευθυγράμμιση του πεδίου εφαρμογής του νομικού πλαισίου της ΕΕ με το έργο που επιτελείται στον ΟΟΣΑ.

2.5. Προκειμένου να βελτιωθεί η ικανότητα των κρατών μελών να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν τη φορολογική απάτη, τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή, όλοι οι δηλούντες πάροχοι υπηρεσιών κρυπτοστοιχείων, ανεξάρτητα από το μέγεθος ή τον τόπο εγκατάστασής τους, θα υποχρεούνται να δηλώνουν τις συναλλαγές των πελατών τους που κατοικούν στην ΕΕ. Περιλαμβάνονται τόσο οι εγχώριες όσο και οι διασυνοριακές συναλλαγές. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι υποχρεώσεις υποβολής στοιχείων θα καλύπτουν επίσης τις μη αντικαταστατές μάρκες (NFT). Λεπτομερείς κανόνες σχετικά με τις υποχρεώσεις που πρέπει να εκπληρώνουν οι δηλούντες πάροχοι υπηρεσιών κρυπτοστοιχείων καθορίζονται στο παράρτημα VI.

2.6. Οι δηλωτές συναλλαγές περιλαμβάνουν τις συναλλαγές ανταλλαγής και τις μεταβιβάσεις δηλωτών κρυπτοστοιχείων. Τόσο οι εγχώριες όσο και οι διασυνοριακές συναλλαγές εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της πρότασης και ομαδοποιούνται ανά είδος δηλωτών κρυπτοστοιχείων.

2.7. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα δηλώνουν το ηλεκτρονικό χρήμα και τα ψηφιακά νομίσματα κεντρικής τράπεζας, ενώ θα επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής της αυτόματης ανταλλαγής εκ των προτέρων διασυνοριακών αποφάσεων για φυσικά πρόσωπα με μεγάλη περιουσία. Τα εν λόγω φυσικά πρόσωπα είναι εκείνα που κατέχουν τουλάχιστον 1 000 000 ευρώ σε χρηματοοικονομικά ή επενδύσιμα περιουσιακά στοιχεία ή στοιχεία υπό διαχείριση. Τα κράτη μέλη θα ανταλλάσσουν πληροφορίες για τις εκ των προτέρων διασυνοριακές αποφάσεις με ημερομηνία έκδοσης, τροποποίησης ή ανανέωσης μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 2020 και 31ης Δεκεμβρίου 2025.

⁽¹⁾ Οδηγία 2011/16/ΕΕ του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 2011, σχετικά με τη διοικητική συνεργασία στον τομέα της φορολογίας και με την κατάργηση της οδηγίας 77/799/ΕΟΚ (ΕΕ L 64 της 11.3.2011, σ. 1).

⁽²⁾ COM(2022) 707 final.

⁽³⁾ COM(2020) 593 final.

⁽⁴⁾ Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard (Πλαίσιο αναφοράς κρυπτοστοιχείων και τροποποιήσεις του κοινού προτύπου αναφοράς), ΟΟΣΑ, 8.10.2022.

2.8. Η πρόταση δεν θα περιορίσει την ικανότητα των κρατών μελών να διαμορφώσουν το σύστημα συμμόρφωσής τους. Ωστόσο, θα θεσπιστεί και θα επιβληθεί ένα κοινό ελάχιστο επίπεδο κυρώσεων για τις σοβαρότερες περιπτώσεις μη συμμορφούμενης συμπεριφοράς, όπως η πλήρης απουσία υποβολής στοιχείων, παρά τις διοικητικές υπενθυμίσεις.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί και στηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για την ΟΔΣ8, καθώς αποτελεί ουσιαστικό βήμα για τη βελτίωση και τη συμπλήρωση της ΟΔΣ σύμφωνα με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο προειδοποίησε ότι «[α]ν ένας φορολογούμενος διατηρεί χρήματα σε ηλεκτρονικά κρυπτονομίσματα, η πλατφόρμα ή ο άλλος ηλεκτρονικός πάροχος που παρέχει υπηρεσίες χαρτοφυλακίου για τέτοιους πελάτες δεν υποχρεούται να δηλώσει στις φορολογικές αρχές οποιαδήποτε ποσά ή κέρδη αποκτώνται. Συνεπώς, τα χρήματα που διατηρούνται σε τέτοια ηλεκτρονικά μέσα παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αφορολόγητα»⁽²⁾.

3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι προτεινόμενες βελτιώσεις της ΟΔΣ είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο για την αποτροπή της μη συμμόρφωσης των κατόχων κρυπτοστοιχείων με τους φορολογικούς κανόνες, ενισχύοντας έτσι την καταπολέμηση της φορολογικής απάτης, της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, σύμφωνα με πολλές πρωτοβουλίες που ανέλαβε η Επιτροπή τα τελευταία έτη.

3.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ευρεία και σαφή διαβούλευση που πραγματοποίησε η Επιτροπή σχετικά με την εν λόγω πρόταση, διασφαλίζοντας τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών, καθώς και ενός πιο στοχευμένου κοινού των φορέων του τομέα, με τους οποίους η Επιτροπή πραγματοποίησε χωριστή διαβούλευση. Τα κράτη μέλη μπόρεσαν επίσης να εκφράσουν τη θέση τους, ενθαρρύνοντας την Επιτροπή να ευθυγραμμίσει στενά το έργο της με το τρέχον έργο του ΟΟΣΑ. Οι διαβουλεύσεις κατέστησαν τη νομοθετική διαδικασία πιο διαφανή και ουσιαστική, παρά την εξαιρετικά τεχνική φύση της πρότασης.

3.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η παγκόσμια προσπάθεια ρύθμισης των κρυπτοστοιχείων και της χρήσης τους είναι αναγκαία για την επιτυχή αντιμετώπιση των αυξανόμενων ζητημάτων και επιπτώσεων με παγκόσμια εμβέλεια αναφορικά με τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία. Στο πλαίσιο αυτό, το έργο που επιτελείται και οι διαπραγματεύσεις που διεξάγονται σε επίπεδο ΟΟΣΑ και G20 για την επίτευξη παγκόσμιας συμφωνίας σχετικά με τη διαφάνεια των κρυπτονομισμάτων είναι κρίσιμης σημασίας, και η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στη διεθνή σκηνή.

3.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρωτοβουλία της Επιτροπής ευθυγραμμίζεται πλήρως με την αρχή της δίκαιης και αποτελεσματικής φορολόγησης, η οποία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της ευρωπαϊκής κοινωνικής οικονομίας της αγοράς και επιδιώκει να διασφαλίσει ότι όλοι συνεισφέρουν το μερίδιο που τους αναλογεί και τυγχάνουν ίσης και αναλογικής μεταχείρισης, ανεξάρτητα από το είδος περιουσιακών στοιχείων που κατέχουν ή τη μορφή πληρωμών που δέχονται.

3.6. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ενισχυμένη και αποτελεσματικότερη φορολόγηση των κρυπτοστοιχείων θα συμβάλει στην αύξηση της φορολογικής κάλυψης και στην τόνωση των εθνικών προϋπολογισμών, καθιστώντας δυνατή την ανάπτυξη πρόσθετων πόρων που θα στοχεύσουν στο κοινό όφελος και στις επενδυτικές προτεραιότητες της Επιτροπής (πράσινη μετάβαση και ψηφιοποίηση).

3.7. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί απόλυτα με την Επιτροπή ότι η ενίσχυση της διαφάνειας θα μειώσει τις αποκλίσεις και την τρέχουσα αδικαιολόγητη διαφοροποίηση στο νομικό πλαίσιο και τη μεταχείριση, που έχουν ως αποτέλεσμα οι χρήστες κρυπτοστοιχείων να έχουν «πλεονέκτημα έναντι όσων δεν επενδύουν σε κρυπτοστοιχεία», και να παρεμποδίζονται κατ' αυτόν τον τρόπο όχι μόνον «ο στόχος της δίκαιης φορολόγησης», αλλά επίσης η ορθή λειτουργία της ενιαίας αγοράς και η εφαρμογή αποτελεσματικών ισότιμων όρων ανταγωνισμού.

3.8. Η ΕΟΚΕ στηρίζει τη συνδυασμένη χρήση του άρθρου 113 της ΣΛΕΕ (καθώς οι ανταλλασσόμενες πληροφορίες θα μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς ΦΠΑ) και του άρθρου 115 της ΣΛΕΕ ως νομικής βάσης για τη στήριξη της πρότασης. Η προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών που επηρεάζουν τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 115, είναι πράγματι σημαντική στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι τα κρυπτοστοιχεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για διάφορους σκοπούς. Συνεπώς, οι αποκλίσεις τόσο στο γενικό νομικό πλαίσιο όσο και στα εργαλεία επιβολής θα πρέπει να αποφευχθούν σε ολόκληρη την ενιαία αγορά, καθώς ενδέχεται να είναι επιζήμιες για την ενοποίησή της.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν στην τρέχουσα πρόταση υποχρεώσεις υποβολής στοιχείων για φυσικά πρόσωπα που κατέχουν κρυπτοστοιχεία. Αυτό, ασφαλώς, θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα και θα διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της πρότασης.

4.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ένα σύστημα υποβολής στοιχείων με βάση τον αριθμό φορολογικού μητρώου («ΑΦΜ») αποτελεί την αποτελεσματικότερη μέθοδο συμμόρφωσης προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των νέων κανόνων. Για τον λόγο αυτόν, η ΕΟΚΕ στηρίζει σθεναρά την πρόταση της Επιτροπής για τον ΑΦΜ, καθώς συμβάλλει στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της πρότασης, δεδομένου ότι, ως μοναδικός κωδικός ταυτοποίησης, ο ΑΦΜ καθιστά δυνατή την αποφυγή σφαλμάτων, συμβάλλοντας έτσι στην ασφάλεια δικαίου και στην προβλεψιμότητα του συστήματος.

⁽²⁾ Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (2021), Ανταλλαγή φορολογικών πληροφοριών στην ΕΕ: άρτιο σύστημα, αλλά η εφαρμογή του παρουσιάζει αδυναμίες. Οι ανταλλαγές πληροφοριών έχουν αυξηθεί, αλλά ορισμένες πληροφορίες εξακολουθούν να μην υποβάλλονται.

4.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πλειονότητα των κρατών μελών διαθέτουν ήδη νομοθεσία ή τουλάχιστον διοικητική καθοδήγηση για τη φορολόγηση των εισοδημάτων που αποκτώνται μέσω επενδύσεων σε κρυπτοστοιχεία, αλλά οι αρμόδιες αρχές συχνά δεν διαθέτουν τις αναγκαίες πληροφορίες για την έμπρακτη εφαρμογή της νομοθεσίας. Συνεπώς, η ασφάλεια δικαίου και η νομική σαφήνεια μπορούν να διασφαλιστούν μόνο με την αντιμετώπιση των εθνικών ανεπαρειών μέσω μιας νομοθετικής πρωτοβουλίας της ΕΕ που επιδιώκει να τονώσει την αποτελεσματική και αποδοτική συνεργασία μεταξύ των φορολογικών αρχών.

4.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι υποχρεώσεις υποβολής στοιχείων δεν θα πρέπει να περιοριστούν αποκλειστικά στις ανταλλαγές και τις μεταβιβάσεις κρυπτοστοιχείων, αλλά θα πρέπει επίσης να επεκταθούν, τουλάχιστον στην παρούσα αρχική φάση, στη συνολική κατοχή περιουσιακών στοιχείων σε κρυπτονομίσματα για λόγους διαφάνειας και ασφάλειας, μολονότι παραμένει σαφές ότι η φορολόγηση θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο σε πραγματικά κέρδη.

4.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για αποτελεσματικές και αναλογικές κυρώσεις, αφήνοντας στα κράτη μέλη τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίζουν σχετικά με τα συγκεκριμένα ποσά των κυρώσεων που θα επιβληθούν. Τα ελάχιστα όρια φαίνεται ότι παρέχουν τη δυνατότητα ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των νέων κανόνων για τη φορολόγηση των κρυπτονομισμάτων. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι οι κυρώσεις και τα μέτρα συμμόρφωσης θα μπορέσουν να επιτύχουν την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της αποτελεσματικότητας των κανόνων και της επαρκούς αποτροπής, αφενός, και της αναλογικότητας, αφετέρου. Η αναλογικότητα θα μπορούσε, για παράδειγμα, να διασφαλιστεί με επαρκή συνυπολογισμό του αριθμού των συναλλαγών που αφορούν παραβάσεις οι οποίες διαπράττονται από μια δεδομένη εταιρεία.

4.6. Επιπλέον, μετά την εφαρμογή της οδηγίας, η Επιτροπή θα πρέπει να υποβάλει έκθεση σχετικά με τις δομές κυρώσεων των κρατών μελών και να παρέχει καθοδήγηση σχετικά με τις αναγκαίες αλλαγές στο σύστημα κυρώσεων και μέτρων συμμόρφωσης.

4.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι ειδικές διατάξεις και οι εγγυήσεις για την προστασία δεδομένων που περιλαμβάνονται στην πρόταση οδηγίας, και σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές του ΓΚΠΔ, θα πρέπει να εφαρμόζονται και να τηρούνται με προσοχή σύμφωνα με υψηλά πρότυπα, προκειμένου να προστατεύονται πλήρως τα θεμελιώδη δικαιώματα των φυσικών προσώπων των οποίων τα δεδομένα θα συλλέγονται, θα ανταλλάσσονται και θα αποθηκεύονται.

4.8. Για ακόμη μια φορά, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να επενδύσουν επαρκώς στις φορολογικές αρχές τους και σε άλλες εμπλεκόμενες διοικήσεις, προκειμένου αυτές να διαθέτουν τις αναγκαίες ικανότητες για να εκπληρώνουν το καθήκον για καλύτερη συνεργασία στον τομέα της φορολογίας.

4.9. Τέλος, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να συμπεριλάβει στο σχέδιο πρότασής της την απαίτηση να υπάρχει συνεργασία μεταξύ των φορολογικών αρχών που ήδη καλύπτονται από το τρέχον κείμενο και των αρχών που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης παράνομων δραστηριοτήτων και της τρομοκρατίας, καθώς φαίνεται ότι, τα τελευταία έτη, εμφανίστηκαν αρκετές περιπτώσεις χρήσης των κρυπτοστοιχείων για παράνομους σκοπούς και νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι οι δημόσιες αρχές, εν προκειμένω οι φορολογικές αρχές, χρειάζονται επαρκείς πόρους όσον αφορά ειδικευμένο προσωπικό και υψηλής ποιότητας ψηφιακή τεχνολογία και πρότυπα.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο – Προς τη θέσπιση οδηγίας σχετικά με ποινικές κυρώσεις για την παράβαση των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης»

[COM(2022) 249 — final]

«Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την προσθήκη της παραβίασης των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης στους τομείς εγκληματικότητας που ορίζονται στο άρθρο 83 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

[COM(2022) 247 — final]

και «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων για την παράβαση των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης»

[COM/2022/684 final]

(2023/C 184/11)

Εισηγητής: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 26.7.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	8.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	141/1/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την απόφαση να συμπεριληφθεί η παράβαση κυρώσεων στον κατάλογο των εγκλημάτων σύμφωνα με το άρθρο 83 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, καθώς και με την πρόταση οδηγίας για την προσέγγιση των ορισμών και των ελάχιστων ποινών στην εθνική νομοθεσία για τις παραβάσεις κυρώσεων.

1.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη ότι η προαναφερθείσα απόφαση δεν ελήφθη κατόπιν ευρείας δημοκρατικής διαβούλευσης στην επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου λόγω της ενεργοποίησης της διαδικασίας επείγοντος. Ομοίως, η ΕΟΚΕ παραμένει προβληματισμένη επειδή πριν από την πρόταση οδηγίας που υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν διενεργήθηκε εκτίμηση αντικτύπου. Ακόμη, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη τη μη αναφορά, στην πρόταση οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων για την παράβαση των περιοριστικών μέτρων, της ΕΟΚΕ μεταξύ των ενδιαφερόμενων μελών που συμμετείχαν στη διαβούλευση.

1.3. Κατά την εκπόνηση της οδηγίας, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προβλέψουν ευρύτερες παρεκκλίσεις για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και να εξαιρέσουν τις ανθρωπιστικές οργανώσεις και το προσωπικό τους από ποινικές ευθύνες, ευθυγραμμίζοντας τη διάταξη αυτή με τη σημερινή διεθνή πρακτική, και προβλέποντας κατάλληλους μηχανισμούς για την πρόληψη της κατάχρησής τους για εγκληματικούς ή πολιτικούς σκοπούς.

1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη συμπερίληψη κατάλληλων εγγυήσεων και προστασίας για τους μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος και τους δημοσιογράφους που δημοσιοποιούν τις απόπειρες αποφυγής των κυρώσεων, στις οποίες θα πρέπει να επεκταθεί η προαναφερθείσα εξαίρεση.

1.5. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μεριμνήσουν ώστε ο ιδιωτικός τομέας και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να λαμβάνουν επαρκή ενημέρωση και προορατική υποστήριξη για την προσαρμογή στη νέα νομοθεσία και τη συμμόρφωση με τις νέες απαιτήσεις.

1.6. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μεριμνήσουν ώστε, πέρα από την προώθηση της εναρμόνισης της νομοθεσίας, τα κράτη μέλη θα διαθέτουν επαρκή διοικητικά και οικονομικά μέσα και εκπαιδευμένο προσωπικό για τον εντοπισμό, τη δίωξη και την τιμωρία παραβιάσεων των κυρώσεων, πράγμα που θα μπορούσε να υποστηριχθεί με τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών μέσω της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών για τον εντοπισμό και τη δίωξη.

1.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η πρόταση οδηγίας επιμένει στην τήρηση της αρχής της μη αναδρομικότητας, υπογραμμίζει δε την ανάγκη να διασφαλιστούν τα δικαιώματα δίκαιης δίκης και η λοιπή προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των κατηγορουμένων.

1.8. Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να ανησυχεί για το γεγονός ότι κοινά εγκλήματα τόσο σοβαρά όπως τα εγκλήματα μίσους και η έμφυλη βία παραμένουν εκτός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 83 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ («ευρωεγκλήματα»), τονίζει δε ότι οι γεωπολιτικές επιταγές δεν θα πρέπει να υπερισχύουν της προστασίας και της ευημερίας των πολιτών μας.

2. Ιστορικό

2.1. Οι κυρώσεις εξωτερικής πολιτικής (ή περιοριστικά μέτρα, σύμφωνα με την ορολογία της ΕΕ) συμφωνούνται από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και έχουν τη μορφή δεσμευτικής νομοθεσίας με άμεση ισχύ σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ.

2.2. Σε αντίθεση με τη νομοθεσία για τις κυρώσεις, η οποία εγκρίνεται σε κεντρικό επίπεδο και εφαρμόζεται σε ολόκληρη την ΕΕ, η εφαρμογή και η επιβολή κυρώσεων είναι αποκεντρωμένες: οι αρχές των κρατών μελών είναι αρμόδιες για την παρακολούθηση της τήρησης των απαγορεύσεων, από επιχειρήσεις και πολίτες, τη χορήγηση παρεκκλίσεων, τη θέσπιση κυρώσεων για παραβάσεις και τη διερεύνηση και δίωξή τους. Αυτό ισχύει για όλες τις κυρώσεις εκτός από τις απαγορεύσεις εισόδου, τις οποίες διαχειρίζονται απευθείας οι κρατικές αρχές.

2.3. Ο αποκεντρωμένος χαρακτήρας του συστήματος για την εφαρμογή κυρώσεων της ΕΕ οδηγεί σε κατακερματισμό⁽¹⁾: η εθνική νομοθεσία ποικίλλει ως προς τους ορισμούς και το πεδίο εφαρμογής των παραβιάσεων των κυρώσεων και τις κυρώσεις που ενδέχεται να επιφέρουν. Υπάρχει επίσης διαφοροποίηση στις διοικητικές ικανότητες αναφορικά με την έρευνα. Επιπλέον, οι επιμέρους εθνικές αρχές διαθέτουν ευρεία διακριτική ευχέρεια να αποφασίζουν για το αν θα χορηγήσουν παρέκκλιση για ανθρωπιστικούς λόγους.

2.4. Η έρευνα έδειξε σημαντική διαφοροποίηση στην εφαρμογή και επιβολή κυρώσεων μεταξύ των κρατών μελών⁽²⁾. Πρόσφατη έρευνα του Ευρωπαϊκού Δικτύου για τη διερεύνηση και τη δίωξη της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου («δίκτυο κατά της γενοκτονίας») ανέδειξε σημαντική ανομοιογένεια αναφορικά με τις κυρώσεις παραβιάσεων των κυρώσεων μεταξύ των κρατών μελών⁽³⁾.

2.5. Εν προκειμένω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαθέτει ορισμένες εξουσίες επίβλεψης, ήτοι μεριμνά ώστε όλα τα κράτη μέλη να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους δυνάμει του κανονισμού κυρώσεων της ΕΕ, όπως η επιβολή των κατάλληλων κυρώσεων. Όπως και σε άλλους τομείς διακυβέρνησης της ΕΕ, η Επιτροπή έχει το δικαίωμα να κινήσει διαδικασία επί παραβάσει κατά οποιουδήποτε κράτους μέλους που δεν τηρεί τις εν λόγω υποχρεώσεις, αν και δεν έχει ληφθεί ποτέ τέτοιο μέτρο έως σήμερα. Η Επιτροπή στηρίζει επίσης την εφαρμογή κυρώσεων με την έκδοση επεξηγήσεων, για παράδειγμα όσον αφορά τη χορήγηση παρεκκλίσεων.

2.6. Μολονότι οι εγγενείς δυνατότητες κατακερματισμού του συστήματος είναι προφανείς, μόλις πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άρχισε να λαμβάνει ορισμένα μέτρα⁽⁴⁾ για τη βελτίωση της εφαρμογής και της επιβολής των κυρώσεων της ΕΕ. Ενώ η ανανεωμένη δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στον τομέα αυτό είναι προγενέστερη της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία που ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2022, το κύμα κυρώσεων που προκάλεσε έδωσε νέα ώθηση στην ενίσχυση της εφαρμογής και της επιβολής των κυρώσεων.

⁽¹⁾ Portela, C., «Implementation and Enforcement» (Εφαρμογή και επιβολή), στο *Sharpening EU sanctions policy* (Οξύνοντας την πολιτική κυρώσεων της ΕΕ), N. Helwig et al, Έκθεση 63 του ΠΠΑ, Φινλανδικό Ινστιτούτο Διεθνών Υποθέσεων: Ελσίνκι. Μελέτη που ανατέθηκε από το γραφείο του πρωθυπουργού της Φινλανδίας, 2020, σ. 107.

⁽²⁾ Druľáková, R. and Prikryl, P., «The implementation of sanctions imposed by the European Union» [Η εφαρμογή των κυρώσεων που επιβάλλονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση], *Central European Journal of International and Security Studies*, τ. 10, αριθ. 1, 2016, σ. 134.

⁽³⁾ Δίκτυο κατά της γενοκτονίας, *Prosecution of sanctions (restrictive measures) violations in national jurisdictions: a comparative analysis* (Διώξεις παραβιάσεων των κυρώσεων (περιοριστικών μέτρων) στις εθνικές δικαιοδοσίες: συγκριτική ανάλυση), 2021

⁽⁴⁾ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής — Το ευρωπαϊκό οικονομικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα: προώθηση του ανοικτού χαρακτήρα, της ισχύος και της ανθεκτικότητας [COM(2021) 32 final].

2.7. Η απόφαση 2022/2332 του Συμβουλίου⁽⁵⁾ προσδιορίζει την παραβίαση των κυρώσεων της ΕΕ ως τομέα εγκληματικότητας που πληροί τα κριτήρια που ορίζονται στο άρθρο 83 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είναι ευρέως γνωστός ως «ευρωεγκλήματα», επιτρέποντας έτσι στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει νομοθεσία για την προσέγγιση του ορισμού των ποινικών αδικημάτων καθώς και των ποινών στα κράτη μέλη⁽⁶⁾.

2.8. Η εν λόγω πρόταση αιτιολογείται με το επιχείρημα ότι οι παραβιάσεις μπορεί να συμβάλουν στη διαιώνιση απειλών κατά της ειρήνης και της ασφάλειας, καθώς και κατά του κράτους δικαίου, της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε τρίτες χώρες, και συχνά έχουν διασυνοριακή διάσταση. Συγκεκριμένα, θεωρείται ότι η παραβίαση των κυρώσεων αποτελεί «ιδιαίτερα σοβαρό τομέα εγκληματικότητας, διότι μπορεί να διαιωνίσει απειλές για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, να υπονομεύσει την εδραίωση και τη στήριξη της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να προκαλέσει σημαντικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ζημιές»⁽⁷⁾. Η τρέχουσα κατάσταση επιτρέπει σε ιδιώτες και εταιρείες που σκέφτονται το ενδεχόμενο της παράκαμψης να «τριγυρνούν», ενώ εμποδίζει τη δημιουργία ίσων όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις της ΕΕ.

2.9. Στις 30 Ιουνίου 2022, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέληξε σε συμφωνία επί του κειμένου και ζήτησε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να εγκρίνει το σχέδιο απόφασης του Συμβουλίου για την προσθήκη παραβάσεων περιοριστικών μέτρων της Ένωσης στους τομείς εγκληματικότητας που ορίζονται στο άρθρο 83 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ⁽⁸⁾. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε τη σύμφωνη γνώμη του μέσω διαδικασίας επείγοντος στις 7 Ιουλίου 2022⁽⁹⁾. Η Απόφαση εγκρίθηκε στις 28 Νοεμβρίου 2022⁽¹⁰⁾.

2.10. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε σχέδιο οδηγίας στις 2 Δεκεμβρίου 2022, προτείνοντας τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των ποινών σε περίπτωση παραβίασης των κυρώσεων⁽¹¹⁾.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Ο προσδιορισμός των παραβάσεων των κυρώσεων ως τομέα εγκληματικότητας δυνάμει του άρθρου 83 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ αποτελεί θετική εξέλιξη, η οποία θα βοηθήσει στην εναρμόνιση της τυπολογίας των παραβάσεων των κυρώσεων και των συναφών ποινών σε ολόκληρη την ΕΕ και στη βελτίωση της εφαρμογής και επιβολής των κυρώσεων.

3.2. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να λάβουν υπόψη τους τους προβληματισμούς που διατυπώνονται στην επόμενη ενότητα όταν θα προτείνουν και εγκρίνουν την υπό εξέταση οδηγία και άλλες ουσιαστικές πράξεις του παράγωγου δικαίου σχετικές με τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων ορισμού των ποινικών αδικημάτων και των ποινών για παραβιάσεις των κυρώσεων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε τη συγκατάθεσή του στο σχέδιο απόφασης του Συμβουλίου μέσω διαδικασίας κατεπείγοντος. Αυτό σημαίνει ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε τη συγκατάθεσή του χωρίς προηγούμενη διαβούλευση με την Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE). Η ισχυρή γεωπολιτική επιτακτική ανάγκη στην οποία βασιζέται η έγκριση της πρότασης δεν πρέπει να μειώνει την ανάγκη υποβολής νομοθετικών προτάσεων με τον κατάλληλο δημοκρατικό έλεγχο. Τα πρότυπα δημοκρατικής λογοδοσίας θα πρέπει να τηρούνται. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι είναι σημαντικό το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να ελέγξει ενδελεχώς την πρόταση οδηγίας για τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των ποινών για παραβιάσεις των κυρώσεων, η οποία εξετάζεται επί του παρόντος.

4.2. Στο ίδιο πνεύμα, η πρόταση οδηγίας αναφέρει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέφυγε να διενεργήσει εκτίμηση αντικτύπου, επισημαίνοντας την επείγουσα ανάγκη «να καταστούν υπόλογα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που εμπλέκονται στην παραβίαση των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης»⁽¹²⁾. Μολονότι η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι σκόπιμο να επισπευσθεί η έκδοση της οδηγίας

⁽⁵⁾ Απόφαση (ΕΕ) 2022/2332 του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2022 για τον προσδιορισμό της παραβίασης των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης ως τομέα εγκληματικότητας που πληροί τα κριτήρια που ορίζονται στο άρθρο 83 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 308 της 29.11.2022, σ. 18).

⁽⁶⁾ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Προς τη θέσπιση οδηγίας σχετικά με ποινικές κυρώσεις για την παράβαση των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης» [COM(2022) 249 final].

⁽⁷⁾ Αυτή η διατύπωση της ανακοίνωσης της Επιτροπής COM(2022) 249 final (σελ. 4) αντικατοπτρίζεται στην παράγραφο 10 του προοιμίου της απόφασης (ΕΕ) 2022/2332 του Συμβουλίου (ΕΕ L 308 της 29.11.2022, σ. 18).

⁽⁸⁾ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δελτίο Τύπου, 30 Ιουνίου 2022

⁽⁹⁾ Νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου TA/2022/0295.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ L 308 της 29.11.2022, σ. 18.

⁽¹¹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων για την παραβίαση των περιοριστικών μέτρων της Ένωσης [COM(2022) 684 final].

⁽¹²⁾ [COM(2022) 684 final].

σχετικά με τις ποινικές κυρώσεις για την παραβίαση των κυρώσεων της ΕΕ, φρονεί πως ο σχετικά επειγών χαρακτήρας της εναρμόνισης των ορισμών και των ποινών δεν δικαιολογεί την παράλειψη διενέργειας εκτίμησης αντικτύπου που θα πρέπει να συνοδεύει την εκπόνηση της οδηγίας. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη ότι τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα που εμπλέκονται στην παραβίαση των κυρώσεων θεωρούνται ήδη υπόλογα δυνάμει της ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας, κάτι που σημαίνει ότι η καθυστέρηση της έκδοσης της οδηγίας δεν θα συνεπάγεται την ατιμωρησία τέτοιων παραβιάσεων εν τω μεταξύ. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη διενέργεια τακτικής εκτίμησης αντικτύπου και, μόλις εγκριθεί η οδηγία, τάσσεται υπέρ της ταχείας εφαρμογής της.

4.3. Μολονότι η ΕΟΚΕ επικροτεί τις εκτεταμένες διαβουλεύσεις που διεξήγαγε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων μερών, επισημαίνει με απογοήτευση τη μη αναφορά μεταξύ αυτών της ΕΟΚΕ στη πρόταση οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων για την παραβίαση των περιοριστικών μέτρων.

4.4. Η προσοχή που δίνεται στον εντοπισμό, στη δίωξη και στην τιμωρία των παραβιάσεων των κυρώσεων πρέπει να συνοδεύεται από ανάλογη προσπάθεια καθοδήγησης των οικονομικών φορέων και των παραγόντων της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή των κυρώσεων. Οι ελλείψεις στην εφαρμογή των κυρώσεων οφείλονται συχνά στην έλλειψη ευαισθητοποίησης των ενδιαφερομένων μερών στον ιδιωτικό τομέα, παρά τις προσπάθειες των εθνικών οργανισμών να τους ενημερώσουν⁽¹³⁾. Θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι το μεγαλύτερο μέρος των οικονομικών φορέων της ΕΕ αποτελείται από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), οι οποίες συχνά δεν είναι εξοικειωμένες με τα καθήκοντα που απορρέουν από τη νομοθεσία κυρώσεων, δεδομένου ότι τα οικονομικά μέτρα ήταν σπάνια στην προηγούμενη κατάσταση επιβολής κυρώσεων⁽¹⁴⁾. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις τρέχουσες προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να βελτιώσει την υποστήριξη που δίνεται στους οικονομικούς φορείς και να ενθαρρύνει τη συνέχισή τους⁽¹⁵⁾.

4.5. Θα πρέπει να θεσπισθούν κατάλληλες διατάξεις για τη διασφάλιση της ανθρωπιστικής δράσης σε δικαιοδοσίες που υπόκεινται σε κυρώσεις. Η ευθύνη για πιθανές παραβιάσεις των κυρώσεων εξακολουθεί να αποτελεί ανησυχία για τους ανθρωπιστικούς φορείς που παρέχουν βοήθεια σε δικαιοδοσίες που υπόκεινται σε αυστηρές κυρώσεις⁽¹⁶⁾. Οι εν λόγω φορείς επιστούν σταθερά την προσοχή στη δυσκολία παροχής εγγυήσεων αναφορικά με το ότι δεν θα σημειωθεί παράβαση της νομοθεσίας κυρώσεων κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων τους, καθώς και στις αρνητικές επιπτώσεις της συσχέτισής τους με τις κυρώσεις της Δύσης απέναντι στους φιλοπόλεμους⁽¹⁷⁾. Η πρόσφατη έγκριση από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών της απόφασης υπ' αριθ. 2664 του Δεκεμβρίου του 2022⁽¹⁸⁾, η οποία περιέχει μια γενική εξαίρεση που επιτρέπει την παροχή κεφαλαίων και υπηρεσιών σε ανθρωπιστικές οργανώσεις⁽¹⁹⁾ και εφαρμόστηκε γρήγορα από τις αρχές των ΗΠΑ⁽²⁰⁾, μετατρέπει σε εξαίρεση τη διατήρηση των υπό τη στενή έννοια του όρου ανθρωπιστικών ρητρών στη νομοθεσία της ΕΕ, και τη θέτει στο προσκήνιο. Για να διασφαλιστεί ότι το πλαίσιο κυρώσεων δεν εμποδίζει την ανθρωπιστική δράση, θα πρέπει να ενισχυθεί η διατύπωση της προτεινόμενης οδηγίας. Ως έχει, «εξαιρείται από την ποινικοποίηση [μόνο] η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε πρόσωπα που έχουν ανάγκη»⁽²¹⁾. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την έγκριση μιας ευρύτερης εξαίρεσης για την ανθρωπιστική βοήθεια, η οποία θα απαλλάσσει, βάσει των καθεστώτων κυρώσεων της ΕΕ, από ποινικές ευθύνες όλο το προσωπικό αμερόληπτων ανθρωπιστικών οργανώσεων. Μια τέτοια ρήτρα θα διασφάλιζε τη συμμόρφωση των νομικών πλαισίων κυρώσεων της ΕΕ με το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να υπάρχουν διατάξεις για την πρόληψη της δυνητικής κατάχρησής της για εγκληματικούς ή πολιτικούς σκοπούς. Η προστασία των ανθρωπιστικών φορέων θα πρέπει να επεκταθεί στους ερευνητές δημοσιογράφους.

⁽¹³⁾ Druláková, R. και Zemanová, S., «Why the implementation of multilateral sanctions does (not) work: lessons learnt from the Czech Republic» [Γιατί (δεν) είναι αποτελεσματική η εφαρμογή πολυμερών κυρώσεων; Διδάγματα από την Τσεχική Δημοκρατία], *European Security*, τ. 29, αριθ. 4, 2020, σ. 524.

⁽¹⁴⁾ Portela, C., «Sanctions in EU foreign policy» [Κυρώσεις στην εξωτερική πολιτική της ΕΕ], στο N. Helwig et al., *Sharpening EU sanctions policy* (Οξύνοντας την πολιτική κυρώσεων της ΕΕ), Έκθεση υπ' αριθ. 63 του Φινλανδικού Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (FIIA), Ελσίνκι. Μελέτη που ανατέθηκε από το Γραφείο του πρωθυπουργού της Φινλανδίας, 2020, σ. 23.

⁽¹⁵⁾ Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2022/1506 του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2022, σχετικά με δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υποστήριξη της ανάπτυξης εργαλείων της τεχνολογίας των πληροφοριών προκειμένου να βελτιωθεί η διάδοση πληροφοριών σχετικά με τα περιοριστικά μέτρα της Ένωσης (ΕΕ L 235 της 12.09.2022, σ. 30).

⁽¹⁶⁾ Portela, C., «What if the EU made sanctions compatible with humanitarian aid?» [Τι θα γινόταν εάν η ΕΕ καθιστούσε τις κυρώσεις συμβατές με την ανθρωπιστική βοήθεια;], στο *What if...? Fourteen Scenarios for 2021* [Τι θα γινόταν εάν...; Δεκατέσσερα σενάρια για το 2021] σε επιμέλεια F. Gaub, IMEΘΑ: Παρίσι, 2020.

⁽¹⁷⁾ Debarre, A., «Safeguarding humanitarian action in sanctions regimes» (Διασφαλίζοντας την ανθρωπιστική δράση στα καθεστώτα κυρώσεων), Νέα Υόρκη: International Peace Institute, 2019.

⁽¹⁸⁾ Ψήφισμα του ΟΗΕ υπ' αριθ. 2664, S/RES/2664(2022).

⁽¹⁹⁾ Η παράγραφος 1 του S/RES/2664(2022) ορίζει ότι η παροχή κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών που απαιτούνται για την έγκαιρη παράδοση της ανθρωπιστικής βοήθειας από τα Ηνωμένα Έθνη, από μη κυβερνητικές οργανώσεις ή από άλλους φορείς, όπως προστίθεται από μεμονωμένες επιτροπές που συστήνει το εν λόγω συμβούλιο, επιτρέπονται και δεν συνιστούν παραβίαση της δέσμευσης περιοριστικών στοιχείων που επιβάλλει το συμβούλιο ή οι επιτροπές κυρώσεων του.

⁽²⁰⁾ Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ, δελτίο τύπου, Treasury Implements Historic Humanitarian Sanctions Exceptions, (Το Υπουργείο Οικονομικών εφαρμόζει ιστορικές εξαιρέσεις ανθρωπιστικού χαρακτήρα όσον αφορά τις κυρώσεις), 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁽²¹⁾ COM(2022) 684 final.

4.6. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εσπεύσει στην εφαρμογή της οδηγίας, όχι μόνο ως προς την έγκριση της νομοθεσίας, αλλά και δίνοντας προσοχή στην εξασφάλιση επαρκών διοικητικών, οικονομικών και τεχνολογικών μέσων και προσωπικού, καθώς και κατάλληλης κατάρτισης, ώστε να καταστεί δυνατή η εφαρμογή της νέας νομοθεσίας μέσω των εθνικών διοικητικών διαδικασιών, των δικαστικών αρχών και των αρχών επιβολής του νόμου. Ελλείψει επαρκούς εξοπλισμού, προσωπικού και οικονομικών πόρων, η εναρμόνιση της νομοθεσίας από μόνη της ενδέχεται να αποτύχει στην αποστολή της που είναι ο εντοπισμός, η δίωξη και η τιμωρία των παραβιάσεων των κυρώσεων. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να εφαρμόσει κριτήρια για την παρακολούθηση, προκειμένου να παράσχει κάποιες κατευθύνσεις στους ενδιαφερόμενους φορείς.

4.7. Όταν οι ποινικές καταδίκες επιτρέπουν τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων, σημαντικό μέρος των εσόδων θα πρέπει να διατίθεται στην αποζημίωση των θυμάτων και, στην περίπτωση των κυρώσεων που ισχύουν επί του παρόντος με Ρώσους αποδέκτες λόγω του πολέμου κατά της Ουκρανίας, στις προσπάθειες μεταπολεμικής ανασυγκρότησης της Ουκρανίας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το αίτημα αυτό, σύμφωνα με τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ⁽²²⁾ με θέμα την πρόταση οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ανάκτηση και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων. Παροτρύνει επίσης την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεργαστεί με ειδικευμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για τον ορισμό των θυμάτων, τον σχεδιασμό μηχανισμών για τη διάθεση των εσόδων από τα πρόστιμα λόγω παραβίασης κυρώσεων στα εκάστοτε θύματα ή για προσπάθειες κοινωνικών επενδύσεων που θα τα ωφελούν άμεσα. Για λόγους λογοδοσίας, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ενίσχυση της διαφάνειας με τη μορφή της κοινοποίησης των αριθμητικών στοιχείων των δήμευμένων περιουσιακών στοιχείων και του επακόλουθου προορισμού τους.

4.8. Η προτεινόμενη οδηγία θα πρέπει επίσης να περιέχει κατάλληλες διατάξεις για την προστασία των πληροφοριοδοτών δημοσίου συμφέροντος και των ερευνητών-δημοσιογράφων που αποκαλύπτουν μεθοδεύσεις αποφυγής των κυρώσεων. Πράγματι, η καιρία δράση τους ως μηχανισμών «έγκαιρης προειδοποίησης» χρήζει προστασίας. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να επεκταθεί η προστασία που παρέχεται βάσει της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937⁽²³⁾ στην αναφορά παραβιάσεων των περιοριστικών μέτρων της ΕΕ και στα πρόσωπα που καταγγέλλουν τέτοιες παραβιάσεις.

4.9. Όπως αναφέρεται στην τρέχουσα διατύπωση της οδηγίας, θα πρέπει να θεσπιστούν διατάξεις για την τήρηση της αρχής της μη αναδρομικότητας στην επιβολή ποινικών κυρώσεων, σύμφωνα με την αρχή μη επιβολή ποινής άνευ νόμου (*nulla poena sine lege*). Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη να διασφαλιστούν τα δικαιώματα δίκαιης δίκης και η λοιπή προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των κατηγορουμένων.

4.10. Τέλος, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι, ενώ ο προσδιορισμός των παραβιάσεων των κυρώσεων αποδείχθηκε ταχεία διεργασία, εγκλήματα τόσο σοβαρά και κοινά εγκλήματα όπως τα εγκλήματα μίσους και η έμφυλη βία δεν μπορούν να καλυφθούν από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 83 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ («ευρωεγκλήματα»). Η προτεραιότητα στις γεωπολιτικές επιταγές δεν πρέπει να οδηγεί στην παραμέληση άλλων εγκλημάτων που έχουν άμεση σημασία για τους πολίτες μας.

4.11. Εν κατακλείδι, δεν πρέπει να λησμονείται ότι στόχος της εναρμόνισης των κυρώσεων είναι να βελτιωθεί η αξιοπιστία των κυρώσεων που θεσπίζονται βάσει της Κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Από αυτήν την πλεονεκτική θέση, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσπαθούν να σέβονται τις απαγορεύσεις χορήγησης θεωρήσης της ΕΕ με την ίδια συνέπεια που αναμένεται από τους πολίτες και τους φορείς της ΕΕ⁽²⁴⁾.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽²²⁾ ΕΕ C 100 της 16.3.2023, σ. 105.

⁽²³⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2019/1937 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2019, σχετικά με την προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης, ΕΕ L 305 της 26.11.2019, σ. 17.

⁽²⁴⁾ Mangas Martín, A., «Sobre la vinculatoriedad de la PESC y el espacio aéreo como territorio de un estado (Comentario al auto del TS español de 26 de noviembre de 2020, sala de lo penal) [Ο δεσμευτικός χαρακτήρας της ΚΕΠΠΑ και ο εναέριος χώρος ως επικράτεια ενός κράτους (Σχολιασμός της διάταξης του Ποινικού Τμήματος του Ισπανικού Ανώτατου Δικαστηρίου της 26ης Νοεμβρίου 2020)]. *Revista General de Derecho Europeo*, 53, 2021.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με επαρκές ελάχιστο εισόδημα που διασφαλίζει την ενεργό ένταξη»

[COM(2022) 490 final — 2022/0299 (NLE)]

(2023/C 184/12)

Εισηγητές: ο κ. **Jason DEGUARA** και ο κ. **Paul SOETE**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 25.11.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	8.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	143/00/08

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί το περιεχόμενο της σύστασης, ιδίως την εφαρμογή ρεαλιστικών και επαρκών κριτηρίων για το επίπεδο επάρκειας και προσβασιμότητας του ελάχιστου εισοδήματος, τη νόμιμη εγγύησή του και το σύστημα υποβολής εκθέσεων, την περαιτέρω αναγνώριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή της ανάγκης για μια ενεργό κοινωνική πολιτική σε επίπεδο ΕΕ και επιπλέον ενέργειες για την καταπολέμηση της φτώχειας σε ολόκληρη την ΕΕ.

1.2. Υπάρχει ανάγκη για μια προσέγγιση για όλους, βασισμένη στα δικαιώματα για ένα επαρκές ελάχιστο εισόδημα, που δεν αφήνει κανέναν στο περιθώριο, δεν έχει υπερβολικά περιοριστικά κριτήρια και μετριέται με ακρίβεια ώστε να διασφαλίζεται ότι είναι αποτελεσματική.

1.3. Η αντιμετώπιση της φτώχειας και των εισοδηματικών ανισοτήτων είναι σημαντική όχι μόνο για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης αλλά και για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης. Η συνολική σταθεροποιητική επίδραση των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος για την οικονομία θα πρέπει να επισημανθεί στο πλαίσιο αυτό.

1.4. Το δικαίωμα των κρατών μελών να ορίζουν τις αρχές των κοινωνικών τους συστημάτων, οι συμπληρωματικές αρμοδιότητες της ΕΕ και των κρατών μελών και η πλήρης αξιοποίηση των πράξεων των συνθηκών της ΕΕ θα πρέπει να αποτελούν τις κατευθυντήριες αρχές οποιασδήποτε δράσης της ΕΕ στον τομέα της κοινωνικής προστασίας.

1.5. Η ποιοτική και βιώσιμη απασχόληση είναι ο καλύτερος τρόπος απαλλαγής από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Ταυτόχρονα, η διασφάλιση ότι περισσότεροι άνθρωποι βρίσκονται σε μια ποιοτική αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς συμβάλλει στη χρηματοδότηση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και τα καθιστά περισσότερο βιώσιμα από οικονομική άποψη.

1.6. Επί του παρόντος, σε μεγάλο αριθμό κρατών μελών, ο καθορισμός και το επίπεδο του ελάχιστου εισοδήματος δεν βασίζονται σε αξιόπιστη μεθοδολογία ούτε σχετίζονται με στατιστικά τεκμηριωμένους δείκτες που αντικατοπτρίζουν αξιοπρεπή διαβίωση. Το πρώτο βήμα είναι να οριστεί αυτού του είδους η μεθοδολογία και να ληφθούν υπόψη οι διαφορετικές πηγές εισοδήματος και οι ειδικές καταστάσεις των νοικοκυριών.

1.7. Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι είναι απαραίτητο τα ελάχιστα εισοδήματα να παραμένουν ευθυγραμμισμένα με τον πληθωρισμό, ιδίως με την αύξηση του κόστους ζωής όσον αφορά τα τρόφιμα και την ενέργεια, και αυτό θα πρέπει να γίνεται σε τακτική βάση, με τη στήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των φιλανθρωπικών οργανώσεων.

1.8. Η συνεχής παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών στήριξης του εισοδήματος και άλλων πολιτικών κοινωνικής προστασίας που διασφαλίζουν την ενεργό ένταξη είναι απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων της παρούσας σύστασης. Οι εκθέσεις προόδου από τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταρτίζονται με τη συμμετοχή των σχετικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, των φιλανθρωπικών οργανώσεων και των κοινωνικών εταίρων, ειδάλλως οι εκθέσεις τους θα πρέπει να εξετάζονται τακτικά από τον μηχανισμό παρακολούθησης της Επιτροπής, όπως αναφέρεται στη σύσταση του Συμβουλίου.

2. Εισαγωγή

2.1. Παρότι έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος για τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ από τις αρχές του αιώνα, το 2021, πάνω από 95,4 εκατομμύρια άνθρωποι εξακολουθούσαν να διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας.

2.2. Υπάρχει αύξηση του κινδύνου φτώχειας για τα άτομα που διαβιούν σε νοικοκυριά (οιονεί) ανέργων και επιδείνωση του βάθους και της διάρκειας της φτώχειας σε πολλά κράτη μέλη, ενώ ο κίνδυνος είναι υψηλότερος για τις γυναίκες παρά για τους άντρες. Ο στόχος της ΕΕ είναι η μείωση του αριθμού των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια έως το 2030.

2.3. Μακροπρόθεσμα, η δημογραφική εξέλιξη θα έχει σημαντικές οικονομικές συνέπειες καθώς το εργατικό δυναμικό θα συρρικνωθεί και η ραγδαία γήρανση του πληθυσμού θα ασκήσει πρόσθετη πίεση στα δημόσια οικονομικά και στη χρηματοδότηση συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος.

2.4. Το τρέχον πλαίσιο για την πολιτική συμφωνία του Συμβουλίου —με τον πόλεμο στην Ουκρανία, την αύξηση των τιμών της ενέργειας και την άνοδο του πληθωρισμού— είναι ακόμη πιο απαιτητικό. Το ΔΝΤ εκτιμά ότι ο πληθωρισμός θα αυξηθεί παγκοσμίως κατά 8,8 % το 2022 και κατά 6,5 % το 2023.

2.5. Οι μόνοι γονείς αποτελούν λιγότερο από το 15 % των οικογενειών στην ΕΕ, αλλά διατρέχουν πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας και ανεργίας. Ακόμη και μια θέση πλήρους απασχόλησης δεν θα προφυλάξει τους μόνους γονείς από τον κίνδυνο της φτώχειας. Τα νοικοκυριά με διπλό εισόδημα σε πλήρη απασχόληση, τα οποία κανονικά δεν διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας, διατρέχουν παρά ταύτα κίνδυνο εάν έχουν περισσότερα από δύο παιδιά⁽¹⁾.

2.6. Τα επιδόματα ελάχιστου εισοδήματος είναι επιδόματα έσοχης ανάγκης συνδεδεμένα με τα μέσα, που χορηγούνται βάσει των αναγκών στους ανέργους που έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν, συνδέονται δε με επαρκή κίνητρα για την (επαν)ένταξη στην αγορά εργασίας. Συνήθως, οι εθνικές πολιτικές απαιτούν αξιολόγηση του διαθέσιμου εισοδήματος σε συνδυασμό με έλεγχο των προσωπικών πόρων. Τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος εντάσσονται στα εθνικά πλαίσια και τις παραδόσεις και συνδέονται με τα ευρύτερα συστήματα κοινωνικής προστασίας κάθε κράτους μέλους.

2.7. Υπάρχουν πολύ μεγάλες διαφορές μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας γενικά, όσον αφορά το επίπεδο και τη σύνθεση του ελάχιστου εισοδήματος, και αυτό συμβαίνει και στην ΕΕ. Όπως επισημαίνεται από τις μελέτες της Επιτροπής, η κατάσταση στην αγορά εργασίας των δικαιούχων ελάχιστου εισοδήματος ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών.

2.8. Καμία από τις χώρες δεν εξασφαλίζει επί του παρόντος επαρκή στήριξη εισοδήματος σε οικογένειες ανέργων για την αποφυγή των κινδύνων της φτώχειας, και το 20 % των ανέργων δεν είναι επιλέξιμο για λήψη στήριξης. Υπάρχει επίσης πρόβλημα με τη μη αξιοποίηση του ελάχιστου εισοδήματος, η οποία υπολογίζεται μεταξύ 30 % και 50 %.

2.9. Οι συνιστώσες του εισοδήματος που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την ανάλυση του επιπέδου ελάχιστου εισοδήματος είναι οι μισθοί, τα επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας, τα επιδόματα τέκνων (το πιο συνηθισμένο πρόσθετο εισόδημα), οι παροχές στέγασης, ενέργειας και υγείας, και άλλες παροχές όπως παροχές σε είδος, όλα μετρούμενα μετά την αφαίρεση των φόρων και των κοινωνικών εισφορών.

2.10. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το ελάχιστο εισόδημα έχει αποτελέσει το θέμα των παρακάτω ενεργειών και μέσων:

— της σύστασης 92/441/ΕΚ του Συμβουλίου και της σύστασης 2008/867/ΕΚ σχετικά με την ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας·

— του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, άρθρο 14⁽²⁾ και άλλων αρχών, όπως αυτές που αφορούν την «ενεργό στήριξη της απασχόλησης», την «κοινωνική προστασία», την «πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες», την «εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση» και τις «ίσες ευκαιρίες»·

(1) Πηγή *Minimum income support for families with children in Europe and the US. Where do we stand?* (Στήριξη ελάχιστου εισοδήματος για οικογένειες με παιδιά στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Πού βρισκόμαστε;) των Ive Marx, Elize Aerts, Zachary Parolin, Μάιος 2022 SocArXiv-Children at risk of poverty or social exclusion (Παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού).

(2) Κάθε άνθρωπος που δεν διαθέτει επαρκείς πόρους έχει δικαίωμα σε επαρκείς παροχές ελάχιστου εισοδήματος που να διασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση σε όλα τα στάδια της ζωής, και αποτελεσματική πρόσβαση στα αναγκαία αγαθά και υπηρεσίες. Για όσους μπορούν να εργαστούν, οι παροχές ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος θα πρέπει να συνδυάζονται με κίνητρα για (επαν)ένταξη στην αγορά εργασίας.

- του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου που προσφέρει ένα πλαίσιο για τη σχετική παρακολούθηση των δραστηριοτήτων συντονισμού των πολιτικών βάσει του πλαισίου συγκριτικής αξιολόγησης της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας του Συμβουλίου·
- των συμπερασμάτων του Συμβουλίου του 2020 σχετικά με την ενίσχυση της προστασίας του ελάχιστου εισοδήματος κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 και μετέπειτα, με τα κράτη μέλη να καλούνται να αναθεωρήσουν τα εθνικά τους συστήματα ελάχιστου εισοδήματος ⁽³⁾·
- των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση 2022.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η φτώχεια είναι πολυδιάστατη και εκδηλώνεται σε όλους τους τομείς της ζωής. Η φτώχεια αντικατοπτρίζει τις αποτυχίες των συστημάτων να ανακαταλείμουν τους πόρους και τις ευκαιρίες με δίκαιο και ισότιμο τρόπο. Συνεπώς, ένα σύστημα ελάχιστου εισοδήματος αποτελεί απαραίτητη, αν και ανεπαρκή, προϋπόθεση για μια αξιοπρεπή ζωή και βιώσιμη έξοδο από τη φτώχεια. Η φτώχεια διασταυρώνεται με άλλες μορφές κοινωνικής αδικίας. Το φύλο και οι φυλετικές ανισότητες επιδεινώνουν τον κίνδυνο φτώχειας, ενώ η φτώχεια αυξάνει τον κίνδυνο αποκλεισμού και διακρίσεων που εκδηλώνονται ιδιαίτερα όσον αφορά την υγεία, την εκπαίδευση και την κατάρτιση και την έκθεση σε οικονομική εξάρτηση και βία.

3.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το περιεχόμενο της σύστασης, ιδίως την εφαρμογή ρεαλιστικών και επαρκών κριτηρίων για το επίπεδο και την προσβασιμότητα του ελάχιστου εισοδήματος, τη νόμιμη εγγύησή του και το σύστημα υποβολής εκθέσεων, την περαιτέρω αναγνώριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή της ανάγκης για μια ενεργό κοινωνική πολιτική σε επίπεδο ΕΕ και επιπλέον ενέργειες για την καταπολέμηση της φτώχειας σε ολόκληρη την ΕΕ. Η σύσταση αποτελεί ένα βήμα προς την εφαρμογή της αρχής 14 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, σύμφωνα με την οποία «κάθε άνθρωπος που δεν διαθέτει επαρκείς πόρους έχει δικαίωμα σε επαρκείς παροχές ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος οι οποίες διασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση σε όλα τα στάδια της ζωής».

3.3. Μετά την παράνομη και βάρβαρη επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, το τρέχον πλαίσιο για την πολιτική συμφωνία του Συμβουλίου είναι ακόμη πιο απαιτητικό, δεδομένης της απότομης αύξησης στις τιμές της ενέργειας και του υψηλού ποσοστού πληθωρισμού που επηρεάζει τα νοικοκυριά, ιδίως τις οικογένειες με χαμηλό εισόδημα. Στο πλαίσιο των τάσεων μείζονος σημασίας όπως η παγκοσμιοποίηση, η ψηφιακή και η πράσινη μετάβαση και η δημογραφική αλλαγή, οι ευρωπαϊκές αγορές εργασίας βρίσκονται σε διαδικασία σημαντικών μεταβάσεων. Τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην παροχή στήριξης και κινητήρων για την (επαν)ένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας.

3.4. Υπάρχει ανάγκη για μια προσέγγιση για όλους, βασισμένη στα δικαιώματα για ένα επαρκές ελάχιστο εισόδημα, που δεν αφήνει κανέναν στο περιθώριο, δεν έχει υπερβολικά περιοριστικά κριτήρια, βασίζεται σε διαφανείς και μη εισάγουσες διακρίσεις απαιτήσεις και μετριέται με ακρίβεια ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητά της. Μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς θα πρέπει να εξυπηρετεί όλους τους τομείς της κοινωνίας, και τα κράτη μέλη θα πρέπει να θεσπίσουν ισχυρούς μηχανισμούς εποπτείας για την παρακολούθηση του ελάχιστου εισοδήματος και της αξιοποίησής του χωρίς περαιτέρω καθυστερήσεις.

3.5. Τα αποτελεσματικά συστήματα ελάχιστου εισοδήματος μπορούν να συμβάλουν στη διασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να διασφαλίσουν ότι τα άτομα έχουν αξιοπρεπή διαβίωση, να βοηθήσουν τα άτομα ώστε να παραμείνουν ενεργά και ενταγμένα στην κοινωνία και να συμβάλουν στην ένταξη των ατόμων σε βιώσιμη και ποιοτική απασχόληση. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης τη σημασία των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος για τους αυτοαπασχολούμενους στην Ευρώπη, οι οποίοι θα πρέπει να δικαιούνται την ίδια στήριξη και παροχές, όπως οι άλλες ομάδες.

3.6. Η αντιμετώπιση της φτώχειας και των εισοδηματικών ανισοτήτων είναι σημαντική όχι μόνο για λόγους δικαιοσύνης αλλά και για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης. Όπως ορίζεται στην έκθεση του ΟΟΣΑ του 2021 ⁽⁴⁾, οι αποτελεσματικά σχεδιασμένες φορολογικές πολιτικές μπορούν να υποστηρίξουν τη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και να διευθετήσουν την κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου. Η ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να στοχεύει στον δίκαιο χαρακτήρα της κατανομής των ωφελιών της οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και στην προώθηση αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Η συνολική σταθεροποιητική επίδραση των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος για την οικονομία θα πρέπει να επισημανθεί στο πλαίσιο αυτό.

3.7. Τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος θα πρέπει να αποτελούν μέρος των εθνικών στρατηγικών καταπολέμησης της φτώχειας, οι οποίες ενσωματώνουν με αποτελεσματικό τρόπο μέτρα για την επίτευξη δίκαιων μισθών και αξιοπρεπούς εργασίας, την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές βασικές υπηρεσίες, την πρόσβαση σε βασική κοινωνική ασφάλιση και επαρκή εισοδηματική στήριξη, τις ανθρωποκεντρικές κοινωνικές υπηρεσίες και τις πολιτικές ενεργού ένταξης.

3.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει τον στόχο για μια πανευρωπαϊκή μεθοδολογία με την υποστήριξη μιας ευρωπαϊκής ανάλυσης που θα βοηθήσει τα κράτη μέλη να καθορίσουν την επάρκεια του ελάχιστου εισοδήματος μέσω κατάλληλης μεθόδου, όπως του συμφωνημένου δείκτη κινδύνου φτώχειας της ΕΕ, που ισοδυναμεί με το 60 % του διαθέσιμου εισοδήματος και/ή στηρίζεται από προϋπολογισμό αναφοράς (που περιλαμβάνει τα τρόφιμα, τη στέγαση, την ύδρευση, τον ηλεκτρισμό, τη θέρμανση, τις τηλεπικοινωνίες, την υγεία, τις μεταφορές, τις δραστηριότητες αναψυχής και τις πολιτιστικές δραστηριότητες).

⁽³⁾ Η ΕΟΚΕ έχει εξετάσει το θέμα του ελάχιστου εισοδήματος στις εξής γνωμοδοτήσεις της: Για μία ευρωπαϊκή οδηγία πλαίσιο σχετικά με τη θέσπιση ελάχιστου εισοδήματος (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) ΕΕ C 190 της 5.6.2019, σ. 1· Αξιοπρεπείς κατώτατοι μισθοί σε ολόκληρη την Ευρώπη (διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου/Συμβουλίου) (europa.eu) — σημεία 1.6, 3.3.7, ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 159· Ελάχιστο ευρωπαϊκό εισόδημα και δείκτες φτώχειας (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (europa.eu), ΕΕ C 170 της 5.6.2014, σ. 23.

⁽⁴⁾ ΟΟΣΑ (2021): Tax and fiscal policies after the COVID-19 crisis (Φορολογικές και δημοσιονομικές πολιτικές μετά την κρίση της COVID-19).

3.9. Όπως ορίζεται στις αιτιολογικές σκέψεις της πολιτικής συμφωνίας του Συμβουλίου, η ποιοτική και βιώσιμη απασχόληση είναι ο καλύτερος τρόπος εξόδου από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Όσο περισσότεροι άνθρωποι βρίσκονται στην αγορά εργασίας, τόσο περισσότερη βιώσιμη χρηματοδότηση θα είναι διαθέσιμη για τα συστήματα κοινωνικής προστασίας, καθώς αυτά χρηματοδοτούνται σε μεγάλο βαθμό από τις εργοδοτικές εισφορές.

3.10. Ενώ τα κράτη μέλη έχουν αναπτύξει και μεταρρυθμίσει τα δίκτυα κοινωνικής ασφαλείας τους με την πάροδο των ετών, λαμβάνοντας υπόψη τις κατευθύνσεις που παρέχονται στη σύσταση 92/441/ΕΟΚ του Συμβουλίου, οι εξελίξεις στην οικονομία, τις αγορές εργασίας και τις κοινωνίες γενικότερα στην Ευρώπη έχουν δημιουργήσει νέες προκλήσεις και μια επιτακτική ανάγκη επικαιροποίησης του ευρωπαϊκού πλαισίου για την αντιμετώπιση των εισοδηματικών ανισοτήτων και της φτώχειας.

3.11. Το δικαίωμα των κρατών μελών να ορίζουν τις αρχές των κοινωνικών τους συστημάτων, οι συμπληρωματικές αρμοδιότητες της ΕΕ και των κρατών μελών και η πλήρης αξιοποίηση των πράξεων των συνθηκών της ΕΕ θα πρέπει να αποτελούν τις κατευθυντήριες αρχές οποιασδήποτε δράσης της ΕΕ στον τομέα της κοινωνικής προστασίας. Είναι επίσης σημαντικό να αναλυθούν τα υφιστάμενα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος σε σχέση με τις ολοκληρωμένες ρυθμίσεις κοινωνικής προστασίας των κρατών μελών. Ωστόσο, υπάρχει περιθώριο για δράση σε επίπεδο ΕΕ προκειμένου να στηριχθούν οι προσπάθειες των κρατών μελών.

3.12. Η αντιμετώπιση των εισοδηματικών ανισοτήτων απαιτεί αποφασιστικές μεταρρυθμίσεις, συντονισμένες πολιτικές και καλά στοχευμένες ενέργειες από τα κράτη μέλη σε ένα ευρύ φάσμα τομέων πολιτικής, όπως τα συστήματα φορολογίας και παροχών, οι μηχανισμοί καθορισμού μισθών, τα κίνητρα στην αγορά εργασίας, η εκπαίδευση και κατάρτιση, οι ίσες ευκαιρίες και οι προσβάσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες καλής ποιότητας. Επιπλέον, μια βασική προϋπόθεση για όλα τα συστήματα ανακατανομής είναι η βιώσιμη ανάπτυξη που βασίζεται στις εύρυθμα λειτουργούσες αγορές και στις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις.

3.13. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το συμπέρασμα των υπηρεσιών της Επιτροπής ότι η παροχή συμβουλών για εύρεση εργασίας, τα ατομικά σχέδια δράσης και η ενσωμάτωση μέτρων ενεργοποίησης στο ελάχιστο εισόδημα έχουν θετική επίδραση στην πιθανότητα επιτυχούς ένταξης στην απασχόληση.

3.14. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη διαπίστωση των υπηρεσιών της Επιτροπής ότι μεγάλο ποσοστό των δικαιούχων ελάχιστου εισοδήματος δεν υπόκειται σε μέτρα ενεργητικής πολιτικής της αγοράς εργασίας, παρόλο που ενδέχεται να είναι σε θέση να εργαστεί. Ενώ θα πρέπει να υπάρχει μια γενικά δίκαιη ισορροπία μεταξύ των κινήτρων και μια στενότερη σύνδεση με τις προϋποθέσεις λήψης εισοδηματικής στήριξης και μέτρων ενεργοποίησης, θα πρέπει να δίνεται έμφαση σε ειδικές ομάδες όπως οι νέοι ενήλικες που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας ή που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.

3.15. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Φτώχειας έχει προσδιορίσει την επάρκεια, την προσβασιμότητα και τον χαρακτήρα ενεργοποίησης ως τα τρία βασικά κριτήρια σχεδιασμού πολιτικής για τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος:

- η επάρκεια αφορά την αξιοπρεπή διαβίωση·
- η προσβασιμότητα εστιάζει στη διασφάλιση πρόσβασης και ολοκληρωμένης κάλυψης για όλα τα άτομα που έχουν ανάγκη τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος·
- ο χαρακτήρας ενεργοποίησης σχετίζεται με τη χρήση παραμέτρων σχεδιασμού που είναι ανάλογες με ένα ολοκληρωμένο, ανθρωποκεντρικό «πρότυπο ενεργού ένταξης».

3.16. Όπως ορθά επισημαίνεται στην πολιτική συμφωνία του Συμβουλίου, ο δυσανάλογος διοικητικός φόρτος, η έλλειψη ενημέρωσης ή ο φόβος στιγματισμού ή διακρίσεων μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα τα άτομα που πληρούν τις προϋποθέσεις για να λάβουν το ελάχιστο εισόδημα να μην αιτούνται πρόσβαση σε αυτό.

3.17. Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, μαζί με τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις γενικά, είναι σημαντικές, ιδίως ως απασχόληση εισαγωγικού επιπέδου. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κοινωνική οικονομία και παροτρύνει την Επιτροπή να αξιολογήσει τα βέλτιστα έργα στο κατάλληλο επίπεδο.

3.18. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δίνεται σε συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι οικογένειες μεταναστών, οι νέοι, τα άτομα με αναπηρία και οι Ρομά.

3.19. Πολλοί συνταξιούχοι σήμερα εξαρτώνται από το ελάχιστο εισόδημα, καθώς οι συντάξεις τους είναι πολύ χαμηλές. Εάν δεν έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν, οι εν λόγω ηλικιωμένοι δεν είναι εφικτό να επιστρέψουν στην αγορά εργασίας ώστε να λάβουν ένα καλύτερο εισόδημα. Απαιτούν συνταξιοδοτικά συστήματα που να τους παρέχουν επαρκή σύνταξη, ώστε να μην χρειάζεται να βασίζονται στη στήριξη του ελάχιστου εισοδήματος. Δεδομένου ότι η δημογραφική τάση στα κράτη μέλη δείχνει ότι θα έχουμε περισσότερους συνταξιούχους στο μέλλον, είναι σημαντικό τα κράτη μέλη να διαθέτουν συνταξιοδοτικά συστήματα που να παρέχουν επαρκείς συντάξεις.

3.20. Η ΕΟΚΕ προτείνει ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να αξιολογούν τα επίπεδα ελάχιστου εισοδήματος, τουλάχιστον σε ετήσια βάση, και να τα αναπροσαρμόζουν λαμβάνοντας υπόψη τον πληθωρισμό, τουλάχιστον σε ετήσια βάση αναλόγως του επιπέδου του πληθωρισμού.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Αναφορικά με την επάρκεια του ελάχιστου εισοδήματος

4.1.1. Επί του παρόντος, σε μεγάλο αριθμό κρατών μελών, ο καθορισμός και το επίπεδο του ελάχιστου εισοδήματος δεν βασίζεται σε αξιόπιστη μεθοδολογία ούτε συνδέεται με στατιστικά τεκμηριωμένους δείκτες. Το πρώτο βήμα είναι να οριστεί αυτού του είδους η μεθοδολογία και να ληφθούν υπόψη οι διαφορετικές πηγές εισοδήματος και οι ειδικές καταστάσεις των νοικοκυριών.

4.1.2. Όσον αφορά το επίπεδο του ελάχιστου εισοδήματος, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι στη σύσταση προτείνονται διάφορες μέθοδοι για τον καθορισμό αυτού του ελάχιστου εισοδήματος: κάνοντας αναφορά στο εθνικό όριο κινδύνου φτώχειας, υπολογίζοντας τη χρηματική αξία των αναγκαίων αγαθών και υπηρεσιών σύμφωνα με τους εθνικούς ορισμούς ή κάνοντας αναφορά σε άλλες εθνικές νομοθεσίες ή πρακτικές. Τούτο συνεπάγεται επίσης ότι μπορούν να ληφθούν υπόψη τα συστήματα με προϋπολογισμούς αναφοράς. Αυτά τα συστήματα βασίζονται σε ένα εθνικά καθορισμένο καλάθι αγαθών και υπηρεσιών που αντικατοπτρίζει το κόστος ζωής σε ένα δεδομένο κράτος μέλος ή ακόμη και σε μια περιφέρεια και μπορούν να συμβάλουν στην καθοδήγηση της εκτίμησης της επάρκειας.

4.1.3. Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι είναι απαραίτητο τα ελάχιστα εισοδήματα να συμβαδίζουν με τον πληθωρισμό, ιδίως με τις αυξήσεις του κόστους ζωής όσον αφορά τις τιμές των τροφίμων και της ενέργειας, και ότι αυτό θα πρέπει να γίνεται σε τακτική βάση. Κατ' αυτήν την έννοια, η ετήσια αναθεώρηση σε επίπεδο κράτους μέλους αποτελεί σαφή σύσταση.

4.1.4. Οι προϋπολογισμοί αναφοράς των καλάθιων αγαθών και υπηρεσιών πρέπει να καταρτίζονται σε επίπεδο κράτους μέλους με συντονισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό θα βοηθήσει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν την επάρκεια των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος. Το καλάθι αγαθών και υπηρεσιών πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την κάλυψη των αναγκών στέγασης, ύδρευσης, ενέργειας, τηλεπικοινωνιών, τροφίμων, υγείας, μεταφορών, πολιτιστικών αγαθών και δραστηριοτήτων αναψυχής. Οι μηχανισμοί που επιτρέπουν την ακριβή και γρήγορη τιμαριθμική αναπροσαρμογή σε πραγματικές τιμές είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της επάρκειας, ειδικά σε περιόδους κρίσεων που επηρεάζουν το κόστος ζωής.

4.1.5. Τα επιδόματα ελάχιστου εισοδήματος δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως μέσο για την επιδότηση χαμηλών μισθών. Όπου προβλέπονται συμπληρωματικές λύσεις για όσους βιώνουν εργασιακή φτώχεια, αυτές θα πρέπει να λειτουργούν ως προσωρινά και συμπληρωματικά μέτρα. Αναγνωρίζοντας τις πολλαπλές μορφές εργασίας, θα πρέπει να ενθαρρυνθούν και να υποστηριχθούν μια ενεργητική πολιτική για την αγορά εργασίας και κατάλληλες μισθολογικές πολιτικές, σε συνδυασμό με υποστηρικτικά συστήματα κοινωνικής προστασίας και φορολογίας, για τη διασφάλιση καλής ποιότητας απασχόλησης και αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου. Για τα άτομα που αδυνατούν να εργαστούν σε μόνιμη βάση ή που δεν δύνανται να εργαστούν καθόλου σε αξιοπρεπείς συνθήκες για μια αξιοπρεπή διαβίωση θα πρέπει να διασφαλίζονται ισχυρά δίκτυα ασφάλειας για όσο διάστημα τα χρειάζονται.

4.1.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την απόφαση ότι επιδόματα όπως το επίδομα αναπηρίας δεν θα θεωρούνται μέρος του ελέγχου των μέσων προκειμένου να αποφασίζεται εάν ένα άτομο δικαιούται το επίδομα ελάχιστου εισοδήματος, καθώς τα εν λόγω επιδόματα καλύπτουν πρόσθετες δαπάνες λόγω ειδικών αναγκών. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι συμπεριφερόμαστε με ευαισθησία απέναντι σε όσους πραγματικά χρειάζονται βοήθεια στην κοινωνία μας.

4.1.7. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στις ευάλωτες οικογένειες και τους μόνους γονείς, ιδίως τις γυναίκες, καθώς είναι ουσιαστικός για αυτούς ο συμπληρωματικός ρόλος των επιδομάτων τέκνων, των προσβάσιμων υπηρεσιών παιδικής φροντίδας και των άλλων υπηρεσιών φροντίδας.

4.1.8. Οι επαρκείς κατώτατοι μισθοί που καθορίζονται από τον νόμο ή από συλλογικές συμβάσεις, αποτελούν πολύτιμο εργαλείο για την αντιμετώπιση της φτώχειας. Η εφαρμογή της οδηγίας αναφορικά με τους επαρκείς κατώτατους μισθούς θα έχει θετικό αντίκτυπο στον κίνδυνο της φτώχειας για σημαντικό μέρος του εργατικού δυναμικού, αναμφίβολα για τους άγαμους εργαζόμενους σε θέσεις πλήρους απασχόλησης και για τα νοικοκυριά με διπλό εισόδημα. Οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να ενθαρρύνονται για την εφαρμογή της μέσω συλλογικών συμβάσεων. Μόλις εφαρμοστεί η οδηγία, ο κατώτατος μισθός θα μπορούσε, κατά περίπτωση, να χρησιμοποιείται και ως αναφορά για το ελάχιστο εισόδημα, εφόσον το ελάχιστο εισόδημα βρίσκεται στο επίπεδο της φτώχειας.

4.1.9. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος θα πρέπει να περιλαμβάνουν την παροχή τόσο χρηματικών όσο και σε είδος υπηρεσιών σε όσους αδυνατούν να εργαστούν ή σε όσους είναι σχεδόν ανέφικτο να εργαστούν.

4.1.10. Οι παροχές σε εργαζομένους μπορούν να συντείνουν σημαντικά στην προσέλκυση του μη ενεργού πληθυσμού στην αγορά εργασίας⁽²⁾.

4.1.11. Ο στόχος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου αναφορικά με τη μείωση του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά 15 εκατομμύρια έχει τεθεί για το 2030 και μπορεί να μην φαίνεται ιδιαίτερα φιλόδοξος. Ωστόσο, ο εν λόγω στόχος πρέπει να θεωρείται ως ελάχιστος, εάν ληφθεί υπόψη ότι ορισμένες χώρες βρίσκονται επί του παρόντος ακόμα και κάτω από το 20 % όσον αφορά την επάρκεια και θα χρειαστούν αρκετό καιρό προκειμένου να επιτύχουν τον στόχο αυτόν. Η Επιτροπή δήλωσε ότι η σύσταση ορίζει μια περίοδο για τη σταδιακή εφαρμογή των διατάξεων που σχετίζονται με την επάρκεια της εισοδηματικής στήριξης. Για τις άλλες προκλήσεις, όπως η κάλυψη και η αξιοποίηση, οι καθυστερήσεις θα πρέπει να είναι μικρότερες.

4.2. Αναφορικά με την κάλυψη, την επιλεξιμότητα και την αξιοποίηση

4.2.1. Επί του παρόντος, το 20 % κατά μέσο όρο των ανέργων δεν είναι επιλέξιμο για τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος. Αυτό οφείλεται σε προϋποθέσεις επιλεξιμότητας που αφορούν την ελάχιστη ηλικία, την περίοδο διαμονής στη χώρα, την έλλειψη διευθύνσεων για τους αστέγους, τα ζητήματα οικογενειακής σύνθεσης κ.λπ. Τα εν λόγω κενά στην κάλυψη θα πρέπει να διευθετηθούν από τα κράτη μέλη. Υπάρχει επίσης ένα ζήτημα με τη συνέχεια της κάλυψης κατά τη διάρκεια των διαφορετικών σταδίων της ζωής και της δραστηριότητας. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να θεσπιστούν διαφανή κριτήρια πρόσβασης που δεν εισάγουν διακρίσεις στα κράτη μέλη.

4.2.2. Η ευθύνη της μη αξιοποίησης εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στη διοίκηση· αυτό δεν είναι δίκαιο και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί. Απ' ό,τι φαίνεται, η μη αξιοποίηση του ελάχιστου εισοδήματος κυμαίνεται από 30 % έως 50 % στα κράτη μέλη. Η εκτίμηση αυτή φαίνεται πολύ υψηλή και υπερβολική. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενθαρρυνθούν ώστε να συλλέγουν πληροφορίες όσον αφορά τη μη αξιοποίηση και τους λόγους για τους οποίους το εν λόγω ποσοστό είναι τόσο υψηλό. Η ΕΟΚΕ στηρίζει ανεπιφύλακτα την εστίαση της πολιτικής συμφωνίας του Συμβουλίου στην ενθάρρυνση της πλήρους αξιοποίησης του ελάχιστου εισοδήματος μέσω μιας σειράς μέτρων, όπως η μείωση του διοικητικού φόρτου, η εξασφάλιση φιλικών προς τον χρήστη πληροφοριών και η λήψη μέτρων για την καταπολέμηση του στιγματισμού και η προορατική δράση για τα άτομα που δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους.

4.2.3. Το ελάχιστο εισόδημα θα πρέπει να εγγυάται ρητά την πρόσβαση των νέων από την ηλικία των 18 ετών και των μεταναστών. Δεδομένου ότι το ελάχιστο εισόδημα αποτελεί μη ανταποδοτική παροχή, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να αποφευχθεί το διφορούμενο περιεχόμενο σε σχέση με αυτό που θα πρέπει να νοείται ως «κατάλληλη» διάρκεια διαμονής.

4.2.4. Απαιτούνται αναλυτικοί ποσοτικοί και ποιοτικοί δείκτες σε επίπεδο ΕΕ για την αποτύπωση της τρέχουσας κάλυψης των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στα ποσοστά αξιοποίησης και στην αποτελεσματικότητα των συστημάτων, ιδίως όσον αφορά τις περιθωριοποιημένες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, των προσφύγων και των αστέγων.

4.3. Αναφορικά με την πρόσβαση στην αγορά εργασίας

4.3.1. Τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος θα πρέπει να σχεδιάζονται με ισχυρά μέτρα ενεργοποίησης για άτομα που δύνανται να εργαστούν, με σεβασμό στις προτεραιότητες πολιτικής για προσωρινή φροντίδα. Σε κάθε περίπτωση, το εισόδημα από την εργασία δεν θα πρέπει να μειώνει δυσανάλογα τις κοινωνικές παροχές, ώστε να αποφευχθεί η παγίδα κινήτρων.

4.3.2. Η συμμετοχή σε δημόσια προγράμματα απασχόλησης και οι ευκαιρίες στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας θα πρέπει να αναπτυχθούν πλήρως, ειδικά για τις πιο ευάλωτες ομάδες.

4.3.3. Για τους μακροχρόνια ανέργους και τα οικονομικά μη ενεργά άτομα που είναι σε θέση να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, η στοχευμένη στήριξη είναι ιδιαίτερα σημαντική. Οι παροχές που είναι συνδεδεμένες με την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας σε συνδυασμό με διαρθρωτικά μέτρα για τη διευκόλυνση της ένταξης ευάλωτων ομάδων μπορούν να διευκολύνουν την ένταξή τους στην αγορά εργασίας, αλλά θα πρέπει να έχουν προσωρινό χαρακτήρα.

4.3.4. Η συμμετοχή σε προγράμματα ενεργοποίησης απαιτεί τη διαθεσιμότητα κατάλληλων μέτρων, όπως προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και διά βίου μάθησης, συνοδευόμενα από υποστηρικτικές υπηρεσίες όπως συμβουλευτική, καθοδήγηση ή βοήθεια για την αναζήτηση εργασίας. Η ανάπτυξη αποτελεσματικών μέτρων απαιτεί ισχυρή δέσμευση από τα κράτη μέλη σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, σε συνεργασία με τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη, όπως οι κοινωνικοί εταίροι. Η διοίκηση και το προσωπικό της θα πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα για το δύσκολο έργο τους και να βασίζονται σε εξειδικευμένες και επιστημονικές γνώσεις. Τα ατομικά προσόντα, οι δυνατότητες, οι δεξιότητες και τα σχέδια σταδιοδρομίας των ανέργων θα πρέπει να λαμβάνονται συστηματικά υπόψη.

⁽²⁾ Ο ρόλος που διαδραματίζει στην αγορά εργασίας η χορήγηση παροχών σε εργαζομένους τονίζεται στο σημείο 3.4.3 της γνωμοδότησης SOC/737 με θέμα «Κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών» (ΕΕ C 486 της 21.12.2022, σ. 161).

4.4. Αναφορικά με την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες

4.4.1. Η σύσταση επιβεβαιώνει την ανάγκη εξασφάλισης αποτελεσματικής πρόσβασης σε βασικές ποιοτικές και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες (ύδρευση, αποχέτευση, ενέργεια, μεταφορές, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και ψηφιακές επικοινωνίες) όπως αναφέρονται στην αρχή 20 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Η ψηφιοποίηση θα πρέπει να θεωρείται ο νέος κοινωνικός καθοριστικός παράγοντας για την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και θα πρέπει να αναληφθούν δράσεις με σκοπό να αντιμετωπιστεί το ψηφιακό χάσμα.

4.5. Αναφορικά με τη διακυβέρνηση

4.5.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να καταστεί περισσότερο αποτελεσματική η διακυβέρνηση των δικτύων κοινωνικής ασφάλειας σε όλα τα επίπεδα. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δίνεται στον ισχυρό συντονισμό των διαφορετικών ενδιαφερόμενων μερών, τόσο οριζοντίως όσο και καθέτως. Οι ρόλοι και ευθύνες των ενδιαφερόμενων μερών θα πρέπει να καθορίζονται με σαφήνεια ώστε να αποφεύγονται τα στεγανά.

4.5.2. Στην εφαρμογή των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος θα πρέπει να συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ιδίως εκείνων που εργάζονται με άτομα που πλήττονται από τη φτώχεια), των παρόχων κοινωνικών υπηρεσιών και των κοινωνικών εταίρων σε όλα τα κράτη μέλη. Θα πρέπει να ζητείται η γνώμη των ενδιαφερομένων καθώς αποτελούν μέρος της ανάπτυξης συστημάτων συνεχούς παρακολούθησης και αξιολόγησης.

4.6. Αναφορικά με την παρακολούθηση

4.6.1. Όπως αναφέρεται στην πολιτική συμφωνία του Συμβουλίου, η συνεχής παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών εισοδηματικής στήριξης και των σχετικών μέτρων ενεργοποίησης της αγοράς εργασίας, καθώς και της πρόσβασης σε υπηρεσίες, υποστηριζόμενη από τακτικές αξιολογήσεις, είναι απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων της παρούσας σύστασης με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο. Οι εκθέσεις προόδου από τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταρτίζονται με την ουσιαστική συμμετοχή των σχετικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, των φιλανθρωπικών οργανώσεων και των κοινωνικών εταίρων, ειδίως οι εκθέσεις τους θα πρέπει να εξετάζονται τακτικά από τον μηχανισμό παρακολούθησης της Επιτροπής. Όπως αναφέρεται στο σχέδιο σύστασης, η ΕΟΚΕ δεν είναι απλώς ένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη σε επίπεδο ΕΕ, αλλά ένα κεντρικό στη διαδικασία παρακολούθησης όργανο, βασισμένο στη Συνθήκη.

4.6.2. Τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος θα πρέπει να περιλαμβάνουν ασφαλιστικές δικλίδες, οι οποίες να διασφαλίζουν τη μη εισαγωγή διακρίσεων κατά πραγματικών ή δυνητικών δικαιούχων, καθώς και μηχανισμούς για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των ευάλωτων ομάδων. Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να ορίσουν εσωτερικούς φορείς για την παρακολούθηση της προστασίας των δεδομένων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων των εμπλεκόμενων μερών.

4.6.3. Προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος, είναι σημαντικό να αξιοποιήσουμε τις υπάρχουσες πληροφορίες σε επίπεδο ΕΕ και να λάβουμε τα απαραίτητα μέτρα ώστε κάθε κράτος μέλος να μπορεί να βελτιώνει τον τρόπο λειτουργίας των εθνικών συστημάτων εισοδήματος. Τούτο περιλαμβάνει την ανάγκη διοργάνωσης ανταλλαγής απόψεων για τις εθνικές πρακτικές, θεματικών σεμιναρίων και εκδηλώσεων. Στο πλαίσιο αυτό, και με σκοπό την επανεξέταση της προόδου, η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προτεινόμενες θεσμικές δραστηριότητες, όπως η ενίσχυση της υφιστάμενης συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών στο πλαίσιο της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας, της Επιτροπής Απασχόλησης και του δικτύου δημοσίων υπηρεσιών απασχόλησης. Ωστόσο, πρέπει να βρεθούν οι τρόποι με τους οποίους θα υπερκεραστούν τα εμπόδια και οι δυσκολίες που οφείλονται στη νομοθεσία προστασίας δεδομένων τα οποία, ενδεχομένως, παρεμποδίζουν ασκόπως την ομαλή συνεργασία μεταξύ των αρχών.

4.6.4. Τα στάδια παρακολούθησης των κρατών μελών είναι υποχρεωτικά, ιδίως για εκείνα που βρίσκονται ακόμη πολύ πίσω ως προς τους στόχους. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία μιας σαφούς μελλοντικής πορείας με τη χρήση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και άλλων μέσων, προκειμένου να συνεχιστεί η παρακολούθηση της προόδου όλων των κρατών μελών.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με πρότυπα για τους φορείς ισότητας στον τομέα της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης»

[COM(2022) 688 final — 2022/0400 (COD)]

και «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με πρότυπα για τους φορείς ισότητας στον τομέα της ίσης μεταχείρισης προσώπων ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, της ίσης μεταχείρισης προσώπων στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών, και την απαλοιφή του άρθρου 13 της οδηγίας 2000/43/ΕΚ και του άρθρου 12 της οδηγίας 2004/113/ΕΚ»

[COM(2022) 689 final — 2022/0401 (APP)]

(2023/C 184/13)

Εισηγητές: ο κ. **Sif HOLST** και ο κ. **Nicoletta MERLO**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 15.12.2022 [COM(2022) 688 final] Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 21.12.2022 [COM(2022) 688 final] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 8.2.2023 (COM(2022) 689 final)
Νομική βάση	Άρθρο 19 παράγραφος 1 και άρθρο 157 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	8.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	164/01/02

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την πρωτοβουλία να ανατεθεί στους φορείς ισότητας ο ρόλος των υπερασπιστών των δικαιωμάτων των θυμάτων διακρίσεων και ιδιαίτερα τη ρητή έμφαση στην προώθηση και την πρόληψη, καθώς και στην παροχή επαρκών πόρων, ώστε να μπορούν οι φορείς ισότητας να εκτελούν τον ρόλο τους με ανεξαρτησία και αποτελεσματικότητα.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι σημαντικό να επιτευχθεί η σωστή ισορροπία μεταξύ του καθορισμού προτύπων για τους φορείς ισότητας και της επικουρικότητας στις προτεινόμενες οδηγίες, με την παράλληλη διασφάλιση ότι ο γενικός στόχος των οδηγιών — ενίσχυση των φορέων ισότητας και της αποτελεσματικότητάς τους— εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα.

1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η μη δέουσα συνεκτίμηση των διατομεακών και πολλαπλών μορφών διακρίσεων θα αποτελούσε χαμένη ευκαιρία και ζητεί να ληφθεί υπόψη η πτυχή της διατομεακότητας στις πολιτικές τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι παρέχεται προστασία σε κάθε θύμα.

1.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την καθιέρωση της προτεινόμενης νομικής υποχρέωσης σύμφωνα με την οποία οι φορείς ισότητας πρέπει να είναι απαλλαγμένοι από εξωτερικές επιρροές και να διαθέτουν επαρκείς και βιώσιμους ανθρώπινους, επαγγελματικούς, τεχνικούς και οικονομικούς πόρους.

1.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την υποχρέωση των δημόσιων φορέων να διαβουλευονται εγκαίρως με τους φορείς ισότητας και να λαμβάνουν υπόψη τις συστάσεις τους, αλλά συνιστά να υποχρεούνται τα κράτη μέλη να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με τα μέτρα που λαμβάνουν όσον αφορά τις αλληλεπιδράσεις τους με τους φορείς ισότητας και τα αποτελέσματα των εν λόγω δράσεων.

1.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανάθεση του μηχανισμού εποπτείας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή διασφαλίζει υψηλό επίπεδο έμφασης στην παρακολούθηση. Ωστόσο, για να είναι αποτελεσματικός αυτός ο μηχανισμός, η ΕΟΚΕ ζητεί να εξεταστεί κατά πόσον το χρονοδιάγραμμα υποβολής εκθέσεων μπορεί να μειωθεί σε τρία έτη αντί για πέντε, όπως προτείνεται στις οδηγίες.

1.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη διευκρίνιση ότι η προσβασιμότητα για όλους απαιτεί επίσης να αποδίδεται προσοχή στις απαιτήσεις προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία και τονίζει ότι η προσβασιμότητα μπορεί επίσης να αφορά την πρόσβαση σε παροχή συμβουλών.

1.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί πολύ σημαντικό να γίνεται σεβαστή η ποικιλομορφία των εθνικών νομικών πλαισίων και πρακτικών σχετικά με την απαγόρευση των διακρίσεων —συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι πολλά κράτη μέλη έχουν εκχωρήσει εξουσίες σε φορείς ισότητας υπερβαίνουσες τις ελάχιστες απαιτήσεις που προβλέπουν οι ισχύουσες οδηγίες για την ισότητα— και να λαμβάνονται υπόψη οι διαφορές στον τρόπο με τον οποίο συμμετέχουν στη διαδικασία οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Οι προτάσεις θα πρέπει να τηρούν τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, διασφαλίζοντας παράλληλα την αποφυγή της υποβάθμισης των υφιστάμενων προτύπων προστασίας για τα θύματα διακρίσεων. Η ΕΟΚΕ εμμένει επίσης στην άποψη ότι οι προτάσεις πρέπει να προωθούν τον ηγετικό ρόλο των κοινωνικών εταίρων και των οργάνων της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή των εθνικών πλαισίων κατά των διακρίσεων και να ενισχύουν τις υφιστάμενες πρακτικές στήριξης των κοινωνικών εταίρων και των οργάνων της κοινωνίας των πολιτών από τους φορείς ισότητας.

1.9. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η άσκηση εξουσιών έρευνας στο πλαίσιο διαδικασιών εξ ονόματος ή προς στήριξη θυμάτων διακρίσεων δεν πρέπει να θίγει τις εξουσίες και την ανεξαρτησία των ερευνών που διεξάγουν τα δικαστήρια και άλλοι δημόσιοι φορείς παρακολούθησης, όπως οι επιθεωρήσεις εργασίας.

1.10. Η ΕΟΚΕ ζητεί την παροχή επαρκούς προστασίας στους καταγγέλλοντες, την εξασφάλιση αναλογικής αποζημίωσης για το αδίκημα που υπέστη το θύμα, καθώς και τη διασφάλιση επιβολής ποινών στους δράστες, με στόχο μια εξατομικευμένη προσέγγιση για τα θύματα βίας ή διακρίσεων. Οι κυρώσεις, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν την καταβολή αποζημίωσης στο θύμα, πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές και να καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο σύμφωνα με τα εθνικά νομικά πλαίσια και πρακτικές⁽¹⁾.

1.11. Η ΕΟΚΕ προτείνει την προώθηση ενημερωτικών εκστρατειών σχετικά με τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην ΕΕ και με τον σεβασμό της πολυμορφίας, οι οποίες θα αναπτύσσονται και θα χρηματοδοτούνται από την Επιτροπή, θα διεξάγονται σε τοπικό επίπεδο από εθνικούς φορείς ισότητας, από κοινού με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και θα προσαρμόζονται στις ανάγκες των περιοχών. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στις πλέον ευάλωτες ομάδες και θα πρέπει να σχεδιαστούν ειδικές εκστρατείες που να απευθύνονται σε παιδιά και νέους στο σχολείο, από μικρή ηλικία.

1.12. Η ΕΟΚΕ ζητεί την τακτική συλλογή και ανάλυση κατηγοριοποιημένων δεδομένων για την παρακολούθηση των ανισοτήτων και των διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένων των πολλαπλών διακρίσεων, και τονίζει τη σημασία της διεξαγωγής συστηματικών ερευνών σχετικά με τις ανισότητες και τις διακρίσεις, μεταξύ άλλων, σε συνεργασία με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και τους κοινωνικούς εταίρους για θέματα που σχετίζονται με τον χώρο εργασίας.

2. Ιστορικό της γνωμοδότησης

2.1. Οι φορείς ισότητας είναι εθνικοί δημόσιοι φορείς που έχουν συσταθεί σε ολόκληρη την Ευρώπη με σκοπό την προώθηση της ισότητας για όλους και την αντιμετώπιση των διακρίσεων. Είναι ανεξάρτητοι οργανισμοί που προστατεύουν και βοηθούν τα θύματα διακρίσεων, παρακολουθούν τα ζητήματα διακρίσεων και υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με αυτά. Διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στην αρχιτεκτονική της ΕΕ για την καταπολέμηση των διακρίσεων⁽²⁾.

(1) Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (άρθρο 17 Κυρώσεις) ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16.

(2) Equinet.

2.2. Οι φορείς ισότητας συστάθηκαν για πρώτη φορά με την οδηγία περί φυλετικής ισότητας (2000/43/EK)⁽³⁾. Τρεις μεταγενέστερες οδηγίες για την ισότητα ανέθεσαν στους φορείς ισότητας τις ίδιες αποστολές στον αντίστοιχο τομέα τους: η οδηγία για την ισότητα των φύλων στον τομέα των αγαθών και των υπηρεσιών (2004/113/EK)⁽⁴⁾, η οδηγία για την ισότητα των φύλων στον τομέα της απασχόλησης (2006/54/EK)⁽⁵⁾ και η οδηγία για την ισότητα των φύλων στον τομέα της αυτοαπασχόλησης (2010/41/EE)⁽⁶⁾.

2.3. Οι οδηγίες αυτές δεν περιλαμβάνουν αναφορές στη δομή και τη λειτουργία των φορέων ισότητας, αλλά θεσπίζουν μόνον ορισμένες ελάχιστες αρμοδιότητες και, ως εκ τούτου, δεν αποκλείουν την ύπαρξη ακόμη και ουσιαστικών διαφορών μεταξύ των κρατών μελών. Το 2018 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε σύσταση σχετικά με πρότυπα για τους φορείς ισότητας⁽⁷⁾, επιδιώκοντας να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που προκύπτουν από τις ευρείες και ελλιπείς διατάξεις σχετικά με τους φορείς ισότητας στις οδηγίες της ΕΕ. Ωστόσο, ούτε με την εν λόγω σύσταση κατέστη δυνατό να καλυφθεί αυτό το κενό⁽⁸⁾.

2.4. Στις 7 Δεκεμβρίου 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε δύο προτάσεις⁽⁹⁾ για την ενίσχυση των φορέων ισότητας, ιδίως της ανεξαρτησίας, των πόρων και των εξουσιών τους, ώστε να μπορούν να καταπολεμήσουν αποτελεσματικότερα τις διακρίσεις δυνάμει όλων των οδηγιών της ΕΕ που έχουν ήδη εκδοθεί στον τομέα της ίσης μεταχείρισης.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ισότητα, ως μία από τις βασικές αξίες της ΕΕ, αποτελεί επίσης μία από τις προτεραιότητες της ΕΟΚΕ. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της⁽¹⁰⁾, η ΕΟΚΕ αναγνώρισε τις προσπάθειες που καταβάλλει η ΕΕ όσον αφορά την ισότητα των φύλων, την αντιμετώπιση των διακρίσεων λόγω εθνοτικής καταγωγής, φυλής ή ηλικίας, θρησκείας, απόψεων ή πεποιθήσεων, την προάσπιση των δικαιωμάτων των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+ και των ατόμων με αναπηρία, καθώς και την ένταξη των Ρομά και την προάσπιση των δικαιωμάτων των μεταναστών. Η ΕΟΚΕ τόνισε επίσης την ανάγκη για ισχυρές πολιτικές, πραγματικούς πόρους, μακροπρόθεσμη δέσμευση και μεγαλύτερη στήριξη των εθνικών φορέων ισότητας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως όσον αφορά τη βελτίωση της ανεξαρτησίας και της αποδοτικότητάς τους, καθώς και την αύξηση του προσωπικού και των οικονομικών πόρων τους⁽¹¹⁾.

3.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την εν λόγω πρωτοβουλία για ενδυνάμωση των φορέων ισότητας ως προασπιστών των δικαιωμάτων των θυμάτων διακρίσεων και τη θεωρεί απαραίτητη συμβολή στο ευρύτερο έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη μετάβαση προς μια Ένωση ισότητας, η οποία επικεντρώνεται στην προώθηση της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων ως γενικής αρχής του δικαίου της ΕΕ.

3.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί ιδιαίτερα τη ρητή έμφαση που αποδίδουν οι δύο προτάσεις στην προώθηση και την πρόληψη ως έγκαιρη αναγνώριση της ανάγκης για πολιτικές, δράσεις και ελάχιστα πρότυπα που αντιμετωπίζουν τις διαρθρωτικές διακρίσεις και τα στερεότυπα που συχνά εξακολουθούν να υπάρχουν στην κοινωνία μας, προωθώντας μεγαλύτερη ομοιομορφία μεταξύ των κρατών μελών με παράλληλο σεβασμό των υφιστάμενων λειτουργικών δομών και προσεγγίσεων σε εθνικό επίπεδο.

3.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί ότι είναι πρωταρχικής σημασίας η επίτευξη κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ εναρμόνισης και επικουρικότητας στο πλαίσιο των προτεινόμενων οδηγιών, με την παράλληλη διασφάλιση ότι ο πρωταρχικός στόχος τους — δηλαδή η αύξηση της ισχύος, της ανεξαρτησίας και της αποτελεσματικότητας των φορέων ισότητας — εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα.

⁽³⁾ Οδηγία 2000/43/EK του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180 της 19.7.2000, σ. 22).

⁽⁴⁾ Οδηγία 2004/113/EK του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών (ΕΕ L 373 της 21.12.2004, σ. 37).

⁽⁵⁾ ΕΕ L 204 της 26.7.2006, σ. 23.

⁽⁶⁾ ΕΕ L 180 της 15.7.2010, σ. 1.

⁽⁷⁾ Σύσταση (ΕΕ) 2018/951 της Επιτροπής, της 22ας Ιουνίου 2018, σχετικά με πρότυπα για τους φορείς ισότητας (ΕΕ L 167 της 4.7.2018, σ. 28).

⁽⁸⁾ Σύσταση (ΕΕ) 2018/951 της Επιτροπής, της 22ας Ιουνίου 2018, σχετικά με πρότυπα για τους φορείς ισότητας (ΕΕ L 167 της 4.7.2018, σ. 28).

⁽⁹⁾ COM(2022) 688 final και COM(2022) 689 final.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε τις γνωμοδοτήσεις με τα εξής θέματα: Η κατάσταση των γυναικών με αναπηρία (SOC/579) (ΕΕ C 367 της 10.10.2018, σ. 20), Η κατάσταση των γυναικών Ρομά (SOC/585) (ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 20), Η διαμόρφωση του ενωσιακού θεματολογίου της περιόδου 2020-2030 για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (SOC/616) (ΕΕ C 97 της 24.3.2020, σ. 41), Η διαχείριση της πολυμορφίας στα κράτη μέλη της ΕΕ (SOC/642) (ΕΕ C 10 της 11.1.2021, σ. 7), Ένωση ισότητας — Στρατηγική για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ 2020-2025 (SOC/667) (ΕΕ C 286 της 16.7.2021, σ. 128), Σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο 2021-2027 (SOC/668) (ΕΕ C 286 της 16.7.2021, σ. 134), Στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030 (SOC/680) (ΕΕ C 374 της 16.9.2021, σ. 50) και Το νέο στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά.

⁽¹¹⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα Βελτίωση της ισότητας στην ΕΕ (ΕΕ C 75 της 28.2.2023, σ. 56).

3.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι, προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ώστε όλοι να ζουν, να ευημερούν και να ηγούνται ανεξάρτητα από διαφορές, είναι αναγκαίο να ενισχυθούν οι υφιστάμενοι φορείς ισότητας, ώστε να μπορέσουν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους και να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για την πρόληψη των διακρίσεων και την παροχή βοήθειας στα θύματα διακρίσεων.

3.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η προώθηση των φορέων ισότητας είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων των πολιτών της ΕΕ. Με την ενεργό προώθηση των φορέων ισότητας, η ΕΕ διασφαλίζει τη στήριξη όλων των πολιτών της ΕΕ που υφίστανται διακρίσεις και διασφαλίζει το δικαίωμά τους στην υποστήριξη και την εκπροσώπηση.

3.7. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει το σημείο 2.10 της γνωμοδότησής της με θέμα «Βελτίωση της ισότητας στην ΕΕ»⁽¹²⁾: «Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η προαγωγή της ισότητας και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων πρέπει να ενσωματωθούν σε ένα ευρύτερο κοινωνικό όραμα, που θα πολλαπλασιάσει και θα ενισχύσει τα εργαλεία με τα οποία τα κράτη μέλη και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα υποστηρίζουν έμπρακτα τα άτομα και τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς».

3.8. Στον τομέα αυτόν, είναι απαραίτητη η ανάληψη δράσης σε επίπεδο ΕΕ που να συνάδει με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, καθώς και με τις άλλες πολιτικές της Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δηλώσει ότι η παρούσα πρωτοβουλία αναθεωρεί την ήδη ισχύουσα νομοθεσία προκειμένου να ενισχύσει την αποτελεσματικότητά της, μέσω του καθορισμού ελάχιστων προτύπων και της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Ενίσχυση των αρμοδιοτήτων των φορέων ισότητας

4.1.1. Δεδομένου του παρατεταμένου αδιεξόδου σε σχέση με την έγκριση της λεγόμενης οριζόντιας οδηγίας και με βάση μια προσέγγιση που θέτει στο επίκεντρο τα θύματα, σύμφωνα με την οποία η καθυστερημένη δικαιοσύνη δεν αποτελεί δικαιοσύνη, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η μη δέουσα συνεκτίμηση των διατομεακών και πολλαπλών μορφών διακρίσεων θα αποτελούσε χαμένη ευκαιρία. Ορισμένες μορφές διακρίσεων δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν με την εξέταση των λόγων των διακρίσεων ενός προς έναν και χρειάζονται διατομεακή προσέγγιση.

4.1.2. Μολονότι ορισμένες υφιστάμενες οδηγίες απαιτούν από τα κράτη μέλη να συστήσουν εθνικούς φορείς ισότητας, οι ισχύοντες κανόνες της ΕΕ αφήνουν ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όσον αφορά τη σύσταση και τη λειτουργία, ενώ υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των φορέων ισότητας όσον αφορά τις εξουσίες, την ανεξαρτησία, τους πόρους, την προσβασιμότητα και την αποτελεσματικότητα. Η νέα πρωτοβουλία με την οποία θεσπίζονται ελάχιστα πρότυπα για τους φορείς ισότητας αποσκοπεί να συμβάλει στις προσπάθειες που καταβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη μετάβαση προς μια Ένωση ισότητας και να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της νομοθεσίας της ΕΕ για την απαγόρευση των διακρίσεων.

4.1.3. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για επέκταση της εντολής των φορέων ισότητας ώστε να καλύπτει και την οδηγία 79/7/ΕΟΚ, προκειμένου οι φορείς ισότητας να είναι σε θέση να παρέχουν προστασία έναντι των διακρίσεων λόγω φύλου στον τομέα των κρατικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, δεν πρέπει να θίγει τον ρόλο και τις εξουσίες των κοινωνικών εταίρων και πρέπει να χρησιμεύει για την ενίσχυση και τη στήριξη του έργου τους.

4.1.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τον κεντρικό ρόλο και υποστηρίζει την εισαγωγή της προτεινόμενης νομικής απαίτησης, σύμφωνα με την οποία οι φορείς ισότητας πρέπει να είναι απαλλαγμένοι από εξωτερικές επιρροές και να τους παρέχονται επαρκείς και βιώσιμοι ανθρωπίνι, επαγγελματικοί, τεχνικοί και οικονομικοί πόροι.

4.1.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προτεινόμενες ισχυρές διασφαλίσεις για την ανεξαρτησία των φορέων ισότητας, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για την ικανότητά τους να παρέχουν επαρκή στήριξη στους πολίτες.

4.1.6. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ιδιαίτερη σημασία των διασφαλίσεων για τη διαθεσιμότητα και την επάρκεια των ανθρώπινων, τεχνικών και οικονομικών πόρων που παρέχονται στους φορείς ισότητας. Οι πόροι αποτελούν προϋπόθεση τόσο για την ανεξαρτησία των φορέων ισότητας όσο και για την ικανότητά τους να προστατεύουν αποτελεσματικά τα θύματα και να προλαμβάνουν τις διακρίσεις.

4.1.7. Μέρος της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι η υποχρέωση των δημόσιων φορέων να διαβουλευούνται εγκαίρως με τους φορείς ισότητας και να λαμβάνουν υπόψη τις συστάσεις τους. Η ΕΟΚΕ συνιστά να απαιτείται από τα κράτη μέλη να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με τα μέτρα που έχουν λάβει όσον αφορά τις συστάσεις των φορέων ισότητας, καθώς και τα αποτελέσματα των εν λόγω δράσεων.

⁽¹²⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Βελτίωση της ισότητας στην ΕΕ* (ΕΕ C 75 της 28.2.2023, σ. 56).

4.1.8. Η πρόταση προβλέπει επίσης ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει κοινούς δείκτες για τη μέτρηση και τη διασφάλιση της συγκρισιμότητας των δεδομένων που συλλέγονται σε εθνικό επίπεδο και εκδίδει ανά πενταετία έκθεση σχετικά με τους φορείς ισότητας σε ολόκληρη την ΕΕ. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη συντόμευση του χρονοδιαγράμματος για το εγχείρημα αυτό και, ως εκ τούτου, προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μειώσει την περίοδο αναφοράς σε τρία έτη.

4.1.9. Η σημασία της παρακολούθησης είναι εξαιρετικά σημαντική. Είναι ο μόνος τρόπος προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι φορείς ισότητας μπορούν να είναι πραγματικά αποτελεσματικοί και ικανοί να παρέχουν την αναγκαία στήριξη στα θύματα διακρίσεων. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανάθεση του μηχανισμού εποπτείας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή διασφαλίζει υψηλό επίπεδο έμφασης στην παρακολούθηση.

4.1.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να προωθήσει ενεργά τη γενική πρόσβαση όλων των θυμάτων στους πόρους και στη συνδρομή των φορέων ισότητας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω αποτελεσματικής εποπτείας, κατάλληλης προώθησης των φορέων ισότητας που λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο και μέσω διαλόγου με τα κράτη μέλη. Η συμμετοχή οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και κοινωνικών εταίρων στον διάλογο μπορεί να προσφέρει σημαντική προστιθέμενη αξία και περαιτέρω αποτελεσματική εποπτεία.

4.1.11. Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να ζητεί αυξημένη συνεργασία και στήριξη προς τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τους προασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που εργάζονται στην πρώτη γραμμή, ιδίως σε περιθωριοποιημένες και ευάλωτες κοινότητες, όπως περιγράφεται σε προηγούμενη γνωμοδότησή της ⁽¹³⁾.

4.1.12. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι «[τ]ο σημείο τομής της φυλής, της εθνικής καταγωγής, της κοινωνικής τάξης, της ηλικίας, του γενετήσιου προσανατολισμού, της εθνικότητας, της θρησκείας, του φύλου, της αναπηρίας, του καθεστώτος πρόσφυγα ή μετανάστη κ.λπ. έχει πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα το οποίο αυξάνει τη διάκριση» ⁽¹⁴⁾ και πιστεύει ότι είναι σημαντικό να συνεχιστούν τα προγράμματα ανταλλαγής γνώσεων και προώθησης της μάθησης σε όλα τα επίπεδα, μεταξύ άλλων με τη διασφάλιση μιας διατομεακής προσέγγισης ως προς τις σχετικές δράσεις που αναλαμβάνονται.

4.1.13. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι οι οδηγίες περιέχουν διατάξεις ώστε τα όργανα πολλαπλών εντολών να εγγυώνται τους αναγκαίους πόρους και την προβολή της λειτουργίας της ισότητας. Ωστόσο, η έννοια της «αυτόνομης άσκησης των καθηκόντων που αφορούν τον τομέα της ισότητας» θα πρέπει να προσδιοριστεί και να ερμηνευθεί περαιτέρω —με τη διασφάλιση επίσης ότι δεν απαιτείται ερμητικός διαχωρισμός μεταξύ των διαφόρων καθηκόντων σε περιπτώσεις όπου μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αλληλοενίσχυση και την αλληλοσυμπλήρωση τους. Η καθιέρωση ενός δομικού «τείχους προστασίας» στους φορείς ισότητας με διαφορετικά ειδικά τμήματα θα μπορούσε να είναι αντιπαραγωγική όσον αφορά την επίτευξη ισχυρών φορέων ισότητας.

4.2. Αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη για τα θύματα διακρίσεων

4.2.1. Μέρος των προτάσεων είναι να διασφαλιστεί ότι οι φορείς ισότητας ενισχύονται κατά τη διεκπεραίωση υποθέσεων διακρίσεων και ότι οι υπηρεσίες των φορέων ισότητας είναι ελεύθερες και προσβάσιμες σε όλα τα θύματα, σε ισότιμη βάση.

4.2.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η βοήθεια που παρέχουν οι φορείς ισότητας είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι τα θύματα διακρίσεων δεν περιορίζονται στην ατομική προσφυγή στη δικαιοσύνη και σε νομικά μέσα, επισημαίνει, ωστόσο, ότι οι αρμοδιότητες αυτών των φορέων δεν πρέπει να θίγουν τις εξουσίες συλλογικής εκπροσώπησης και συμμετοχής σε ένδικες διαδικασίες που διαδίδουν οι κοινωνικοί εταίροι. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τη διευκρίνιση του γεγονότος ότι η προσβασιμότητα για όλους απαιτεί επίσης έμφαση στις απαιτήσεις προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία και υπογραμμίζει ότι η προσβασιμότητα μπορεί επίσης να αφορά πρόσβαση σε παροχή συμβουλών, για παράδειγμα, εάν κάποιο άτομο ζει σε απομακρυσμένη τοποθεσία ή δυσκολεύεται να έχει πρόσβαση σε διαδικτυακούς πόρους. Η συνδρομή των φορέων ισότητας αποτελεί προϋπόθεση για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών, διατομεακών και συστημικών διαστάσεων των ανισοτήτων.

4.2.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της ικανότητας των φορέων ισότητας να ενεργούν τόσο για τις καταγγελίες των θυμάτων όσο και με σκοπό να εγείρουν ζητήματα σε γενικότερο επίπεδο, με δική τους πρωτοβουλία ή μετά από διάλογο με τις σχετικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ή τους κοινωνικούς εταίρους. Ο φόβος των συνεπειών, συμπεριλαμβανομένης της απώλειας των μέσων βιοπορισμού, ενδέχεται να αποθαρρύνουν τα θύματα να υποβάλουν καταγγελία. Η έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με τα δικαιώματα και τον τρόπο επιβολής τους θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει εμπόδιο.

⁽¹³⁾ ΕΕ C 341 της 24.8.2021, σ. 50.

⁽¹⁴⁾ ΕΕ C 367 της 10.10.2018, σ. 20.

4.2.4. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να ληφθεί υπόψη η σημαντική ποικιλομορφία μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τον αριθμό, τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας των φορέων ισότητας, και να γίνονται σεβαστά τα εθνικά νομικά πλαίσια και οι εθνικές πρακτικές, διασφαλίζοντας παράλληλα την αποφυγή της υποβάθμισης των υφιστάμενων προτύπων για την προστασία κατά των διακρίσεων, μεταξύ άλλων μέσω της αποδυνάμωσης των υφιστάμενων εξουσιών των φορέων ισότητας βάσει διαφορετικών εθνικών νομοθεσιών. Επιπλέον, υπάρχουν επίσης διαφορές όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών συμμετέχουν στη διαδικασία και αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη ⁽¹⁵⁾.

4.2.5. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το δικαίωμα των φορέων ισότητας να συμμετέχουν σε νομικές διαδικασίες, το οποίο υφίσταται ήδη σε ορισμένα κράτη μέλη, είναι απαραίτητο για τη διασφάλιση της καλύτερης προστασίας των αρχών της ίσης μεταχείρισης, ιδίως σε περιπτώσεις όπου τα θύματα δεν έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη, λόγω διαδικαστικών ή οικονομικών εμποδίων, και οι κοινωνικοί εταίροι αδυνατούν να τα προσεγγίσουν. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι, σύμφωνα με τις ισχύουσες οδηγίες για την ισότητα, οι εξουσίες συμμετοχής σε ένδικες διαδικασίες των φορέων ισότητας δεν θα πρέπει να θίγουν τις σχετικές αρμοδιότητες και το δικαίωμα παράστασης των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών αλλά να τις συμπληρώνουν, σύμφωνα με τα κριτήρια που ορίζει το εθνικό τους δικαίο ⁽¹⁶⁾. Στο πλαίσιο αυτό, είναι πολύ σημαντικό οι φορείς ισότητας να συνεργάζονται σε εθνικό επίπεδο με τα δικαστήρια, με εξειδικευμένα διοικητικά δικαστήρια, όπως τα εργατικά δικαστήρια, και με τους κοινωνικούς εταίρους.

4.2.6. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η εκπλήρωση των υποχρεώσεων σχετικά με το βάρος της απόδειξης στο πλαίσιο των υφιστάμενων οδηγιών για την ίση μεταχείριση απαιτεί την πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία για όλα τα μέρη που έχουν έννομο συμφέρον να κινήσουν διαδικασίες εξ ονόματος ή προς υποστήριξη θυμάτων διακρίσεων, όπως οι κοινωνικοί εταίροι, οι φορείς ισότητας και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η άσκηση των εξουσιών έρευνας στο πλαίσιο αυτό δεν πρέπει να θίγει τις εξουσίες και την ανεξαρτησία των ερευνών που διεξάγουν τα δικαστήρια και άλλοι δημόσιοι φορείς παρακολούθησης, όπως οι επιθεωρήσεις εργασίας.

4.2.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτές οι δύο προτάσεις θα πρέπει να επικεντρωθούν περισσότερο σε μια εξατομικευμένη προσέγγιση για τα θύματα βίας ή διακρίσεων. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να παρέχεται επαρκής προστασία στους καταγγέλλοντες, ώστε να αποφεύγεται η σιωπή λόγω των φόβων των επιπτώσεων. Θα πρέπει να διασφαλίζεται αναλογική και επαρκής αποζημίωση για το αδίκημα που υπέστη το θύμα και να προβλέπονται ποινές για τους δράστες. Οι κυρώσεις, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν την καταβολή αποζημίωσης στο θύμα, πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές, σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας 2000/78/ΕΚ ⁽¹⁷⁾.

4.3. Ευαισθητοποίηση

4.3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έμφαση στην ευαισθητοποίηση και τονίζει ότι είναι σημαντικό τα κράτη μέλη και οι φορείς ισότητας να εντείνουν τις προσπάθειες ευαισθητοποίησης, μεταξύ άλλων, με την υποστήριξη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών για την πρόληψη των διακρίσεων και τη δημιουργία ισότητας. Η ΕΟΚΕ προτείνει την προώθηση ενημερωτικών εκστρατειών σχετικά με τα δικαιώματα της ΕΕ και τον σεβασμό της πολυμορφίας, οι οποίες θα αναπτύσσονται και θα χρηματοδοτούνται από την Επιτροπή, θα διεξάγονται δε από εθνικούς φορείς ισότητας από κοινού με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και με κοινωνικούς εταίρους και θα είναι προσαρμοσμένες στις τοπικές ανάγκες. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στις πλέον ευάλωτες ομάδες και θα πρέπει να σχεδιαστούν ειδικές εκστρατείες που απευθύνονται σε παιδιά και νέους στο σχολείο, αρχής γενομένης από μικρή ηλικία.

4.3.2. Η ΕΟΚΕ ζητεί να συμπεριληφθούν οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην προετοιμασία, την εκτέλεση και τη διάδοση αυτών των ενημερωτικών εκστρατειών. Οι γνώσεις των σχετικών οργανισμών θα ενισχύσουν την εμπέδεια και την αποτελεσματικότητα των εκστρατειών και μπορούν να δώσουν φωνή στις πλέον ευάλωτες ομάδες.

4.4. Συλλογή δεδομένων

4.4.1. Οι φορείς ισότητας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συλλογή δεδομένων, η οποία υπερβαίνει τη συλλογή δεδομένων σχετικά με το δικό τους έργο. Αυτό αναγνωρίζεται στις οδηγίες και, μεταξύ άλλων, παρέχονται εξουσίες σε φορείς ισότητας για την πρόσβαση σε στατιστικά στοιχεία που συλλέγονται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένων δημόσιων αρχών, συνδικαλιστικών οργανώσεων, εταιρειών και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Αυτά τα στατιστικά στοιχεία δεν θα πρέπει να

⁽¹⁵⁾ Τα ζητήματα που αφορούν το δικαίωμα παράστασης κάθε ενδιαφερόμενου μέρους που έχει έννομο συμφέρον να συμμετέχει σε διαδικασία λόγω διακρίσεων δύνανται των οδηγιών της ΕΕ για την ισότητα, όπως οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι ενώσεις εργοδοτών, οι φορείς ισότητας και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, ρυθμίζονται από τις ισχύουσες οδηγίες της ΕΕ για την ισότητα και, ειδικότερα, από το άρθρο 9 παράγραφος 2 της οδηγίας για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (οδηγία 2000/78/ΕΚ) και από το άρθρο 17 παράγραφος 2 της οδηγίας για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (αναδιτύπωση) (οδηγία 2006/54/ΕΚ).

⁽¹⁶⁾ Η αιτιολογική σκέψη 34 της πρότασης οδηγίας COM(2022) 688 final και η αιτιολογική σκέψη 35 της πρότασης οδηγίας COM(2022) 689 final διευκρινίζουν ότι οι προτεινόμενες διατάξεις σχετικά με το δικαίωμα παράστασης δεν θίγουν τον ρόλο, τις εξουσίες και τα καθήκοντα των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά τη συμμετοχή σε διαδικασίες επιβολής των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη νομοθεσία κατά των διακρίσεων.

⁽¹⁷⁾ ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16.

περιέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και η συλλογή τους πρέπει να περιορίζει όσο το δυνατόν περισσότερο την πρόσθετη διοικητική ή οικονομική επιβάρυνση για τις αναφέρουσες οντότητες. Οι φορείς ισότητας θα υποχρεούνται επίσης να καταρτίζουν ετήσιες εκθέσεις δραστηριοτήτων και τακτικές εκθέσεις σχετικά με την κατάσταση της ίσης μεταχείρισης και των διακρίσεων στη χώρα τους. Αν και πρόκειται για σημαντικές και εκτενείς εξουσίες που μπορούν να αξιοποιηθούν πολύ καλά, ωστόσο οι εξουσίες αυτές απαιτούν επίσης σημαντικούς πόρους. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της παροχής επαρκών πρόσθετων πόρων στους φορείς ισότητας για την άσκηση αυτών των εξουσιών.

4.4.2. Προκειμένου να διασφαλιστεί η τακτική εστίαση στις υφιστάμενες ανισότητες και διακρίσεις, η ΕΟΚΕ ζητεί την τακτική συλλογή και ανάλυση κατηγοριοποιημένων δεδομένων για την παρακολούθηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας και γενετήσιου προσανατολισμού.

4.4.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της διεξαγωγής τακτικών ερευνών σχετικά με την ανισότητα και τις διακρίσεις, καθώς και την ανάγκη για στενή συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών μελών, των φορέων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και των κοινωνικών εταίρων για θέματα που σχετίζονται με τον χώρο εργασίας όσον αφορά την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την ανάπτυξη του θεματολογίου πολιτικής.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Αναθεώρηση του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών»

[COM(2022) 581 final]

(2023/C 184/14)

Εισηγήτρια: η κ. **Ozlem YILDIRIM**

Συνεισηγητής: ο κ. **Cillian LOHAN**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 25.11.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	9.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	152/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Το αναθεωρημένο Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών περιέχει πολλά ορθά στοιχεία που θα το καταστήσουν επιτυχημένο. Οι τέσσερις προτεραιότητες και οι στόχοι τους έχουν σχεδιαστεί ορθά και αποτελούν βελτίωση σε σχέση με την προηγούμενη έκδοση. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) ανησυχεί όσον αφορά τους πόρους που θα διατεθούν για την υλοποίηση του σχεδίου σε εθνικό επίπεδο και το κατά πόσον επαρκούν, καθώς τυχόν ανεπάρκειά τους θα μπορούσε να κάνει το σχέδιο να αποτύχει όπως συνέβη στην περίπτωση του προηγούμενου σχεδίου.

1.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά την παροχή επαρκών οικονομικών και ανθρώπινων πόρων για τον περιορισμό της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών με την ενσωμάτωση του εμπορίου άγριων ειδών στα ταμεία της ΕΕ που αφορούν: i) την ασφάλεια και το οργανωμένο έγκλημα· ii) το περιβάλλον· και iii) τη διεθνή συνεργασία / τις διεθνείς εταιρικές σχέσεις. Ειδικότερα, θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα στο πλαίσιο: της Ευρωπαϊκής Πολυκλαδικής Πλατφόρμας κατά των Εγκληματικών Απειλών (EMPACT)· του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας· του προγράμματος LIFE+· του προγράμματος Interreg· του Μηχανισμού Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας.

1.3. Ωστόσο, είναι σημαντικό να συμφωνηθεί η πλήρης διάθεση ενός ποσοστού των κονδυλίων των εν λόγω ταμείων για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών, προκειμένου να διευκολυνθεί η λογοδοσία ως προς το σχέδιο δράσης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να δεσμευτούν όσον αφορά την παροχή επαρκών πόρων με σκοπό την απόκτηση εξειδικευμένου προσωπικού στο εσωτερικό της χώρας τους ενόψει της καταπολέμησης της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών. Τα διατιθέμενα κονδύλια θα πρέπει να υποδεικνύονται, να παρακολουθούνται και να αξιολογούνται στο πλαίσιο της εφαρμογής του σχεδίου δράσης σε εθνικό επίπεδο. Οι πόροι θα πρέπει να περιλαμβάνουν εξοπλισμό καθώς και προσωπικό. Επιπλέον, το προσωπικό θα πρέπει να απολαύει συνθήκες εργασίας υψηλής ποιότητας, με πλήρη δικαιώματα συλλογικής διαπραγμάτευσης και ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης. Αυτό είναι καίριας σημασίας για την προσέλκυση των καλύτερων και τη διατήρηση υψηλού επιπέδου κινήτρων. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί σε θέματα που αφορούν την υγεία, την ευεξία και την προσωπική ασφάλεια.

1.4. Η αντιμετώπιση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών θα πρέπει να ενσωματωθεί σε όλους τους τομείς πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών. Θα πρέπει να υπάρχει ομοιογένεια και ένα ελάχιστο επίπεδο κατάρτισης για όλους τους φορείς που εμπλέκονται στην πρόληψη της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών, καθώς και προσαρμοσμένη ανάπτυξη ικανοτήτων ανάλογα με τις δεξιότητες που απαιτούνται στους διάφορους τομείς στους οποίους ενσωματώνεται η παράνομη εμπορία άγριων ειδών. Θα πρέπει να εκπαιδεύονται εξειδικευμένες μονάδες ή ειδικευμένο προσωπικό μεταξύ των εισαγγελέων, των δικαστών, των τελωνειακών υπαλλήλων, των εθνικών αρχών CITES και των αστυνομικών δυνάμεων, οι οποίες πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίζουν, να συλλαμβάνουν τους εμπλεκόμενους, να διώκουν και να εκδικάζουν εγκλήματα εις βάρος άγριων ειδών.

1.5. Θα πρέπει επίσης να δημιουργηθούν ομοιογενείς δομές σε όλα τα κράτη μέλη, οι οποίες η ΕΟΚΕ συνιστά να λάβουν τη μορφή διηπηρεσιακών επιτροπών και εξειδικευμένων μονάδων ή ειδικευμένου προσωπικού που να είναι σε θέση να καταπολεμήσουν την παράνομη εμπορία άγριων ειδών. Οι εν λόγω διηπηρεσιακές επιτροπές θα περιλαμβάνουν εκπροσώπους εξειδικευμένων μονάδων για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών. Οι διηπηρεσιακές επιτροπές θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για

τη διαβούλευση και τη διοργάνωση κοινών ερευνών εντός των κρατών μελών με άλλους οργανισμούς που εστιάζουν σε διαφορετικές παράνομες δραστηριότητες, όπως τα οικονομικά εγκλήματα και τα κυβερνοεγκλήματα. Οι δραστηριότητες αυτές εν γένει συνδέονται με την παράνομη εμπορία άγριων ειδών, δεδομένου ότι οι οργανωμένοι εγκληματίες μπορούν και συχνά χρησιμοποιούν τους διαύλους που διαθέτουν όσον αφορά εγκλήματα άλλου είδους (όπως το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες) για την παράνομη εμπορία προϊόντων άγριων ειδών. Θα πρέπει να δημιουργηθούν ειδικοί δίαυλοι επικοινωνίας και συνεργασίας με τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών.

1.6. Η συμπερίληψη υποχρεώσεων δέουσας επιμέλειας για τις εταιρείες που εμπορεύονται στην ΕΕ –μέσω μιας φιλόδοξης οδηγίας για τη δέουσα επιμέλεια όσον αφορά τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων– θα μπορούσε να παράσχει κίνητρα στις εταιρείες ώστε να εμπορεύονται πρωτίστως άγρια είδη που συλλέγονται με βιώσιμο τρόπο και να τις αποτρέπει από την εμπλοκή σε παράνομες δραστηριότητες και να βοηθά τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου να εντοπίζουν εγκληματίες.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική τη συνεργασία με επιχειρηματικούς τομείς που εμπλέκονται στο εμπόριο άγριων ειδών προκειμένου να μειωθεί η ζήτηση προϊόντων άγριων ειδών στην ΕΕ και να περιοριστεί η παράνομη εισαγωγή τέτοιων προϊόντων. Στο σχέδιο προβλέπεται η διοργάνωση θεματικών συνεδρίων με την ομάδα για την επιβολή νόμου στον τομέα του εμπορίου άγριων ειδών της ΕΕ απευθυνόμενων στους σχετικούς εκπροσώπους του επιχειρηματικού κόσμου για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ζητημάτων (π.χ. παραδοσιακά φάρμακα, εξωτικά κατοικίδια ζώα συντροφιάς, κλάδος ειδών πολυτελείας, κυνηγετικός τουρισμός, ξυλεια, κλάδοι αλιείας και εμπορίας προϊόντων αλιείας, μεταφορές, εταιρείες ταχυμεταφορών και ηλεκτρονικό εμπόριο). Ωστόσο, οι συntonισμένες ενημερωτικές εκστρατείες για το ευρύ κοινό (που θα αποσκοπούν ειδικά στη μείωση της ζήτησης) θα πρέπει να αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό της στρατηγικής. Οι ΟΚΠ θα μπορούσαν επίσης να διαδραματίσουν ρόλο στη μείωση της ζήτησης αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση και διεξάγοντας εκστρατείες μείωσης της ζήτησης με στόχο κοινότητες που καταναλώνουν παράνομα προϊόντα άγριων ειδών στην ΕΕ.

1.8. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να μεριμνήσει για τη συμμετοχή των εθνικών και υπερεθνικών φορέων επιβολής του νόμου σε δράσεις αύξησης της προβολής της πρόληψης και της δίωξης του εμπορίου ειδών άγριας χλωρίδας και πανίδας που απειλούνται με εξαφάνιση στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων επικοινωνίας σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα, τόσο μέσω των μόνιμων εργαλείων επικοινωνίας που διαθέτουν όσο και μέσω προσωρινών στοχευμένων εκστρατειών.

1.9. Τέλος, είναι ζωτικής σημασίας να θεσπίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έναν σαφή και φιλόδοξο μηχανισμό παρακολούθησης και αξιολόγησης για την παρακολούθηση της εφαρμογής του σχεδίου δράσης, καθώς και για τη μέτρηση της προόδου και της επιτυχίας του, λαμβανομένης υπόψη της εξωτερικής δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών (σύμφωνα με την Προτεραιότητα 4).

2. Ιστορικό

2.1. Η παράνομη εμπορία άγριων ειδών έχει εξελιχθεί σε μία από τις πιο επικερδείς μορφές οργανωμένου εγκλήματος στον κόσμο, τα ετήσια κέρδη της οποίας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι ανέρχονται σε έως 20 δισ. ευρώ⁽¹⁾ παγκοσμίως. Σε παγκόσμια κλίμακα, η παράνομη εμπορία άγριων ειδών έχει αυξηθεί εκθετικά κατά τα τελευταία έτη διότι θεωρείται δραστηριότητα χαμηλού κινδύνου και υψηλής απόδοσης.

2.2. Παρά το ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο της για την προστασία των άγριων ειδών, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί σημαντική τελική αγορά και πλατφόρμα διέλευσης παράνομα διακινούμενων άγριων ειδών. Η σημασία της ΕΕ ως αγοράς παράνομων προϊόντων άγριων ειδών αναλύεται λεπτομερώς στις ετήσιες εκθέσεις μεγάλων κατασχέσεων, τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητά κάθε χρόνο από το 2011.

2.3. Αναγνωρίζοντας ότι η ΕΕ αποτελεί σημαντική αγορά προϊόντων άγριων ειδών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καταβάλει πρωτοφανείς προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων, των καταναλωτών και του ευρέος κοινού σχετικά με τα χαρακτηριστικά και τις διαστάσεις της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών στην Ευρώπη. Ως εκ τούτου, τον Φεβρουάριο του 2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών⁽²⁾, στο οποίο καθορίζεται ένα ολοκληρωμένο σχέδιο στρατηγικής για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών εντός της ΕΕ, καθώς και για την ενίσχυση του ρόλου της ΕΕ στον παγκόσμιο αγώνα για την καταπολέμηση αυτών των παράνομων δραστηριοτήτων. Παρά την επιτυχή ανάδειξη της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών σε ζήτημα προτεραιότητας, το σχέδιο δράσης είχε ελάχιστο αντίκτυπο στη μείωση της ζήτησης. Το δίκτυο παρακολούθησης του εμπορίου άγριων ειδών της ΕΕ (TRAFFIC)⁽³⁾ εξέδωσε έκθεση⁽⁴⁾ στην οποία συγκεντρώθηκαν τα στοιχεία για όλες τις κατασχέσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης για το διεθνές εμπόριο ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση (CITES) το 2018, η οποία δείχνει ότι η ζήτηση στην ΕΕ για είδη άγριας πανίδας και χλωρίδας δεν μεταβλήθηκε από τότε που συγκεντρώθηκαν τα πρώτα στοιχεία κατά το 2011.

(1) https://ec.europa.eu/environment/cites/infographics_en.htm.

(2) https://ec.europa.eu/environment/cites/trafficking_en.htm

(3) <https://www.traffic.org/>

(4) <https://www.traffic.org/site/assets/files/12745/eu-seizures-report-2020-final-web.pdf>

2.4. Η πιο πρόσφατη έκθεση του δικτύου TRAFFIC σχετικά με τις κατασχέσεις κατά το 2020 ⁽⁵⁾ αντικατοπτρίζει τον αντίκτυπο της πανδημίας COVID-19 στην παράνομη εμπορία άγριων ειδών. Η μείωση των εμπορικών συναλλαγών εξαιτίας των —σχετικών με τη νόσο COVID-19— διαταραχών στις αεροπορικές μεταφορές, στις εμπορικές δραστηριότητες και σε άλλες διεπαφές για τη μεταφορά ή την πώληση αγαθών είναι πιθανό να συνέβαλε στον περιορισμό του αριθμού των αναφερόμενων κατασχέσεων. Παρατηρήθηκε σημαντική μείωση των παρακρατήσεων στην ΕΕ κατά το 2020, παρότι αυτό δεν υποδηλώνει αναγκαστικά μετατόπιση της ζήτησης ή διαφοροποίηση της δυναμικής της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών.

2.5. Εκτός από αγορά εισαγωγής, η ΕΕ αποτελεί επίσης τόπο προέλευσης ορισμένων επαπειλούμενων ειδών, όπως το ευρωπαϊκό χέλι (*Anguilla anguilla*). Από το 2016 έως το 2017 συνελήφθησαν 48 άτομα και κατασχέθηκαν 4 000 κιλά ζωντανών νεαρών χελιών, αξίας περίπου 4 εκατ. ευρώ. Επιπλέον, όλα τα παράνομα είδη άγριας ζωής που εισέρχονται στην Ευρώπη δεν προορίζονται για τις ευρωπαϊκές αγορές καθώς η ΕΕ λειτουργεί συχνά ως ενδιάμεσος σταθμός. Οι φορείς επιβολής του νόμου συχνά κατάσχουν παγκολίνους, ιππόκαμπους, ελεφαντόδοντο και περύγια καρχαρία που προέρχονται από την Αφρική και έχουν ως προορισμό την Ασία.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΕ πρέπει να παραμείνει σε επαγρύπνηση και να πολλαπλασιάσει τις προσπάθειές της για την ανάσχεση και την αντιστροφή της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών. Αυτό το επικερδές εμπόριο όχι μόνο αποτελεί κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία λόγω του κινδύνου μετάδοσης ζoonόσων, αλλά υπονομεύει επίσης άμεσα τις πολιτικές της ΕΕ για τη στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης παγκοσμίως, ιδίως όσον αφορά τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης που σχετίζονται με την προστασία της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο ⁽⁶⁾, καθώς και τις προσπάθειες για την ενίσχυση της χρηστής διακυβέρνησης και την εξάλειψη των ανισοτήτων.

3.2. Η παράνομη εμπορία άγριων ειδών στις μέρες μας όχι μόνο φέρνει πολλά είδη (μεταξύ των οποίων και ορισμένα εμβληματικά) στα πρόθυρα της εξαφάνισης, αλλά και παρεμποδίζει τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη ⁽⁷⁾. Εν ολίγοις, το Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών πρέπει να εφαρμοστεί σωστά προκειμένου να τηρηθούν οι διεθνείς περιβαλλοντικές συμφωνίες της ΕΕ, ιδίως η CITES και η Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα (CBD). Ωστόσο, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προχωρήσει πέρα από αυτές τις διεθνείς συμφωνίες με στόχο τη βελτίωση της προστασίας των άγριων ειδών στην ΕΕ και τον περιορισμό της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών, τα οφέλη της οποίας θα γίνουν αισθητά όχι μόνο στην ΕΕ αλλά και παγκοσμίως. Η παράνομη εμπορία άγριων ειδών αποτελεί ένα από τα βασικά αίτια της απώλειας βιοποικιλότητας, ενώ σπρώχνει πολλά στο χείλος της εξαφάνισης και συμβάλλει στην κλιματική αλλαγή υποκινώντας την παράνομη υλοτομία, τη στιγμή που τα δένδρα είναι απαραίτητα για την αποθήκευση άνθρακα.

3.3. Εξίσου σημαντική είναι η ανάγκη πάταξης του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος και των μοιραίων συνεπειών του. Σύμφωνα με την κοινή έκθεση του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) και της Ιντερπόλ, το περιβαλλοντικό έγκλημα αυξήθηκε κατά 26 % ⁽⁸⁾. Αυτό περιλαμβάνει την παράνομη εμπορία άγριων ειδών, ενώ συνιστά απειλή για την ειρήνη, την ασφάλεια και το κράτος δικαίου και συχνά συσχετίζεται με άλλα σοβαρά εγκλήματα, όπως η διαφθορά, το κυβερνοέγκλημα και τα οικονομικά εγκλήματα. Σε ορισμένες περιοχές της Αφρικής, για παράδειγμα, η παράνομη εμπορία άγριων ειδών απειλεί την εθνική ασφάλεια. Εδώ πρέπει να αναφερθούν επίσης οι δολοφονίες, καθώς τα άτομα που είναι υπεύθυνα για την προστασία των απειλούμενων ειδών αντιμετωπίζουν πραγματική απειλή για τη ζωή τους και πληρώνουν βαρύ τίμημα για την προσήλωσή τους. Το Ίδρυμα Thin Green Line διαπίστωσε ότι είχαν αναφερθεί 595 θάνατοι δασοφυλάκων που σκοτώθηκαν από λαθροκυνηγούς μεταξύ 2009 και 2016. Εκατοντάδες ακόμη άγνωστοι φύλακες σκοτώθηκαν επίσης σε αναπτυσσόμενες χώρες, όπου οι δολοφονίες δεν αναφέρθηκαν. Το 2017 σκοτώθηκαν περισσότεροι από 100 φύλακες, ενώ οι δολοφονίες συνεχίστηκαν και το 2018 με αμείωτο ρυθμό, με σχεδόν δύο θανάτους την εβδομάδα ⁽⁹⁾.

3.4. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την αναθεώρηση του Σχεδίου δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών και την απόφαση να τεθεί η παράνομη εμπορία άγριων ειδών στον πυρήνα της δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την αξιολόγηση του προηγούμενου Σχεδίου δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με την οποία η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού, πόρων και κατάρτισης σε πολλά κράτη μέλη και τρίτες χώρες εξακολουθεί να αποτελεί μείζον ζήτημα. Υπάρχει επίσης σημαντική ανάγκη βελτίωσης της συνεργασίας: i) στο εσωτερικό των κρατών μελών της ΕΕ· ii) μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ· iii) μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών· και iv) με τα ενδιαφερόμενα μέρη και την κοινωνία των πολιτών. Επιπλέον, θα πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για τη διασφάλιση της ψηφιακής ιχνηλασιμότητας και της ψηφιακής συνεργασίας μεταξύ των οργανισμών.

⁽⁵⁾ https://www.traffic.org/site/assets/files/17391/2020_eu_seizures_report_final.pdf

⁽⁶⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/biodiversityandecosystems>

⁽⁷⁾ Απόσπασμα από το συμπέρασμα ανάλυσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0038&from=EL>

⁽⁸⁾ Έκθεση UNEP-Ιντερπόλ: Αύξηση του ποσοστού του περιβαλλοντικού εγκλήματος κατά 26 %

⁽⁹⁾ <https://globalconservation.org/news/over-one-thousand-park-rangers-die-10-years-protecting-our-parks/>

3.5. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη σύνδεση της αναθεώρησης της οδηγίας για το περιβαλλοντικό έγκλημα με το Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών στην οποία προέβη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ωστόσο, εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι η οδηγία για το περιβαλλοντικό έγκλημα δεν θα έχει ως αποστολή την επιβολή αποτελεσματικών και αποτρεπτικών κυρώσεων σε περίπτωση παράνομης εμπορίας άγριων ειδών. Στις 9 Δεκεμβρίου 2022, το Συμβούλιο ενέκρινε τη θέση του επί του φακέλου και μείωσε σημαντικά τις ποινές που επιβάλλονται στα φυσικά πρόσωπα, μειώνοντας παράλληλα τις επιδιώξεις εναρμόνισης όσον αφορά τις κυρώσεις για τα νομικά πρόσωπα. Τα επίπεδα που προτείνει το Συμβούλιο είναι πολύ χαμηλά για να είναι αποτρεπτικά και αποτελεσματικά. Το ύψος του ανώτατου προστίμου θα πρέπει να μην είναι χαμηλότερο του 15 % του συνολικού παγκόσμιου κύκλου εργασιών του νομικού προσώπου, ήτοι πολύ υψηλότερο από το 5 % ή το 3 % που ενέκρινε το Συμβούλιο. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι μια φιλόδοξη οδηγία για το περιβαλλοντικό έγκλημα είναι μείζονος σημασίας για ένα επιτυχημένο Σχέδιο δράσης της ΕΕ κατά της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει να περιλαμβάνει ρητή αναφορά στους μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος και άλλους προασπιστές των περιβαλλοντικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την ανάπτυξη και την υλοποίησή του σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο επειδή διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην αποκάλυψη και την πρόληψη παραβιάσεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Τα άτομα αυτά θα πρέπει επίσης να προστατεύονται από εκφοβισμούς ή αντιδικίες όταν καταγγέλλουν παράνομη εμπορία άγριων ειδών ή συμπράττουν σε έρευνες, όπως αναφέρεται επί του παρόντος στην οδηγία για το περιβαλλοντικό έγκλημα.

4.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική τη συνεργασία με επιχειρηματικούς τομείς που εμπλέκονται στο εμπόριο άγριων ειδών προκειμένου να μειωθεί η ζήτηση προϊόντων άγριων ειδών στην ΕΕ, να περιοριστεί η παράνομη εμπορία άγριων ειδών και να εξασφαλιστεί ότι κάθε εμπορία άγριων ειδών είναι νόμιμη και βιώσιμη. Στο σχέδιο προβλέπεται η διοργάνωση θεματικών συνεδριών με την ομάδα για την επιβολή νόμου στον τομέα του εμπορίου άγριων ειδών της ΕΕ απευθυνόμενων στους σχετικούς εκπροσώπους του επιχειρηματικού κόσμου για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ζητημάτων (π.χ. παραδοσιακά φάρμακα, εξωτικά κατοικίδια ζώα συντροφιάς, κλάδος ειδών πολυτελείας, κυνηγετικός τουρισμός, ξυλεία, κλάδοι αλιείας και εμπορίας προϊόντων αλιείας, μεταφορές, εταιρείες ταχυμεταφορών και ηλεκτρονικό εμπόριο). Ωστόσο, ο ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν οι ΟΚΠ στη στήριξη των προσπάθειών για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών θα πρέπει να αναγνωρίζεται καλύτερα και να αντικατοπτρίζεται στο σχέδιο δράσης και μέσω της εφαρμογής του (π.χ. εκστρατείες ευαισθητοποίησης και αλλαγής συμπεριφοράς). Οι πληροφορίες που παρέχει η ΕΕ στους πολίτες της σχετικά με τους κανόνες, τους κινδύνους και τις συνέπειες της εμπορίας και της χρήσης προϊόντων άγριων ειδών δεν διαδίδονται ευρέως, ενώ οι πληροφορίες σχετικά με τις πρακτικές και τη χρήση της παραδοσιακής ιατρικής (συμπεριλαμβανομένης της χρήσης προϊόντων και παραγώγων της άγριας πανίδας και χλωρίδας για την παρασκευή ιαματικών σκευασμάτων) γνωρίζουν ευρεία διάδοση σε ολόκληρη την ΕΕ. Οι πρακτικές αυτές ενέχουν κινδύνους για τους χρήστες (διότι ορισμένα ιαματικά σκευάσματα δεν αποφέρουν επιστημονικά αποδεδειγμένα οφέλη) και έχουν μοιραίες συνέπειες για τα άγρια είδη που αποτελούν αντικείμενο θήρευσης και εμπορίου (επιταχύνοντας την εξαφάνισή τους). Με τη βελτίωση της πρόληψης σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα, η ΕΕ θα μπορούσε να μειώσει έως και κατά 30 % τα προϊόντα άγριων ειδών που αποτελούν αντικείμενο παράνομης εμπορίας σε ετήσια βάση, δεδομένου ότι ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί στο ποσοστό των κατασχθέντων προϊόντων άγριων ειδών που προορίζονται για ιατρική χρήση στην ΕΕ⁽¹⁰⁾. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ και οι υπηρεσίες επιβολής του νόμου θα μπορούσαν επίσης να συμμετάσχουν στην ανάπτυξη δημόσιων εκστρατειών για την ευαισθητοποίηση σχετικά με το πρόβλημα.

4.3. Κατά την ανάθεση σαφών αρμοδιοτήτων για την υλοποίηση δράσεων σε εθνικό επίπεδο και κατά τη διασφάλιση του συντονισμού μεταξύ των σχετικών φορέων, η ΕΟΚΕ συνιστά ομοιογένεια σε όλα τα κράτη μέλη. Η παροχή δυνητικών επιλογών, όπως εκείνες που προβλέπονται στο σχέδιο για τη διασφάλιση του συντονισμού (για παράδειγμα: i) μέσω της δημιουργίας διυπηρεσιακών επιτροπών ή μνημονίων συνεννόησης· ii) μέσω της έγκρισης εθνικών σχεδίων δράσης· ή iii) μέσω του ορισμού εθνικού σημείου επαφής), θα προκαλέσει αβεβαιότητα εφόσον τα κράτη μέλη θα επιλέξουν διαφορετικές επιλογές. Η δημιουργία διυπηρεσιακών επιτροπών σε εθνικό επίπεδο, με καθορισμένο σημείο επαφής για κάθε μία εξ αυτών, θα συμβάλει στην εφαρμογή του σχεδίου δράσης.

4.4. Είναι ζωτικής σημασίας το προσωπικό των διυπηρεσιακών επιτροπών και το ειδικό προσωπικό ή μονάδες να εκπαιδεύονται ομοιογενώς και στα 27 κράτη μέλη. Τούτο θα διευκολύνει τη συνεργασία τόσο εντός όσο και μεταξύ των κρατών μελών, εφόσον το προσωπικό θα αντιδρά, θα διερευνά και θα διώκει κατά τον ίδιο τρόπο. Η ύπαρξη σημείου επαφής σε κάθε διυπηρεσιακή επιτροπή θα βελτιώσει επίσης τη συνεργασία και τον συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών, αλλά και με τρίτες χώρες. Η πρόβλεψη σημείου επαφής θα βελτιώσει τη συνεργασία διότι θα καταστήσει ευκολότερο και ταχύτερο για τις διυπηρεσιακές επιτροπές και το ειδικό προσωπικό των κρατών μελών να επικοινωνούν μεταξύ τους, ιδίως σε περίπτωση επείγουσας ανάγκης λόγω διασυνοριακής παράνομης εμπορίας. Τα σημεία επαφής θα μπορούσαν να καταστήσουν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών περισσότερο ευέλικτη, χωρίς να εξαρτώνται από διεθνείς φορείς όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση για πιο τοπικές υποθέσεις που επηρεάζουν δύο χώρες. Ωστόσο, αυτές οι ομάδες ενδέχεται να εκτεθούν σε κίνδυνο και να καταστούν στόχος οργανωμένων εγκληματιών. Με σκοπό την προστασία των στοιχείων ταυτότητας του προσωπικού, ενδελεχής ενημέρωση σχετικά με τα σημεία επαφής θα πρέπει να παρέχεται αποκλειστικά και μόνον στις υπηρεσίες επιβολής του νόμου και στις δικαστικές αρχές.

⁽¹⁰⁾ Το Συμβούλιο εγκρίνει τη διαπραγματευτική του εντολή σχετικά με την οδηγία για το περιβαλλοντικό έγκλημα — Consilium (europa.eu).

4.5. Όσον αφορά την εφαρμογή του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών, τα κράτη μέλη της ΕΕ επεσήμαναν ότι, ελλείψει πόρων και προσωπικού, δυσκολεύονταν να προβούν σε επιχειρήσεις επιβολής. Επομένως, καθίσταται εκ νέου σημαντικό να διασφαλιστεί ότι τα κράτη μέλη θα δεσμευθούν να διαθέσουν επαρκείς πόρους για την εφαρμογή του νέου σχεδίου δράσης της ΕΕ σε εθνικό επίπεδο. Επίσης, οι πόροι είναι σημαντικοί για την εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας για το προσωπικό.

4.6. Το κείμενο θα πρέπει να αναφέρει ρητά πως τα κράτη μέλη δεσμεύονται όσον αφορά την παροχή επαρκών πόρων με σκοπό την απόκτηση εξειδικευμένου προσωπικού στο εσωτερικό της χώρας τους για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών. Τα διατιθέμενα κονδύλια θα πρέπει να υποδεικνύονται, να παρακολουθούνται και να αξιολογούνται στο πλαίσιο της εφαρμογής του σχεδίου δράσης σε εθνικό επίπεδο. Οι πόροι θα πρέπει να περιλαμβάνουν όχι μόνο το προσωπικό αλλά και τον εξοπλισμό. Επιπλέον, το προσωπικό θα πρέπει να απολαύει συνθήκες εργασίας υψηλής ποιότητας, με πλήρη δικαιώματα συλλογικής διαπραγμάτευσης και δυνατότητες επαγγελματικής ανέλιξης. Αυτό είναι κείριος σημασίας για την προσέλκυση των καλύτερων και τη διατήρηση υψηλού επιπέδου κινήτρων. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί σε θέματα που αφορούν την υγεία, την ευεξία και την προσωπική ασφάλεια. Χρειάζεται ομοιογενής κατάρτιση όλων των φορέων που επιδιώκουν την πρόληψη της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών, καθώς και δημιουργία ομοιογενών δομών σε όλα τα κράτη μέλη, οι οποίες η ΕΟΚΕ συνιστά να λάβουν τη μορφή διυπηρεσιακών επιτροπών και εξειδικευμένων μονάδων ή ειδικού προσωπικού που να είναι σε θέση να καταπολεμήσουν την παράνομη εμπορία άγριων ειδών.

4.7. Στο σχέδιο δράσης προβάλλεται ο ρόλος διαφόρων διεθνών οργανισμών και πρωτοβουλιών όπως η EMPACT, η οποία αποτελεί εμβληματικό εργαλείο για την επιχειρησιακή συνεργασία πολλαπλών κλάδων και οργανισμών ενόψει της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος σε επίπεδο ΕΕ. Η EMPACT θα μπορούσε να αποτελέσει βασικό εργαλείο για την εφαρμογή του Σχεδίου δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών, μέσω της διοργάνωσης, για παράδειγμα, συνεδριών κατάρτισης για το προσωπικό των διυπηρεσιακών επιτροπών και το ειδικευμένο προσωπικό σε όλα τα κράτη μέλη κατά τρόπο ομοιογενή.

4.8. Η πρόληψη των παράνομων κυνηγετικών δραστηριοτήτων, ιδίως όσον αφορά τα τρόπαια, θα πρέπει να καλύπτεται από το Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών. Στα Καρπάθια Όρη, για παράδειγμα, οι αρκούδες θηρεύονται παράνομα, με τους λαθροκυνηγούς να τιμωρούνται με χαμηλά πρόστιμα, τα οποία δεν είναι αρκετά αποτρεπτικά.

4.9. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση να συντονίζει η EMPACT τη διεξαγωγή τακτικών κοινών επιχειρήσεων που περιλαμβάνουν διασυνοριακή συνεργασία των κρατών μελών της ΕΕ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (OLAF) και σχετικών οργανισμών της ΕΕ, όπως η Eurojust, ο Frontex, η Ευρωπόλ και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ελέγχου της Αλιείας. Και πάλι, η δέουσα κατανομή των πόρων σε εθνικό επίπεδο είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση αποτελεσματικής συνεργασίας.

4.10. Όσον αφορά τις εμπορικές πολιτικές και τα μέσα υποστήριξης της δράσης για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για τη συμπερίληψη φιλόδοξων δεσμεύσεων προς τον σκοπό αυτόν στις μελλοντικές συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών. Ωστόσο, αυτό δεν θα είναι αρκετό για την ανάσχεση της παράνομης εμπορίας άγριων ειδών. Οι προσπάθειες της ΕΕ με στόχο τον πολλαπλασιασμό των ευκαιριών για διεθνείς εμπορικές συναλλαγές και επενδύσεις θα αποδειχθούν αλυσιτελείς και αντιπαραγωγικές εάν η ΕΕ δεν καλύψει επείγοντως τα υφιστάμενα κενά ως προς την επιβολή της νομοθεσίας. Τα ψηφιακά διαβατήρια προϊόντος θα μπορούσαν επίσης να εξυπηρετήσουν τον ίδιο σκοπό. Θα μπορούσαν να αυξήσουν την ιχνηλασιμότητα και τη διαφάνεια όσον αφορά τους κινδύνους που ελλοχεύουν στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού, να συμβάλουν σε κοινούς διεθνείς μηχανισμούς ελέγχου και προσπάθειες επιβολής, αλλά και να διασφαλίσουν στους πολίτες και τους καταναλωτές το ίδιο επίπεδο ενημέρωσης σχετικά με τα προϊόντα που αγοράζουν, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση ενωσιακού πλαισίου πιστοποίησης για τις απορροφήσεις άνθρακα»

[COM(2022) 672 final — 2022/0394 (COD)]

(2023/C 184/15)

Εισηγητής: ο κ. **Stoyan TCHOUKANOV**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 1.2.2023 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 6.2.2023
Νομική βάση	Άρθρο 192 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	9.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	159/0/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής σχετικά με ένα ενωσιακό πλαίσιο πιστοποίησης για τις απορροφήσεις άνθρακα, καθότι αναγνωρίζει την ανάγκη να αυξηθούν οι απορροφήσεις άνθρακα και να προωθηθούν αναγεννητικές πρακτικές, χωρίς να παραβλέπεται ο κύριος στόχος για τις κρίσιμες σημασίας μειώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου προκειμένου να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πρόταση αφήνει πάρα πολλά κρίσιμα σημεία να διευκρινιστούν περαιτέρω μέσω κατ' εξουσιοδότηση πράξεων.

1.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι υπάρχουν σήμερα διάφορα συστήματα ελέγχου εγκυρότητας και ανταμοιβής της απορρόφησης άνθρακα στην Ένωση, και ότι ένα κοινό πλαίσιο πιστοποίησης θα μπορούσε να προσδώσει σαφήνεια και αξιοπιστία, ορίζοντας γενικούς ενωσιακούς κανόνες που θα διέπουν τη μέτρηση, τον έλεγχο εγκυρότητας και την επαλήθευση των κλιματικών οφελών των απορροφήσεων άνθρακα. Ο εθελοντικός χαρακτήρας του πλαισίου λειτουργεί ως κίνητρο, καθώς μπορεί να ανοίξει νέους διαύλους εσόδων για όσους ενδιαφέρονται να επιδοθούν σε δραστηριότητες απορρόφησης άνθρακα. Η ΕΟΚΕ ζητεί μεγαλύτερη σαφήνεια όσον αφορά το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα για την πλήρη εφαρμογή, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των οργανισμών και των μονάδων πιστοποίησης που θα χρειαστεί να δημιουργηθούν.

1.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι μπορεί να υπάρχουν εύλογα ερωτήματα σχετικά με τη χρήση της απορρόφησης άνθρακα στην κλιματική πολιτική της ΕΕ, το εύρος των οποίων μπορεί να κυμαίνεται από την πιθανότητα να περιοριστεί ή να καθυστερήσει η μείωση των εκπομπών λόγω υποσχέσεων για μελλοντική απορρόφηση άνθρακα, έως και τον κίνδυνο να προβληθούν ψευδείς ισχυρισμοί και ψευδοοικολογική ταυτότητα βάσει αγορών πιστωτικών μορίων εκπομπών άνθρακα. Προκειμένου να αποτραπεί η προβολή ψευδοοικολογικής ταυτότητας, η ΕΟΚΕ ζητεί να αντικατοπτρίζονται με σαφήνεια η προβλεπόμενη διάρκεια αποθήκευσης του άνθρακα και οι κίνδυνοι αντιστροφής στη χρήση των διαφόρων πιστοποιητικών απορρόφησης άνθρακα (που καλύπτουν τη «μόνιμη αποθήκευση», την «ανθρακοδεσμευτική γεωργία» και την «αποθήκευση άνθρακα σε προϊόντα μακράς διάρκειας»).

1.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον στόχο της Επιτροπής να παρέχει στο κοινό, στους παρόχους απορρόφησης άνθρακα και στους αγοραστές διαφάνεια και σαφήνεια όσον αφορά την αξία των πιστοποιημένων δραστηριοτήτων απορρόφησης άνθρακα. Ωστόσο, ζητεί περαιτέρω διασφαλίσεις σχετικά με την αξία και τη χρήση των πιστοποιητικών. Καλεί την Επιτροπή να παράσχει καθοδήγηση ορίζοντας τους ισχυρισμούς που μπορούν να υποβληθούν με βάση τις διάφορες περιπτώσεις πιστοποιημένης απορρόφησης άνθρακα, και ζητεί να διατηρηθεί η διάκριση μεταξύ των πιστοποιητικών που αφορούν μόνιμη αποθήκευση άνθρακα, ανθρακοδεσμευτική γεωργία και αποθήκευση άνθρακα σε προϊόντα.

1.5. Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναπτυχθούν μελλοντικές μεθοδολογίες βάσει του πλαισίου ούτως ώστε να περιγραφούν σαφώς οι πτυχές της λογοδοσίας και να διασφαλιστεί η διαφάνεια. Ο κίνδυνος αντιστροφής πρέπει να παρακολουθείται συνεχώς και να μετριάζεται. Η ευθύνη και η μεταβίβαση της ευθύνης για τον άνθρακα που απορροφάται και αποθηκεύεται πρέπει να καθορίζεται σαφώς σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων απορρόφησης άνθρακα.

1.6. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι οι μεθοδολογίες βασίζονται σε επιστημονικά στοιχεία και ελέγχονται από την επιστημονική κοινότητα. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το σύστημα πιστοποίησης είναι τόσο περίπλοκο και επαχθές που δεν θα προωθήσει την ευρεία χρήση αυτών των πρακτικών — οι διαδικασίες φαίνονται ιδιαίτερα χρονοβόρες και τεχνοκρατικές, και μπορεί να αποθαρρύνουν τους φορείς να προβούν σε δραστηριότητες, δεδομένου ότι πρόκειται συχνά για μικρής κλίμακας επιχειρήσεις με στενά περιθώρια, ακόμα και στο πλέον ευνοϊκό σενάριο.

1.7. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι απαιτείται ένα ευρύ φάσμα μετρήσεων των απορροφήσεων άνθρακα για την παρακολούθηση, την υποβολή εκθέσεων και την επαλήθευση (MRV), συμπεριλαμβανομένης της χρήσης τηλεπισκόπησης και δορυφορικής απεικόνισης. Όσον αφορά τις απαιτούμενες μετρήσεις, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι αναγκαίο να διατηρηθούν οι δαπάνες της επαλήθευσης απορρόφησης άνθρακα σε όσο το δυνατόν χαμηλότερο επίπεδο, ώστε να εξασφαλιστεί ευρεία προσβασιμότητα του πλαισίου πιστοποίησης.

1.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι πιθανοί κίνδυνοι και οι ανεπιθύμητες επιπτώσεις για τους κύριους παράγοντες (γεωργοί, δασική βιομηχανία, κλάδοι κατασκευών και ξυλείας) που σχετίζονται με την πρόταση, συμπεριλαμβανομένων όσων έχουν περιβαλλοντικό ή κοινωνικοοικονομικό χαρακτήρα, πρέπει να αξιολογηθούν και να αντιμετωπιστούν προσεκτικά πριν ενσωματωθεί το πλαίσιο πιστοποίησης σε άλλες πολιτικές, όπως η κοινή γεωργική πολιτική.

1.9. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ισχύουσα Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ) δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση της ανθρακοδεσμευτικής γεωργίας ή των απορροφήσεων άνθρακα⁽¹⁾. Παρότι η ΚΓΠ ενδέχεται να έχει έναν μικρό ρόλο στις απορροφήσεις άνθρακα, το εν λόγω μέσο είναι σχεδιασμένο για την παραγωγή τροφίμων, ζωοτροφών και βιομάζας, που αποτελεί τον πρωταρχικό στόχο του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας. Σε αυτό το συγκεκριμένο πλαίσιο, οι απορροφήσεις άνθρακα αποτελούν υποπροϊόν, γεγονός που σημαίνει ότι θα πρέπει να διατεθούν επιπρόσθετες πηγές χρηματοδότησης.

1.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το υψηλό επίπεδο ασάφειας εκ μέρους της Επιτροπής σχετικά με τη χρηματοδότηση θα λειτουργήσει ως ισχυρό αντικίνητρο για τη συμμετοχή δυνητικών συμμετεχόντων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι απαιτείται κάποιο επίπεδο βεβαιότητας όσον αφορά τη χρηματοδότηση. Δεδομένων των ευκαιριών που προσφέρουν οι απορροφήσεις άνθρακα στο μέλλον, η ΕΟΚΕ συνιστά την ανάπτυξη ενός χάρτη πορείας προς ένα κοινό χρηματοδοτικό μέσο για τα μέτρα αυτά.

2. Γενικές παρατηρήσεις

Η ανάγκη αύξησης των απορροφήσεων άνθρακα ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι καθαρών μηδενικών εκπομπών

2.1. Με βάση τη συμφωνία του Παρισιού, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δεσμευτεί να επιτύχει καθαρές μηδενικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050 και καθαρές αρνητικές εκπομπές στη συνέχεια. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή, η αποκλειστική εστίαση στις μειώσεις των εκπομπών δεν αρκεί ώστε να επιτευχθεί αυτός ο στόχος: η ανάπτυξη της απορρόφησης του διοξειδίου του άνθρακα για την αντιστάθμιση των υπολειμματικών εκπομπών που είναι δύσκολο να μειωθούν είναι αναπόφευκτη για την επίτευξη μηδενικών καθαρών εκπομπών CO₂ ή αερίων του θερμοκηπίου⁽²⁾.

2.2. Αν και οι απορροφήσεις άνθρακα δεν υποκαθιστούν τις αναγκαίες δραστικές μειώσεις εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, θα χρειαστεί να προστεθούν στις προσπάθειες μείωσης των εκπομπών για την επίτευξη καθαρών μηδενικών και καθαρών αρνητικών εκπομπών. Συνεπώς, οι απορροφήσεις άνθρακα θα πρέπει να αυξηθούν σημαντικά παγκοσμίως προκειμένου να ελεγχθούν οι ατμοσφαιρικές συγκεντρώσεις αερίων του θερμοκηπίου και να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη. Για την επίτευξη των κλιματικών στόχων της, η ΕΕ προβλέπει ότι θα χρειαστεί να μειώσει τις εκπομπές της κατά 85-95 % σε σύγκριση με το 1990, και θα χρειαστούν απορροφήσεις άνθρακα ώστε να καλυφθεί το κενό. Συνεπώς, θα πρέπει να απορροφώνται αρκετές εκατοντάδες εκατομμύρια τόνοι (Mt) CO₂ από την ατμόσφαιρα ετησίως.

2.3. Για τον σκοπό αυτόν, η ΕΕ έχει αναλάβει μέχρι στιγμής διάφορες πρωτοβουλίες:

— το νομοθέτημα για το κλίμα, που θέτει τον στόχο της ΕΕ για επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050·

— τον κανονισμό για τη χρήση γης, την αλλαγή χρήσης γης και τη δασοπονία (LULUCF), του οποίου η πιο πρόσφατη πρόταση τροποποίησης προβλέπει στόχο καθαρών απορροφήσεων 310 Mt ισοδύναμου CO₂ από το έδαφος, τα δάση και τα προϊόντα υλοτομίας το 2030· και

— την ανακοίνωση σχετικά με τους βιώσιμους κύκλους άνθρακα, η οποία περιγράφει τον χάρτη πορείας προς την ανθρακοδεσμευτική γεωργία που θα συμβάλει στον προτεινόμενο στόχο του 2030 για τον τομέα LULUCF, καθώς και βιομηχανικές λύσεις για την απορρόφηση τουλάχιστον 5 Mt το 2030. Στην ανακοίνωση ανακοινώνονται επίσης σχέδια ανάπτυξης της πρότασης για κανονιστικό πλαίσιο πιστοποίησης για τις απορροφήσεις άνθρακα.

⁽¹⁾ ΕΕ C 323 της 26.8.2022, σ. 95.

⁽²⁾ IPCC WGIII SPM, 2022.

Διαχείριση των έργων απορρόφησης άνθρακα

2.4. Με την πρόταση της σχετικά με τη δημιουργία εθελοντικού ενωσιακού πλαισίου πιστοποίησης για τις απορροφήσεις άνθρακα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποσκοπεί στην αύξηση των υψηλής ποιότητας και βιώσιμων απορροφήσεων άνθρακα, δίνοντας κίνητρα χρηματοδότησης, καταπολεμώντας την προβολή ψευδοοικολογικής ταυτότητας, καλλιεργώντας την εμπιστοσύνη, καθώς και εναρμονίζοντας τις συνθήκες της αγοράς.

2.5. Η Επιτροπή καθορίζει τρεις βασικές κατηγορίες μεθόδων απορρόφησης άνθρακα:

- μόνιμη αποθήκευση. Αφορά μεθόδους όπως η δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα με βάση τη βιοενέργεια (BECCS), και η δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα απευθείας από την ατμόσφαιρα (DACCS). Τουλάχιστον 5 Mt CO₂ θα πρέπει να απορροφηθούν με μεθόδους αυτής της κατηγορίας έως το 2030, ώστε να φτάσουμε στο επίπεδο απορρόφησης έως και 200 Mt CO₂ έως το 2050.
- η ανθρακοδεσμευτική γεωργία περιλαμβάνει μεθόδους όπως η δάσωση και η αναδάσωση, η βελτιωμένη διαχείριση των δασών, η αγροδοσοπονία, η γαίδευση άνθρακα στο έδαφος και η αποκατάσταση τυρφώνων. Μαζί με τα προϊόντα αποθήκευσης άνθρακα, η ανθρακοδεσμευτική γεωργία συμβάλλει στον προτεινόμενο για τον τομέα LULUCF στόχο για καθαρή απορρόφηση 310 Mt ισοδύναμου CO₂ ετησίως έως το 2030 και στην επίτευξη μιας «θετικής για το κλίμα» οικονομίας το 2050.
- η αποθήκευση άνθρακα σε προϊόντα περιλαμβάνει μεθόδους όπως η χρήση υλικών με βάση το ξύλο στις κατασκευές, καθώς και μακράς διάρκειας δέσμευση και χρήση άνθρακα, και παράλληλα με την ανθρακοδεσμευτική γεωργία θα βοηθήσουν να υλοποιηθούν οι προαναφερθέντες προτεινόμενοι στόχοι για τον τομέα LULUCF και τη θετικότητα προς το κλίμα.

2.6. Προκειμένου να διασφαλίσει ότι θα πιστοποιούνται μόνο απορροφήσεις άνθρακα υψηλής ποιότητας σύμφωνα με τον κανονισμό, η Επιτροπή έχει θέσει ορισμένα βασικά κριτήρια:

- οι δραστηριότητες απορρόφησης άνθρακα πρέπει να μετρώνται με ακρίβεια και να αποφέρουν αδιαμφισβήτητη οφέλη για το κλίμα (ποσοτικός προσδιορισμός).
- οι δραστηριότητες απορρόφησης άνθρακα πρέπει να υπερβαίνουν τις πρακτικές της αγοράς και τις νομικές απαιτήσεις (προσθετικότητα).
- τα πιστοποιητικά πρέπει να αναφέρουν σαφώς τη διάρκεια της αποθήκευσης άνθρακα και να διαχωρίζουν τη μόνιμη από την προσωρινή αποθήκευση (μακροπρόθεση αποθήκευση).
- τέλος, οι δραστηριότητες απορρόφησης άνθρακα πρέπει να συνεισφέρουν σε άλλους περιβαλλοντικούς στόχους όπως η βιοποικιλότητα, ή τουλάχιστον δεν πρέπει να βλάπτουν το περιβάλλον (βιωσιμότητα).

2.7. Προκειμένου να καθορίσει σαφέστερα τους κανόνες που ισχύουν για κάθε μέθοδο απορρόφησης άνθρακα, και να θέσει σε εφαρμογή τα κριτήρια ποιότητας, η Επιτροπή θα αναπτύξει, με τη στήριξη ομάδας εμπειρογνομώνων, ειδικά προσαρμοσμένες μεθοδολογίες πιστοποίησης, τις οποίες θα καθιερώσει με κατ' εξουσιοδότηση πράξεις. Καταρχάς, η ΕΕ θα αναπτύξει μεθοδολογίες και θα αναγνωρίσει συστήματα πιστοποίησης. Ως δεύτερο βήμα, οι φορείς εκμετάλλευσης μπορούν να ενταχθούν σε αναγνωρισμένα από την ΕΕ συστήματα πιστοποίησης, ενώ τρίτα μέρη θα επαληθεύουν τις επιλέξιμες για πιστοποίηση δραστηριότητες. Οι πιστοποιημένες απορροφήσεις άνθρακα θα καταγράφονται σε διαλειτουργικά μητρώα.

2.8. Υπάρχουν διάφορες συνέργειες μεταξύ των υφιστάμενων και των επικείμενων πρωτοβουλιών στον τομέα της απορρόφησης άνθρακα. Οι απορροφήσεις άνθρακα βάσει του προτεινόμενου κανονισμού μπορούν:

- να λάβουν δημόσια στήριξη μέσω της κοινής γεωργικής πολιτικής, κρατικών ενισχύσεων ή του Ταμείου Καινοτομίας.
- να συμπεριληφθούν σε εταιρικές εκθέσεις, να προσδιοριστούν ακριβέστερα στην πρωτοβουλία για την τεκμηρίωση των οικολογικών ισχυρισμών ή στην οδηγία για την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες.
- να χρησιμοποιήσουν τις συνέργειες με άλλα σήματα ή πιστοποιήσεις, όπως η πιστοποίηση βιολογικής γεωργίας και βιώσιμη βιομάζας.
- να συμπεριληφθούν σε συμβάσεις αλυσίδας εφοδιασμού, δημιουργώντας βιομηχανικές αλυσίδες αξίας και συνέργειες με βιώσιμα συστήματα τροφίμων.
- να συμβάλουν στην ακεραιότητα των εθελοντικών αγορών άνθρακα.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

Η ισχυρή πιστοποίηση ως αναγκαία βάση για την ταχεία αύξηση των δυνατοτήτων απορρόφησης άνθρακα στην Ευρώπη

3.1. Η θέσπιση γενικών ενωσιακών κανόνων που θα διέπουν τη μέτρηση, τον έλεγχο εγκυρότητας και την επαλήθευση των κλιματικών οφελών των απορροφήσεων άνθρακα μπορεί να στηρίξει καθοριστικά την ανάπτυξη ισχυρών δυνατοτήτων απορρόφησης άνθρακα στην Ευρώπη. Αυτό περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα καινοτόμων μεθόδων δέσμευσης και αποθήκευσης μη ορυκτού CO₂ για τους γεωργούς, τους δασοκόμους, τις βιομηχανίες και άλλους φορείς.

3.2. Η πιστοποίηση συνιστά ένα απαραίτητο και σημαντικό βήμα προς την ενσωμάτωση των απορροφήσεων άνθρακα στις κλιματικές πολιτικές της ΕΕ. Αυτό περιλαμβάνει, για παράδειγμα, παροχή κινήτρων στους διαχειριστές γης για αποθήκευση άνθρακα στο έδαφος (π.χ. μέσω της ΚΓΠ), ανταμοιβή των προμηθειών οικοδομικών υλικών που αποθηκεύουν μη ορυκτό άνθρακα (π.χ. μέσω κανονισμών δόμησης), ή υποβολή εκθέσεων σχετικά με τους κλιματικούς στόχους (π.χ. μέσω της οδηγίας για την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες).

3.3. Επομένως, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως το πλαίσιο πιστοποίησης για τις απορροφήσεις άνθρακα, τόσο καταρχήν όσο και ως βήμα προς την ισχυρή πιστοποίηση.

Η ανάγκη παρακολούθησης του απορροφόμενου άνθρακα για την εξασφάλιση των κλιματικών, οικονομικών και κοινωνικών οφελών

3.4. Αν και είναι επιτακτική ανάγκη να αναπτυχθούν οι απορροφήσεις άνθρακα σε μεγάλη κλίμακα, είναι επίσης εξίσου σημαντικό να ελέγχονται αυτές οι προσπάθειες. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι μπορεί να υπάρχουν εύλογα ερωτήματα σχετικά με τη χρήση της απορρόφησης άνθρακα στην κλιματική πολιτική της ΕΕ, το εύρος των οποίων μπορεί να κυμαίνεται από την πιθανότητα να αποτραπεί ο μετριασμός έως και τον κίνδυνο να προβληθούν ψευδείς οικολογικοί ισχυρισμοί και ψευδοοικολογική ταυτότητα με βάση τις αγορές πιστωτικών μορίων άνθρακα.

3.5. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ χρειάζεται ένα αποτελεσματικό και ισχυρό πλαίσιο πιστοποίησης, ώστε να εξασφαλίσει ότι θα πιστοποιούνται μόνο οι υψηλής ποιότητας και αξιόπιστες απορροφήσεις άνθρακα. Αυτό θα επιτρέψει στην ΕΕ να αναγνωρίζει και να ανταμείβει τις απορροφήσεις άνθρακα χωρίς να παρεμποδίζεται η διαδικασία απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές.

3.6. Η πρόβλεψη κατώτατου ορίου ποιότητας για όλες τις πιστοποιημένες απορροφήσεις άνθρακα είναι κείριας σημασίας, ώστε να πεισθούν οι βασικοί παράγοντες ότι οι πιστοποιημένες από την ΕΕ απορροφήσεις άνθρακα συνεπάγονται πραγματικό όφελος για το κλίμα. Στη συνέχεια, θα πρέπει να υπάρξει μια αρκετά ισχυρή ένδειξη ότι οι πιστοποιημένες απορροφήσεις άνθρακα μπορούν να ενσωματωθούν με ασφάλεια στις ευρύτερες κλιματικές πολιτικές της ΕΕ.

3.7. Σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να αποδεικνύεται η προσθετικότητα των δραστηριοτήτων απορρόφησης άνθρακα —δηλαδή ότι μια απορρόφηση δεν θα είχε πραγματοποιηθεί χωρίς την παρέμβαση. Αυτή είναι μια αυστηρή απαίτηση στην περίπτωση που τα πιστοποιητικά χρησιμοποιούνται για αξιώσεις αποζημίωσης, δυνητικά, όμως, μπορεί να είναι ηπιότερη, όταν δεν αφορά αξιώσεις (π.χ. όταν πρόκειται για άμεσες κρατικές πληρωμές σε γεωργούς με σκοπό να ενθαρρυνθεί η μετάβαση σε αναγεννητικές πρακτικές). Για τον λόγο αυτόν, οι δραστηριότητες απορρόφησης άνθρακα θα πρέπει να παράγουν παράλληλα οφέλη όσον αφορά τη βιωσιμότητα, αντί να έχουν μόνον «ουδέτερο» αντίκτυπο, όπως προβλέπεται επί του παρόντος από την Επιτροπή.

3.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι ο κίνδυνος αντιστροφής (αποδέσμευσης αποθηκευμένου CO₂) πρέπει να παρακολουθείται συνεχώς και να μετριάζεται. Η ευθύνη και η μεταβίβαση της ευθύνης για τον άνθρακα που απορροφάται και αποθηκεύεται πρέπει να καθορίζεται σαφώς και να είναι συγκεκριμένη για κάθε τύπο απορρόφησης άνθρακα.

Διατήρηση της διάκρισης μεταξύ μόνιμης αποθήκευσης άνθρακα, ανθρακοδεσμευτικής γεωργίας και αποθήκευσης άνθρακα σε προϊόντα

3.9. Οι μέθοδοι απορρόφησης άνθρακα διαφέρουν σημαντικά όσον αφορά το πώς εξάγεται το CO₂ από την ατμόσφαιρα, πού αποθηκεύεται ο άνθρακας και για πόσον καιρό.

3.10. Γενικά, ο άνθρακας που αποθηκεύεται σε χερσαίους ταμειυτήρες και σε ζωντανή βιομάζα (μέθοδοι απορρόφησης κύκλου βραχείας διάρκειας) είναι περισσότερο ευάλωτος και έχει συντομότερη διάρκεια αποθήκευσης από τον άνθρακα που αποθηκεύεται σε γεωλογικούς ταμειυτήρες (μέθοδοι απορρόφησης κύκλου μακράς διάρκειας)

3.11. Ως εκ τούτου, οι διάφορες μέθοδοι απορρόφησης και αποθήκευσης άνθρακα θα πρέπει να υπόκεινται σε διαφορετική μέτρηση, διαχείριση και πιστοποίηση, ανάλογα με τον τρόπο αποθήκευσης άνθρακα. Η ΕΕ ήδη διαχωρίζει τον πυλώνα του LULUCF από τις εκπομπές του βιομηχανικού τομέα. Η ανακοίνωση για τους βιώσιμους κύκλους άνθρακα κάνει διάκριση μεταξύ «ορυκτού», «βιογενούς» και «ατμοσφαιρικού» άνθρακα, και προτείνει κάθε τύπος άνθρακα να επισημαίνεται, να παρακολουθείται και να καταγράφεται χωριστά στην ΕΕ το αργότερο έως το 2028.

3.12. Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί ότι οι τρεις κατηγορίες μεθόδων απορρόφησης άνθρακα (μόνιμη αποθήκευση άνθρακα, ανθρακοδεσμευτική γεωργία και αποθήκευση άνθρακα σε προϊόντα) διαδραματίζουν διαφορετικούς ρόλους στην πορεία μας προς την επίτευξη καθάρων μηδενικών εκπομπών, και διαφέρουν ως προς τα αποτελέσματα για το κλίμα, το κόστος, τις προκλήσεις ανάπτυξης, τα επίπεδα ωριμότητας και την αντίληψη που έχει για αυτές το κοινό. Συνεπώς, θα πρέπει η προώθηση και η διαχείριση των μεθόδων να γίνονται επίσης με διαφορετικούς τρόπους, με ειδικά προσαρμοσμένες πολιτικές και χρηματοδοτική στήριξη που να καλύπτει τις ανάγκες κάθε μεθόδου απορρόφησης άνθρακα.

3.13. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον στόχο της Επιτροπής να παρέχει στο κοινό, στους παρόχους απορρόφησης άνθρακα και στους αγοραστές διαφάνεια και σαφήνεια όσον αφορά την αξία των πιστοποιημένων δραστηριοτήτων απορρόφησης άνθρακα.

3.14. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να προχωρήσει ακόμα περισσότερο και να παράσχει καθοδήγηση για τον προσδιορισμό των ισχυρισμών που μπορούν να υποβληθούν με βάση τις διάφορες περιπτώσεις πιστοποιημένης απορρόφησης άνθρακα (ήτοι μόνιμη αποθήκευση, ανθρακοδεσμευτική γεωργία, αποθήκευση άνθρακα σε προϊόντα). Αυτό θα έχει καίρια σημασία για την προώθηση ολόκληρου του φάσματος πιθανών περιπτώσεων πιστοποίησης για τις απορροφήσεις άνθρακα, ενώ παράλληλα θα διασφαλιστεί η ακεραιότητα των προβαλλόμενων κλιματικών οφελών και θα αποτραπεί η προβολή ψευδοοικολογικής ταυτότητας.

Εξασφάλιση διαφάνειας και επιστημονικής συμβολής στην ανάπτυξη των μεθοδολογιών

3.15. Καθώς η Επιτροπή αναμένεται να ξεκινήσει μια χωριστή διαδικασία, με την υποστήριξη ομάδας εμπειρογνομόνων, με σκοπό την ανάπτυξη μεθοδολογιών για τις δραστηριότητες απορρόφησης άνθρακα και επίσης τον προσδιορισμό περαιτέρω λεπτομερειών σχετικά με τα πιστοποιητικά σε κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, η ΕΟΚΕ ζητεί να συμμετάσχει και να εκφράσει τη γνώμη της η κοινωνία των πολιτών.

3.16. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι οι μεθοδολογίες που θα αναπτυχθούν θα βασίζονται σε επιστημονικά στοιχεία και θα ελέγχονται από την επιστημονική κοινότητα.

3.17. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι απαιτείται ένα ευρύ φάσμα μετρήσεων των απορροφήσεων άνθρακα για την παρακολούθηση, την υποβολή εκθέσεων και την επαλήθευση (MRV), συμπεριλαμβανομένης της χρήσης τηλεπισκόπησης και δορυφορικής απεικόνισης. Όσον αφορά τις απαιτούμενες μετρήσεις, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι αναγκαίο να διατηρηθούν οι δαπάνες MRV της απορρόφησης άνθρακα όσο το δυνατόν χαμηλότερες, ώστε να εξασφαλιστεί ευρεία προσβασιμότητα του πλαισίου πιστοποίησης.

3.18. Η ΕΕ θα πρέπει να εξετάσει τη δυνατότητα ειδικής χρηματοδότησης για έρευνα, ανάπτυξη μεθοδολογίας και πιλοτική εφαρμογή. Για τους μικρούς παράγοντες, η στήριξη με σκοπό την ανάπτυξη ικανοτήτων και την κάλυψη διοικητικών δαπανών θα είναι καίριας σημασίας για τον εκδημοκρατισμό της πρόσβασης στο πλαίσιο πιστοποίησης.

3.19. Τέλος, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι πιθανοί κίνδυνοι και οι ανεπιθύμητες επιπτώσεις που σχετίζονται με την πρόταση για τους κύριους παράγοντες (γεωργοί, δασική βιομηχανία, κλάδοι κατασκευών και ξυλείας), συμπεριλαμβανομένων όσων έχουν περιβαλλοντικό ή κοινωνικοοικονομικό χαρακτήρα, πρέπει να αξιολογηθούν και να αντιμετωπιστούν προσεκτικά πριν ενσωματωθεί το πλαίσιο πιστοποίησης σε άλλες πολιτικές, όπως η κοινή γεωργική πολιτική.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης 2022 (δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα)

[COM(2022) 547 final]

(2023/C 184/16)

Εισηγητές: ο κ. **Marcin NOWACKI**, ο κ. **Angelo PAGLIARA**, ο κ. **Lutz RIBBE**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 25.11.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	7.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	208/4/7

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Με την έκθεσή της σχετικά με την κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζει μια αρκετά αισιόδοξη εικόνα σχετικά με τα μέτρα που ελήφθησαν και τους στόχους που τέθηκαν τους τελευταίους μήνες.

1.2. Με την ανάγνωση της έκθεσης, καθίσταται σαφές ότι πολλοί στόχοι που θεωρούνταν πριν από τον πόλεμο κατά της Ουκρανίας υπερβολικά φιλόδοξοι παρουσιάζονται τώρα ως ρεαλιστικές απαντήσεις στην ενεργειακή κρίση. Εγείρεται το ερώτημα, τι εμπόδιζε την ΕΕ στο σύνολό της να είναι σαφέστερη όσον αφορά την προστασία του κλίματος, την ασφάλεια του εφοδιασμού, την ενεργειακή αυτονομία και την ανθεκτικότητα του ευρωπαϊκού ενεργειακού συστήματος πριν από τις 24 Φεβρουαρίου 2022.

1.3. Παρότι είναι χρήσιμο να γίνουν γνωστά τα διάφορα αριθμητικά και μη στοιχεία που παρουσιάζονται στην ανακοίνωση, η Ενεργειακή Ένωση είναι κάτι πολύ περισσότερο από τους μαθηματικά ή στατιστικά προσδιορισμούς στόχους για την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την εξοικονόμηση ενέργειας ή τη μείωση των εκπομπών. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επισημαίνει ότι η Ενεργειακή Ένωση αποτελεί ένα πρωτίστως πολιτικό σχέδιο με τους ακόλουθους σαφώς καθορισμένους πολιτικούς στόχους, που περιγράφονται ως οράματα, μεταξύ των οποίων ⁽¹⁾:

- 1) Μια Ενεργειακή Ένωση βασισμένη στην αλληλεγγύη και την εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών που μιλούν με μία φωνή στις παγκόσμιες υποθέσεις·
- 2) Ένα ολοκληρωμένο ενεργειακό σύστημα όπου η ενέργεια διακινείται ελεύθερα πέραν των συνόρων, με βάση τον ανταγωνισμό, την αποτελεσματική ρύθμιση των αγορών και τη βέλτιστη χρήση των πόρων·
- 3) Μια βιώσιμη και φιλική προς το κλίμα οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, η οποία έχει μελετηθεί για να διαρκέσει·
- 4) Ισχυρές, καινοτόμες και ανταγωνιστικές ευρωπαϊκές εταιρείες οι οποίες, αφενός, αναπτύσσουν προϊόντα και τεχνολογίες που απαιτούνται για την επίτευξη της ενεργειακής απόδοσης και τη μείωση των ανθρακούχων εκπομπών με σκοπό τη μείωση των λογαριασμών και, αφετέρου, συμμετέχουν ενεργά στην αγορά και προστατεύουν τους ευάλωτους πελάτες·
- 5) Ανάπτυξη των δεξιοτήτων του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού που είναι αναγκαίες για την οικοδόμηση και τη διαχείριση της ενεργειακής οικονομίας της Ευρώπης·
- 6) Εξασφάλιση της εμπιστοσύνης των επενδυτών μέσω μηνυμάτων όσον αφορά τις τιμές που αποτυπώνουν μακροπρόθεσμες ανάγκες και στόχους πολιτικής, γεγονός που προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, τη σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων της παραγωγής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα· και

⁽¹⁾ Βλ. COM(2015) 80 final με θέμα «Στρατηγική πλαίσιο για μια ανθεκτική Ενεργειακή Ένωση με μακρόπνοη πολιτική για την κλιματική αλλαγή».

7) Τοποθέτηση των πολιτών στο επίκεντρο της Ενεργειακής Ένωσης, στην οποία οι πολίτες αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη μετάβαση του ενεργειακού συστήματος, επωφελούνται από τις νέες τεχνολογίες για τη μείωση των λογαριασμών τους ενέργειας, συμμετέχουν ενεργά στην αγορά και στην οποία προστατεύονται οι ευάλωτοι καταναλωτές.

Η έκθεση παρέχει περιγραφή των μέτρων που έχουν ληφθεί ή προβλέπεται να ληφθούν για την υλοποίηση αυτών των οραμάτων. Η ΕΟΚΕ εκφράζει εντούτοις τη λύπη της για το γεγονός ότι η αναφορά που περιλαμβάνεται στην έκθεση δεν αφορά τα οράματα αλλά τις πέντε αμοιβαίως ενισχυόμενες και στενά αλληλένδετες διαστάσεις με στόχο την εξασφάλιση μεγαλύτερης ενεργειακής ασφάλειας, βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας. Αυτό το διπλό σύνολο στόχων ή οραμάτων, αφενός, και διαστάσεων, αφετέρου, καθιστά εξαιρετικά δύσκολη την παρακολούθηση της υλοποίησης των οραμάτων, μεταξύ άλλων επειδή τα ζητήματα των πολιτών που βρίσκονται στο επίκεντρο της ενεργειακής ένωσης ή η ανάγκη αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης του εργατικού δυναμικού περιλαμβάνονται σε αρκετές από αυτές τις διαστάσεις. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι αυτό καθιστά πολύ δύσκολη την παρακολούθηση της προόδου που έχει σημειωθεί όσον αφορά την υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής για την Ενεργειακή Ένωση.

1.4. Στην ανακοίνωση ορθώς γίνεται αναφορά στο σχέδιο REPowerEU, το οποίο έχει στηριχθεί από την ΕΟΚΕ και το οποίο έχει αναζωογονήσει και ενισχύσει την Πράσινη Συμφωνία και τα μέσα της δέσμης μέτρων «Fit for 55», με επίκεντρο τη διαφοροποίηση, την εξοικονόμηση, την ασφάλεια του εφοδιασμού και την επιτάχυνση της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Ωστόσο, η τρέχουσα κλιματική και ενεργειακή κρίση, καθώς και η έλλειψη ασφάλειας, σταθερότητας και προβλεψιμότητας όσον αφορά τον εφοδιασμό και τις τιμές ασκούν τεράστια πίεση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η κρίση δεν θα ήταν τόσο σοβαρή, εάν είχε αναληφθεί πιο στοχευμένη δράση νωρίτερα και, για παράδειγμα, εάν οι στόχοι της ΕΕ (όπως οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ενεργειακής Ένωσης) είχαν ληφθεί πιο σοβαρά υπόψη.

1.5. Σύμφωνα με την έκθεση για την κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης 2022, εκτιμάται ότι έως το 2030 πρέπει να επενδυθούν δημόσιοι πόροι ύψους 300 δισ. ευρώ στις διάφορες γραμμές δράσης με σκοπό την επίτευξη πλήρους ανεξαρτησίας από τα ρωσικά ορυκτά καύσιμα, γεγονός που θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στον συνολικό προϋπολογισμό της ΕΕ. Επιπλέον, θα απαιτηθούν περαιτέρω ιδιωτικές επενδύσεις, συμπεριλαμβανομένων επενδύσεων από Ευρωπαίους πολίτες. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα χρήματα πρέπει να δαπανώνται κατά τρόπο που να συμβάλλει στην επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων της Ενεργειακής Ένωσης. Επίσης, οι δαπάνες δεν θα πρέπει να οδηγήσουν σε μείωση των πόρων για τη δίκαιη μετάβαση, την έρευνα και την καινοτομία ή τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές που πλήττονται από την αύξηση των τιμών της ενέργειας.

1.6. Η πρωτοφανής αύξηση των τιμών της ενέργειας, η οποία προκλήθηκε από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, έχει τεράστιες κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, καθώς και επιπτώσεις στον βιομηχανικό και παραγωγικό ιστό των χωρών. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την έλλειψη σαφούς ευρωπαϊκού συντονισμού κατά τη διάρκεια της ενεργειακής κρίσης και, στο πλαίσιο της απόκρισης, ζητεί τη δημιουργία ενός μέσου κατά τα πρότυπα του ευρωπαϊκού μέσου προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE), προκειμένου να υποστηριχθούν οι εργαζόμενοι και οι επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

1.7. Τα πρόσφατα γεγονότα έχουν αυξήσει τον πιθανό κίνδυνο κυβερνοεπιθέσεων και πράξεων δολιοφθοράς σε κρίσιμες υποδομές, όπως το δίκτυο ενέργειας και οι μονάδες ηλεκτροπαραγωγής. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ συνιστά τον σχεδιασμό και την υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την προστασία της ΕΕ από τέτοιου είδους απειλές.

1.8. Ο κύριος μεσοπρόθεσμος στρατηγικός στόχος των χωρών της ΕΕ —ιδίως υπό το πρίσμα όσων συνέβησαν με τον πόλεμο στην Ουκρανία και λαμβανομένης επίσης υπόψη μιας πιθανής περαιτέρω περιπλοκής της διεθνούς κατάστασης— πρέπει να παραμείνει η ενεργειακή αυτονομία. Αντιλαμβανόμαστε ότι ως «στρατηγική ενεργειακή αυτονομία» νοείται μια πολιτική έννοια που θα συμβάλει στη διαμόρφωση της μελλοντικής ενεργειακής αγοράς της ΕΕ, όπου οι αυτόνομες αποφάσεις που λαμβάνει η ΕΕ θα εξασφαλίζουν την ενεργειακή ανεξαρτησία από αναξιόπιστους προμηθευτές. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι το θέμα αυτό δεν εξετάζεται δεόντως στην έκθεση και παραμένει στο παρασκήνιο, με το επίκεντρο να είναι αποκλειστικά η ανεξαρτησία από τις εισαγωγές ενέργειας από τη Ρωσία.

1.9. Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ, η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να αναπτύξουν κατάλληλα μέσα, μεταξύ άλλων μέσω της δημιουργίας ενός ταμείου ευρωπαϊκής κυριαρχίας, για την τόνωση των επενδύσεων σε καθαρές εγχώριες ενεργειακές τεχνολογίες και ενεργειακές υποδομές. Ταυτόχρονα, είναι ζωτικής σημασίας να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν τα κονδύλια με τον βέλτιστο τρόπο και αποδοτικά για την ανάπτυξη καθαρής ενέργειας. Μια τέτοια στρατηγική πρέπει επίσης να περιλαμβάνει καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο ενθάρρυνσης των επιχειρήσεων, των κοινοτικών θεσμικών οργάνων, των μελών των δημόσιων και των ενεργειακών κοινοτήτων για να επενδύσουν περισσότερο. Τα μέσα και οι πόροι που παρέχονται επί του παρόντος φαίνονται ανεπαρκή για τις μεγάλες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να μεριμνήσει ιδιαίτερα για τον αντίκτυπο των νέων πόρων και εφοδιασμού στο περιβάλλον, καθώς και για τις νέες εξαρτήσεις από τρίτες χώρες.

1.10. Κατά την ανάπτυξη της ενεργειακής αυτονομίας, η ΕΟΚΕ προτείνει να ακολουθηθεί μια προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή, καθώς η προσέγγιση αυτή διευκολύνει την επίτευξη των στόχων που αναφέρονται στο σημείο 1.3.

1.11. Η Πράσινη Συμφωνία δεν συνοδεύεται ακόμη από ισοδύναμες κοινωνικές πολιτικές, ώστε η μετάβαση αυτή να είναι μια δίκαιη μετάβαση. Δεδομένου ότι τα συστήματα απασχόλησης και τα βιομηχανικά συστήματα θα επηρεαστούν σε μεγάλο βαθμό από τις διαδικασίες μετάβασης, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η έκθεση δεν λαμβάνει δεόντως υπόψη τη σημασία της ολοκληρωμένης πολιτικής απασχόλησης, της πολιτικής δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής. Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση, η επανειδίκευση και η αναβάθμιση των δεξιοτήτων πρέπει να θεωρούνται κοινωνικοοικονομική ευθύνη.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ιδανική απάντηση στους κλυδωνισμούς του εφοδιασμού που προκλήθηκαν από την επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και η απάντηση που συνάδει περισσότερο με τους στρατηγικούς στόχους της Ενεργειακής Ένωσης θα ήταν ένα ενεργειακό σύστημα που θα βασίζεται σε 100 % εγχώρια καθαρή ενέργεια. Γνωρίζουμε ότι δεν υπάρχει συμφωνία ως προς το αν είναι εφικτό να επιτευχθεί αυτός ο στόχος. Ωστόσο, στο αναμενόμενο σενάριο, ένα τέτοιο ενεργειακό σύστημα θα αποφέρει ως κεντρικό όφελος απόλυτη αυτονομία και υψηλή ανθεκτικότητα. Όταν αναχρηματοδοτηθούν οι κεφαλαιουχικές δαπάνες για επενδύσεις σε εγκαταστάσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, έξυπνες τεχνολογίες, καθαρές μεταφορές και ενεργειακή απόδοση, θα προσφέρεται η πλέον οικονομικά προσιτή ενέργεια στον τελικό καταναλωτή, με παράλληλη ενίσχυση των τοπικών και περιφερειακών οικονομιών και δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας σε σύγκριση με το παλιό σύστημα. Όλα αυτά τα οφέλη περιγράφονται σαφώς στις αντίστοιχες αιτιολογικές σκέψεις της δέσμης μέτρων για την καθαρή ενέργεια. Ενώ θεωρητικά η ανανεώσιμη ενέργεια έχει τη δυνατότητα να διασφαλίσει την ενεργειακή αυτονομία σε επιχειρησιακούς όρους, πρέπει ακόμη να διασφαλιστεί ότι ολόκληρο το οικοσύστημα, συμπεριλαμβανομένου του υλικού για τις ίδιες τις εγκαταστάσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, επιτρέπει την τοπική παραγωγή. Ωστόσο, η έκθεση για την κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης δείχνει ότι το ευρωπαϊκό ενεργειακό σύστημα απέχει ακόμη πολύ από την επίτευξη αυτού του στόχου.

2.2. Συνεπώς, η κατάσταση αυτή απαιτεί διαφοροποίηση: εάν η απόλυτη αυτονομία δεν είναι εφικτή, η ΕΕ θα χρειαστεί στρατηγική αυτονομία. Η στρατηγική αυτονομία θα περιλαμβάνει τον καθορισμό του βαθμού στον οποίο οι εισαγωγές ενέργειας θα εξακολουθήσουν να είναι αναπόφευκτες στο μέλλον και του τι αυτό συνεπάγεται για την ευπάθεια/ανθεκτικότητα του ενεργειακού συστήματος της Ευρώπης. Ωστόσο, η έκθεση σχετικά με την κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης δεν δίνει καμία απάντηση σε αυτό, ούτε κάποιο άλλο έγγραφο στρατηγικής της Επιτροπής παρέχει τέτοιες ενδείξεις.

2.3. Προκειμένου να απαντηθεί το ερώτημα που αναφέρεται στο σημείο 2.2, πρέπει να υπολογίζεται η συμβολή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης της αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας και της ζήτησης και άλλων επιλογών ευελιξίας, για την κάλυψη της ζήτησης στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας, της θέρμανσης και των μεταφορών (υποκατάσταση ισχύος). Η υποκατάσταση ισχύος είναι το τμήμα της εγκατεστημένης ισχύος μιας μονάδας ηλεκτροπαραγωγής στο οποίο μπορούμε να βασιστούμε σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Καθώς η ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές είναι καταναεμημένη ενέργεια, είναι απόλυτα λογικό η αξιολόγηση αυτή να ξεκινά στον τόπο παραγωγής της. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, η πρώτη υποκατάσταση ισχύος θα πρέπει να αξιολογείται σε τοπικό επίπεδο (π.χ. σε συνοικιακό επίπεδο) για να εκφράζεται η συμβολή που μπορούν να προσφέρουν οι παραγωγοί-καταναλωτές, οι κοινότητες ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και άλλοι παραγωγοί. Το τοπικό είναι το επίπεδο στο οποίο πρέπει να υλοποιείται ένας από τους στόχους ή ένα από τα οράματα της Ενεργειακής Ένωσης — η τοποθέτηση των πολιτών στο επίκεντρο του ενεργειακού συστήματος. Το επόμενο επίπεδο θα είναι το περιφερειακό επίπεδο, όπου τα ελλείμματα (υποκατάσταση ισχύος κάτω του 100 %) και τα πλεονάσματα (υποκατάσταση ισχύος άνω του 100 %) θα μπορούσαν να εξισορροπούνται στο μέτρο του δυνατού. Θα έπεται το διαπεριφερειακό, εθνικό και, τελικά, το ευρωπαϊκό επίπεδο. Δεδομένου ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας συνεπάγονται σημαντικό συστημικό κόστος για τις ενεργειακές υποδομές, κύριος στόχος είναι η κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε τοπικό επίπεδο· στην αντίθετη περίπτωση, το κόστος πρέπει να βαρύνει τους παραγωγούς ενέργειας.

2.4. Αυτή η προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή που περιγράφεται στο σημείο 2.3 ανταποκρίνεται καλύτερα στη φύση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και στις επιλογές ευελιξίας όσον αφορά τους παραγωγούς όλων των μεγεθών, μεταξύ άλλων τις μεγάλες μονάδες ηλεκτροπαραγωγής και τους μικρούς παραγωγούς, συμπεριλαμβανομένων των λεγόμενων παραγωγών-καταναλωτών.

2.5. Όσον αφορά την Ενεργειακή Ένωση, η προσέγγιση που περιγράφεται στο σημείο 2.3 έχει τρία βασικά πλεονεκτήματα.

2.5.1. Πρώτον, από την άποψη του σχεδιασμού επενδύσεων, πρέπει να προβλεφθεί ο όγκος των εισαγωγών ενέργειας στην ΕΕ που απαιτούνται σήμερα και μελλοντικά. Μόνο τότε μπορούν να αποφευχθούν οι αποτυχημένες επενδύσεις και ιδίως τα αποτρεπτικά αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένα: είναι αδύνατο να εξακριβωθεί σωστά η πραγματική ζήτηση υγροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ) το 2025, το 2030 και το 2035 χωρίς την περιγραφόμενη ανάλυση. Οποσδήποτε αποφάσεις αγοράς, ιδίως όσες βασίζονται σε μακροχρόνιες συμβάσεις, ενέχουν τον κίνδυνο να είναι εσφαλμένες, εάν η υποκατάσταση ισχύος δεν αξιολογείται σε τοπικό, περιφερειακό, διαπεριφερειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς απαιτούνται μακροπρόθεσμες συμβάσεις για την εξασφάλιση του υγροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ) τώρα. Η επιτυχία της Ενεργειακής Ένωσης εξαρτάται από αυτήν την ανάλυση, αλλά αυτή δεν υφίσταται.

2.5.2. Το δεύτερο πλεονέκτημα της ανάλυσης της υποκατάστασης ισχύος των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των επιλογών ευελιξίας σε τοπικό, περιφερειακό, διαπεριφερειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι ότι αυτή θα συμβάλει στην εφαρμογή ενός μακρόπνοου συστήματος σχεδιασμού ενεργειακών υποδομών που θα καλύπτει το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας, το δίκτυο φυσικού αερίου χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και τα συστήματα τηλεθέρμανσης. Στο σημείο αυτό, είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναφερθεί ότι οι υποδομές αερίου στην Ευρώπη πρέπει να είναι έτοιμες για το υδρογόνο. Ωστόσο, δεν υπάρχει επί του παρόντος αξιόπιστο κριτήριο ετοιμότητας για το υδρογόνο. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αρχίσει να αναπτύσσει τέτοια πρότυπα, με στόχο την υποβολή πρότασης το συντομότερο δυνατόν.

2.5.3. Ένα τρίτο πλεονέκτημα συνδέεται στενά με αυτό που αναφέρεται στο σημείο 1.10: απαιτείται επανεξέταση της σταθερότητας του συστήματος. Το μελλοντικό σύστημα δικτύων μεταφοράς και διανομής στην Ευρώπη και στο επίπεδο των κρατών μελών της ΕΕ θα πρέπει να είναι ένα πλέγμα τυποποιημένων συνδέσεων, διασυνδεδεμένο, που θα καλύπτει τόσο γραμμές υψηλής τάσης που τελούν υπό κεντρική διαχείριση όσο και ενεργειακούς συνεταιρισμούς που βασίζονται σε εμπορευματοποιημένες

γραμμές μέσης και χαμηλής τάσης. Σε τοπικό επίπεδο, είναι σημαντικό να επιταχυνθεί η σταδιακή και απλουστευμένη ανάπτυξη της καταναλωμένης ενέργειας μέσω νομικών και οργανωτικών μηχανισμών που θα καταστήσουν δυνατή τη χρήση των λεγόμενων απευθείας γραμμών, την ενίσχυση της δυναμικότητας σύνδεσης και τη συνεργασία με τους παραγωγούς ΑΠΕ για κοινές, καθορισμένες αρχές για τις ΣΑΕ (συμφωνίες αγοράς ενέργειας).

2.6. Σήμερα, οι διαχειριστές δικτύων μεταφοράς σε εθνικό επίπεδο δεν ενδιαφέρονται επαρκώς για την ανάπτυξη τοπικών δικτύων που θα αυξήσουν την ευελιξία στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς, κατά την άποψή τους, αυτό ενδέχεται να αποσταθεροποιήσει το σύστημα ηλεκτροπαραγωγής. Οι διαχειριστές δικτύων μεταφοράς και διανομής δεν ενθαρρύνονται να επενδύσουν σε τοπικά δίκτυα, επειδή το ισχύον κανονιστικό και πολιτικό περιβάλλον στερείται σαφών κατευθυντήριων γραμμών. Ο κανονισμός για τα τέλη δικτύου παρέχει μόνο κίνητρα για τη μεταφορά και τη διανομή ηλεκτρικής ενέργειας. Δεν παρέχονται κίνητρα για σχέδια έξυπνης διαχείρισης της ηλεκτρικής ενέργειας. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η ανάπτυξη ενεργειακών συνεταιρισμών και του μοντέλου παραγωγής ενέργειας από παραγωγούς-καταναλωτές καθιστά δυνατή την ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας σε τοπικό επίπεδο και τη μείωση του φορτίου στο δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας. Η τοπική κατανάλωση ασταθούς ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μειώνει την πίεση στο δίκτυο, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η τοπική κατανάλωση θα πρέπει να είναι η προτιμώμενη επιλογή, όποτε είναι αποδοτική ως προς τους πόρους και το κόστος. Οι παραγωγοί-καταναλωτές και οι ενεργειακές κοινότητες (με τη συμμετοχή διανομέων ενέργειας, τοπικών κυβερνήσεων, επιχειρηματιών και πολιτών) μπορούν να εξισορροπήσουν τους διαθέσιμους πόρους και τη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας στα νοικοκυριά, τις εταιρείες και τα δημόσια κτίριά τους — ιδίως με την ανάπτυξη τεχνολογιών αποθήκευσης ενέργειας και ψηφιακών τεχνολογιών. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τον κίνδυνο οι διανομείς ηλεκτρικής ενέργειας να αντιμετωπίσουν εν προκειμένω σύγκρουση συμφερόντων και ζητεί από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές να εξετάσουν μέτρα για την αποφυγή των αρνητικών επιπτώσεων της κάθετης ολοκλήρωσης.

2.7. Υπό το πρίσμα της κακής πρακτικής που περιγράφεται στο σημείο 2.6, καθίσταται ακόμη πιο σημαντικό να ακολουθηθεί η προσέγγιση που περιγράφεται στο σημείο 2.3, προκειμένου να υλοποιηθούν τα τρία πλεονεκτήματα που επεξηγούνται στα σημεία 2.5.1, 2.5.2 και 2.5.3. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καταρτίσει πρόταση σχετικά με τον τρόπο ενσωμάτωσης της προσέγγισης αυτής στην πολιτική της για την Ενεργειακή Ένωση. Για την επίτευξη της στρατηγικής προοπτικής της ενεργειακής ανεξαρτησίας, χωρίς τις αναγκαίες παρεμβάσεις έκτακτης ανάγκης κατά το προηγούμενο έτος, θα χρειαστεί η συνεχής παρακολούθηση και ανάπτυξη των ακόλουθων ζητημάτων:

- ισορροπία των υφιστάμενων πόρων (πετρέλαιο, αέριο, ανανεώσιμες και πυρηνικές πηγές κ.λπ.)·
- ισορροπία των πιθανών πόρων (εξερεύνηση, εξόρυξη συμβατικών πόρων, ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών κ.λπ.)·
- πρόγραμμα και ιεραρχία της βέλτιστης ανάπτυξης των διαφόρων πηγών ενέργειας στην Ευρώπη· σύστημα χρηματοδότησης του προγράμματος για την ενεργειακή ανεξαρτησία.

Αυτό απαιτεί επίσης αξιολόγηση του ποιες υφιστάμενες εγκαταστάσεις που βρίσκονται ακόμη σε λειτουργία θα πρέπει να διατηρηθούν, καθώς και ποιες παλαιές πηγές, συμπεριλαμβανομένων των συμβατικών εγκαταστάσεων, θα πρέπει να αντικατασταθούν με μια ομαλή και συμπληρωματική διαδικασία. Θα πρέπει επίσης να πραγματοποιηθεί ανάλυση της ωφέλειας και του κόστους των τεχνολογιών αναμόρφωσης μεθανίου με ατμό και των τεχνολογιών δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα (CCS) και δέσμευσης και χρήσης διοξειδίου του άνθρακα (CCU).

2.8. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι η διαδικασία επιτάχυνσης της αδειοδότησης έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι κρίσιμης σημασίας. Αυτό είναι σημαντικό θέμα, σχετικά εύκολο να επιτευχθεί από την πλευρά της διαδικασίας. Ο βαθμός γραφειοκρατίας επιβραδύνει σαφώς ορισμένα έργα, ιδίως εκείνα που συνεπάγονται μεγάλες δυναμικότητες παραγωγής. Βλέπουμε και εκτιμούμε τις προσπάθειες της Επιτροπής σε αυτόν τον τομέα, αλλά πρέπει επιτέλους να γίνουν αλλαγές.

2.9. Κατά την πραγματοποίηση του έργου που περιγράφεται στο σημείο 2.5.3, η Επιτροπή θα πρέπει επίσης να λάβει υπόψη τη στρατηγική σχέση μεταξύ της ευρωπαϊκής ενεργειακής στρατηγικής και της ανάγκης για ένα ισχυρό, βιώσιμο και καινοτόμο ευρωπαϊκό βιομηχανικό σύστημα, σχέση η οποία δεν έχει εξεταστεί στις εκδόσεις σχετικά με την κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης μέχρι σήμερα. Η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότησή της με θέμα *Η κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης το 2021* (TEN 767), συνέστησε η διακυβέρνηση και η διαχείριση της Ενεργειακής Ένωσης να επικεντρωθούν πιο εντατικά στις συνέργειες με τη νέα βιομηχανική στρατηγική της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει υπόψη, ξεκινώντας από την επόμενη έκθεση, τη σημασία αυτής της στρατηγικής σχέσης και να διασφαλίσει καλύτερο συντονισμό με την έκθεση στρατηγικών προβλέψεων.

2.10. Ομοίως, ο κεντρικός και ενεργός ρόλος των πολιτών, οι οποίοι θα πρέπει να τεθούν στο επίκεντρο των πολιτικών, δεν εξετάζεται προσηκόντως στο έγγραφο ή στα παραρτήματα. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι οι πολίτες θα πρέπει να βρεθούν στον πυρήνα της Ενεργειακής Ένωσης, να στηριχθούν ώστε να ενταχθούν στην αγορά και να γίνουν πραγματικοί «παραγωγοί-καταναλωτές». Η έννοια της παραγωγής-κατανάλωσης πρέπει να διευρυνθεί ώστε να συμπεριλάβει την κοινή χρήση ενέργειας, την εικονική ιδιοκατανάλωση και άλλες περιπτώσεις παραγωγής-κατανάλωσης που χρησιμοποιούν το δημόσιο δίκτυο. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ καλεί τους φορείς χάραξης πολιτικής να ενθαρρύνουν και να προωθήσουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να δοθεί στους πολίτες η δυνατότητα να γίνουν παραγωγοί-καταναλωτές ενέργειας.

2.11. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υποβάλουν τα εθνικά τους σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ) έως τον Ιούνιο του 2023. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν ένα σαφές μήνυμα με χάρτη πορείας, που θα τους δώσει τη δυνατότητα να σχεδιάσουν κατάλληλα την πορεία τους στο πλαίσιο της ενεργειακής μετάβασης, όπως περιγράφεται στο σημείο 2.3, και θα λαμβάνει υπόψη τις συστάσεις που διατυπώνονται στα σημεία 2.7, 2.8, 2.9.

2.12. Οι προγραμματιζόμενες δραστηριότητες για την ανάπτυξη ενός νέου σχεδιασμού της αγοράς πρέπει να τεθούν στο πλαίσιο των προαναφερθεισών πτυχών. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι απαιτείται δράση για τη βελτίωση και τη βελτιστοποίηση του σχεδιασμού της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ, ενόψει και της μελλοντικής εξέλιξης του ενεργειακού τοπίου, όπως περιγράφεται στο σημείο 2.3, των νέων αναδυόμενων τεχνολογιών, των γεωπολιτικών εξελίξεων και των διδαγμάτων που θα αντληθούν από την τρέχουσα κρίση. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση της Επιτροπής να επανεξετάσει το πλαίσιο του κανονισμού για την ακεραιότητα και τη διαφάνεια στη χονδρική αγορά ενέργειας (REMIT) με σκοπό τον μετριασμό των κινδύνων κατάχρησης της αγοράς και καλεί την Επιτροπή να θεσπίσει όλα τα αναγκαία μέτρα για τη διατήρηση της λειτουργίας της αγοράς και την αποφυγή των στρεβλωτικών συνεπειών στην τιμολόγηση και της κερδοσκοπίας. Η ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας δεν θα πρέπει να λειτουργεί όπως οι χρηματοπιστωτικές αγορές. Η εσωτερική αγορά ενέργειας πρέπει να δίνει μια ρεαλιστική εικόνα της κατάστασης όσον αφορά το ενεργειακό σύστημα της Ευρώπης. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, όπου επισημαίνεται η ανεπάρκεια των πόρων του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER) προκειμένου να δύναται να παρακολουθεί την αγορά με σκοπό την πρόληψη των καταχρήσεων, και καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι ο ACER μπορεί να εκπληρώσει τα σχετικά καθήκοντά του.

2.13. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τη μείωση των επιδοτήσεων των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που παρατηρήθηκε το 2021, ενώ οι επιδοτήσεις των ορυκτών καυσίμων παραμένουν σταθερές. Μετά την κρίση, απαιτούνται αποφασιστικά μέτρα για τον τερματισμό του «ανταγωνισμού ως προς τις επιδοτήσεις» μεταξύ ανανεώσιμων και ορυκτών πηγών ενέργειας. Στην έκθεση της Επιτροπής δεν υπάρχει καμία σχετική αναφορά.

2.14. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η έκθεση του 2022 σχετικά με την κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης δεν δίνει τη δέουσα προσοχή στο ζήτημα του κόστους και των επιπτώσεων που σχετίζονται με τον πυλώνα της ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη μείωση της ζήτησης ενέργειας. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να διερευνήσει περαιτέρω τον τρόπο με τον οποίο η μείωση αυτή θα μπορούσε να επηρεάσει τα διάφορα περιφερειακά πλαίσια, καθώς και να περιγράψει τα εργαλεία που απαιτούνται για τον μετριασμό των επιπτώσεών της.

2.15. Οι πολιτικές για το κλίμα θα έχουν ισχυρό αντίκτυπο στους εργαζομένους και τις επιχειρήσεις και θα απαιτήσουν μαζική κατάρτιση, επανειδίκευση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων. Η μετάβαση αυτή θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως ευκαιρία για τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας με ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας σε όλους τους τομείς και τις περιφέρειες. Η δίκαιη μετάβαση δεν λαμβάνεται επαρκώς υπόψη στην έκθεση. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή να ενισχύσει τον μηχανισμό δίκαιης μετάβασης, με ιδιαίτερη έμφαση στις επιπτώσεις στους εργαζομένους, στην απασχόληση και στο βιομηχανικό σύστημα. Ομοίως, η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην ανάπτυξη πολιτικών για τη βιωσιμότητα, την ασφάλεια και την αλληλεγγύη θα πρέπει να είναι συνεχής και διαρθρωτικού χαρακτήρα. Η «δίκαιη μετάβαση» δεν αφορά απλώς τη χρηματοδότηση της μετάβασης. Περιλαμβάνει επίσης ως στόχο τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, τη δημιουργία αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας, ποιοτικών θέσεων εργασίας και κοινωνικής ασφάλειας, καθώς και τη διατήρηση και την περαιτέρω ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, ενώ απαιτεί ειδικές δράσεις σε όλα τα επίπεδα, ιδίως στο περιφερειακό επίπεδο.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ψηφιοποίηση του ενεργειακού συστήματος — Σχέδιο δράσης της ΕΕ»

[COM(2022) 552 final]

(2023/C 184/17)

Εισηγητής: ο κ. **Thomas KATTNIG**

Συνεισηγητής: ο κ. **Zsolt KÜKEDI**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 25.11.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	7.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	198/1/7

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υποστηρίζει τους στόχους και επικροτεί τα περισσότερα από τα μέτρα που προτείνονται στο σχέδιο δράσης. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ έχει ήδη καταστήσει σαφή τη σύνδεση μεταξύ της ενεργειακής μετάβασης και του ψηφιακού μετασχηματισμού, επισημαίνοντας τα οφέλη της ψηφιοποίησης όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας, τη μείωση της ενεργειακής έντασης και την καλύτερη διαχείριση των ενεργειακών υποδομών. Ωστόσο, ενώ η αισιόδοξη στάση του σχεδίου δράσης αποτελεί πηγή έμπνευσης, η Επιτροπή τείνει να αγνοεί το γεγονός ότι η φυσική πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική από τις περιπτώσεις χρήσης ψηφιοποίησης που αναφέρονται στο σχέδιο δράσης.

1.2. Ενώ τόσο η στρατηγική προσέγγιση όσο και τα ειδικά μέτρα του σχεδίου δράσης κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, η Επιτροπή δεν ενσωματώνει το σχέδιο δράσης στη γενική ενεργειακή πολιτική. Μια στεγανή προσέγγιση που επικεντρώνεται μόνο στην ψηφιοποίηση και αγνοεί το γενικό πλαίσιο δεν θα αποφέρει τα οφέλη που εξηγούνται σωστά στο σχέδιο δράσης. Η ψηφιοποίηση του ενεργειακού συστήματος πρέπει να δημιουργήσει συνεργατικές λύσεις στις οποίες θα παρέχονται κίνητρα για τη συμμετοχή των χρηστών στο ψηφιοποιημένο ενεργειακό σύστημα· για παράδειγμα, για τη χρήση έξυπνων μετρητών και τη χρήση ηλεκτρικών οχημάτων διπλής φόρτισης που υποστηρίζουν τη σταθερότητα του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας. Η εμπορία μεταξύ ομοτίμων, η εικονική αυτοκατανάλωση και ο διαμοιρασμός ενέργειας απαιτούν ψηφιακά εργαλεία. Ωστόσο, είτε οι διοικητικοί φραγμοί καθιστούν τις πρακτικές αυτές μη ελκυστικές είτε υπάρχει έλλειψη αποτελεσματικών κινήτρων.

1.3. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει ότι είναι σίγουρα αναγκαίο να καταστεί το ενεργειακό σύστημα εξυπνότερο και πιο ευέλικτο, αλλά το ενεργειακό σύστημα επιβαρύνεται επί του παρόντος από ελλείψεις, όπως η ανελαστικότητα του δικτύου μεταφοράς και διανομής, λόγω ανεπαρκών επενδύσεων σε ενεργειακές υποδομές. Παρότι ορισμένοι πάροχοι ενέργειας έχουν αποκομίσει σημαντικά κέρδη, δεν έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές επενδύσεις σε έξυπνα δίκτυα για την επίτευξη των στόχων της ενεργειακής μετάβασης. Η επέκταση και ο μετασχηματισμός του δικτύου υστερούν λόγω του κανονιστικού πλαισίου που δεν παρέχει κίνητρα για επενδύσεις στην ψηφιοποίηση και την ευελιξία, μεταξύ άλλων, ενώ τα υφιστάμενα δίκτυα έχουν καταστεί ακατάλληλα για τη μεταφορά και τη διανομή ασταθούς ενέργειας. Προκειμένου να αποφευχθούν διακοπές του δικτύου στο ψηφιοποιημένο ενεργειακό σύστημα, πρέπει επειγόντως να αρχίσουμε να μετασχηματίζουμε το ενεργειακό μας σύστημα αναπτύσσοντας και επεκτείνοντας το δίκτυο (δίκτυα μεταφοράς και διανομής).

1.4. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενσωματώσει τις ιδέες για την «προώθηση των επενδύσεων σε ψηφιακές υποδομές ηλεκτρικής ενέργειας» σε τροποποίηση του άρθρου 58 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/944 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 2019, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την τροποποίηση της οδηγίας 2012/27/ΕΕ⁽¹⁾, διασφαλίζοντας ένα κανονιστικό πλαίσιο που θα παρέχει αποτελεσματικά κίνητρα για

⁽¹⁾ ΕΕ L 158 της 14.6.2019, σ. 125.

επενδύσεις στην ψηφιοποίηση των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας. Παράλληλα, πρέπει να αναπτυχθούν αγορές ευελιξίας για να καταστούν ελκυστικές η ευέλικτη κατανάλωση, παραγωγή και παραγωγή-κατανάλωση με βάση τις ψηφιακές τεχνολογίες.

1.5. Πάνω από έξι χρόνια μετά την παρουσίαση της δέσμης μέτρων για την καθαρή ενέργεια, τόσο οι ενεργειακές κοινότητες όσο και η συλλογική αυτοκατανάλωση εξακολουθούν να διαδραματίζουν δευτερεύοντα ρόλο στα ενεργειακά συστήματα της Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει μέχρι στιγμής αγνοήσει την ύπαρξη φραγμών σε αυτές τις μορφές παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας. Πρέπει να δοθούν κίνητρα στους Ευρωπαίους που θα τους πείσουν και θα τους ενθαρρύνουν να ψηφιοποιήσουν όλες τις δραστηριότητές τους που σχετίζονται με την ενέργεια. Σε πολλές περιπτώσεις απαιτείται επίσης η σαφής παροχή της σχετικής νομικής και διοικητικής δυνατότητας. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αναπτύξουν αντίστοιχες πρωτοβουλίες –συμπεριλαμβανομένης της άμεσης στήριξης που θα επιτρέψει στις ενεργειακές κοινότητες και τους συλλογικούς παραγωγούς-καταναλωτές να αναπτύξουν πλήρως το δυναμικό τους– στο πλαίσιο των οποίων, ιδίως όσον αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού, αυτές οι μορφές παραγωγής και κατανάλωσης πρέπει να καταστούν ζωτικό μέρος του συστήματος. Διαφορετικά, τα ψηφιακά εργαλεία δεν έχουν αποτέλεσμα.

1.6. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι, με τη σωστή προσέγγιση, μια κλιματικά ουδέτερη, αποκεντρωμένη και ψηφιοποιημένη δομή ενεργειακού εφοδιασμού μπορεί να έχει σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση και στην οικονομία, ιδίως στις περιφερειακές οικονομίες⁽²⁾. Στην τρέχουσα κρίση, η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται μια γενική προσέγγιση της ενεργειακής πολιτικής, η οποία θα συνδυάζει συγκεκριμένα ζητήματα που σχετίζονται με την ενέργεια και το κλίμα με τους στόχους της κοινωνικής και περιφερειακής πολιτικής συνοχής.

1.7. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι μια πολιτική αλλαγής μπορεί να είναι επιτυχής μόνον εάν λάβει υπόψη τις διάφορες κοινωνικές δυναμικές στην εργασία κατά τη μετάβαση και τις αντιμετωπίσει στις στρατηγικές και τα μέτρα της. Θα πρέπει να ενισχύσουμε τον ρόλο των ενεργών καταναλωτών στην ψηφιοποίηση και να τους ενθαρρύνουμε και να τους δώσουμε τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν όσο το δυνατόν περισσότερες έξυπνες λύσεις, καθώς μπορούν να βελτιώσουν την αποδοτικότητα και τις επιδόσεις της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, λαμβανομένων ταυτόχρονα υπόψη των παρόχων των συστημάτων διανομής προκειμένου να εξασφαλιστεί η ασφάλεια του εφοδιασμού. Τα εργαλεία πρέπει να είναι φιλικά προς τον χρήστη και να δίνεται προσοχή στις ευάλωτες ομάδες και στα άτομα με αναπηρία. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη μια πολιτική για τη δίκαιη μετάβαση και την ενεργό πολιτική διαχείριση της αλλαγής. Εάν παραμεληθεί η κοινωνική διάσταση κατά την εφαρμογή, ο μετασχηματισμός κινδυνεύει να αποτύχει λόγω της αντίστασης του κοινού.

1.8. Όσον αφορά τον μελλοντικό σχεδιασμό των ενεργειακών συστημάτων και υποδομών, η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα τονίσει ότι όλοι οι καταναλωτές πρέπει να συμμετάσχουν ενεργά στην ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων και ότι πρέπει να θεοπιστούν κίνητρα για τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση. Η «σύνδεση τοπικών και περιφερειακών φορέων καινοτομίας», όπως αναφέρεται από την Επιτροπή στο σημείο 7.3, είναι πολύ σημαντική. Η συλλογική δράση, όπως η συνεργασία μεταξύ έξυπνων πόλεων και κοινοτήτων, μπορεί να δημιουργήσει τις καλύτερες και οικονομικά προσιτές λύσεις που μπορεί να έχει ανάγκη μια περιφέρεια.

1.9. Οι ψηφιακές και ενεργειακές πολιτικές της ΕΕ καθοδηγούν ήδη την ψηφιοποίηση της ενέργειας, καθώς ζητήματα όπως η διαλειτουργικότητα των δεδομένων, η ασφάλεια του εφοδιασμού και η κυβερνοασφάλεια, η ιδιωτική ζωή και η προστασία των καταναλωτών δεν μπορούν να αφεθούν στην αγορά χωρίς στήριξη και η ορθή εφαρμογή τους είναι κείριας σημασίας. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι παραβιάσεις της ιδιωτικής ζωής και η κατάχρηση των δεδομένων πρέπει να αποτρέπονται με κάθε μέσο. Αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο τις τεχνικές προφυλάξεις, αλλά και την ευθύνη και την παρακολούθηση αυτού του χώρου δεδομένων από τις κρατικές αρχές που υπόκεινται σε πολιτικό και δημοκρατικό έλεγχο. Ταυτόχρονα, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία των υποδομών ζωτικής σημασίας.

1.10. Η Επιτροπή αναφέρει στην ανακοίνωσή της ότι είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η ψηφιοποίηση δεν υπονομεύει το πλαίσιο προστασίας των καταναλωτών που έχει ήδη θεοπιστεί στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπόψη το γεγονός αυτό και προσθέτει ότι τα δικαιώματα των καταναλωτών πρέπει να προσαρμοστούν και να βελτιωθούν στην αγορά ενέργειας. Οι καταναλωτές δεν πρέπει να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ή να επιβαρύνονται υπερβολικά. Θα πρέπει να επωφελούνται από ψηφιακά εργαλεία, τα οποία, εάν αναπτυχθούν σωστά, μπορούν να συμβάλουν στην αύξηση της προστασίας των καταναλωτών.

1.11. Για όλες τις πρωτοβουλίες, είναι σημαντικό οι καταναλωτές να διαθέτουν έξυπνο μετρητή στο σπίτι. Αυτό εξακολουθεί να μην ισχύει σε πολλά κράτη μέλη, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο υπάρχει επείγουσα ανάγκη να ενταθούν οι προσπάθειες για την ευρύτερη ανάπτυξη της έξυπνης μέτρησης ως θεμελιώδους προϋπόθεσης για περισσότερες ψηφιακές λύσεις στον τομέα της ενέργειας, ιδίως όσον αφορά τον εφοδιασμό με ηλεκτρική ενέργεια και, σε μικρότερο βαθμό, με φυσικό αέριο. Τα κράτη μέλη που δεν έχουν ακόμη αναπτύξει πλήρως τους έξυπνους μετρητές πρέπει να επιταχύνουν το εγχείρημα αυτό και να αυξήσουν τους εθνικούς τους στόχους όσον αφορά την εν λόγω εξέλιξη. Τα διεθνή στοιχεία δείχνουν ότι η ανάπτυξη έξυπνων μετρητών είναι πιο αποτελεσματική όταν οι διαχειριστές του δικτύου λογοδοτούν για αυτήν. Οι έξυπνοι μετρητές θα πρέπει να θεωρούνται αναπόσπαστο μέρος του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας.

(2) Βλ. ΕΕ C 367 της 10.10.2018, σ. 1.

1.12. Υπάρχει κίνδυνος οι νέες υπηρεσίες που βασίζονται στα δεδομένα και οι καινοτόμες τεχνολογικές λύσεις να μην εφαρμοστούν αρκετά γρήγορα εάν δεν υπάρχουν αρκετοί ειδικευμένοι εργαζόμενοι και εκπαιδευμένοι επαγγελματίες ώστε να συμβάλουν στην ανάπτυξη τους. Τα αναγκαία μέτρα πολιτικής για την αγορά εργασίας και την εκπαίδευση απαιτούν επαρκείς οικονομικούς πόρους, καθώς και την ανάπτυξη σχεδίου δράσης για την εξασφάλιση συντονισμένης προσέγγισης. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, στο πλαίσιο αυτό, η στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους είναι απαραίτητη.

1.13. Η κυβερνοασφάλεια αποτελεί βασική απαίτηση για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας του ολοένα και πιο ψηφιοποιημένου ενεργειακού συστήματος. Οι εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών και ιδίως τα πρόσφατα γεγονότα, καταδεικνύουν τον κίνδυνο κυβερνοεπιθέσεων και πράξεων δολιοφθοράς κατά υποδομών ζωτικής σημασίας. Ωστόσο, προβλήματα μπορούν να ανακύψουν όχι μόνο ως αποτέλεσμα κυβερνοεπιθέσεων ή δολιοφθοράς, αλλά και λόγω βλαβών υλισμικού και λογισμικού και, ως εκ τούτου, η Επιτροπή πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στον σχεδιασμό υλισμικού και λογισμικού κατά τη διάρκεια της ψηφιοποίησης, ώστε να διασφαλιστεί η ανθεκτικότητα. Μια βλάβη ή υποβάθμιση υποδομών ζωτικής σημασίας μπορεί να προκαλέσει καταστροφικές ελλείψεις εφοδιασμού και να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια ασφάλεια. Η πιο αποκεντρωμένη παραγωγή και χρήση ενέργειας σε συνδυασμό με το διαδικτυο αυξάνει την «επιφάνεια επίθεσης» και τους κινδύνους που συνδέονται με τον κυβερνοχώρο. Το ψηφιοποιημένο ενεργειακό σύστημα (τόσο όσον αφορά το υλισμικό όσο και το λογισμικό) πρέπει να είναι αξιόπιστο, διασφαλίζοντας τη συνεχή διαθεσιμότητα.

1.14. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι μια συνδυαστική στρατηγική για την ενεργειακή μετάβαση και την ψηφιοποίηση σε αγροτικές περιοχές δεν έχει τύχει της αναμενόμενης προσοχής και υποστήριξης. Ζητά την ταχεία εκπλήρωση του μακροπρόθεσμου οράματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αγροτικές περιοχές της ΕΕ και την κινητοποίηση των ενδιαφερόμενων μερών μέσω του αγροτικού συμφώνου της ΕΕ.

2. Ιστορικό

2.1. Η Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση με στόχο την προώθηση της ψηφιοποίησης του ενεργειακού συστήματος. Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την Ψηφιοποίηση του ενεργειακού συστήματος αποσκοπεί στην επίτευξη των στόχων που ορίζονται στην έκθεση στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, με τις ψηφιακές τεχνολογίες να συμβάλλουν στη δημιουργία μιας κλιματικά ουδέτερης και αποδοτικής ως προς τη χρήση των πόρων κοινωνίας, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι όλοι μπορούν να επωφεληθούν από αυτήν τη μετάβαση.

2.2. Στο σχέδιο δράσης της ΕΕ, η Επιτροπή προτείνει μια σειρά δράσεων σε πέντε τομείς: την προώθηση της συνδεσιμότητας, της διαλειτουργικότητας και της απρόσκοπτης ανταλλαγής ενεργειακών δεδομένων μέσω της δημιουργίας κοινού χώρου δεδομένων, την προώθηση και τον συντονισμό των επενδύσεων στο έξυπνο δίκτυο, την παροχή καλύτερων υπηρεσιών με βάση την ψηφιακή καινοτομία για τη συμμετοχή των καταναλωτών στην ενεργειακή μετάβαση, τη διασφάλιση της κυβερνοασφάλειας στο ενεργειακό σύστημα και τη διασφάλιση ότι οι αυξανόμενες ενεργειακές ανάγκες του τομέα των ΤΠΕ συνάδουν με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Η Επιτροπή πιστεύει ότι η ψηφιοποίηση μπορεί να βελτιώσει την οικονομική προσιτότητα, τη βιωσιμότητα και την ανθεκτικότητα του ενεργειακού συστήματος της ΕΕ.

2.3. Οι έξυπνες λύσεις έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να παρέχουν στους καταναλωτές μεγαλύτερο έλεγχο επί της κατανάλωσης ενέργειας και των λογαριασμών τους, βελτιώνοντας έτσι τη διαχείριση της χρήσης ενέργειας, παρότι πολλοί τελικοί καταναλωτές ενδέχεται να αντιλαμβάνονται το δυναμικό αυτό χωρίς να θεωρούν ότι υπάρχει ανάγκη έξυπνης λύσης. Οι καινοτόμες ενεργειακές υπηρεσίες αναμένεται να μειώσουν την κατανάλωση ενέργειας και η ενέργεια θα πρέπει να χρησιμοποιείται όταν είναι φθηνή. Οι έξυπνοι μετρητές παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για τη μείωση του κόστους κατανάλωσης ενέργειας, π.χ. έξυπνη φόρτιση ηλεκτρικών οχημάτων, έξυπνες αντλίες θερμότητας μαζί με φωτοβολταϊκά πάνελ. Οι έξυπνοι μετρητές βοηθούν τους πελάτες να ελέγχουν τα δεδομένα των λογαριασμών τους και τους επιτρέπουν να εξαλείφουν τους λανθασμένους λογαριασμούς και την εκ των υστέρων τιμολόγηση που συγκαταλέγονται επί του παρόντος στις μεγαλύτερες ανησυχίες των καταναλωτών. Το σχέδιο δράσης προβλέπει τη στήριξη των ψηφιακών εργαλείων, τα οποία εξυπηρετούν το συμφέρον των καταναλωτών και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αναπτύσσονται σε συνεργασία με αυτούς, τη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων, τη χρηματοδότηση έξυπνων ψηφιακών λύσεων μέσω προγραμμάτων που μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου της ψηφιοποίησης του ενεργειακού συστήματος, τη στήριξη των εθνικών ρυθμιστικών αρχών για τον καθορισμό και την παρακολούθηση κοινών δεικτών ευφών δικτύων, τη δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού χώρου ενεργειακών δεδομένων και τη στενή συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων φορέων, ιδίως τον διαχειριστών δικτύου και των προμηθευτών ενέργειας.

2.4. Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι τεχνολογίες ΤΠΕ προσφέρουν μεγάλες δυνατότητες οικολογικού προσανατολισμού. Οι ψηφιακές λύσεις αναμένεται να συμβάλουν στην εξισορρόπηση του ενεργειακού εφοδιασμού, της αποθήκευσης και της ζήτησης ενέργειας και να καταστήσουν το ενεργειακό σύστημα πιο ευέλικτο, διευκολύνοντας την ενσωμάτωση των αποκεντρωμένων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι αγορές ευελιξίας πρέπει να αναπτυχθούν προκειμένου να καταστούν ελκυστικές οι επενδύσεις σε επιλογές ευελιξίας, ανεξάρτητα από το αν οι εν λόγω επενδύσεις πραγματοποιούνται από παραγωγούς, καταναλωτές ή παραγωγούς-καταναλωτές που επωφελούνται από ψηφιακά εργαλεία.

2.5. Ταυτόχρονα, το σχέδιο δράσης τονίζει την ανάγκη περιορισμού της αυξανόμενης κατανάλωσης ενέργειας στον τομέα των ΤΠΕ. Το σχέδιο δράσης προβλέπει επίσης τη δημιουργία ενός ψηφιακού δίδυμου του ευρωπαϊκού δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας, τη στήριξη των ενεργειακών κοινοτήτων μέσω ψηφιακών εργαλείων, την ανάπτυξη σχετικών με την ενέργεια σημάτων για υπολογιστές, κέντρα δεδομένων και αλυσίδες συστοιχιών και την ανάπτυξη ενός κώδικα δεοντολογίας της ΕΕ για τη βιωσιμότητα των τηλεπικοινωνιακών δικτύων.

2.6. Σε ένα ολοένα και πιο ψηφιοποιημένο ενεργειακό σύστημα με αποκεντρωμένη παραγωγή, μεταφορά και διανομή ενέργειας και περισσότερες ψηφιακά συνδεδεμένες συσκευές στα σπίτια, αυξάνεται ο κίνδυνος κατασκοπείας, εγκλήματος στον κυβερνοχώρο και βλάβης υλισμικού που σχετίζεται με την κατανάλωση ενέργειας. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή προτείνει καλά συντονισμένα μέτρα κυβερνοασφάλειας για την ενίσχυση της συνολικής ανθεκτικότητας του συστήματος.

2.7. Στο σχέδιο δράσης επισημαίνεται ότι αυτό απαιτεί τόσο μεσοπρόθεσμη όσο και μακροπρόθεσμη δράση, καθώς και πλαίσιο διακυβέρνησης. Η Επιτροπή εξηγεί ότι σε αυτό θα συμμετέχουν πολλές κοινότητες ενδιαφερόμενων μερών, επιχειρήσεις και διεθνείς εταιρείες και σημειώνει ότι η περιορισμένη δημόσια χρηματοδότηση πρέπει να χρησιμοποιείται με σύνεση και ότι απαιτούνται περισσότερες ιδιωτικές επενδύσεις.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Στο σχέδιο δράσης της, η Επιτροπή ορθώς εξετάζει το τεράστιο δυναμικό των ψηφιακών τεχνολογιών για την αύξηση της ευελιξίας του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους στόχους αυτούς και επικροτεί τα περισσότερα από τα μέτρα που προτείνονται στο σχέδιο δράσης. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ έχει ήδη καταστήσει σαφή τη σύνδεση μεταξύ της ενεργειακής μετάβασης και του ψηφιακού μετασχηματισμού, επισημαίνοντας τα οφέλη της ψηφιοποίησης όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας, τη μείωση της ενεργειακής έντασης και την καλύτερη διαχείριση των ενεργειακών υποδομών. Ωστόσο, ενώ η αισιόδοξη στάση του σχεδίου δράσης αποτελεί πηγή έμπνευσης, η Επιτροπή τείνει να αγνοεί το γεγονός ότι η φυσική πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική από τις περιπτώσεις χρήσης ψηφιοποίησης που αναφέρονται στο σχέδιο δράσης.

3.2. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι οι κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας της ενέργειας είναι οι εξής: διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας της Ευρώπης, μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ενέργειας, διασφάλιση μιας ολοκληρωμένης εσωτερικής αγοράς ενέργειας, βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, ταχεία εξάπλωση του ενεργειακού δικτύου, εγγύηση της ασφάλειας του εφοδιασμού, απαλλαγή της οικονομίας από τις ανθρακούχες εκπομπές, μείωση των εκπομπών, μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, με τεχνολογίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και καθαρής ενέργειας, αύξηση και μαζική επέκταση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την επίτευξη των στόχων για το κλίμα, προώθηση της σχετικής έρευνας και εκπαίδευσης, διασφάλιση δίκαιης μετάβασης και στήριξη της κοινωνικής διάστασης της ενέργειας, όπως η μείωση της ενεργειακής φτώχειας. Η ψηφιοποίηση του ενεργειακού συστήματος αποτελεί τη βάση για τον σκοπό αυτό και μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση όλων αυτών των βασικών προκλήσεων.

3.3. Ενώ τόσο η στρατηγική προσέγγιση όσο και τα ειδικά μέτρα του σχεδίου δράσης κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, η Επιτροπή δεν ενσωματώνει το σχέδιο δράσης στη γενική ενεργειακή πολιτική. Μια στεγανή προσέγγιση που επικεντρώνεται μόνο στην ψηφιοποίηση και αγνοεί το γενικό πλαίσιο δεν θα αποφέρει τα οφέλη που εξηγούνται σωστά στο σχέδιο δράσης.

3.4. Η πρόταση της Επιτροπής αποτυπώνει μια ιδανική κατάσταση που βασίζεται σε ένα καλά ανεπτυγμένο ενεργειακό σύστημα (π.χ. δίκτυα μεταφοράς και διανομής) και το ψηφιοποιεί. Ωστόσο, στην Ευρώπη, πρέπει πρώτα να αναπτυχθούν τα δίκτυα μεταφοράς και διανομής προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη σύνθετης ψηφιακής τεχνολογίας. Ψηφιοποιούμε ατελέσφορα εάν διαχειριζόμαστε έξυπνα μια ενέργεια που δεν μπορεί να μεταφερθεί μέσω των δικτύων μεταφοράς ενέργειας. Επιπλέον, τεράστια ποσότητα ενέργειας σπαταλάται στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής. Ακόμη και σήμερα, το κόστος της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας που δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ή να μεταφερθεί και που πρέπει να περιοριστεί ανερχόταν σε περισσότερα από 2 δισ. ευρώ πριν από την ενεργειακή κρίση και ανήλθε σε πάνω από 12 δισ. ευρώ κατά τη διάρκεια της ενεργειακής κρίσης σε μεγάλες χώρες όπως η Γερμανία. Αυτή η οικονομική απώλεια θα αυξηθεί πολλές φορές, εάν δεν επεκταθούν γρήγορα τα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας και οι συμβατές με το σύστημα δυνατότητες αποθήκευσης και εάν δεν βρεθούν ταυτόχρονα καλύτεροι τρόποι άμεσης χρήσης της ηλεκτρικής ενέργειας επιτόπου. Η ψηφιοποίηση σε αυτόν τον τομέα μπορεί να διαδραματίσει ρόλο στον εντοπισμό αυτών των απωλειών και στη χρήση των δεδομένων που προκύπτουν με αυτόν τον τρόπο για την ανάπτυξη του δικτύου.

3.5. Είναι αλήθεια ότι απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις σε ενεργειακές υποδομές, προκειμένου να καταστούν ευφυή τα δίκτυα. Είναι επίσης αλήθεια ότι πολλά κράτη μέλη δεν παρέχουν κίνητρα για τέτοιες επενδύσεις, καθώς η νομοθεσία τους δείχνει σαφή μεροληψία έναντι των κεφαλαιουχικών δαπανών, ενώ οι επενδύσεις στην ψηφιοποίηση είναι κυρίως επιχειρησιακές δαπάνες. Ο συντονισμός και η παρακολούθηση των εν λόγω επενδύσεων και της σχετικής προόδου δεν θα είναι αρκετοί. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενσωματώσει τις ιδέες για την «προώθηση των επενδύσεων σε ψηφιακές υποδομές ηλεκτρικής ενέργειας» σε τροποποίηση του άρθρου 58 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/944 σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, διασφαλίζοντας ένα κανονιστικό πλαίσιο που θα παρέχει αποτελεσματικά κίνητρα για επενδύσεις στην ψηφιοποίηση των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας.

3.6. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορθώς επισημαίνει ότι τα ψηφιακά εργαλεία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη συλλογικών συστημάτων αυτοκατανάλωσης και ενεργειακών κοινοτήτων. Τόσο η καθοδήγηση όσο και η προγραμματισμένη πλατφόρμα πειραματισμού μπορούν να βοηθήσουν, αλλά δεν αποτελούν τις σημαντικότερες πτυχές. Περισσότερα από πέντε χρόνια μετά την παρουσίαση της δέσμης μέτρων για την καθαρή ενέργεια, τόσο οι ενεργειακές κοινότητες όσο και η συλλογική αυτοκατανάλωση εξακολουθούν να διαδραματίζουν δευτερεύοντα ρόλο στα ενεργειακά συστήματα της Ευρώπης. Σε πολλές περιπτώσεις, οι κύριοι λόγοι είναι οι σημαντικοί γραφειοκρατικοί φραγμοί και η έλλειψη πληροφόρησης εκ μέρους των καταναλωτών και των παραγωγών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει μέχρι στιγμής αγνοήσει την ύπαρξη αυτών των εμποδίων. Πρέπει να δοθούν κίνητρα στους Ευρωπαίους που θα τους πείσουν και θα τους ενθαρρύνουν να ψηφιοποιήσουν όλες τις δραστηριότητές τους

που σχετίζονται με την ενέργεια. Το ψηφιοποιημένο ενεργειακό σύστημα στο σύνολό του πρέπει να είναι τόσο ελκυστικό για τα μέρη που δραστηριοποιούνται στο εν λόγω σύστημα, ώστε όχι μόνο τα οικονομικά κίνητρα να συμβάλλουν στη δημιουργία αυτού του ψηφιοποιημένου ενεργειακού συστήματος, αλλά και ολόκληρο το περιβάλλον να τους ενθαρρύνει να δημιουργήσουν ένα ελεγχόμενο, διαχειριζόμενο και ασφαλές ενεργειακό σύστημα. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αναπτύξουν αντίστοιχες πρωτοβουλίες, συμπεριλαμβανομένης της άμεσης στήριξης που θα επιτρέψει στις ενεργειακές κοινότητες και στους συλλογικούς παραγωγούς-καταναλωτές να αναπτύξουν πλήρως το δυναμικό τους, λαμβανομένων υπόψη των διαχειριστών συστημάτων διανομής προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια του εφοδιασμού. Διαφορετικά, τα ψηφιακά εργαλεία δεν θα έχουν αποτέλεσμα.

3.7. Η αμφίδρομη φόρτιση ηλεκτρονικών οχημάτων είναι μια ακόμη πολλά υποσχόμενη περίπτωση που δείχνει ότι οι πιο ενεργοί καταναλωτές μπορούν να συμβάλουν άμεσα στη σταθερότητα του συστήματος με την ψηφιακή τεχνολογία, συμπεριλαμβανομένων των ΤΠΕ, τόσο από την πλευρά του δικτύου όσο και από την πλευρά των καταναλωτών. Ωστόσο, απουσιάζουν σχεδόν παντελώς επιχειρηματικές περιπτώσεις αμφίδρομης φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη, δεδομένου ότι η αγορά δεν σχεδιάστηκε για την παροχή αγορακεντρικών κινήτρων για την τροφοδοσία ευέλικτης ηλεκτρικής ενέργειας προς και από το όχημα. Στις προσπάθειές της για τον ανασχεδιασμό της αγοράς, η Επιτροπή πρέπει να επικεντρωθεί ιδίως στον σχεδιασμό μιας αγοράς που να καθιστά ελκυστικές περιπτώσεις όπως αυτές που αναφέρονται στο κεφάλαιο 4.2 του σχεδίου δράσης και να συμβάλλει στην ενσωμάτωσή τους, όπου η αμφίδρομη φόρτιση μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί στο μέλλον από τους διαχειριστές δικτύων ως συντελεστής ελέγχου φορτίου, πράγμα που θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη στη νομοθεσία για τη διασφάλιση της ασφάλειας του εφοδιασμού.

3.8. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι, με τη σωστή προσέγγιση, μια κλιματικά ουδέτερη, αποκεντρωμένη και ψηφιοποιημένη δομή ενεργειακού εφοδιασμού μπορεί να έχει σημαντικές θετικές συνέπειες στην απασχόληση και στην οικονομία, ιδίως στις περιφερειακές οικονομίες⁽³⁾. Στην τρέχουσα κρίση, η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται μια γενική προσέγγιση της ενεργειακής πολιτικής, η οποία θα συνδυάζει συγκεκριμένα ζητήματα που σχετίζονται με την ενέργεια και το κλίμα με τους στόχους της κοινωνικής και περιφερειακής πολιτικής συνοχής.

3.9. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι ο τεχνοκρατικός σχεδιασμός των οικονομικών συνθηκών πλαισίου και η οικονομική προώθηση των νέων τεχνολογιών, ιδίως της ψηφιοποίησης του ενεργειακού συστήματος, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ενεργειακή μετάβαση. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι μια πολιτική αλλαγής μπορεί να είναι επιτυχής μόνον εάν λαμβάνει υπόψη τις διάφορες κοινωνικές δυναμικές στην εργασία κατά τη μετάβαση και τις αντιμετωπίζει στις στρατηγικές και τα μέτρα της. Θα πρέπει να ενισχύσουμε τον ρόλο των καταναλωτών στην ψηφιοποίηση και να τους ενθαρρύνουμε να χρησιμοποιούν όσο το δυνατόν περισσότερες έξυπνες λύσεις, καθώς μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της αποδοτικότητας και των επιδόσεων της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, με τη στενή συμμετοχή όλων των μερών της αξιακής αλυσίδας της ενέργειας προκειμένου να εξασφαλιστεί η ασφάλεια του εφοδιασμού. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη μια πολιτική για τη δίκαιη μετάβαση και την ενεργό πολιτική διαχείριση της αλλαγής. Εάν παραμεληθεί η κοινωνική διάσταση κατά την εφαρμογή, ο μετασχηματισμός κινδυνεύει να αποτύχει λόγω της αντίστασης του κοινού.

3.10. Ο μετασχηματισμός του ενεργειακού συστήματος μπορεί να δημιουργήσει απρόσμενα κέρδη για τους παρόχους υπηρεσιών, οι οποίοι ενδέχεται να ζητήσουν υψηλότερες χρεώσεις για τις νέες λύσεις τους. Ωστόσο, οι καινοτόμες υπηρεσίες, οι εφαρμογές και τα συστήματα ενεργειακής διαχείρισης μπορούν να απελευθερώσουν το τεράστιο αναξιοποίητο δυναμικό για τους χρήστες ενέργειας, ανακουφίζοντας τους καταναλωτές που πληττονται από τις υψηλές τιμές της ενέργειας. Η ψηφιοποίηση μπορεί να συμβάλει στο να καταστούν συγκρίσιμες οι τιμές στην αγορά, να καταστούν δίκαιες οι τιμές για επιλογές ευελιξίας όπως η μετατόπιση φορτίου, και να αποκαλυφθεί σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας της αγοράς ότι οι καταναλωτές ενέργειας, όπως τα ευάλωτα νοικοκυριά, θα μπορούσαν να πληρώσουν λιγότερα για την παρεχόμενη υπηρεσία. Για παράδειγμα, οι έξυπνες λύσεις ενεργειακής λογιστικής μπορούν να δώσουν στα κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν όση ενέργεια μπορούν να πληρώσουν και να μην τους επιτρέψουν να οδηγηθούν σε χρέη.

3.11. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης την Επιτροπή να λάβει υπόψη την πραγματικότητα της αγοράς έξυπνων μετρητών και να παρέμβει, εάν χρειαστεί. Η προβλεπόμενη εγκατάσταση έξυπνων μετρητών θα μπορούσε να οδηγήσει σε υψηλό κόστος για τους ενοικιαστές. Στην πράξη, δεν υπάρχει σχεδόν κανένας ανταγωνισμός μεταξύ των διαφόρων παρόχων υπηρεσιών μέτρησης. Τομεακές έρευνες στη Γερμανία και την Αυστρία έδειξαν ότι υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις για την ύπαρξη μη ανταγωνιστικού ολιγοπωλίου στον τομέα της τοπικής μέτρησης⁽⁴⁾. Για να εξασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα, πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι συσκευές καταγραφής της κατανάλωσης μπορούν επίσης να χρησιμοποιούνται από τρίτους παρόχους. Διαφορετικά, η αλλαγή της εταιρείας τιμολόγησης θα συνδέεται πάντα με το κόστος αντικατάστασης των υφιστάμενων συσκευών καταγραφής της κατανάλωσης.

3.12. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη θέση της ότι είναι σημαντικό να αποφευχθεί η δημιουργία μιας ενεργειακής κοινωνίας δύο ταχυτήτων. Δεν είναι αποδεκτό μόνον τα εύπορα και τεχνολογικά επαρκώς εξοπλισμένα νοικοκυριά να επωφελούνται από την ενεργειακή μετάβαση, ενώ όλα τα υπόλοιπα νοικοκυριά να αναγκάζονται να επωμιστούν το κόστος. Η ΕΟΚΕ επικροτεί, συνεπώς, τα κίνητρα και τα εργαλεία για την εφαρμογή της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση που αποσκοπούν στην παροχή στήριξης στους πιο ευάλωτους καταναλωτές και νοικοκυριά και επισημαίνει ότι οι φιλόδοξοι στόχοι στον τομέα της τηλεθέρμανσης/τηλεψύξης ενδεχομένως να επιδεινώσουν τις συνθήκες κοινωνικής στέγασης.

⁽³⁾ EE C 367 της 10.10.2018, σ. 1.

⁽⁴⁾ Για παράδειγμα, διαπιστώθηκε ότι ο μεγαλύτερος πάροχος υπηρεσιών μέτρησης στην Αυστρία είχε επιχειρήσει να αποκλείσει τρίτους παρόχους από τη χρήση του εξοπλισμού έξυπνων μετρητών χρησιμοποιώντας μορφές προστασίας υλισμικού [Αυστριακή ομοσπονδιακή αρχή ανταγωνισμού (BWB), 2022].

3.13. Όσον αφορά τον μελλοντικό σχεδιασμό των ενεργειακών συστημάτων και υποδομών, η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα τονίσει ότι όλοι οι καταναλωτές –νοικοκυριά, επιχειρήσεις και ενεργειακές κοινότητες– πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων και ότι πρέπει να δημιουργηθούν κίνητρα για τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση, αλλά και για τη χρηματοδότησή της. Η «σύνδεση τοπικών και περιφερειακών φορέων καινοτομίας», όπως αναφέρεται από την Επιτροπή στο σημείο 7.3, είναι πολύ σημαντική. Η συλλογική δράση, όπως η συνεργασία μεταξύ έξυπνων πόλεων και κοινοτήτων, μπορεί να δημιουργήσει τις καλύτερες και οικονομικά προσιτές λύσεις που μπορεί να έχει ανάγκη μια περιφέρεια.

3.14. Το σχέδιο δράσης προβλέπει τη δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού χώρου ενεργειακών δεδομένων και χρηστής διακυβέρνησης προκειμένου να διασφαλιστούν οι συντονισμένες ανταλλαγές και η χρήση των ενεργειακών δεδομένων σε επίπεδο ΕΕ. Οι ψηφιακές και ενεργειακές πολιτικές της ΕΕ καθοδηγούν ήδη την ψηφιοποίηση της ενέργειας, καθώς ζητήματα όπως η διαλειτουργικότητα των δεδομένων, η ασφάλεια του εφοδιασμού και η κυβερνοασφάλεια, η ιδιωτική ζωή και η προστασία των καταναλωτών δεν μπορούν να αφηθούν στην αγορά χωρίς στήριξη και η ορθή εφαρμογή τους είναι κείριας σημασίας. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι παραβιάσεις της ιδιωτικής ζωής και η κατάχρηση των δεδομένων πρέπει να αποτρέπονται με κάθε μέσο. Αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο τις τεχνικές προφυλάξεις, αλλά και την ευθύνη και την παρακολούθηση αυτού του χώρου δεδομένων από τις κρατικές αρχές που υπόκεινται σε πολιτικό και δημοκρατικό έλεγχο. Πρέπει να προωθηθεί η κυριότητα των δημόσιων δεδομένων, δεδομένου ότι τα δεδομένα αποτελούν σημαντικό οικονομικό παράγοντα σε μια δικτυωμένη και ψηφιοποιημένη κοινωνία. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να αποτραπούν τα ιδιωτικά μονοπώλια δεδομένων των GAFΑ⁽⁵⁾. Ταυτόχρονα, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία των υποδομών ζωτικής σημασίας.

3.15. Ο προτεινόμενος χώρος δεδομένων είναι μια πολλά υποσχόμενη προσέγγιση, αλλά απαιτεί σαφείς κανόνες που διέπουν την πρόσβαση στα ανωνυμοποιημένα δεδομένα για όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά που ενδιαφέρονται να χρησιμοποιήσουν τα δεδομένα, για παράδειγμα για τον καλύτερο σχεδιασμό της εμπορίας και της ανταλλαγής ενέργειας. Είναι σημαντικό να αναπτυχθεί ταχέως η «σταθερή διακυβέρνηση» που αναφέρεται στο σχέδιο δράσης, με τη διατύπωση βασικών δικαιωμάτων για όλους τους παράγοντες της αγοράς, συμπεριλαμβανομένων των καταναλωτών, των παραγωγών-καταναλωτών, των εμπόρων ενέργειας κ.λπ.

3.16. Όσον αφορά τον στρατηγικό συντονισμό σε επίπεδο ΕΕ, το σχέδιο δράσης προβλέπει τη σύσταση ομάδας εμπειρογνομόνων για την έξυπνη ενέργεια (πρώην ειδική ομάδα «Έξυπνα ενεργειακά δίκτυα»). Σκοπός της είναι να συμβάλει στην οικοδόμηση του ευρωπαϊκού πλαισίου για την ανταλλαγή δεδομένων που σχετίζονται με την ενέργεια, να ενισχύσει τον συντονισμό των ανταλλαγών δεδομένων για τον τομέα της ενέργειας σε επίπεδο ΕΕ, να καθορίσει τις βασικές αρχές και να διασφαλίσει τη συνοχή μεταξύ των διαφόρων προτεραιοτήτων και πρωτοβουλιών ανταλλαγής δεδομένων, και να στηρίξει την Επιτροπή στην ανάπτυξη και διάθεση ενός κοινού ευρωπαϊκού χώρου δεδομένων για την ενέργεια. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι πρέπει να αναπτυχθούν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές και στόχοι στο πλαίσιο αυτό και ότι η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών είναι απαραίτητη.

3.17. Η ιδέα της υποστήριξης των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς και των διαχειριστών συστημάτων διανομής στη δημιουργία ενός ψηφιακού δίδυμου του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας αποτελεί ενδιαφέρουσα προσέγγιση και μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της μοντελοποίησης του δικτύου. Ωστόσο, πρέπει να προσδιοριστεί επακριβώς ο ρόλος που θα διαδραματίσει το ψηφιακό δίδυμο στον σχεδιασμό της επέκτασης του δικτύου, στο να καταστεί το δίκτυο πιο ευφύες, στην ενσωμάτωση επιλογών ευελιξίας, συμπεριλαμβανομένων των εικονικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής, της παραγωγής-κατανάλωσης ενέργειας και της κοινής χρήσης ενέργειας, καθώς και στη βελτιστοποίηση της ανθεκτικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνονται επίσης αναγκαίες οι τροποποιήσεις της οδηγίας (ΕΕ) 2019/944.

3.18. Η Επιτροπή αναφέρει στην ανακοίνωσή της ότι είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η ψηφιοποίηση δεν υπονομεύει το πλαίσιο προστασίας των καταναλωτών που έχει ήδη θεσπιστεί στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπόψη το γεγονός αυτό και προσθέτει ότι τα δικαιώματα των καταναλωτών πρέπει να προσαρμοστούν και να βελτιωθούν στην αγορά ενέργειας. Οι καταναλωτές δεν πρέπει να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ή να επιβαρύνονται υπερβολικά. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στις ευάλωτες ομάδες, στα άτομα με αναπηρίες και στα άτομα με χαμηλές ψηφιακές δεξιότητες. Εδώ απαιτούνται επαρκείς προστατευτικοί κανονισμοί, διότι είναι ήδη προφανές ότι πολλοί καταναλωτές χάνουν τον έλεγχο των ψηφιακών πληροφοριών και λογαριασμών.

3.19. Η ανακοίνωση προβλέπει ότι η δυνατότητα των κρατών μελών να καθορίζουν ρυθμιζόμενες τιμές, ιδίως για τους ευάλωτους πελάτες και τα άτομα που αντιμετωπίζουν ενεργειακή φτώχεια, δεν πρέπει να επηρεάζεται αρνητικά από την ψηφιοποίηση. Τα ψηφιακά εργαλεία επιτρέπουν επίσης στις δημόσιες αρχές να χαρτογραφούν, να παρακολουθούν και να αντιμετωπίζουν καλύτερα την ενεργειακή φτώχεια, ενώ ο τομέας της ενέργειας μπορεί να βελτιστοποιήσει περαιτέρω τις δραστηριότητές του, με έμφαση στην ασφάλεια του εφοδιασμού, και να δώσει προτεραιότητα στη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

3.20. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση της Επιτροπής να διασφαλίσει ότι τα βασικά έργα έρευνας και καινοτομίας συνεργάζονται για τον προσδιορισμό στρατηγικών για τη συμμετοχή των καταναλωτών στον σχεδιασμό και τη χρήση προσβάσιμων και οικονομικά προσιτών ψηφιακών εργαλείων έως τα μέσα του 2023. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει για άλλη μια φορά ότι εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη για σημαντικές επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία.

Στο πλαίσιο αυτό, οι δημόσιες επενδύσεις σε έξυπνα και ανανεώσιμα συστήματα ενέργειας έχουν μεγάλη σημασία προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια του εφοδιασμού, η καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας, η εξασφάλιση προσιτών τιμών και η δημιουργία θέσεων εργασίας. Η ΕΟΚΕ συνιστά για άλλη μια φορά, όπως και στη γνωμοδότηση ECO/569, την εφαρμογή του

(5) Οι τέσσερις κολοσσοί του διαδικτύου Google, Apple, Facebook και Amazon.

χρυσού κανόνα στις δημόσιες επενδύσεις. Για όλες τις πρωτοβουλίες, είναι σημαντικό οι καταναλωτές να διαθέτουν έξυπνο μετρητή στο σπίτι. Αυτό εξακολουθεί να μην ισχύει σε πολλά κράτη μέλη, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο υπάρχει επείγουσα ανάγκη να ενταθούν οι προσπάθειες για την ευρύτερη ανάπτυξη της έξυπνης μέτρησης ως θεμελιώδους προϋπόθεσης για περισσότερες ψηφιακές λύσεις στον τομέα της ενέργειας. Τα κράτη μέλη που δεν έχουν ακόμη αναπτύξει πλήρως τους έξυπνους μετρητές πρέπει να επιταχύνουν το εγχείρημα αυτό και να αυξήσουν τους εθνικούς τους στόχους όσον αφορά την εν λόγω εξέλιξη.

3.21. Υπάρχει κίνδυνος οι νέες υπηρεσίες που βασίζονται στα δεδομένα και οι καινοτόμες τεχνολογικές λύσεις να μην εφαρμοστούν αρκετά γρήγορα εάν δεν υπάρχουν αρκετοί ειδικευμένοι εργαζόμενοι και εκπαιδευμένοι επαγγελματίες ώστε να συμβάλουν στην ανάπτυξη τους ⁽⁶⁾. Η ΕΟΚΕ φρονεί πως πρέπει να ληφθούν αμέσως τα κατάλληλα μέτρα για την επίτευξη των στόχων, σε στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους.

3.22. Ωστόσο, απαιτούνται επίσης επαρκείς χρηματοδοτικοί πόροι και προγράμματα για την κατάρτιση των μακροχρόνια ανέργων, των γυναικών και των νέων, ιδίως μέσω ειδικών προγραμμάτων και για τη δημιουργία ελκυστικού πλαισίου συνθηκών γι' αυτούς. Αυτό περιλαμβάνει εγγυήσεις για θέσεις εργασίας, καθώς πρωτοβουλίες που αφορούν την κατάρτιση και τα προσόντα και ένα ευρύ φάσμα ευκαιριών επαγγελματικής επιμόρφωσης και συμπληρωματικής εκπαίδευσης. Τα αναγκαία μέτρα πολιτικής για την αγορά εργασίας και την εκπαίδευση απαιτούν επαρκείς οικονομικούς πόρους, καθώς και την ανάπτυξη σχεδίου δράσης για την εξασφάλιση συντονισμένης προσέγγισης.

3.23. Η ΕΟΚΕ ζητά τη στενή συνεργασία μεταξύ των παρόχων κατάρτισης και των επιχειρήσεων κατά τον σχεδιασμό μαθημάτων κατάρτισης που παρέχουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες που απαιτούνται για τον ψηφιακό και βιώσιμο μετασχηματισμό της οικονομίας, μεταξύ άλλων μέσω της συμπληρωματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής επιμόρφωσης των εργαζομένων και των επιχειρηματιών. Το Ευρωπαϊκό Έτος Δεξιοτήτων 2023 θα χρησιμοποιηθεί για την ενίσχυση και την αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των μέτρων.

3.24. Η κυβερνοασφάλεια αποτελεί βασική απαίτηση για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας του ολοένα και πιο ψηφιοποιημένου ενεργειακού συστήματος. Οι εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών και ιδίως τα πρόσφατα γεγονότα, καταδεικνύουν τον κίνδυνο κυβερνοεπιθέσεων και πράξεων δολιοφθοράς κατά υποδομών ζωτικής σημασίας. Ωστόσο, προβλήματα μπορούν να ανακύψουν όχι μόνο ως αποτέλεσμα κυβερνοεπιθέσεων ή δολιοφθοράς, αλλά και λόγω βλαβών υλισμικού και λογισμικού και, ως εκ τούτου, η Επιτροπή πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στον σχεδιασμό υλισμικού και λογισμικού κατά τη διάρκεια της ψηφιοποίησης, ώστε να διασφαλιστεί η ανθεκτικότητα. Μία βλάβη ή υποβάθμιση υποδομών ζωτικής σημασίας μπορεί να προκαλέσει καταστροφικές ελλείψεις εφοδιασμού και να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια ασφάλεια. Η πιο αποκεντρωμένη παραγωγή και χρήση ενέργειας σε συνδυασμό με το διαδικτυο αυξάνει την «επιφάνεια επίθεσης» και τους κινδύνους που συνδέονται με τον κυβερνοχώρο.

3.25. Ολόκληρη η αξιακή αλυσίδα του ενεργειακού συστήματος, από την παραγωγή και τη μεταφορά έως τη διανομή και τον καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένων όλων των ψηφιακών διεπαφών στην πορεία της, μπορεί να αποτελέσει στόχο κυβερνοεπιθέσεων και σωματικών επιθέσεων. Είναι προς το συμφέρον όλων στην Ευρώπη να προστατευτούν καλύτερα αυτές τις υποδομές ζωτικής σημασίας. Η ΕΕ πρέπει να είναι καλύτερα προετοιμασμένη έναντι πιθανών επιθέσεων τέτοιου τύπου. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητά την άμεση κριτική αξιολόγηση των μέτρων που έχουν ληφθεί μέχρι στιγμής και μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την προστασία της ΕΕ από απειλές όπως οι φυσικές καταστροφές, οι σωματικές επιθέσεις και οι κυβερνοεπιθέσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επιστά την προσοχή στις άλλες γνωμοδοτήσεις της σχετικά με το θέμα αυτό ⁽⁷⁾ και συνιστά όλες οι ξένες επενδύσεις σε στρατηγικούς τομείς στην ΕΕ να συνάδουν με την πολιτική ασφάλειας της ΕΕ.

3.26. Ο τομέας των ΤΠΕ αντιπροσωπεύει περίπου το 7 % της παγκόσμιας κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι αυξανόμενες ενεργειακές ανάγκες του τομέα των ΤΠΕ θα μειωθούν σύμφωνα με τον στόχο της κλιματικής ουδετερότητας. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι είναι ζωτικής σημασίας να αντιμετωπιστεί η κατανάλωση ενέργειας και πόρων σε ολόκληρη την αξιακή αλυσίδα των ΤΠΕ και οι βασικές αναδυόμενες πρόσθετες πηγές κατανάλωσης ενέργειας που σχετίζονται με τις ΤΠΕ. Υπάρχουν ήδη λύσεις σχετικά με τον τρόπο επαναχρησιμοποίησης της απορριπτόμενης θερμότητας από τα κέντρα δεδομένων για τη θέρμανση κατοικιών και επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό η απορριπτόμενη θερμότητα να αντιμετωπίζεται επί ίσοις όροις με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στο πλαίσιο της αναθεώρησης της οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (RED III) και άλλων νομοθετικών πράξεων που σχετίζονται με την ενέργεια και συνδέονται με τη δέσμη μέτρων προσαρμογής στον στόχο του 55 %. Ωστόσο, απαιτούνται συγκεκριμένες και εφικτές λύσεις που μπορούν να χρησιμεύσουν ως βέλτιστες πρακτικές για την επίτευξη βέλτιστων αποτελεσμάτων.

3.27. Τα διαλειτουργικά τεχνικά πρότυπα, η κυβερνοασφάλεια, η προστασία των δεδομένων και άλλα βασικά χαρακτηριστικά ενός ψηφιοποιημένου ενεργειακού συστήματος πρέπει να διασφαλίζονται σε παγκόσμιο επίπεδο, σε διεθνή φόρουμ και σε συνεργασία με τις χώρες εταίρους. Για την προώθηση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης με τις χώρες εταίρους μέσω διμερών επαφών, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ενσωματώσει ψηφιακές και πράσινες πτυχές σε έργα, εταιρικές σχέσεις και συμφωνίες συνεργασίας που σχετίζονται με την ενέργεια.

⁽⁶⁾ Με βάση τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης, η Επιτροπή θεωρεί τις ελλείψεις στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και την έλλειψη επαρκών ειδικευμένων εργαζομένων ως τα σημαντικότερα εμπόδια για την υιοθέτηση των ψηφιακών τεχνολογιών (Συνοπτική έκθεση διαθέσιμη στη διαδικτυακή πύλη «Πείτε την άποψή σας»).

⁽⁷⁾ ΕΕ C 286 της 16.7.2021, σ. 170.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι μια συνδυαστική στρατηγική για την ενεργειακή μετάβαση και την ψηφιοποίηση σε αγροτικές περιοχές δεν έχει τύχει της αναμενόμενης προσοχής και υποστήριξης. Ζητά την ταχεία εκπλήρωση του μακροπρόθεσμου οράματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αγροτικές περιοχές της ΕΕ και την κινητοποίηση των ενδιαφερόμενων μερών μέσω του αγροτικού συμφώνου της ΕΕ.

4.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά να διασφαλιστεί η ισότητα στην αγορά εργασίας στον τομέα της ενέργειας, διερευνώντας ευκαιρίες για τις γυναίκες, αποτρέποντας παράλληλα την ενεργειακή μετάβαση και τον ψηφιακό μετασχηματισμό από το να καταστούν παγίδες για τη σταδιοδρομία και τις αμοιβές των γυναικών και επεκτείνοντας τον κοινωνικό διάλογο και τις συλλογικές συμβάσεις για την ισότητα στις επιχειρήσεις ενέργειας σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 98/24/ΕΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2004/37/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις οριακές τιμές για τον μόλυβδο και τις ανόργανες ενώσεις του και τις δισκυανικές ενώσεις»

[COM(2023) 71 final — 2023/0033 (COD)]

(2023/C 184/18)

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 13.2.2023 Συμβούλιο, 8.3.2023 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 13.3.2023
Νομική βάση	Άρθρο 153 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	197/0/3

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων από μέρους της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) αποφάσισε να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο, σεβόμενη τη θέση των κοινωνικών εταίρων που παρουσιάζεται στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2012/19/ΕΕ σχετικά με τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ)»

[COM(2023 63 final — 2022/025 (COD)]

(2023/C 184/19)

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 13.2.2023 Συμβούλιο, 21.2.2023
Νομική βάση	Άρθρο 192 παράγραφος 1 και άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	194/0/3

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεδομένου ότι έχει ήδη εκφέρει γνώμη για το θέμα αυτό στην προηγούμενη γνωμοδότησή της CESE 5002/2014, που εγκρίθηκε στις 12 Νοεμβρίου 2014 ⁽¹⁾, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) αποφάσισε να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο και να παραπέμψει στη θέση που είχε υποστηρίξει στο προαναφερόμενο έγγραφο.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ ΕΕ C 230 της 14.07.2015, σ. 91.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2014/65/ΕΕ με στόχο την ενίσχυση της ελκυστικότητας των δημόσιων κεφαλαιαγορών της Ένωσης για τις εταιρείες και τη διευκόλυνση της πρόσβασης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε κεφάλαια, και για την κατάργηση της οδηγίας 2001/34/ΕΚ

[COM(2022) 760 final — 2022/0405 (COD)]

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις δομές μετοχών με πολλαπλά δικαιώματα ψήφου σε εταιρείες που επιδιώκουν την εισαγωγή των μετοχών τους προς διαπραγμάτευση σε αγορά ανάπτυξης ΜΜΕ»

[COM(2022) 761 final — 2022/0406 (COD)]

και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2017/1129, (ΕΕ) αριθ. 596/2014 και (ΕΕ) αριθ. 600/2014 προκειμένου να καταστούν οι δημόσιες κεφαλαιαγορές στην Ένωση πιο ελκυστικές για τις εταιρείες και να διευκολυνθεί η πρόσβαση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε κεφάλαια»

[COM(2022) 762 final – 2022/0411 (COD)]

(2023/C 184/20)

Εισηγητής: ο κ. **Kęstutis KUPŠYS**

Αιτήσεις γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 6.2.2023 [COM (2022) 760 final και COM (2022) 762 final]. 08/02/2023 [COM (2022) 761 final]. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 1.2.2023
Νομική βάση	Άρθρο 50 παράγραφος 1, άρθρο 114 και άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	2.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	123/2/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η αύξηση της χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών εταιρειών από τη διάθεση μετοχών είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση της ανάκαμψης από την πανδημία COVID-19 και για την οικοδόμηση ενός ανθεκτικού ευρωπαϊκού οικονομικού συστήματος εν μέσω του πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Για τον λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί θερμά την πράξη για την εισαγωγή στο χρηματιστήριο που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εισαγωγή οικογενειακών επιχειρήσεων στις κεφαλαιαγορές θα δώσει τη δυνατότητα αξιοποίησης ενός ανεκμετάλλετου ως τώρα δυναμικού προσέλκυσης κεφαλαίων για την ανάπτυξη, ενώ οι δομές μετοχών με πολλαπλά δικαιώματα ψήφου θα βοηθούν τις οικογένειες να διατηρούν τον έλεγχο, καθιστώντας την εισαγωγή στο χρηματιστήριο πιο ελκυστική. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι θα πρέπει να σχεδιαστεί ένα λεπτομερές πλαίσιο σε εθνικό επίπεδο, παράλληλα με την προαγωγή της υψηλού επιπέδου εναρμόνισης ανά την ΕΕ.

1.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να προβεί στον εξορθολογισμό των περιεχομένων του ενημερωτικού δελτίου, κάτι που θα οδηγήσει σε σημαντική μείωση του κόστους και της επιβάρυνσης για τους εκδότες του.

1.4. Σε γενικές γραμμές, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση να δοθεί στους εκδότες η επιλογή δημοσίευσης δελτίων μόνο στην αγγλική γλώσσα, η οποία έχει καθιερωθεί ως κοινή γλώσσα των διεθνών επενδυτών. Ωστόσο, η δημοσίευση του πλήρους εγγράφου, και όχι μόνο του περιληπτικού σημειώματος, στις επίσημες γλώσσες των κρατών μελών θα ενδυναμώσει τους εγχώριους επενδυτές λιανικής. Η ΕΟΚΕ συμβουλεύει τους εκδότες να έχουν κατά νου ότι η χρήση εγγράφων έκδοσης «μόνο στην αγγλική γλώσσα» θα εμποδίσει την ανάπτυξη μιας εθνικής βάσης επενδυτών λιανικής.

1.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η ομαδοποίηση (bundling) της επενδυτικής έρευνας με άλλες υπηρεσίες είναι πιθανό να ενισχύσει την προβολή των εισηγμένων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί την προτεινόμενη αύξηση του κατώτατου ορίου διαχωρισμού (unbundling) στα 10 δισεκατομμύρια ευρώ. Ωστόσο, ενδέχεται να χρειαστούν περαιτέρω μέτρα για την ενθάρρυνση της ανεξάρτητης έρευνας.

1.6. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ιδιαίτερα την προσέγγιση που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως προς τον μετριασμό της ανασφάλειας δικαίου που περιβάλλει τις απαιτήσεις γνωστοποίησης πληροφοριών. Ωστόσο, η πρόταση για τη δημιουργία μηχανισμού επιτήρησης των βιβλίων εντολών πέραν των ορίων μιας αγοράς (CMOBS) που θα διευκολύνει την ανταλλαγή δεδομένων του βιβλίου εντολών μεταξύ των εποπτικών αρχών ενέχει τον κίνδυνο να προκύψουν άνοιχοι ανταγωνισμού, καθότι οι τόποι διμερών διαπραγματεύσεων δεν θα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του καθεστώτος υποβολής εκθέσεων.

2. Ιστορικό

2.1. Στις 7 Δεκεμβρίου 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ένα σύνολο προτάσεων⁽¹⁾ σχετικό με μέτρα για την περαιτέρω ανάπτυξη της Ένωσης Κεφαλαιαγορών της ΕΕ. Μέρος της δέσμης μέτρων —η νέα πράξη για την εισαγωγή στο χρηματιστήριο— αποσκοπεί στη μείωση του φόρτου που βαρύνει τις εταιρείες κάθε μεγέθους, και δη τις ΜΜΕ, ώστε να έχουν καλύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση μέσω της εισαγωγής σε χρηματιστήρια.

2.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σημειώνει ότι οι κεφαλαιαγορές της ΕΕ παραμένουν κατακερματισμένες και ανεπαρκώς ανεπτυγμένες ως προς το μέγεθός τους. Μελέτες δείχνουν ότι ο συνολικός αριθμός εισηγμένων εταιρειών σε αγορές ανάπτυξης ΜΜΕ στην Ευρώπη αυξήθηκε ελάχιστα από το 2014⁽²⁾, παρά το γεγονός ότι οι εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες αποκόμισαν σαφή οφέλη, όπως καταδεικνύεται από την αύξηση της αποτίμησής τους βάσει της αγοράς. Σε γενικές γραμμές, οι εισηγμένες εταιρείες αυξάνουν τα έσοδά τους, δημιουργούν περισσότερες θέσεις εργασίας και εμφανίζουν αύξηση στα στοιχεία του ισολογισμού τους με ταχύτερο ρυθμό από αυτόν τον μη εισηγμένων ανάλογων εταιρειών. Πολυάριθμες μελέτες καταδεικνύουν με σαφήνεια τις μη ικανοποιητικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ όσον αφορά τις αρχικές δημόσιες προσφορές στην Ευρώπη.

2.3. Η πράξη για την εισαγωγή στο χρηματιστήριο ορίζει απλούστερους και βελτιωμένους κανόνες εισαγωγής σε χρηματιστήριο, ιδίως για τις ΜΜΕ, ενώ παράλληλα επιδιώκει να μην θέσει σε κίνδυνο την προστασία των επενδυτών και την ακεραιότητα της αγοράς.

2.4. Η πράξη υποστηρίζει ότι αποφέρει σημαντική μείωση του κόστους και ότι συμβάλει στην αύξηση του αριθμού των αρχικών δημόσιων προσφορών στην ΕΕ. Με τη θέσπιση απλούστερων κανόνων για τα ενημερωτικά δελτία θα είναι πιο εύκολη και οικονομική η εισαγωγή εταιρειών σε χρηματιστήρια. Η δυνατότητα των εταιρειών να χρησιμοποιούν δομές μετοχών με πολλαπλά δικαιώματα ψήφου όταν εισέρχονται για πρώτη φορά σε αγορές ανάπτυξης ΜΜΕ προσφέρει στους ιδιοκτήτες της εταιρείας την ευκαιρία να στηρίζουν το όραμα της εταιρείας τους.

2.5. Η θέσπιση αναλογικότερων κανόνων σχετικά με την κατάχρηση αγοράς θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη σαφήνεια και ασφάλεια δικαίου για τις εισηγμένες εταιρείες όσον αφορά τη συμμόρφωση με βασικές απαιτήσεις γνωστοποίησης πληροφοριών. Η προτεινόμενη πράξη για την εισαγωγή σε χρηματιστήριο έχει ως στόχο να βελτιώσει την παροχή και τη διανομή της επενδυτικής έρευνας για τις επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης και τις ΜΜΕ, το οποίο με τη σειρά αναμένεται να στηρίξει την εισαγωγή τους στις δημόσιες αγορές.

2.6. Άλλα προσδοκώμενα οφέλη είναι τα εξής:

- περισσότερο συνοπτικές, επίκαιρες, συγκρίσιμες και εύχρηστες εταιρικές πληροφορίες για επενδυτές·
- καλύτερη κάλυψη της έρευνας μετοχών, συμβάλλοντας στη λήψη επενδυτικών αποφάσεων·
- αποτελεσματικότερη εποπτεία χάρη σε σαφέστερους κανόνες καταχώρισης και βελτιωμένα μέσα διερεύνησης περιπτώσεων κατάχρησης της αγοράς·

(1) Capital markets union: clearing, insolvency and listing package [Ένωση κεφαλαιαγορών: δέσμη προτάσεων για την εκκαθάριση, την αφερεγγυότητα και την εισαγωγή σε χρηματιστήριο].

(2) Τελική έκθεση της ομάδας τεχνικών εμπειρογνομόνων των ενδιαφερόμενων μερών (Technical Expert Stakeholder Group — TESG) για τις ΜΜΕ, *Empowering EU Capital Markets for SMEs: Making listing cool again* [Ενδυναμώνοντας τις κεφαλαιαγορές της ΕΕ για τις ΜΜΕ — Πώς μπορεί να ξαναγίνει ελκυστική η εισαγωγή στο χρηματιστήριο].

— πιο τυποποιημένα ενημερωτικά δελτία, τα οποία θα είναι πιο εύχρηστα για τις εποπτικές αρχές.

2.7. Σε συμμόρφωση με τους περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και σχετικούς με τη διακυβέρνηση (ΠΚΔ) στόχους πολιτικής, με την πράξη για την εισαγωγή σε χρηματιστήριο θα επιδιωχθεί οι εταιρείες που εκδίδουν ομόλογα ΠΚΔ χαρακτήρα να περιλαμβάνουν σχετικές πληροφορίες ΠΚΔ στην τεκμηρίωση εισαγωγής ώστε να διευκολύνουν την αξιολόγηση της εγκυρότητας των αξιώσεων ΠΚΔ από επενδυτές. Οι εταιρείες που εκδίδουν μετοχικούς τίτλους θα μπορούν να ανατρέχουν στις ήδη δημοσιευμένες —και συνεπώς δημοσίως διαθέσιμες— πληροφορίες ΠΚΔ στην τεκμηρίωση εισαγωγής.

3. Γενικές παρατηρήσεις

Ευκαιρία για βελτιωμένη πρόσβαση των εταιρειών στη διαδικασία εισαγωγής στις δημόσιες αγορές της ΕΕ

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι η αύξηση της χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών εταιρειών από τη διάθεση μετοχών είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ανάκαμψης μετά την πανδημία COVID-19 και για την οικοδόμηση ενός **ανθεκτικού ενωσιακού οικονομικού συστήματος** στο πλαίσιο του συνεχιζόμενου πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Για τον σκοπό αυτό, οι υποδομές των χρηματοπιστωτικών αγορών είναι κείρας σημασίας ως προς την αποδέσμευση των επενδυτικών ροών που απαιτούνται για την ανακεφαλαιοποίηση της οικονομίας.

3.2. Οι προηγμένες δημόσιες αγορές είναι επίσης σημαντικές για την κοινότητα των επενδυτών λιανικής. Οι Ευρωπαίοι διαθέτουν στους τραπεζικούς λογαριασμούς τους 11 τρισεκατομμύρια ευρώ σε μετρητά και καταθέσεις⁽³⁾. Το μερίδιο των καταθέσεων των νοικοκυριών επί συνόλου των περιουσιακών στοιχείων είναι το τριπλάσιο των νοικοκυριών στις ΗΠΑ. Καθώς δεν κινητοποιεί τους τελικούς επενδυτές να διοχετεύουν τα κεφάλαιά τους στις ευρωπαϊκές κεφαλαιαγορές, η ΕΕ δεν αξιοποιεί πλήρως τις συγκεντρώσεις κεφαλαίων της προς όφελος των επιχειρήσεών της. Οι διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων θα πρέπει να αποκτήσουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις προοπτικές της ευρωπαϊκής αγοράς μετοχών, και οι Ευρωπαίοι επενδυτές λιανικής θα πρέπει να διαθέτουν περισσότερες επιλογές για την ανάπτυξη του χαρτοφυλακίου τους. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, θα πρέπει να διασφαλιστεί η εισαγωγή διαφοροποιημένων εκδοτών υψηλού επιπέδου στις δημόσιες αγορές της ΕΕ.

3.3. Σε περιόδους οικονομικής δυστοκίας των επιχειρήσεων, αβεβαιότητας ως προς την πορεία της οικονομίας, και ιδίως **αυξανόμενου κόστους εξυπηρέτησης του χρέους**, τα ίδια κεφάλαια λειτουργούν σταθεροποιητικά και ως απόθεμα ασφαλείας έναντι μελλοντικών κλυδωνισμών.

3.4. Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης ότι η χρηματοδότηση μέσω ιδίων κεφαλαίων από τα ευρωπαϊκά νοικοκυριά στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις συμβάλλει στη διασφάλιση της ανοιχτής **στρατηγικής αυτονομίας** της ΕΕ στο πλέον βασικό επίπεδο: κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων και άσκηση εταιρικού ελέγχου. Η εξαγορά βασικών ευρωπαϊκών επιχειρήσεων με συνέπεια τον έλεγχό τους εκτός της ΕΕ και ιδίως την άσκηση επιρροής από χώρες με αξίες που διαφέρουν από αυτές της Ευρώπης, αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για την οικονομική και πολιτική σταθερότητα της ΕΕ. Παρεμποδίζεται επίσης η ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού συστήματος εντός της ΕΕ, το οποίο είναι προσανατολισμένο στις ανάγκες της ΕΕ. Παραδείγματος χάρι, οι χρηματοπιστωτικές συναλλαγές στην ΕΕ εξακολουθούν να κυριαρχούνται από επενδυτικές τράπεζες από τρίτες χώρες⁽⁴⁾.

3.5. Οι νέες και καινοτόμες επιχειρήσεις που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης θα πρέπει να παροτρύνονται να επιδιώκουν την εισαγωγή τους στις ευρωπαϊκές αγορές μετοχών και να λαμβάνουν την άκρως αναγκαία χρηματοδότηση μέσω της έκδοσης δημοσίως διαπραγματευσίμων μετοχών, καθώς αυτός είναι ο πιο βιώσιμος τρόπος να βοηθήσουμε αυτές τις εταιρείες **να εκμεταλλευτούν πλήρως το δυναμικό τους και να δημιουργήσουν θέσεις απασχόλησης**.

3.6. Η απότομη αύξηση του πληθωρισμού οδηγεί σε αυξημένη επιθυμία για επενδύσεις σε μετοχές, ιδίως μεταξύ καταρτισμένων επενδυτών λιανικής. Οι ευρωπαϊκές αγορές μετοχών μπορεί να γίνουν ο χώρος όπου αυτές οι εισροές επενδύσεων θα διοχετεύονται στους βασικούς οικονομικούς τομείς στους οποίους οι επιχειρήσεις επιτυγχάνουν ικανοποιητικές αποδόσεις. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι κείρας σημασίας να αποκτήσει η ΕΕ ορθούς και ισχυρούς κανόνες διαπραγμάτευσης ώστε να αξιοποιήσει το πλήρες δυναμικό των κεφαλαιαγορών της. Τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την χρηματοοικονομική κρίση έδειξαν ότι ΕΕ οφείλει να προστατεύει τις αγορές με δικαιοσύνη, ακεραιότητα, ανθεκτικότητα και διαφάνεια, εξασφαλίζοντας παράλληλα το υψηλότερο επίπεδο προστασίας των επενδυτών.

3.7. Από ανάλυση που διενεργήθηκε σε 14 κράτη μέλη προκύπτει ότι έως 17 000 μεγάλες εταιρείες πληρούν τις προϋποθέσεις να εισαχθούν σε χρηματιστήριο, αλλά δεν το επιδιώκουν⁽⁵⁾. Η ΕΟΚΕ διαβλέπει τον κίνδυνο —αν η ΕΕ δεν ενθαρρύνει νέες εισαγωγές σε χρηματιστήρια μετοχών—, οι κεφαλαιαγορές μας να δουν τις συναλλαγές να συρρικνώνονται καθώς οι επενδυτές θα επιλέξουν να διαφοροποιήσουν το χαρτοφυλάκιό τους διεθνώς, σε περίπτωση που δεν υπάρχει επαρκής προσφορά τίτλων στους οποίους μπορούν να επενδύσουν εντός της ΕΕ.

3.8. Μία νέα γενιά Ευρωπαίων εισέρχεται στην αγορά επενδύσεων λιανικής με γνώμονα τη βιωσιμότητα (δηλαδή με βάση τα κριτήρια ΠΚΔ). Ταυτόχρονα, πολλοί οικονομικοί φορείς κινούνται προς την κατεύθυνση των πράσινων στόχων, παρακινούμενοι από τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτός ο συνδυασμός παραγόντων μπορεί ενδεχομένως να

⁽³⁾ Eurostat — Επεξήγηση στατιστικών στοιχείων.

⁽⁴⁾ Ετήσια έκθεση στατιστικών στοιχείων της ΕΑΚΑΑ με τίτλο EU securities markets [Η αγορά κινητών αξιών της ΕΕ], 2020, σ. 40.

⁽⁵⁾ Έκθεση της εταιρείας συμβούλων Oxeга με τίτλο *Primary and secondary equity markets in EU* [Πρωτογενείς και δευτερογενείς αγορές μετοχών στην ΕΕ], 2020.

αποτελέσει ισχυρό μοχλό για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του ευρωπαϊκού πλαισίου ταξινόμησης της βιωσιμότητας και γνωστοποίησης εταιρικών μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Οι εταιρείες θα πρέπει, οικειοθελώς και με μέλημα την ευθυγράμμιση τους με την επικείμενη ενωσιακή νομοθεσία, να δώσουν περισσότερη έμφαση στα κριτήρια ΠΚΔ όσον αφορά τις δραστηριότητές τους, και η νέα γενιά επενδυτών θα απαιτήσει συμμόρφωση με τα εν λόγω κριτήρια καθώς και να εξασφαλίζεται απτή θετική **κοινωνική και ανανεωτική περιβαλλοντική επίδραση** σε ισότιμη βάση με τα κέρδη.

3.9. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει επίσης σε ορισμένες μελέτες σύμφωνα με τις οποίες οι οικονομίες με χρηματοδότηση από την αγορά ανακατανέμουν τις επενδύσεις τους σε λιγότερο ρυπογόνους τομείς υψηλότερης τεχνολογίας⁽⁶⁾. Αντιθέτως, η ανάπτυξη που βασίζεται σε εντατική χορήγηση πιστώσεων τείνει να ακολουθείται από βαθύτερη ύφεση και βραδύτερη ανάκαμψη⁽⁷⁾.

3.10. Η επίτευξη κεφαλαιοποίησης της χρηματιστηριακής αγοράς στο 100 % του ΑΕγχΠ της ΕΕ (από περίπου 64 % επί του παρόντος⁽⁸⁾) θα πρέπει να αποτελέσει σαφή στόχο. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι δεν υπάρχει άλλη επιλογή πέραν της υποστήριξης των δημόσιων αγορών και της βελτίωσης του περιβάλλοντος των αρχικών δημόσιων προσφορών.

Η σημασία των ΜΜΕ και των οικογενειακών επιχειρήσεων

3.11. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι ΜΜΕ εξακολουθούν να μην διαδραματίζουν τον ρόλο που θα μπορούσαν να διαδραματίζουν στις αγορές μετοχών. Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την επίτευξη της απαραίτητης ανθεκτικότητας των ΜΜΕ μέσω της χρηματοδότησης από ίδια κεφάλαια.

3.12. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το ζήτημα των ανεπαρκών επενδύσεων σε μετοχικό κεφάλαιο στην Ευρώπη είναι εμφανές εδώ και δεκαετίες, και ότι το πρόβλημα της έλλειψης ιδίων κεφαλαίων για τις ΜΜΕ είναι έντονο. Καθώς οι ΜΜΕ δεν είναι αρκετά προβλεπόμενες ώστε να προσελκύουν κεφάλαια, η μετατροπή τους σε εισηγμένες εταιρείες θα δημιουργήσει καλύτερες ευκαιρίες μακροπρόθεσμα. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την άποψη ότι οι εισηγμένες ΜΜΕ πρέπει να βρουν τη θέση τους στα χαρτοφυλάκια μεμονωμένων επενδυτών (λιανικής), αμοιβαίων κεφαλαίων και ταμείων συντάξεων, και ασφαλιστικών εταιρειών.

3.13. Η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς αρχικών δημόσιων προσφορών είναι σημαντική και κατά το προηγούμενο στάδιο, καθότι επηρεάζει τον σχεδιασμό στρατηγικών εξόδου και ως εκ τούτου τη διάθεση κεφαλαίου επιχειρηματικού κινδύνου από τις εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου.

3.14. Η έρευνα μετοχών αποτελεί απαραίτητο εργαλείο για την αύξηση της προβολής των ΜΜΕ και θα πρέπει, συνεπώς, να προωθηθεί. Πρωτοβουλίες όπως η βελτιωμένη κάλυψη της έρευνας μετοχών ή το ενιαίο σημείο πρόσβασης της ΕΕ θα βοηθούσαν στην αύξηση της προβολής των ΜΜΕ προς τους επενδυτές.

3.15. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δίδεται στην ενθάρρυνση των εταιρειών που ελέγχονται από οικογένειες να εξετάζουν το ενδεχόμενο εισαγωγής τους σε χρηματιστήριο. Για παράδειγμα, στη Γερμανία, το 90 % όλων των εταιρειών είναι ελεγχόμενες από οικογένειες, και το 43 % των εταιρειών με πωλήσεις άνω των 50 εκατομμυρίων ευρώ είναι οικογενειακές επιχειρήσεις⁽⁹⁾. Η οικογενειακή ιδιοκτησία έχει ορισμένα πλεονεκτήματα: ωστόσο, το δυναμικό ανάπτυξης μπορεί να περιοριστεί (τουλάχιστον εν μέρει) σε περίπτωση που δεν μπορεί να αποκτηθεί η αναγκαία χρηματοδότηση. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η εισαγωγή οικογενειακών επιχειρήσεων στις κεφαλαιαγορές θα απελευθερώσει ένα ανεκμετάλλευτο δυναμικό⁽¹⁰⁾, ενώ το καθεστώς δικαιωμάτων πολλαπλής ψήφου βοηθά τις οικογένειες να διατηρήσουν τον έλεγχο, καθιστώντας την εισαγωγή σε χρηματιστήριο πιο ελκυστική για εκείνες.

3.16. Τα περισσότερα παγκόσμια χρηματοοικονομικά κέντρα προβλέπουν τη δυνατότητα χρήσης δομών μετοχών με πολλαπλά δικαιώματα ψήφου. Η Ευρώπη χρειάζεται μια εναρμονισμένη προσέγγιση που θα συμβαδίζει με τις παγκόσμιες εξελίξεις ώστε να μην χάσει τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να επεκταθούν.

Διαφάνεια και γνωστοποίηση

3.17. Οι απαιτήσεις διαφάνειας για τις εταιρείες που ετοιμάζονται να εισέλθουν στο χρηματιστήριο θα αυξηθούν σε σύγκριση με τις ιδιωτικές εταιρείες. Σε αντίθεση με μια ιδιωτική εταιρεία, μια εισηγμένη εταιρεία χρηματοδοτείται από εξωτερικούς μετόχους που δεν έχουν το ίδιο επίπεδο ενημέρωσης ούτε τον ίδιο βαθμό επιρροής κατά τη λήψη αποφάσεων με τους ιδιοκτήτες μιας ιδιωτικής εταιρείας.

⁽⁶⁾ Haas, R.D. και A. Popov, *Finance and Carbon Emissions* [Ο χρηματοοικονομικός τομέας και οι ανθρακούχες εκπομπές], Έγγραφο εργασίας της ΕΚΤ, 2019.

⁽⁷⁾ Jordà, Ö., M. Schularick και A.M. Taylor, *When Credit Bites Back* [Όταν οι πιστώσεις αντεπιτίθενται], *Journal of Money, Credit and Banking* 45, αρθ. 2 (1η Δεκεμβρίου 2013): 3–28.

⁽⁸⁾ Βάση δεδομένων της ένωσης ευρωπαϊκών χρηματιστηρίων, 2022.

⁽⁹⁾ Stiftung Familienunternehmen.

⁽¹⁰⁾ EE C 75 της 28.2.2023, σ. 28.

3.18. Ως εκ τούτου, επιβάλλεται και χρειάζεται σημαντικό υψηλότερο επίπεδο προστασίας των επενδυτών, μεταξύ άλλων μέσω της θέσπισης υποχρεώσεων γνωστοποίησης πληροφοριών (συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που σχετίζονται με προνομακές πληροφορίες) και αυστηρών προτύπων υποβολής εκθέσεων.

3.19. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι η υποχρέωση γνωστοποίησης είναι εξαιρετικά σημαντική και αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία των δημόσιων αγορών. Οι επενδυτές πρέπει να λαμβάνουν επαρκή ποσότητα πληροφοριών όσον αφορά τις προβλέψεις επί της αξίας των κινητών αξιών. Τυχόν περιορισμοί στην αναγκαία γνωστοποίηση πληροφοριών θα απέτρεπε τις επενδύσεις από εκδότες. Αυτό με τη σειρά του μπορεί να αποτελέσει μείζον εμπόδιο για την πλήρη αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρουν οι κεφαλαιαγορές.

3.20. Ωστόσο, η συμπερίληψη υπερβολικών πληροφοριών στα έγγραφα προσφοράς, μόνο και μόνο για την αποφυγή δικαστικών διενέξεων, δεν είναι ο προτιμώμενος τρόπος δράσης ούτε για τους εκδότες ούτε για τους επενδυτές. Θα πρέπει να επιτευχθεί η σωστή ισορροπία.

4. Ειδικές παρατηρήσεις και συστάσεις

4.1. Με βάση τα ανωτέρω, η ΕΟΚΕ επικροτεί θερμά την πράξη για την εισαγωγή στο χρηματιστήριο που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αρκετές ήσσονος σημασίας επιφυλάξεις.

4.2. Η ΕΟΚΕ διακρίνει σαφώς την ανάγκη αντιμετώπισης των κατακερματισμένων εθνικών κανόνων σχετικά με τις **δομές μετοχών με πολλαπλά δικαιώματα ψήφου**. Η ΕΟΚΕ αναμένει ότι η ελάχιστη εναρμόνιση των εν λόγω κανόνων, με στόχο την προσέλκυση οικογενειακών επιχειρήσεων στις κεφαλαιαγορές της ΕΕ, θα συμβάλει στην επίτευξη μιας πραγματικής πανευρωπαϊκής Ένωσης Κεφαλαιαγορών. Θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα λεπτομερές σχέδιο πλαισίου σε εθνικό επίπεδο με σκοπό την προσαρμογή στο τοπικό οικοσύστημα, ενθαρρύνοντας παράλληλα την υψηλού επιπέδου εναρμόνιση σε επίπεδο ΕΕ.

4.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η ελεύθερη διασπορά δεν είναι ο μόνος παράγοντας που έχει σημασία για τη διασφάλιση της ρευστότητας. Η ελάχιστη απαίτηση του 10 % ελεύθερης διασποράς θα πρέπει να ισχύει μόνο κατά τη στιγμή της εισαγωγής στο χρηματιστήριο. Ειδικότερα, για τα μικρότερα κράτη μέλη, η ελαστικότητα είναι ζωτικής σημασίας, καθότι οι αγορές τους μπορούν να λειτουργούν επαρκώς με χαμηλότερη ελεύθερη διασπορά. Αυτό είναι σημαντικότερο για την πρόληψη απότομων αποχωρήσεων εταιρειών από το χρηματιστήριο.

4.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την πρωτοβουλία εξορθολογισμού **των περιεχομένων του ενημερωτικού δελτίου** που θα οδηγήσει σε σημαντική μείωση του κόστους και της επιβάρυνσης για τους εκδότες. Ωστόσο, οι συννομοθέτες θα πρέπει να επιδιώξουν να επιτύχουν μια ισορροπία μεταξύ της επιβάρυνσης για τους εκδότες και των αναγκών ενημέρωσης των επενδυτών. Τα ενημερωτικά δελτία που φτάνουν τις 800 σελίδες θα πρέπει να αποτελέσουν παρελθόν, όμως το αναγκαίο επίπεδο λεπτομέρειας των πληροφοριών, ιδίως όσον αφορά τα κριτήρια ΠΚΔ, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της διπλής σημαντικότητας, θα πρέπει να εξασφαλίζεται. Με βάση τις αυστηρές διατάξεις της οδηγίας για την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες⁽¹¹⁾, η εν λόγω υποβολή εκθέσεων θα δώσει ώθηση στη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

4.5. Επί του παρόντος, το περιεχόμενο είναι διασκορπισμένο, ανομοιογενές και δεν είναι πάντα διαθέσιμο στην αγγλική γλώσσα («ως συνήθη γλώσσα στον τομέα των διεθνών οικονομικών», όπως επισημαίνεται στην πρόταση), εκτός από το περιληπτικό σημείωμα. Συν τοις άλλοις, οι πληροφορίες παρέχονται σε μη μηχαναγνώσιμους μορφοτύπους. Μια διαδικασία έκδοσης μπορεί να οδηγήσει σε πολλαπλά κανονιστικά έγγραφα, κατακερματισμένα σε πολυάριθμα αρχεία (π.χ. σημείωμα για τις κινητές αξίες, περιληπτικό σημείωμα του ενημερωτικού δελτίου και έγγραφο αναφοράς).

4.6. Συνεπώς, είναι ευκατρία η εναρμόνιση και η απλούστευση των ενημερωτικών δελτίων για τους μετοχικούς τίτλους. Σε γενικές γραμμές, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να δοθεί στους εκδότες η επιλογή δημοσίευσης του δελτίου μόνο στα αγγλικά, η οποία έχει καθιερωθεί ως κοινή γλώσσα των διεθνών επενδυτών (εκτός από το περιληπτικό σημείωμα, το οποίο πρέπει να παρέχεται στην τοπική γλώσσα με σκοπό τη διατήρηση των επενδυτών λιανικής).

4.7. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η χρήση των **γλωσσών κάθε χώρας** είναι εξίσου σημαντική, καθότι η αγγλική γλώσσα δεν ομιλείται ευρέως σε όλα τα κράτη μέλη. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η δημοσίευση του πλήρους εγγράφου (και όχι μόνο του περιληπτικού σημειώματος) στις εθνικές γλώσσες, και παράλληλα στην αγγλική γλώσσα, θα έδινε στους εγχώριους επενδυτές λιανικής τη δυνατότητα να συμμετέχουν πιο ενεργά. Οι εκδότες και οι σύμβουλοί τους πρέπει να έχουν κατά νου ότι η χρήση εγγράφων έκδοσης «μόνο στην αγγλική γλώσσα» θα εμποδίσει την ανάπτυξη μιας εθνικής βάσης επενδυτών λιανικής και ότι ενδέχεται να λειτουργήσει ανασταλτικά ως προς την επίτευξη των αναμενόμενων στόχων της στρατηγικής της ΕΕ για τις λιανικές επενδύσεις, η οποία πρόκειται να ανακοινωθεί σύντομα. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για να ενθαρρυνθούν οι τοπικοί επενδυτές λιανικής να συμμετέχουν στις κεφαλαιαγορές, δημοσιοποιώντας επαρκώς τα έγγραφα έκδοσης και καθιστώντας τα πιο εύληπτα.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 517 της 22.12.2021, σ. 51

4.8. Η έρευνα μετοχών αποτελεί βασικό στοιχείο της ανάπτυξης ενός υγιούς οικοσυστήματος για τη χρηματοδότηση των ΜΜΕ μέσω μετοχικών κεφαλαίων. Για να συμπληρωθούν οι υφιστάμενοι ερευνητικοί δίαυλοι, η έγκριση της **ομαδοποίησης της έρευνας των ΜΜΕ** είναι πιθανό να αυξήσει την παραγωγή και τη διανομή ερευνητικών εκθέσεων. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την προτεινόμενη αύξηση του ορίου διαχωρισμού σε 10 δισεκατομμύρια ευρώ. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα διορθωθεί η μειωμένη κάλυψη και προβολή των ΜΜΕ λόγω της οδηγίας MiFID II ⁽¹²⁾. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η παραγωγή έρευνας μετοχών παρουσιάζει υψηλότερο βαθμό συγκέντρωσης στα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Λόγω του μεγέθους τους, οι πολύ μεγάλες χρηματοπιστηριακές εταιρείες έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια απ' όσο οι χρηματοπιστηριακές εταιρείες μικρού ή μεσαίου μεγέθους να καθορίζουν αμελητέες μειώσεις και/ή να χρησιμοποιούν την εκτέλεση συναλλαγών με σκοπό τη διασταυρούμενη επιδότηση της έρευνας ⁽¹³⁾. Επιπλέον, οι μεγάλες χρηματοπιστηριακές εταιρείες ενδιαφέρονται κυρίως για την παροχή έρευνας σχετικά με τις εταιρείες υψηλής κεφαλαιοποίησης, με αποτέλεσμα οι ΜΜΕ ενδεχομένως να υποεξυπηρετούνται. Η μεγάλη πλειονότητα των εκδοτών ⁽¹⁴⁾ αναφέρουν ότι η οδηγία MiFID II έχει μειώσει την κάλυψη και την προβολή των ΜΜΕ. Η ΕΟΚΕ κρίνει σαφώς απαραίτητο να ληφθούν και άλλα μέτρα για την ενθάρρυνση της ανεξάρτητης έρευνας, με βάση τις βέλτιστες πρακτικές στην Ευρώπη ⁽¹⁵⁾.

4.9. Κατά το στάδιο μετά τις αρχικές δημόσιες προσφορές, οι εισηγμένες σε χρηματιστήριο εταιρείες θα πρέπει να είναι υποδειγματικές ως προς τη διαφάνεια, και η προστασία των συμφερόντων των μετόχων μειοψηφίας θα πρέπει να αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα. Αν οι μέτοχοι διατρέχουν τον κίνδυνο άδικης μεταχείρισης ή ανεπαρκούς προστασίας όταν η εταιρεία εισέρχεται στο χρηματιστήριο, η εμπιστοσύνη τους στις κεφαλαιαγορές της ΕΕ δεν θα ενισχυθεί. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ιδιαίτερα την προσέγγιση που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τον μετριασμό της ανασφάλειας δικαίου που περιβάλλει τις **απαιτήσεις γνωστοποίησης**, μέσω των ειδικών τροποποιήσεων του κανονισμού για την κατάχρηση της αγοράς.

4.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το υφιστάμενο πλαίσιο ειδικών αιτημάτων σε εικαζόμενες περιπτώσεις κατάχρησης της αγοράς είναι μάλλον κατάλληλο και επαρκές για την ύπαρξη **αποτελεσματικής εποπτείας**, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη ότι πολλές εποπτικές αρχές θεωρούν σκόπιμη την ενίσχυση της ανταλλαγής δεδομένων του βιβλίου εντολών μέσω του μηχανισμού επιτήρησης των βιβλίων εντολών πέραν των ορίων μιας αγοράς. Το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω μηχανισμού στην πρόταση κανονισμού ενδέχεται να ενέχει τον κίνδυνο άνισων όρων ανταγωνισμού, καθότι οι τόποι διμερούς διαπραγμάτευσης δεν θα συμπεριληφθούν στον μηχανισμό.

4.11. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει σθεναρά την ταχύτερη προώθηση άλλων εν εξελίξει πρωτοβουλιών που συμβάλλουν στη βελτίωση της ελκυστικότητας των δημόσιων αγορών. Η ΕΟΚΕ έχει εκδώσει σειρά γνωμοδοτήσεων που αφορούν προηγούμενες, τρέχουσες και αναμενόμενες νομοθετικές πρωτοβουλίες ⁽¹⁶⁾. Η ταχεία πρόοδος όσον αφορά την Ένωση Κεφαλαιαγορών θα πρέπει να συνεχιστεί παρά τις γεωπολιτικές προκλήσεις· μια ισχυρή Ένωση Κεφαλαιαγορών χρειάζεται περισσότερο από ποτέ ακριβώς επειδή υπάρχουν αξιόλογοι κίνδυνοι οικονομικής και κοινωνικής αστάθειας.

Βρυξέλλες, 23 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ Οδηγία για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων.

⁽¹³⁾ Έκθεση της Oxera με τίτλο *Unbundling: what's the impact on equity research?* [Ποιος είναι ο αντίκτυπος του διαχωρισμού στην έρευνα μετοχών;], 2019.

⁽¹⁴⁾ Τελική έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο *The impact of MiFID II rules on SME and fixed income investment research* [Ο αντίκτυπος των κανόνων της οδηγίας MiFID II στη σχετική με το σταθερό εισόδημα και τις ΜΜΕ επενδυτική έρευνα], 2020.

⁽¹⁵⁾ Βλ. τη μη κερδοσκοπική πρωτοβουλία «Lighthouse» του Instituto Español de Analistas Financieros.

⁽¹⁶⁾ ΕΕ C 155 της 30.4.2021, σ. 20· ΕΕ C 290 της 29.7.2022, σ. 58· ΕΕ C 177 της 18.5.2016, σ. 9· ΕΕ C 10 της 11.1.2021, σ. 30· ΕΕ C 341 της 24.8.2021, σ. 41.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητας των λιπασμάτων»

[COM(2022) 590 final]

(2023/C 184/21)

Εισηγητής: ο κ. **Arnold PUECH d'ALISSAC**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 9.12.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	9.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	23.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	170/3/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητας των λιπασμάτων, καθώς η παγκόσμια κρίση στον τομέα των λιπασμάτων, η οποία ξεκίνησε στις αρχές του 2021 και επιδεινώθηκε μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία, είναι ιδιαίτερα οξεία στην Ευρώπη, όπου οι γεωργοί βρίσκονται αντιμέτωποι όχι μόνο με πρωτοφανείς τιμές αλλά και με ελλείψεις εφοδιασμού. Η τρέχουσα κατάσταση αποτελεί απειλή για την ευρωπαϊκή γεωργία και την παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι απαιτούνται επείγουσες εγχώριες δράσεις προκειμένου να περιοριστούν οι επιπτώσεις της κρίσης στον τομέα των λιπασμάτων. Εκτός από τη δυνατότητα άμεσης στήριξης των περισσότερο πληττόμενων παραγωγών αζώτου και γεωργών μέσω κρατικών ενισχύσεων (επιλογή η οποία πρέπει να λαμβάνει υπόψη δημοσιονομικούς περιορισμούς, ενέχει τον κίνδυνο στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και πρέπει να υπόκειται σε προϋποθέσεις), η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι απαιτούνται διορθωτικά μέτρα για τη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς λιπασμάτων της ΕΕ, καθώς είναι πιθανό αυτά τα μέτρα να έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στους γεωργούς και να είναι οικονομικά αποδοτικότερα για τους φορολογούμενους.

1.3. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το ζήτημα του εφοδιασμού με λιπάσματα αλλά και των τιμών τους μέσω της διευκόλυνσης των εισαγωγών και του εγχώριου ανταγωνισμού, η ΕΟΚΕ συνιστά τη λήψη μέτρων που περιλαμβάνουν την αναστολή των εισαγωγικών δασμών της ΕΕ για όλα τα λιπάσματα, τη διευκόλυνση της εφοδιαστικής λιπασμάτων και την παροχή ευελιξίας στο ρυθμιστικό πλαίσιο.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι απαιτούνται μεσοπρόθεσμα μέτρα για τον περιορισμό της εξάρτησης της ΕΕ από τα εισαγόμενα ανόργανα λιπάσματα και τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της λίπανσης των καλλιεργειών. Στόχος τους θα πρέπει να είναι ο περιορισμός της χρήσης λιπασμάτων μέσω της ενίσχυσης της αποδοτικής χρήσης των θρεπτικών στοιχείων των φυτών, της μερικής υποκατάστασης των συνθετικών λιπασμάτων από ανακυκλωμένη ζωική κοπριά και άλλα απόβλητα, και της βελτίωσης της αυτάρκειας της Ευρώπης όσον αφορά την παραγωγή λιπασμάτων, σε μια προοπτική αγροοικολογικού μετασχηματισμού της γεωργίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την εξαγγελία σύστασης ενός νέου παρατηρητηρίου της αγοράς λιπασμάτων, που προβλέπεται για το 2023, δεδομένου ότι έχει καθοριστική σημασία να αυξηθεί το επίπεδο διαφάνειας στην ευρωπαϊκή αγορά λιπασμάτων χάρη στην τακτική δημοσίευση αντιπροσωπευτικών τιμών της εσωτερικής αγοράς και στην ανάπτυξη δημόσιων στατιστικών για την παραγωγή και την κατανάλωση λιπασμάτων.

1.6. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να ληφθούν υπόψη, κατά την έγκριση νέων μέτρων, οι κοινωνικές πτυχές που σχετίζονται με τους γεωργούς (οι οποίοι επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις τιμές των λιπασμάτων), τους καταναλωτές τροφίμων (οι οποίοι βρίσκονται αντιμέτωποι με τον πληθωρισμό των τιμών των τροφίμων) και τους εργαζομένους στη βιομηχανία.

1.7. Στη διεθνή σκηνή, η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να εντύνει τις δράσεις κατά της παγκόσμιας επισιτιστικής ανασφάλειας, μεταξύ άλλων, μέσω της προώθησης της διαφάνειας, της διαθεσιμότητας και της αποτελεσματικής χρήσης των λιπασμάτων. Το παγκόσμιο εμπόριο λιπασμάτων θα πρέπει να διευκολυνθεί με τη διατήρηση ανοικτών αγορών, την αποφυγή εξαγωγικών περιορισμών και απαγορεύσεων, την αύξηση της παραγωγής λιπασμάτων στην Ευρώπη και την επέκταση των οδών εφοδιαστικής.

2. Εισαγωγή και ιστορικό

2.1. Τα λιπάσματα αποτελούνται από τρία απαραίτητα για την ανάπτυξη των φυτών θρεπτικά στοιχεία: άζωτο (N), φώσφορο (P) και κάλιο (K).

2.2. Τα λιπάσματα αποτελούν βασική εισροή για το μεγαλύτερο μέρος της σημερινής γεωργικής παραγωγής. Η διαθεσιμότητα και η οικονομική προσιτότητά τους διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην επισιτιστική ασφάλεια. Από τις αρχές του 2021, υπάρχει παγκόσμια κρίση στον τομέα των ανόργανων λιπασμάτων —αρχικά λόγω της αύξησης της ζήτησης στο πλαίσιο της ανάκαμψης μετά την πανδημία COVID-19—, η οποία επιδεινώθηκε περαιτέρω από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία λόγω των περιορισμών στον εφοδιασμό από τρεις βασικούς προμηθευτές λιπασμάτων παγκοσμίως, τη Ρωσία, τη Λευκορωσία και την Ουκρανία.

2.3. Η κρίση στον τομέα των λιπασμάτων είναι ιδιαίτερα οξεία στην Ευρώπη, δεδομένου ότι i) η ΕΕ είναι μεγάλος καθαρός εισαγωγέας λιπασμάτων· ii) η αγορά λιπασμάτων της ΕΕ για το άζωτο και τον φώσφορο προστατεύεται από εισαγωγικούς δασμούς που αυξάνουν τις εγχώριες τιμές πάνω από τις παγκόσμιες τιμές· iii) οι εισαγωγές λιπασμάτων της ΕΕ από τη Ρωσία, τη Λευκορωσία και την Ουκρανία, οι οποίες προηγουμένως αντιπροσώπευαν το 43 % των εισαγωγών της ΕΕ, μειώθηκαν σημαντικά από τον Μάρτιο του 2022, παρά την επίσημη πολιτική της ΕΕ για τη μη απαγόρευση των εισαγωγών τροφίμων και λιπασμάτων από τη Ρωσία.

2.4. Οι εγχώριες τιμές των λιπασμάτων αυξήθηκαν σε επίπεδα ρεκόρ (οι τιμές του ανόργανου αζώτου τριπλασιάστηκαν τον Νοέμβριο 2022 έναντι του Ιανουαρίου 2021). Σε συνδυασμό με την περιορισμένη προσφορά και τις καθυστερημένες αγορές, αυτό οδήγησε σε σημαντική μείωση της χρήσης λιπασμάτων της ΕΕ για τη συγκομιδή του 2022 ⁽¹⁾, καθώς και σε πιθανή έλλειψη σε αρκετά κράτη μέλη την άνοιξη του 2023, με αντίκτυπο στη συγκομιδή του 2023.

2.5. Τούτο συμβαίνει στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» ⁽²⁾, όπως δημοσιεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Μάιο του 2020, συμπεριλαμβανομένων των προτεινόμενων στόχων σε επίπεδο ΕΕ ώστε «να μειωθούν οι απώλειες θρεπτικών ουσιών τουλάχιστον κατά 50 %, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι δεν θα υπάρξει υποβάθμιση της γονιμότητας του εδάφους», μειώνοντας με τον τρόπο αυτό τη «χρήση λιπασμάτων τουλάχιστον κατά 20 % έως το 2030».

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα εύκολα διαθέσιμα και οικονομικά προσιτά λιπάσματα είναι απαραίτητα για τη γεωργική παραγωγή και την επισιτιστική ασφάλεια στην Ευρώπη και παγκοσμίως. Οι ελλείψεις λιπασμάτων και οι υπερβολικές τιμές τους οδηγούν σε μειωμένη απόδοση των καλλιεργειών, θέτουν σε κίνδυνο την παραγωγή τροφίμων και συμβάλλουν στον πληθωρισμό των τιμών των τροφίμων σε βάρος των Ευρωπαίων πολιτών και της ανθρωπότητας.

3.2. Η τρέχουσα κρίση στις αγορές λιπασμάτων αποτελεί ιδιαίτερη απειλή για τις χώρες χαμηλού εισοδήματος, οι οποίες πλήττονται έντονα από την επισιτιστική ανασφάλεια. Αποτελεί επίσης απειλή για την Ευρώπη, όπου οι ευάλωτες ομάδες αντιμετωπίζουν ήδη προκλήσεις όσον αφορά την οικονομική προσιτότητα των τροφίμων, η δε κρίση στον τομέα των λιπασμάτων μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της συγκομιδής, επηρεάζοντας έτσι την παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια, καθώς η ΕΕ είναι σημαντικός παραγωγός και εξαγωγέας σιτηρών.

3.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η παγκόσμια έλλειψη λιπασμάτων δεν οφείλεται μόνο στην υψηλή τιμή του φυσικού αερίου, αλλά και στην ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης και στους υλικοτεχνικούς περιορισμούς. Στην ΕΕ, αυτό επιδεινώνεται περαιτέρω από το υψηλό επίπεδο εξάρτησης της ηπείρου από τις εισαγωγές ορυκτών λιπασμάτων, τους εισαγωγικούς δασμούς της ΕΕ και τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Επείγουσες εγχώριες δράσεις

3.4. Παρά τις υψηλές τιμές των λιπασμάτων, η ανταγωνιστικότητα κόστους αρκετών παραγωγών αζωτούχων λιπασμάτων στην ΕΕ φαίνεται να έχει επηρεαστεί από τις εξαιρετικά υψηλές τιμές του φυσικού αερίου στην Ευρώπη, η οποία έφτασε στο επταπλάσιο του επιπέδου των ΗΠΑ έναντι του τριπλάσιου το 2021. Εκτός από την κατά προτεραιότητα πρόσβαση στο φυσικό αέριο σε περίπτωση ελεγχόμενης διανομής του αερίου, μπορεί να είναι χρήσιμη η κατά περίπτωση χορήγηση ειδικής στήριξης στη βιομηχανία αζώτου της ΕΕ, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η χρήση των υφιστάμενων παραγωγικών ικανοτήτων, όπως αυτό καθίσταται δυνατό από το τροποποιημένο προσωρινό πλαίσιο κρίσης της ΕΕ για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτούνται οικονομικές και κοινωνικές προϋποθέσεις για την αποφυγή απροσδόκητων επιπτώσεων, καθότι ορισμένοι παρασκευαστές λιπασμάτων είδαν τα κέρδη τους να αυξάνονται την επαύριο της κρίσης στον τομέα των λιπασμάτων.

⁽¹⁾ Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «ο συνδυασμός της έηρασίας και των υψηλών τιμών των λιπασμάτων που είχε ως αποτέλεσμα χαμηλότερα ποσοστά χρήσης, ιδίως φωσφόρου και καλίου, (...) συνέβαλε στη μείωση των αποδόσεων» και στη μείωση κατά 8 % στη συγκομιδή σιτηρών της ΕΕ το 2022 έναντι του 2021. Πηγή: Short-term outlook for agricultural markets (Βραχυπρόθεσμες προοπτικές για τις γεωργικές αγορές), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5.10.2022.

⁽²⁾ COM(2020) 381 final, της 20.5.2020.

3.5. Οι χρήστες λιπασμάτων, και ιδίως οι γεωργοί αροτραίων καλλιεργειών και οι ειδικοί των μεικτών εκμεταλλεύσεων και της κτηνοτροφίας, που αντιπροσωπεύουν το 62 % των δαπανών της ΕΕ για λιπάσματα και το 69 % της κατανάλωσης αζώτου στην ΕΕ ⁽³⁾, έχουν πληγεί σοβαρά από την τρέχουσα κρίση. Αντιμετωπίζουν έλλειψη ρευστότητας για την αγορά λιπασμάτων πριν από τη συγκομιδή, καθώς και συμπίεση τιμής-κόστους, δεδομένου ότι οι υψηλότερες τιμές των γεωργικών προϊόντων ενδέχεται να μην αντισταθμίσουν τις επιπτώσεις των αυξημένων τιμών των λιπασμάτων και άλλων γεωργικών εισροών ⁽⁴⁾. Ως εκ τούτου, η στοχευμένη στήριξη των χρηστών λιπασμάτων μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση της κρίσης, όπως καθίσταται δυνατό από το τροποποιημένο προσωρινό πλαίσιο κρίσης της ΕΕ για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης.

3.6. Ωστόσο, υπάρχουν ισχυρά δημοσιονομικά όρια και αντικρουόμενες προτεραιότητες όσον αφορά τη χρηματοδοτική στήριξη με τη χρήση του γεωργικού αποθεματικού της ΕΕ ύψους 450 εκατ. ευρώ για το οικονομικό έτος 2023. Η χρηματοδότηση τέτοιων δράσεων μέσω των εθνικών στρατηγικών σχεδίων της ΚΓΠ επίσης δεν αποτελεί κατάλληλη επιλογή, δεδομένου ότι μόλις εγκρίθηκαν και απαιτούν μακρύ χρονικό διάστημα για την τροποποίησή τους. Εναλλακτικά, η χρήση κρατικών ενισχύσεων αυξάνει τόσο τους εθνικούς δημοσιονομικούς περιορισμούς όσο και τον κίνδυνο σημαντικών στρεβλώσεων του ανταγωνισμού μεταξύ γεωργών από διαφορετικά κράτη μέλη. Αυτό καταδεικνύεται από το γεγονός ότι, μέχρι στιγμής, μόνο τρία κράτη μέλη έχουν εφαρμόσει καθεστώτα ενισχύσεων για την αγορά λιπασμάτων από γεωργούς, συνολικού προϋπολογισμού 855 εκατ. ευρώ.

3.7. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα διορθωτικά μέτρα για τη **βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς λιπασμάτων της ΕΕ** είναι πιο ενδεδειγμένα και οικονομικά αποδοτικότερα για τους φορολογουμένους. Τα εν λόγω έκτακτα και προσωρινά μέτρα θα πρέπει να στοχεύουν τόσο στον εφοδιασμό με λιπάσματα όσο και στις τιμές των λιπασμάτων στην Ευρώπη, μέσω της διευκόλυνσης των εισαγωγών και του ανταγωνισμού. Ορισμένες εταιρείες λιπασμάτων καταγράφουν τεράστια αύξηση στα κέρδη τους: είναι αναγκαίο να δοθεί ένα θετικό και στρατηγικό μήνυμα υπέρ αυτού του βιομηχανικού κλάδου, εφόσον το ζητούμενο είναι οι εν λόγω εταιρείες να κάνουν χρήση αυτών των πόρων προκειμένου να επενδύσουν σε ευρωπαϊκά εργοστάσια και να αυξήσουν τον βαθμό αυτονομίας μας, όπερ συνιστά το τίμημα της ανεξαρτησίας μας.

3.8. Σε συνέχεια της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 17ης Ιουλίου 2022, ο κανονισμός (ΕΕ) 2022/2465 του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2022 ⁽⁵⁾ προβλέπει την προσωρινή αναστολή των εισαγωγικών δασμών για την ουρία και την αμμωνία (εκτός των εισαγωγών από τη Ρωσία και τη Λευκορωσία). Η ΕΟΚΕ επικροτεί την απόφαση αυτή, λαμβάνοντας υπόψη ότι, εκτός από τους εταίρους που επωφελούνται ήδη από συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών με την ΕΕ (όπως οι χώρες της Βόρειας Αφρικής), άλλες σημαντικές πηγές εφοδιασμού θα πρέπει να επηρεαστούν θετικά από την εν λόγω αναστολή (όπως οι ΗΠΑ, οι χώρες της Κεντρικής Ασίας και του Αραβικού Κόλπου). Ωστόσο, ο κανονισμός τέθηκε σε ισχύ πολύ αργά για να μπορεί να εφαρμοστεί κατά την περίοδο 2022-2023, δεδομένου ότι οι περισσότερες εισαγωγές ουρίας παραδόθηκαν ή παραγγέλθηκαν όταν οι τιμές ήταν στα ύψη, ενώ το Συμβούλιο περιόρισε την περίοδο ισχύος του στους έξι μήνες αντί των δύο ετών που προβλεπόταν αρχικά. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή και στο Συμβούλιο να παρατείνουν την ισχύ του κανονισμού για την επόμενη περίοδο και σε όλα τα αζωτούχα και φωσφορικά λιπάσματα, καθώς αυτό θα προωθήσει τη διαθεσιμότητα μέσω της διαφοροποίησης του εφοδιασμού και θα μειώσει τις εγχώριες τιμές των λιπασμάτων στην ΕΕ.

3.9. Θα πρέπει επίσης να εφαρμοστούν επείγοντως και άλλα μέτρα για την αντιμετώπιση της λειτουργίας της αγοράς ανόργανων λιπασμάτων της ΕΕ στους τομείς της εφοδιαστικής και της ρύθμισης, συμπεριλαμβανομένων i) της παροχής κινήτρων στους γεωργούς και στους διανομείς λιπασμάτων για την πραγματοποίηση έγκαιρων αγορών και τη διαχείριση των κινδύνων των τιμών· ii) της διευκόλυνσης της λιμενικής εφοδιαστικής εισαγωγών για τα πλοία μεταφοράς λιπασμάτων και τις εσωτερικές μεταφορές με φορτηγά· iii) της ενοποίησης των εθνικών ερμηνειών σχετικά με τους προμηθευτές λιπασμάτων όσον αφορά τις ρωσικές κυρώσεις· iv) της παροχής προσωρινής ευελιξίας στους κανονισμούς της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του κανονισμού REACH, της νομοθεσίας για τις μεταφορές και του κανονισμού για τα προϊόντα λίπανσης.

3.10. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ακολουθώντας τις τεχνικές προτάσεις του Κοινού Κέντρου Ερευνών της ⁽⁶⁾, θα πρέπει άμεσα να προτείνει νομοθετικά μέτρα τα οποία θα καθιστούν δυνατή την ασφαλή χρήση μεταποιημένης κοπριάς πάνω από το όριο που έχει καθοριστεί για τις ευπρόσβλητες από τη νιτρορύπανση ζώνες σύμφωνα με την οδηγία για τη νιτρορύπανση (RENURE), επιτρέποντας υψηλότερο επίπεδο υποκατάστασης των συνθετικών λιπασμάτων. Εν αναμονή αυτού του νέου ορίου, η ΕΟΚΕ συνιστά το ισχύον ανώτατο όριο οργανικού αζώτου των 170 χιλιογράμμων/εκτάριο/έτος να είναι δεδομένο για όλους τους γεωργούς στην ΕΕ.

Μεσοπρόθεσμες εγχώριες δράσεις

3.11. Όπως αναφέρεται στην έκθεση στρατηγικών προβλέψεων του 2022 ⁽⁷⁾, η ΕΟΚΕ συνιστά τη μείωση της εξάρτησης της ΕΕ από τις εισαγωγές ζωοτροφών, λιπασμάτων και άλλων εισροών, και προτείνει έναν ορισμό της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας για τα συστήματα τροφίμων με βάση την παραγωγή τροφίμων, το εργατικό δυναμικό και το δικαίωμα εμπόριο — με πρωταρχικό στόχο τη διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας για όλους τους πολίτες της ΕΕ μέσω ενός υγιούς, βιώσιμου, ανθεκτικού και δικαίου εφοδιασμού τροφίμων.

⁽³⁾ Πηγή: ΔΓΛΠ (Δίκτυο γεωργικής λογιστικής πληροφόρησης), 2017.

⁽⁴⁾ Ενδεικτικά, η τιμή του νιτρικού αμμωνίου στη Γαλλία τον Νοέμβριο 2022 ήταν κατά 203 % υψηλότερη από εκείνη του Ιανουαρίου 2021. Αντιθέτως, η τιμή του σίτου αλευροποιίας κατά την ίδια περίοδο αυξήθηκε κατά 45 %. Πηγή: Περιοδικό La Dérêche Le Petit Meunier.

⁽⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2465> (ΕΕ L 322 της 16.12.2022, σ. 81).

⁽⁶⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121636>.

⁽⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/strategic-foresight-report-2022> (βλ. ΕΕ, σ. 45).

3.12. Όσον αφορά τα λιπάσματα, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι, ενώ πρέπει να αναληφθούν άμεσα δράσεις έκτακτης ανάγκης, πρέπει επίσης να εφαρμοστούν μακροπρόθεσμα μέτρα προκειμένου να βελτιστοποιηθεί η εξάρτηση της ευρωπαϊκής γεωργίας από τα εισαγόμενα ανόργανα λιπάσματα, με παράλληλη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της λίπανσης των καλλιεργειών στην Ευρώπη. Στόχος τους θα πρέπει να είναι: i) η βελτιστοποίηση της συνολικής χρήσης λιπασμάτων μέσω της ενίσχυσης της αποδοτικής χρήσης των θρεπτικών στοιχείων των φυτών, με αποτέλεσμα τη μείωση των απωλειών· ii) η μερική υποκατάσταση των συνθετικών λιπασμάτων με μεγαλύτερη χρήση ανακυκλωμένης ζωικής κοπριάς και άλλων απορριμάτων τροφίμων· iii) η βελτίωση της αυτάρκειας της Ευρώπης στην παραγωγή λιπασμάτων. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η γεωργία βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο και θα συνεχίσει, μαζί με την αγροοικολογία και τη συντηρητική γεωργία, να βελτιώνεται.

3.13. Η βελτίωση της αποδοτικής χρήσης των θρεπτικών στοιχείων των φυτών είναι απαραίτητη για τη μείωση της κατανάλωσης λιπασμάτων, καθώς και των απωλειών θρεπτικών ουσιών στο νερό και στον αέρα. Με τον τρόπο αυτόν θα είναι δυνατή η μείωση της χρήσης λιπασμάτων χωρίς να επηρεάζεται ο όγκος παραγωγής. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω βελτιωμένων πρακτικών λίπανσης, συμπεριλαμβανομένων της χρήσης καλλιεργειών εδαφοκάλυψης, της επιλογής λιπασμάτων (ώστε να προτιμώνται τα αζωτούχα λιπάσματα όπως αυτά με βάση τα νιτρικά άλατα, και η χρήση αναστολέων ουρεάσης/νιτροποίησης), της χρήσης βιοδιεγερτών, καθώς και της γεωργίας ακριβείας, που επιτρέπει τη βέλτιστη εφαρμογή (τμηματική εφαρμογή, υπολογισμός ισοζυγίου θρεπτικών στοιχείων, ανάλυση εδάφους και φυτών, αισθητήρες φυτών, εργαλεία υποστήριξης της λήψης αποφάσεων).

3.14. Η βελτίωση των φυτών είναι επίσης καιρίας σημασίας για την αποδοτική χρήση των θρεπτικών στοιχείων, καθώς οι βελτιωμένες ποικιλίες μπορούν να απορροφούν λιγότερα θρεπτικά συστατικά, ιδίως άζωτο, για την ίδια ποσότητα συγκομιδής. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να αναπτυχθούν καινοτόμες τεχνολογίες και σπόροι, ώστε να είναι πάντα δυνατόν να παρέχονται λύσεις στους αγρότες με περιορισμένα υφιστάμενα εργαλεία ⁽⁸⁾.

3.15. Η υποκατάσταση καλλιεργειών με υψηλές απαιτήσεις σε θρεπτικά στοιχεία, όπως τα σιτηρά, η ελαιοκράμβη και τα ζαχαρότευτλα, με φυτά με χαμηλότερες ανάγκες σε θρεπτικά στοιχεία, όπως ο ηλιάνθος ⁽⁹⁾ και τα ψυχανθή, είναι μια τάση που οι γεωργοί ξεκίνησαν να υιοθετούν από μόνοι τους από την περίοδο 2021-2022 ⁽¹⁰⁾. Ωστόσο, αυτό θα πρέπει να εξεταστεί με προσοχή σε ένα πλαίσιο δημόσιας πολιτικής καθώς, δεδομένων των αντιστοιχών αποδόσεων σε ξηρή ουσία και της συμβολής σε πρωτεΐνες ανά εκτάριο, μια τέτοια κίνηση θα μπορούσε να διαταράξει τις γεωργικές αγορές και να θέσει σε κίνδυνο την επισιτιστική ασφάλεια.

3.16. Η μερική υποκατάσταση των ανόργανων λιπασμάτων με οργανικά λιπάσματα παραγόμενα από ανακυκλωμένη ζωική κοπριά και άλλα οργανικά απόβλητα επίσης αποτελεί συναφή μεσοπρόθεσμο στόχο στην ΕΕ ⁽¹¹⁾. Αυτό θα προσφέρει οφέλη για τα εδάφη (υψηλότερη περιεκτικότητα σε οργανικές ουσίες) και το κλίμα (χαμηλότερες εκπομπές από την παραγωγή συνθετικών αζωτούχων λιπασμάτων), ενώ θα μειώσει επίσης την εξάρτηση από τις εισαγωγές. Ωστόσο, οι δυνατότητες της ζωικής κοπριάς δεν θα πρέπει να υπερεκτιμούνται, καθώς το μεγαλύτερο μέρος της έχει ήδη ανακυκλωθεί, ενώ οι διαθέσιμοι πόροι είναι γεωγραφικά περιορισμένοι (περιφέρειες με διαθρωτικό πλεόνασμα κοπριάς) και συνεπάγονται σημαντικό κόστος κινητοποίησης, επεξεργασίας και μεταφοράς. Τα θρεπτικά στοιχεία από τα ανθρώπινα απόβλητα ως επί το πλείστον δεν διασπείρονται στα καλλιεργήσιμα εδάφη, ενώ αντιπροσωπεύουν δυναμικό 2 δισεκατομμυρίων χιλιογράμμων αζώτου ⁽¹²⁾. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνει την ανάπτυξη τεχνικών για την ανάκτηση θρεπτικών στοιχείων από φύκη και από την ιλύ καθαρισμού λυμάτων και την ασφαλή τους χρήση στη γεωργία.

3.17. Όσον αφορά τα αζωτούχα λιπάσματα, η προώθηση εναλλακτικών, μη ορυκτών τρόπων παραγωγής αμμωνίας αποτελεί εξαιρετικά σημαντικό μακροπρόθεσμο στόχο, καθώς αυτό θα μειώνει την εξάρτηση της ΕΕ από το αέριο αλλά και το αποτύπωμα άνθρακα της. Το ανανεώσιμο υδρογόνο που παράγεται με ηλεκτρόλυση νερού (με τη χρήση ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας) βρίσκεται σε πιλοτικό βιομηχανικό στάδιο, ενώ η μεθανιοποίηση των γεωργικών υποπροϊόντων και των οργανικών αποβλήτων μπορεί να παράγει τόσο βιομεθάνιο για την παραγωγή αμμωνίας όσο και χώνευμα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως οργανικό λίπασμα. Ωστόσο, παρά την τρέχουσα υψηλή τιμή της αγοράς για την αμμωνία ορυκτής προέλευσης, οι ανανεώσιμες εναλλακτικές λύσεις απέχουν πολύ από το να είναι ανταγωνιστικές και θα απαιτήσουν χρόνο, τεχνολογική ωρίμαση και ενδεχομένως σημαντικές δημόσιες επιδοτήσεις προτού φτάσουν στο βιομηχανικό στάδιο.

3.18. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την εξαγγελία δημιουργίας ενός νέου παρατηρητηρίου της αγοράς λιπασμάτων, το οποίο θα συσταθεί το 2023, και τη διοργάνωση διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη για τα λιπάσματα στο πλαίσιο της ομάδας εμπειρογνομόνων του ευρωπαϊκού μηχανισμού ετοιμότητας και αντιμετώπισης κρίσεων επισιτιστικής ασφάλειας (EFSCM). Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι οποιοδήποτε σημαντικό επίπεδο διαφάνειας στην αγορά λιπασμάτων της ΕΕ μπορεί να διασφαλιστεί μόνο με την τακτική δημοσίευση αντιπροσωπευτικών τιμών στην εγχώρια αγορά για ένα φάσμα λιπασμάτων αζώτου, φωσφόρου και καλίου, καθώς και με την ανάπτυξη δημόσιων στατιστικών για την κατανάλωση λιπασμάτων.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 194 της 12.5.2022, σ. 72.

⁽⁹⁾ Οι εκτάσεις σποράς ηλιάνθου στην ΕΕ αυξήθηκαν κατά 750 000 εκτάρια, ενώ οι εκτάσεις σιτηρών μειώθηκαν στον ίδιο βαθμό το 2022.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 75 της 28.2.2023, σ. 88.

⁽¹¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/el/our-work/opinions-information-reports/information-reports/benefits-extensive-livestock-farming-and-organic-fertilizers-context-european-green-deal-egd-ir-information-report>.

⁽¹²⁾ Εκτιμάται ότι ένα άτομο απεκκρίνει πάνω από 4 kg αζώτου ετησίως μέσω των ούρων του (Viskari et al., 2018 — <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2018.00032/full>).

Κοινωνικές πτυχές

3.19. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι στην ανακοίνωση δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη οι κοινωνικές πτυχές που σχετίζονται με τη διαθεσιμότητα και την οικονομική προσιτότητα των λιπασμάτων. Πράγματι, οι γεωργοί (και ιδίως οι μικροκαλλιεργητές) πρέπει να καταβάλλουν υψηλότερο τίμημα για τα λιπάσματα που ενδέχεται να μην επιστραφεί κατά τη συγκομιδή, δεδομένου ότι η αγορά λιπασμάτων και η πώληση προϊόντων είναι αποσυνδεδεμένες. Επιπλέον, τα ακριβότερα λιπάσματα ευθύνονται εν μέρει για τον πληθωρισμό των τιμών των τροφίμων, ο οποίος επηρεάζει ειδικότερα τα φτωχότερα νοικοκυριά. Τέλος, οι συνθήκες εργασίας των εργαζομένων στον ευρωπαϊκό κλάδο των λιπασμάτων επηρεάζονται επίσης από τις απώλειες ανταγωνιστικότητας, τις διακοπές της παραγωγής, καθώς και από το υψηλό επίπεδο αβεβαιότητας που αντιμετωπίζει ο τομέας στην ΕΕ.

Διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητας των λιπασμάτων στον κόσμο

3.20. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών μελών, των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, των χωρών της G20, των οργανισμών των Ηνωμένων Εθνών και των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για την καταπολέμηση της παγκόσμιας επισιτιστικής ανασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων της προώθησης των αγορών λιπασμάτων με υγιή ανταγωνισμό και διαφάνεια, της διαθεσιμότητας των λιπασμάτων και της αποτελεσματικής χρήσης αυτών.

3.21. Η διαφάνεια στην παγκόσμια αγορά λιπασμάτων έχει ιδιαίτερη σημασία. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει το σύστημα πληροφόρησης για τις γεωργικές αγορές (AMIS) της G20 να ενισχύσει την αντιπροσωπευτικότητα της βάσης δεδομένων της για τις τιμές των λιπασμάτων, η οποία επί του παρόντος περιορίζεται σε τέσσερα προϊόντα και τοποθεσίες.

3.22. Ο FAO και ο ΠΟΕ προειδοποίησαν πρόσφατα ⁽¹³⁾ ότι οι παγκόσμιες ελλείψεις σε λιπάσματα πιθανότατα θα συνεχιστούν το 2023, απειλώντας ιδίως τη γεωργική παραγωγή και την επισιτιστική ασφάλεια στην Αφρική. Το παγκόσμιο εμπόριο λιπασμάτων θα πρέπει επειγόντως να διευκολυνθεί με τη διατήρηση ανοικτών αγορών, την αποφυγή εξαγωγικών περιορισμών και απαγορεύσεων, την αύξηση της παραγωγής λιπασμάτων, την επέκταση των οδών εφοδιαστικής και τη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας των λιπασμάτων. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις διεθνείς πρωτοβουλίες στο πλαίσιο αυτό, συμπεριλαμβανομένων της ομάδας αντιμετώπισης παγκόσμιων κρίσεων για τα τρόφιμα, την ενέργεια και τη χρηματοδότηση (υπό την αιγίδα του ΟΗΕ), της παγκόσμιας συμμαχίας της G7 για την επισιτιστική ασφάλεια, της πρωτοβουλίας FARM (ΕΕ, G7, Αφρικανική Ένωση) και της πρωτοβουλίας Global Fertilizer Challenge (Παγκόσμια πρόκληση για τα λιπάσματα — ΗΠΑ, ΕΕ).

3.23. Οι υψηλές τιμές εισαγωγής τροφίμων και λιπασμάτων και οι διαταραχές των αλυσίδων εφοδιασμού προστίθενται στις επείγουσες ανάγκες των ισοζυγίων πληρωμών σε ορισμένες χώρες χαμηλού εισοδήματος. Η ΕΕ θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της προς αυτή την κατεύθυνση τόσο σε διμερές επίπεδο (μηχανισμός επισιτιστικής ασφάλειας και ανθεκτικότητας) όσο και μέσω πολυμερών πρωτοβουλιών, όπως το ταμείο του ΔΝΤ για τη μείωση της φτώχειας και την ενίσχυση της ανάπτυξης (PRGT) και το μέσο χρηματοδότησης «Food Shock Window».

Βρυξέλλες, 23 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽¹³⁾ Global fertilizer markets and policies: a joint FAO/WTO mapping exercise (Παγκόσμιες αγορές και πολιτικές για τα λιπάσματα: κοινή άσκηση χαρτογράφησης FAO/ΠΟΕ), 14 Νοεμβρίου 2022, https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/igo_14nov22_e.htm

ISSN 1977-0901 (ηλεκτρονική έκδοση)
ISSN 1725-2415 (έντυπη έκδοση)

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης
L-2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL